การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น

นางสาวกาญจณา สุขาบูรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2560

The Acceptance of forensic Science Evidence in Case of Bare-foot Impressions

Miss Kanjana Sukhaboon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น

ชื่อและนามสกุล นางสาวกาญจณา สุขาบูรณ์

วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรี วีรพล กุลบุตร)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์)

.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วณิชย์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น
ผู้วิจัย นางสาวกาญจณา สุขาบูรณ์ **รหัสนักศึกษา** 2554003661 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์
ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น มี วัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและความหมายเกี่ยวกับการได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น (2) ศึกษาหลักการทางกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นจากกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบัน (3) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นในประเทศไทย (4) นำผลการศึกษามาจัดทำข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจพิสูจน์สำหรับประเทศไทย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร อันได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชกฤษฎีกา ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ รายงานการศึกษา วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเตอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาคดีที่เกิดขึ้นจริงและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัยผลการศึกษาวิจัยพบว่า รอยฝ่าเท้าทั้งที่ปรากฏรอยลายเส้นและไม่ปรากฏรอยลายเส้นเป็นพยานหลักฐานที่ตรวจพบได้ง่ายในสถานที่เกิดเหตุ สามารถตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันเอกลักษณ์บุคคลได้จากความจริงสองประการ คือ ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน มีลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างกันไปและไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดจนตาย การนำลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า มาใช้ในการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลจึงเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศทั่วโลก แต่จากการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยยังขาดการให้ความสนใจวิธีการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลด้วยรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132/1, 226, 243 และ 244/1 การจัดตั้งองค์กรตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ การกำหนดให้มีผู้ตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นเพื่อทำหน้าที่เบิกความเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในชั้นศาล วิธีการป้องกันและเก็บรักษารอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นอย่างมีมาตรฐานตามกฎลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยาน ซึ่งจะทำให้การสืบสวนสอบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่จะใช้สนับสนุน หักล้างการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ อันเป็นการสร้างความบริสุทธิ์ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่ายตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

คำสำคัญ รอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ

Thesis title : The Acceptance of Forensic Science Evidence in Case of Bare-foot Impressions.
Researcher : Miss Kanjana Sukhaboon; **ID:** 2554003661; **Degree** : Master of Laws;
Thesis advisors : (1) Lawan Honoprat, Associate Professor; (2) Varaporn Vanaphitak, Assistant Professor; **Academic year**: 2017

Abstract

The purposes of this study were (1) to study the concepts, theories,definitions, and the source of the law that relate to the acceptance of forensic science evidence in case of bare-foot impressions.; (2) to study the legal principles in the acceptance of forensic science evidence in case of bare-foot impressions from international law and the inforce Thai laws.; (3) to analyze the legal problems in the acceptance of forensic science evidence in case of bare-foot impressions.; and (4) to summarize conclusions and recommendations in order to amend the provision that regarding the acceptance of forensic science evidence in case of bare-foot impressions as use to examine the verification in Thailand.

This research is a qualitative study by examining Criminal Procedure Code, ordinance, regularity, command, research, textbooks, articles, research reports, thesis, and the other sources from the internet information both Thai and abroad. Besides, these involve the actual case studies and the interviews with relevant person. All above are analyzed and synthesized so as to acquire research outcomes.

The study suggested that both bare-foot impressions that appear with the line and no visible markings are evidences that can be easily detected at the crime scene. These can be used to verify that a person's identity is based on two facts as the fingerprints and soles of the feet are individual. They are uniqueness. The fingerprints and bare-foot do not change between life. The civilized country has accepted this bare feet testimony for several time. In according to study, it has been found that there is no attention in the principle of identifying individual people with bare-foot impressions. This thesis proposes the amendment provision of Criminal Procedure Code in section 132/1, 226, 243 and 244/1. To organized the inspected organization and the standard rules of forensic practices. There for should be noted the bare-foot inspector and the requirements with the specification for the expert witness to testify in case. To protect and preserve of footprints in according to the chain of custody rule. These will lead to extricate in effective investigation as well as the most important evidence that support or disprove the facts. In order to find fairness of justice for litigant in accordance with the justice procedure.

Keywords : Bare-foot impressions, Identity verification, Expert witnesses

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาและความร่วมมือช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือและข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาปีนอย่างยิ่ง ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศ.พล.ต.ต.วีรพล กุลบุตร ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รศ.ลาวัลย์ หอนพรัตน์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยและได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้ง ผศ.ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์ ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบ ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์นรินทร์ อุ่นแก้ว เพื่อนอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้อย่างดี ขอขอบคุณคุณเอกพงศ์ ทิพย์สุคนธ์ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ดูแล สนับสนุน คอยให้กำลังใจอยู่เคียงข้างในทุกเวลา ตลอดจนให้การอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เป็นอย่างดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการศึกษามาโดยตลอด และขอขอบคุณผู้ที่มิได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ในการมีส่วนช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์นี้ประสบผลสำเร็จไปได้ด้วยดี คุณค่าและความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดา บูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งจะขอนำไปพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ต่อไปภายหน้า และกราบขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

กาญจณา สุขาบูรณ์

ตุลาคม 2561

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญภาพ ..... ฌ

บทที่ 1 บทนำ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 4

ประเด็นปัญหาการวิจัย 5

วิธีการวิจัย 5

สมมติฐานการวิจัย 5

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6

บทที่ 2 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา 7

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าของพยานหลักฐาน 8

ประวัติความเป็นมาของการตรวจพิสูจน์โดยใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ 17

ความหมายของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ 19

เหตุผลและความจำเป็นในการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ 20

ประเภทของพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ 21

วิธีการตรวจสอบพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ 21

หลักการเก็บรวบรวมและรักษาวัตถุพยาน 28

ข้อพิจารณาการรับฟังการพิสูจน์ทราบทางนิติวิทยาศาสตร์ 51

บทสรุปงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่อง ลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล 53

การได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของต่างประเทศ 56

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 การได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาตามกฎหมายไทย 82
การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐาน 83
การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายไทย 84
การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา 94
การรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา 107
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น 118
ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานกรณีรอยฝ่าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น 118
ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดถึงบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานกรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น 126
ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงในชั้นศาล 128
ปัญหาเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในการเป็นพยานตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝง 131
ปัญหาความบกพร่องในการรักษาพยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง 133
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 138
บทสรุป 138
ข้อเสนอแนะ 145
บรรณานุกรม 148
ประวัติผู้วิจัย 154

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 แสดงเทคนิคการวัดระยะห่างระหว่างจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้า 42
ภาพที่ 2.2 แสดงเทคนิคการวัดความกว้างและความยาวของฝ่าเท้า 43
ภาพที่ 2.3 แสดงเทคนิคการวัดรูปแบบรอยแผ่กว้างของฝ่าเท้า 44

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นอาจกล่าวได้ว่า มีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสถานที่เกิดเหตุเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในคดีอันจะได้นำไปใช้ประกอบสำนวนในการสั่งฟ้องและการพิจารณาคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แนวทางหนึ่งของการพิจารณาคดีอาญาในปัจจุบัน ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ได้ผ่านการเก็บรวบรวมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในการตรวจเก็บพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์ของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่นั้นได้มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานเพื่อรองรับงานด้านการตรวจพิสูจน์ของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้ถือปฏิบัติกันมาโดยตลอด อันเป็นการแสดงให้เห็นว่างานด้านการตรวจพิสูจน์ในประเทศไทยมีมาตรฐานการรองรับงานด้านการตรวจพิสูจน์ตามแนวทางที่นานาประเทศได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ดังเช่นในประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศแคนาดาและประเทศอินเดีย เป็นต้น

สถานที่เกิดเหตุถือเป็นคลังแห่งพยานหลักฐาน วัตถุพยานประเภทต่างๆ สามารถตรวจพบได้ในสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ตรวจเก็บได้ในสถานที่เกิดเหตุนี้เองที่เป็นที่ยอมรับกันในชั้นศาลว่ามีความน่าเชื่อถือได้และจัดเป็นพยานหลักฐานประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 ที่ใช้ประกอบในการพิจารณาคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดหรือจำเลยและใช้ในการพิสูจน์ว่า จำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งรอยฝ่าเท้าก็ถือเป็นพยานหลักฐานประเภทรอยประทับที่มักตรวจพบได้ง่ายในสถานที่เกิดเหตุเป็นลำดับแรกๆ เช่นเดียวกับรอยลายนิ้วมือและรอยฝ่ามือ (Bodziak, 2000 : 381) รอยฝ่าเท้าที่มีรอยลายเส้นนูน (ridge) ปรากฏอยู่มากพอก็สามารถนำไปใช้ตรวจเปรียบเทียบกับรอยฝ่าเท้าของผู้ต้องสงสัยโดยใช้วิธีการแบบเดียวกันกับการตรวจรอยลายนิ้วมือได้หรือแม้กระทั่งรอยฝ่าเท้าที่ไม่มีรอยลายเส้นก็ยังถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล (Personal Identification) ได้เช่นเดียวกับรอยฝ่าเท้าที่มีรอยลายเส้น

สำหรับในต่างประเทศนั้น มีหน่วยงานที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานประเภทรอยฝ่าเท้า ซึ่งได้แก่ แผนกตรวจพิสูจน์รอยเท้าของตำรวจมณฑลโอซาก้าในประเทศญี่ปุ่น (Osaka Prefectural Police Headquarter) ซึ่งแผนกตรวจพิสูจน์ดังกล่าวมีวิธีการปฏิบัติงานแบบอย่างเดียวกันกับตำรวจในนครหลวงโตเกียว (Metropolitan Police Department) โดยเจ้าหน้าที่แผนกรอยเท้าต้องออกตรวจสถานที่เกิดเหตุเพื่อเก็บรอยเท้ามาตรวจพิสูจน์ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานด้านการสืบสวนสอบสวนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ Federal Bureau of Investigation (FBI) และกลุ่มงานด้านการวิจัยเผยแพร่การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ของ Royal Canadian Mounted Police เมืองออตตาวา ประเทศแคนาดาที่มีการตรวจเก็บรอยเท้าในสถานที่เกิดเหตุและทำการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์รอยฝ่าเท้าดังกล่าว รวมถึงงานวิจัยต่างๆที่ได้ยืนยันความเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลด้วยวิธีการตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นอันเป็นการนำเอาพยานหลักฐานที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณค่า

สำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทยนั้น ได้มีการแบ่งส่วนราชการเพื่อกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 โดยมาตรา 4 ข. (18) ให้จัดตั้งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจซึ่งแต่เดิมใช้ชื่อว่าสำนักงานวิทยาการตำรวจ ทั้งนี้ได้มีการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจตามกฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับหรือส่วนราชการอย่างอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 ข้อ 2 (19) และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจไว้ใน ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 ข้อ 19 ซึ่งได้แก่ ข้อ (ข) กองพิสูจน์หลักฐานกลาง และข้อ (ง)-(ฐ) ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 1-10 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กระจายอยู่ทั่วประเทศและยังประกอบด้วยกลุ่มงานต่างๆ โดยกลุ่มงานที่ทำหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับงานตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงก็คือ กลุ่มงานตรวจลายนิ้วมือแฝง นอกจากนี้สำนักงานวิทยาการตำรวจในชื่อเดิมยังได้มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในกลุ่มงานที่สังกัดในส่วนราชการดังกล่าวได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกันและมีมาตรฐานตามกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ โดยใช้ชื่อว่า มาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐาน พ.ศ.2548 ซึ่งมาตรฐานการปฏิบัติงานดังกล่าวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ไปจนถึงหลักเกณฑ์การยืนยันผลการตรวจพิสูจน์ ให้กับกลุ่มงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ และฝ่าเท้าแฝง โดยหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในข้อ 3.1และข้อ 3.2 ของมาตรฐานดังกล่าวนั้นกำหนดให้ใช้จุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้น

ลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้า (Minutiae) ในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ แต่ในข้อ 4.3 ได้กำหนดกรณีลายนิ้วมือ ฝ่ามือ และฝ่าเท้าแฝง มีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นไม่เพียงพอแก่การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ ให้แจ้งผลการตรวจพิสูจน์พร้อมส่งเรื่องคืนหน่วยงานผู้ส่งตรวจพิสูจน์

ด้วยเหตุนี้ การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลด้วยรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏลายเส้นจึงยังไม่มีปรากฏในหลักเกณฑ์มาตรฐานการตรวจพิสูจน์และยังไม่มีหลักการที่นำมาใช้ปฏิบัติในประเทศไทยจึงส่งผลให้ไม่มีผู้ตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าที่ไม่มีรอยลายเส้น มีเพียงแต่การตรวจพิสูจน์ด้วยรอยฝ่าเท้าที่มีรอยลายเส้นเท่านั้น ทั้งๆที่หน่วยงานด้านการตรวจพิสูจน์ในประเทศอื่นๆที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้มีวิธีการตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าที่ไม่มีรอยลายเส้นมาเป็นเวลานานแล้ว จึงทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานที่ตรวจพบได้ในสถานที่เกิดเหตุประเภทนี้ลดลงและถูกละทิ้งไปอย่างน่าเสียดายในหลายๆคดี และเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 244/1 วรรค 1 แสดงให้เห็นว่า รอยฝ่าเท้าทั้งที่ปรากฏรอยลายเส้นและไม่ปรากฏรอยลายเส้นถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นแห่งคดีซึ่งศาลรับฟังและอยู่ในอำนาจของศาลที่จะสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลผู้เป็นเจ้าของรอยฝ่าเท้านั้นอีกด้วย

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 243 ได้บัญญัติถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับบุคคลที่จะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะเป็นบุคคลโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ได้แต่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศและความเห็นของพยานดังกล่าวนั้นมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี รวมทั้งการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาคดีซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้โดยกว้างมิได้กำหนดคุณสมบัติบุคคลที่จะมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญไว้เป็นการเฉพาะข้อกฎหมายหรือระเบียบในการกำหนดมาตรฐานของผู้ตรวจพิสูจน์ของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจจึงสามารถปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานได้เพื่อผลักดันให้มีผู้ตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นนี้และเป็นผู้เชี่ยวชาญเบิกความเป็นพยานในคดีต่างๆได้

เมื่อรอยฝ่าเท้าเป็นพยานหลักฐานที่ตรวจพบได้ง่ายในสถานที่เกิดเหตุ และคนร้ายยังไม่ทราบถึงความสำคัญของพยานหลักฐานประเภทนี้ที่สามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์ เพื่อยืนยันเอกลักษณ์บุคคล รวมทั้งยังไม่ทราบถึงวิธีในการตรวจพิสูจน์ การใช้พยานหลักฐานประเภทรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นจึงถือเป็นการสร้างมิติใหม่ในงานตรวจพิสูจน์หลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่ความสำเร็จในการสืบสวนสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่ใช้สนับสนุนหรือหักล้างการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

ดังนั้น จากสภาพปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาทางกฎหมายตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในเรื่อง การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น เพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติข้อกฎหมายและระเบียบต่างๆของกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มาตรฐานการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น การกำหนดคุณสมบัติผู้ตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นเพื่อให้สามารถเบิกความเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีที่พบพยานหลักฐานประเภทรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นได้ โดยเพิ่มเติมจากบทบัญญัติของกฎหมายเดิมภายใต้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 243 และ 244/1 ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคลี่คลายคดีโดยการใช้พยานหลักฐานประเภทรอยฝ่าเท้าดังกล่าวมาประกอบในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันตัวบุคคล และใช้เป็นหลักฐานมัดตัวผู้กระทำความผิดเพื่อลงโทษตามบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดทั้งการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของศาล ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความยุติธรรมอย่างเสมอภาคแก่ทุกฝ่ายตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องของความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาที่มาแนวคิดทฤษฎีและความหมายของกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นจากกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษาหลักการทางกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าไม่มีลายเส้นจากกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นในประเทศไทย

2.4 นำผลของการศึกษามาจัดทำเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจพิสูจน์สำหรับประเทศไทย

3. ประเด็นปัญหาการวิจัย

ศึกษาถึงหลักแนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมา และการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยฝ่าเท้าไม่มีลายเส้น ในระบบกฎหมายของไทยและของต่างประเทศ ตลอดจนศึกษาถึงบทบาท อำนาจ หน้าที่ ของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และการใช้อำนาจหน้าที่ผู้พิพากษาในการรับฟังพยานหลักฐานและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากการใช้อำนาจในการรวบรวมและการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และหาแนวทางแก้ไข

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการศึกษาข้อมูลที่ผสมผสานกันระหว่างการวิจัยเอกสารทั้งขั้นปฐมภูมิและขั้นทุติยภูมิ โดยเอกสารขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ตัวบทกฎหมายในรูปแบบของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชกฤษฎีกา ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง ข้อบังคับ ข้อกำหนดต่าง ๆ ส่วนเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ ผลงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ รายงานการศึกษาข้อมูลสถิติ วิทยานิพนธ์ และเอกสารในรูปแบบอื่นๆ อาทิเช่น ข้อมูลจากเครือข่ายอินเตอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ แหล่งข้อมูลของเอกสารได้จากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมถึงการศึกษาคดีที่เกิดขึ้นจริงและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ภายใต้หลักการ ทฤษฎี และหลักกฎหมาย

5. สมมติฐานการวิจัย

การไม่มีหลักเกณฑ์ในการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลกรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐานกรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น ปัญหาการกำหนดผู้มีอำนาจสั่งการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ปัญหาผู้เชี่ยวชาญในการเป็นพยานตรวจพิสูจน์ และปัญหาการเก็บรักษาพยานหลักฐาน กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา จัดตั้งองค์กรตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะทำให้การสืบสวนสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นการสร้างความบริสุทธิ์ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่ายตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดและที่มาของกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นจากกำหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

6.2 ทำให้ทราบถึงหลักการทางกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าไม่มีลายเส้นจากกฎหมายต่างประเทศโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น

6.4 ทำให้ทราบถึงข้อสรุปและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจพิสูจน์สำหรับประเทศไทย

บทที่ 2
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา

ในสภาพปัจจุบัน ปัญหาการก่ออาชญากรรมมีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น การที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมจึงมีความจำเป็นต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อมายืนยันการพิสูจน์ความผิดอย่างแน่นหนา ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วไม่ว่าจะเป็น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศในทวีปยุโรปหรือประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานต่างๆ เพื่อให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงในการติดตามเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย พยานประเภทนี้เรียกว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ ผนวกเข้ากับการบังคับใช้กฎหมาย ที่เป็นประโยชน์ในการสืบสวน พิสูจน์หลักฐาน และดำเนินคดีตามกฎหมายอันนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ เพราะหากปราศจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีที่มีความสลับซับซ้อนหลายต่อหลายคดีคงจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ การนำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมด้วยอีกทางหนึ่งด้วย การศึกษาถึงประวัติ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการได้มาและการรับฟังซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาในบทต่อๆ ไป ดังมีรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าของพยานหลักฐาน

หากเป็นพยานหลักฐานที่ดีมีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วย่อมทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมกับคู่ความและประชาชนในสังคมโดยรวม ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าของพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้ (สุรนาท วงศ์พรหมชัย 2551 : 18-27)

1.1 แนวความคิดเชิงวิทยาศาสตร์

พยานหลักฐานที่ดีจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ความจริงได้อย่างถูกต้องแม่นยำ หรือมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (science of evidence) จึงมิใช่เป็นเพียงการศึกษาว่าอะไรควรเชื่ออะไรไม่ควรเชื่อ และอย่างไรศาลจึงเชื่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์ คือศาสตร์ในการค้นหาและพิสูจน์ความจริงของพยานหลักฐาน หลักการหรือแนวความคิดของพยานหลักฐานจึงต้องสามารถพิสูจน์ความจริงได้แน่นอนสมเหตุสมผล มีความน่าเชื่อถือ มิใช่เป็นเพียงความเชื่อโดยปราศจากเหตุผล พยานหลักฐานที่ดีที่สุดจึงเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งนับวันก็จะมีความสำคัญและคุณค่ามากขึ้น เพราะวิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น และการกระทำความผิดก็มีความแยบยลและสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ

วิทยาศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์โดยแท้ เรียกว่า pure science และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งเป็นการนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ทางอื่น เรียกว่า apply science เช่น วิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ทางการเกษตร วิทยาศาสตร์ทางวิศวกรรม โดยวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้กับพยานหลักฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1.1 วิทยาศาสตร์ทางวัตถุ (Material Science) เป็นพยานหลักฐานที่เกิดจากการวิเคราะห์หรือวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์โดยแท้ (pure science) เช่น การตรวจพยานวัตถุทางเคมี ทางชีววิทยา หรือทางฟิสิกส์ ตลอดจนการนำวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ มาประยุกต์เพื่อใช้ประโยชน์ทางคดี เช่น นิติเวชศาสตร์ นิติมานุษยวิทยา นิติทันตวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งพยานเหล่านี้หากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาด้วยกรรมวิธีที่ถูกต้องโปร่งใส และการตรวจสอบกระทำโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญที่เชื่อถือได้ ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือ (reliability)

1.1.2 วิทยาศาสตร์ทางสังคม (Social Science) เป็นเรื่องการพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับสภาพพฤติกรรมของมนุษย์ และการยอมรับของมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร โดยอาศัยหลักวิชาการต่างๆ เป็นเครื่องมือช่วยในการค้นหาความจริง ได้แก่ หลักตรรกะ (logic) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผลซึ่งต้องมีความสัมพันธ์สมเหตุสมผลกัน มีความสอดคล้องกัน ตลอดจนโอกาสแห่งความเป็นไปได้นั้นเป็นตามหลักวิชาการหรือไม่เพียงใด หลักจิตวิทยา (psychology)

เป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการของจิต หมายถึง การกระทำทั้งหมดที่สังเกตได้ เช่น การรับรู้ การคิด การจำ และการรู้สึก ส่วนหลักปรัชญาหรือนิติปรัชญา (philosophy of law) ซึ่งเป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรมเพื่อให้เข้าถึงจิตวิญญาณของกฎหมายโดยมุ่งตอบคำถามเกี่ยวกับความยุติธรรม และธรรมชาติของกฎหมายทั่วไป

1.2 แนวความคิดตามหลักมนุษยธรรม

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) [1] มิได้กล่าวนิยามคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่เมื่อพิจารณาที่เนื้อหาของปฏิญญาฯ ทำให้เห็นแนวความคิดพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนอันได้แก่ การมีอิสระเสรี มีศักดิ์ศรีและสิทธิเท่าเทียมกัน การปฏิบัติต่อกันฉันพี่น้อง การมีสิทธิและเสรีภาพตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาฯ โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นใด รวมถึงการจำแนกข้อแตกต่างของแต่ละบุคคลโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศาลหรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนซึ่งบุคคลจะกระทำมิได้[2] ด้วยเหตุนี้ พยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดอาญา จะต้องเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม (Humanity) หรือหลักสิทธิมนุษยชนสากล คือ ต้องถือหลักความเท่าเทียมกันของมนุษย์ การแสวงหาความจริงโดยกระบวนการของพยานหลักฐานจะต้องไม่ทำลายคุณค่าศักดิ์
ความเป็นมนุษย์ การค้นหาและพิสูจน์ความจริงต้องได้มาโดยชอบ มิได้มีการทรมาน บังคับ ขู่เข็ญ ต้องไม่ล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ของประชาชนที่ทุกคนพึงมีตามธรรมชาติหรือที่กฎหมายคุ้มครอง ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลไว้ในกฎหมายสูงสุด คือ รัฐธรรมนูญของไทยในหลายฉบับที่ผ่านมา

---

[1] กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ (2551) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights).

[2] ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 1 กำหนดว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมากอิสรเสรี และเท่าเทียมกัน ทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง”

ข้อ 2 กำหนดว่า “(1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญาฯ นี้ โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นใด

(2) นอกจากนี้ การจำแนกความแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศาลหรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะกระทำมิได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด”.

รวมทั้งในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2560 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันด้วย ซึ่งหลักการดังกล่าวนำไปสู่การการบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคล ในส่วนของการการจับกุม การคุมขังบุคคลการค้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุตามกฎหมาย รวมถึงสิทธิในการขอปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และชั้นศาล ซึ่งเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม

คดีอาญาถือเป็นมาตรการในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรัฐเป็นผู้ดูแล เป็นเรื่องของสัญญาประชาคมที่ประชาชนยินยอมมอบอำนาจให้รัฐ ดังนั้นประชาชนจึงต้องตามกฎเกณฑ์ที่รัฐกำหนดขึ้นอันเป็นไปตามหลักทฤษฎี The positive law theory ซึ่งกฎหมายนั้นเป็นความยุติธรรม หากมีผู้ฝ่าฝืนรัฐจะต้องดูแล ในการดำเนินคดีอาญาจึงถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาความจริงและเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่เกิดขึ้นตามหลักการตรวจสอบ รัฐจึงต้องพยายามมุ่งเน้นประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม โดยรัฐต้องให้ความสำคัญต่อผู้กระทำผิดหรือผู้ที่ถูกกล่าวหา จะลงโทษหรือกล่าวหาโดยไม่ได้พิสูจน์ความผิดไม่ได้ การดำเนินคดีอาญาต้องยึดหลักการพื้นฐานว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocent) ในการพิพากษาลงโทษผู้ใดจึงต้องพิสูจน์ความผิดได้อย่างชัดแจ้งชัดโดยปราศจากข้อสงสัยจึงจะลงโทษได้

1.3 แนวความคิดตามหลักความเที่ยงธรรม

ความเที่ยงธรรม หมายถึง การไม่เอนเอียง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด คุณค่าของพยานหลักฐานจึงต้องเป็นการได้มาด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามจารีตประเพณี กฎหมายและศีลธรรม พยานหลักฐานที่ดีต้องเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม และในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลนั้นศาลจะรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นของคดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพิจารณาทำให้สามารถดำเนินคดีได้อย่างรวดเร็วและเกิดความเที่ยงธรรม

หลักการรับฟังพยานหลักฐานต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี (relevancy evidence) สำหรับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ที่ใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาคดี ซึ่งคณะลูกขุนเป็นคนธรรมดาไม่มีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีและไม่มีความรู้ทางกฎหมายย่อมจะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าพยานหลักฐานใดควรรับฟัง พยานชิ้นใดกฎหมายห้ามรับฟัง และถ้าปล่อยให้ลูกขุนได้รับฟังพยานหลักฐานที่กฎหมายห้ามไปแล้ว พยานชิ้นนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของลูกขุนไม่มากก็น้อยทำให้กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ใช้ลูกขุนเคร่งครัดในการรับฟังพยานหลักฐาน โดยจะรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือเท่านั้น ผู้พิพากษาจึงต้องวินิจฉัยเสียก่อนว่าพยานชิ้นใดจะรับเข้าสู่สำนวนความสู่การรับรู้ของลูกขุนได้

พยานชิ้นใดต้องห้ามก็ต้องกำจัดออกจากกระบวนการพิจารณาตั้งแต่แรก เพื่อป้องกันมิให้ลูกขุนต้องวินิจฉัยเพื่อชั่งน้ำหนักพยานที่ไม่น่าเชื่อถือ (unreliability)

หลักการนำสืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องถึงข้อเท็จจริงอันจะต้องนำสืบนี้ เป็นหลักสากลตรงกับกฎหมายคอมมอนลอว์ เรื่อง relevancy of evidence หมายความว่า พยานที่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมีอยู่ของข้อเท็จจริงใดซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการวินิจฉัยการกระทำมีความน่าเป็นไปได้มากขึ้นหรือน้อยลงถ้าปราศจากพยานนั้น (FRE ข้อ 401) หลักที่ใช้พิจารณาว่าพยานหลักฐานใดเกี่ยวถึงข้อเท็จจริงในคดีที่จะนำสืบหรือไม่ ส่วนใหญ่พิจารณาจากประเด็นข้อพิพาทเป็นหลัก ซึ่งตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เรียกว่า materiality issue

สำหรับศาลในระบบกฎหมายกลุ่มที่ใช้ประมวล (civil law) การรับฟังพยานหลักฐานกรณีที่มีปัญหาคาบเกี่ยวว่าพยานหลักฐานใดควรจะรับฟังหรือไม่ก็จะรับ (admit) พยานนั้นไว้ก่อนแล้วค่อยวินิจฉัยว่าพยานนั้นจะรับฟังได้หรือไม่ ซึ่งประเทศไทยก็ใช้หลักเดียวกัน โดยได้บัญญัติกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมไว้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น

มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 226/2 ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดครั้งอื่น ๆ หรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้อง เว้นแต่พยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) พยานหลักฐานที่เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับองค์ประกอบความผิดของคดีที่ฟ้อง

(2) พยานหลักฐานที่แสดงถึงลักษณะ วิธี หรือรูปแบบเฉพาะในการกระทำความผิดของจำเลย

(3) พยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวอ้างของจำเลยถึงการกระทำ หรือความประพฤติในส่วนดีของจำเลย

ความในวรรคหนึ่งไม่ห้ามการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ

บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นการสนับสนุนหลักความเที่ยงธรรมในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลไทย คดีอาญามีประเด็นแห่งคดีหรือประเด็นข้อพิพาทเพียงว่า ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่และจำเลยเป็นผู้กระทำหรือไม่เท่านั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายจึงสามารถอ้างพยานหลักฐานใดๆ ก็ได้เพื่อพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของจำเลย เว้นแต่เป็นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นการนำสืบในประเด็นแห่งคดีหรือประเด็นข้อ

พิพาท ส่วนพยานหลักฐานอื่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี เช่น กระทำความผิดครั้งอื่น ๆ หรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้อง กฎหมายห้ามมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ไม่ห้ามการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอย่างไม่เอนเอียง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และไม่มีอคติ

1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานมีความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ กระบวนการยุติธรรมจะสามารถอำนวยความยุติธรรมและสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมได้ดีหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับการจัดการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีมีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ข้อเท็จจริง องค์กรที่เกี่ยวข้องในการแสวงหาพยานหลักฐานตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางทุกองค์กร เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ต้องกระทำด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ รวบรวมหรือรับฟังพยานหลักฐาน ที่มีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ความมีผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้กระทำผิดได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงความจริงมากที่สุด อันนำมาสู่การค้นหาความจริงในคดี ซึ่งพยานหลักฐานที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1.4.1 เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้คู่ความได้ต่อสู้พิสูจน์พยานหลักฐานกันได้อย่างเท่าเทียม ตามแนวคิดของหลักฟังความทุกฝ่าย (Audiatur et altera pars) ที่มีแนวคิดมาจากระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ที่ให้ความสำคัญแก่ผู้ถูกกล่าวหาในฐานะเป็นประธานในคดี (Prozesssubjekt) เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิในต่อสู้คดีได้ได้อย่างเต็มที่ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อเท็จจริงที่ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่าเป็นอย่างไร ให้คู่ความสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและได้รับการพิจารณาอย่างเสมอภาค มิให้ได้มีการได้เปรียบเสียเปรียบกัน อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้คู่ความโดยเฉพาะจำเลยในคดีอาญาซึ่งเป็นเพียงประชาชนได้ประโยชน์จากการแสวงหาพยานหลักฐานโดยสถาบันของรัฐหรือโดยผู้เชี่ยวชาญของรัฐอย่างเท่าเทียมกันกับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์ในคดีอาญา

1.4.2 เป็นระบบที่มีการกลั่นกรองพยานหลักฐานที่ดี ซึ่งจะทำให้ได้พยานหลักฐานที่ดีมีคุณค่าเข้าสู่การพิจารณาของกระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง จึงต้องมีกระบวนการการตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรม คือ การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสืบสวน สอบสวน ของเจ้าพนักงานตำรวจ ที่มีความรู้ความชำนาญ ซึ่งต้องกระทำด้วยความเป็นกลาง ปราศจากอคติ มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในคดีได้

1.4.3 เป็นระบบที่สามารถทดสอบหรือตรวจสอบได้ พยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาลเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตน ในการที่ให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรือจำเลยหรือให้ศาลพิพากษายกฟ้องก็ดี พยานหลักฐานต่างๆ ต้องสามารถตรวจสอบได้ โดยยอมให้มีการพิสูจน์ต่อพยานหลักฐานโดยระบบการถามค้าน (Cross-Examination)ได้ และยอมให้ผู้ชำนาญการพิเศษพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดจนยอมให้มีการคัดค้านผู้พิพากษาและผู้เชี่ยวชาญนั้นได้ด้วย กล่าวคือ ต้องเปิดโอกาสให้แก่คู่ความฝ่ายตรงข้ามในการหักล้างพยานหลักฐานนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประเมินคุณค่าเชิงการพิสูจน์ของพยานหลักฐานว่ามีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดในการใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานและเพียงพอที่ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานนั้นหรือไม่

1.5 แนวความคิดพยานหลักฐานที่ดีที่สุด

พยานหลักฐานที่ดีที่สุด หมายถึง พยานหลักฐานที่ดีที่สุดที่จะหาได้ในแต่ละกรณีเพื่อที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ชัดแจ้งหรือมีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งกว่าพยานหลักฐานอื่นๆ

สำหรับคดีอาญาประจักษ์พยานถือเป็นพยานที่ดีที่สุดเพราะรู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตาของตนเอง แต่เมื่อพิจารณาถึงความเป็นจริงแล้ว ประจักษ์พยานที่เป็นพยานบุคคลนั้นก็มีข้อบกพร่องอยู่ เพราะแม้จะเห็นด้วยตาหรือได้ยินกับหู แต่ก็อาจอาจจะเห็นหรือฟังผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้ การรับฟังศาลจะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงการรับรู้ การจดจำความสามารถในการถ่ายทอด และอคติของพยานเป็นองค์ประกอบ

ในการชั่งน้ำหนักคำพยาน แต่เดิมหลักการที่ต้องนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดหรือประจักษ์พยานมาพิจารณาค่อนข้างเคร่งครัด จนกระทั่งประมาณ ค.ศ.1800 แนวความคิดดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงไป และมีการยอมรับหลักว่าพยานชั้นที่สองหรือพยานชั้นรองให้รับฟังได้ เพราะพยานหลักฐานชั้นรองก็เกี่ยวถึงข้อเท็จจริง คือ เป็นพยานหลักฐานที่สามารถบ่งชี้ข้อเท็จจริง เช่นนั้นได้มีอยู่ แม้จะไม่สามารถใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือได้เท่ากับพยานที่ดีที่สุด ซึ่งหากมีการสืบถึงเหตุผลที่ไม่สามารถนำพยานที่ดีที่สุดมาสืบได้ ศาลก็จะรับฟังพยานหลักฐานชั้นรองได้ อีกทั้งพยานหลักฐานที่ดีที่สุดนั้นหายากมากเนื่องจากพยานอาจกลัวอิทธิพลของจำเลย หรือถูกข่มขู่จนไม่กล้ามาเบิกความต่อศาล หรือกลับคำให้การในชั้นศาล ศาลจึงยอมรับฟังพยานชั้นรองมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีที่มีความร้ายแรงหรือมีอัตราโทษสูง หรือจำเลยมีอิทธิพลก็ยากในการหาประจักษ์พยานผู้รู้เห็นมาเป็นพยานยืนยัน พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แม้จะไม่ใช่พยานหลักฐานที่ดีที่สุด แต่ก็เป็นพยานหลักฐานที่มีความแน่นอน พิสูจน์ได้และมีความสำคัญมาขึ้นในการนำมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา

1.6 แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย

บุคคลที่ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้น กฎหมายกำหนดโทษโดยมีความหนักเบาแตกต่างกันไปในแต่ละฐานความผิดตั้งแต่โทษปรับจนถึงโทษประหารชีวิต ซึ่งล้วนแล้วแต่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก การพิสูจน์ข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดจึงต้องกระทำด้วยความรอบครอบ ระมัดระวัง พยานหลักฐานตามแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย พยานหลักฐานที่มีคุณค่าควรจะตั้งอยู่บนทฤษฎีของความยุติธรรม กระบวนการต่างๆ ต้องโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยยึดหลักการที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย มีหลักฐานที่สำคัญดังนี้

1.6.1 หลักกระบวนการนิติธรรม (Due Process) หมายความว่า รัฐหรือบรรดาผู้บัญญัติกฎหมายอาญา ผู้บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา ผู้ใช้กฎหมายอาญาจะต้องเคารพต่อกฎหมายด้วย รัฐจะไม่ยอมให้มีการฝ่าฝืนส่วนหนึ่งส่วนใดของกฎหมายเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายส่วนอื่นๆ หลักการนี้มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกละเมิดจากเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐาน เจ้าหน้าที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึงการกระทำใดๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐในชั้นจับกุม สืบสวน สอบสวน พนักงานอัยการ และการรับฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล

หลักกระบวนการนิติธรรมมีที่มาจากทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) ซึ่งเป็นหลักตรงข้ามกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) กล่าวคือ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลในกระบวนการยุติธรรมต้องยึดหลักนิติธรรม คำนึงถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights and Freedom) ของประชาชนเป็นหลักการ มิใช่มุ่งเน้นแต่เฉพาะความพยายามในการป้องกันอาชญากรรมแต่เพียงอย่างเดียว

หลักกระบวนการนิติธรรมจึงเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมซึ่งต้องการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งควบคุม ระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้น ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริต ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องมีสถิติการจับกุมและการลงโทษผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเกณฑ์สูงๆ เป็นหลักที่เน้นประสิทธิภาพ คือ การประสบผลสำเร็จโดยการลงแรงและลงทุนน้อยที่สุด และการปฏิบัติหน้าที่

ของเจ้าหน้าที่รัฐต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วและเด็ดขาด โดยการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรม จะดำเนินการไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ไม่หยุดชะงักดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ และเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีดุลยพินิจในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างกว้างขวาง

ด้วยเหตุที่หลักกระบวนการนิติธรรมมุ่งเน้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักเพื่อถ่วงดุลกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในกระบวนยุติธรรม จึงถูกนำไปเกลื่อนกลืนกับแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Human rights protection in criminal justice system) และสอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นประธานแห่งคดี (Subject of the case) มิใช่กรรมแห่งคดี (Object of the case) คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับสิทธิและความเสมอภาคในการต่อสู้คดีตามอาวุธที่เท่าเทียมกัน (Equal footing)

หลักกระบวนการนิติธรรมจึงเป็นที่มาของสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทั้งหลาย ตั้งแต่การแจ้งข้อหา การแจ้งสิทธิ สิทธิในการมีทนายความ สิทธิในการมีล่าม สิทธิที่จะไม่ให้การ สิทธิเข้าถึงข้อมูลในการดำเนินคดี สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาทบทวนคดีในศาลสูง ฯลฯ [3]

1.6.2 หลักพยานที่ต้องห้ามรับฟัง (Exclusionary Rule) คือ หลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน เนื่องจากเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา คือการชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา ซึ่งต้องอาศัยความจริงและความจริงที่จะนำมาชี้ขาดในคดีได้นั้นต้องเป็นความจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกระบวนความ จึงมีหลักการพยานต้องห้ามรับฟัง อันมีพื้นฐานมาจากการต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยรัฐ ต้องการยับยั้งไม่ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติการอันมิชอบในการแสวงหาข้อเท็จจริงและเพื่อป้องกันสิทธิส่วนบุคคลมิให้ถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

1.7 แนวคิดหลักการตัดพยานและดอกผลของต้นไม้ไม่มีพิษ

1.7.1 แนวคิดหลักการตัดพยาน (Exclusionary Rule) คำว่า “หลักการตัดพยาน” นี้แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Exclusionary Rule หมายถึง พยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าที่ตำรวจ ได้มาโดยการตรวจค้นและการยึดที่มิชอบ ไม่อาจใช้ยันผู้ถูกค้นหรือถูกยึดนั้นในคดีอาญาได้ ทั้งนี้ มุ่งหมายที่จะยับยั้งการประพฤติมิชอบในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หลักกฎหมายนี้เป็นของสหรัฐอเมริกา เป็นหลักที่พัฒนาโดยฝ่ายตุลาการ ซึ่งฝ่ายตุลาการได้พัฒนาโดยอาศัยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ซึ่งมีข้อความว่า “สิทธิของประชาชนที่จะได้รับหลักประกันในเนื้อตัว บ้าน เอกสาร และข้าวของเครื่องใช้ของตนจากการตรวจค้น และการยึดที่ไม่มีเหตุอันสมควรไม่

---

[3]อุทัย อาทิเวช. หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, หน้า 3-13.

อาจล่วงละเมิดได้ และจะไม่มีหมายค้นใดที่อาจออกให้ได้ เว้นแต่ว่าเป็นการออกโดยมีเหตุอันน่าเชื่อที่สนับสนุนโดยคำสาบานหรือยืนยันและกล่าวเฉพาะเจาะจงถึงสถานที่ที่ตรวจค้นและบุคคลและสิ่งของที่จะยึด” ในคดี Week V. United states ค.ศ. 1914 โดยศาลได้วางหลักกฎหมายกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการตรวจค้น เพื่อหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดข้อหาการพนันที่บ้านของจำเลยโดยไม่มีหมายค้น ต่อมาพยานหลักฐานที่ยึดได้ในการตรวจค้นถูกนำมาใช้ในการพิจารณาศาลสูงสหรัฐอเมริกาตัดสินไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้รับมาจากการตรวจค้นที่ไม่มีหมายค้น การวางหลักกฎหมายของศาลดังกล่าว ถือเป็นต้นกำเนิดของหลักกฎหมายว่าด้วยการตัดพยาน ซึ่งเหตุผลของศาลมีความมุ่งหมายเพื่อยับยั้งไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจโดยมิชอบ แต่หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นกรณีที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เป็นเรื่องของความบกพร่องของศาลในการออกหมายเอง กล่าวคือ ผู้พิพากษาที่ออกหมายค้นที่ออกหมายค้นไม่ได้พิจารณาความอ่อนของข้อมูลในบันทึกคำให้การเช่นนี้ถือว่าหมายค้นที่ออกมาย่อมไม่ชอบ ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของความมุ่งหมายที่จะตัดพยาน

สำหรับในประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ได้บัญญัติทำนองเดียวเดียวกันว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดมิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญหลอกหลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น” หากพิจารณาจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 226 มีความหมายกว้างกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ 4 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทยได้บัญญัติการคุ้มครองเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ 4 ของสหรัฐอเมริกา เช่น มาตรา 35 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน” และในวรรคสองบัญญัติว่า “บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

1.***7.2 หลักดอกผลของต้นไม้มีพิษ (Fruit of Poisonous Tree)*** เป็นหลักที่แตกหน่อมาจากหลักการตัดพยาน ดอกผลของต้นไม้มีพิษ คือ พยานหลักฐานที่ตรวจพบภายหลัง เนื่องจากความรู้ที่ มาจากการตรวจค้น การจับกุมหรือการสืบสวนที่มิชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกตัดออกจากการพิจารณาด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจหยุดรถในข้อหาขับรถฝ่าฝืนกฎจราจร อันเป็นเหตุผลเดียวที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจค้นรถ มีพฤติการณ์อื่นบ่งชี้ว่าผู้ขับขี่รถยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ารถคันนั้นมีพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำผิด จึงตรวจค้นรถยนต์พบยาเสพติดเล็กน้อย จึงแจ้งข้อหามียาเสพติดไว้ในความครอบครองถือเป็นการตรวจค้นที่มิชอบตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ 4 หากเจ้าหน้าที่ตำรวจพบปละการยึดสิ่งของผิดกฎหมายไว้เป็น

พยาน ก้จะถูกตัดออกตามหลักการตัดพยาน ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจขอให้ศาลออกหมายค้นบ้านผู้ขับรถโดยอาศัยพยานหลักฐานอย่างเดียว คือ ยาเสพติดที่ยึดได้ในรถ ซึ่งศาลก็ไม่ทราบว่ายาเสพติดดังกล่าวตรวจพบจากการลักทรัพย์เช่นนี้ ตามหลักดอกผลของต้นไม้เป็นพิษ สิ่งของที่ได้มาจากการลักทรัพย์จะถูกตัดออกจากการพิจารณาในข้อหาลักทรัพย์ เนื่องจากการตรวจค้นบ้านสืบเนื่องมาจากพยานหลักฐานที่รวบรวมมาจากการตรวจค้นที่มิชอบด้วยกฎหมายจากครั้งที่แล้ว[4]

2. ประวัติความเป็นมาของการตรวจพิสูจน์โดยใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

การพิสูจน์หลักฐานโดยใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เริ่มปรากฏขึ้นมาตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 โดยอัลฟองเซ เบอทิลลอง (Alphonse Bertillon, ค.ศ.1853-1914) เป็นบุคคลแรกในการวางรากฐานของการ Identification เมื่อปี ค.ศ.1879 โดยใช้หลักการชี้ตัวบุคคล ที่เรียกว่า Anthropometry ซึ่งมีหลักการว่า “บุคคลสองคนไม่มีโอกาสที่จะมีขนาดร่างกายตรงกันได้ทุกประการ” เขาได้จัดระบบการวัดขนาดของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายไว้เพื่อเป็นหลักฐานการชี้ตัวบุคคล จนเป็นที่ยอมรับของทุกองค์กรตำรวจและส่วนหนึ่งก็คือ การใช้ภาพแสดงลักษณะบุคคล (Portrait Parle) ซึ่งยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบันนี้[5]

ต่อมาปี พ.ศ. 2435 เซอร์ ฟรานซิส กาลตัน (Sir Francis Galton, ค.ศ.1822-1911) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ เป็นผู้ริเริ่มค้นคว้าเรื่องลายนิ้วมือและพบว่า ลายนิ้วมือของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่สืบทอดไปถึงลูกหลาน มีความเด่นชัดทางมานุษยวิทยาและสามารถนำลายพิมพ์นิ้วมือมาเปรียบเทียบชี้ยืนยันตัวบุคคล ได้ด้วยลักษณะพิเศษของรอยเส้นบนลายนิ้วมืออันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลที่เรียกว่า จุดสำคัญ (minutiae point; มินูเชีย) มีความคงทนถาวรตลอดอายุของบุคคลนั้น และได้เขียนหนังสือชื่อ Fingerprints ซึ่งกล่าวถึงวิธีพิสูจน์หลักฐานตัวบุคคล ระบบพิสูจน์ลายนิ้วมือโดยใช้จุดสำคัญของกาลซึ่งยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบันและได้มีการพัฒนาเก็บไว้ในเครื่องตรวจลายนิ้วมืออัตโนมัติ (AFIS)[6] และในช่วงเดียวกัน Edmond Locard (ค.ศ. 1877-1966) ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี Locard’s Exchange Principle Theory ชาวฝรั่งเศสได้ทำการบุกเบิกด้านวิทยาศาสตร์และด้านอาชญาวิทยา โดยมีความเชื่อว่า ทุกวิธีการในวิชาที่เกี่ยวกับธรรมชาติโดยตรงสามารถดัดแปลงมาใช้ งานใน

---

[4] พิพากษ์ เกียรติกมเลศ. (2546) “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการตรวจค้น และการจับกุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเฉพาะกรณี : อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นก่อนฟ้องคดี” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

[5] http://www.britannica.com/EBchecked/topic/62827/Alphonse-ertillon.

[6] http://www.martinfrost.ws/htmlfiles/mar2007/eugenics.html.

ด้านการเปรียบเทียบเพื่อชี้ยืนยันตัวบุคคลและเป็นประโยชน์ทางการสืบสวนซึ่งเป็นที่มาของทฤษฎีที่ว่า เมื่อวัตถุสองสิ่งกระทบกันย่อมเกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (Every contact leaves a trace) ทฤษฎีของ Locard ได้ก่อให้เกิดแนวคิดในการการเชื่อมโยงพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นรากฐานในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุในปัจจุบัน

งานพิสูจน์หลักฐานได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านการสร้างเครื่องมือวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ เช่น เครื่อง SEM ,เครื่อง XRF ฯลฯ หรือเทคนิคในการตรวจพิสูจน์ เช่น เทคนิค PCR , เทคนิคการตรวจหารอยลายนิ้วมือที่ผิวหนังมนุษย์ ฯลฯ ปัจจุบันขอบเขตของงานพิสูจน์หลักฐาน ประกอบไปด้วย การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้า (Fingerprint, Palmprint, Footprint) รวมทั้งระบบตรวจลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ (AFIS) การตรวจเอกสาร (Document) การตรวจอาวุธปืนและกระสุนปืน (Forensic Ballistics) การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป (Crime Scene Investigation and Forensic Photography) การตรวจทางเคมีและฟิสิกส์ (Forensic Chemistry & Physics) การตรวจพยานวัตถุทางชีววิทยา (Biological Trace Evidence) การตรวจทางนิติเวช (Forensic Medicine) เป็นต้น

ในส่วนของประเทศไทยนั้นเดิมทีพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เหล่านี้ ไม่มีการกล่าวไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันด้วยเหตุเนื่องมาจากวิทยาการทางนิติวิทยาศาสตร์ในยุคสมัยของการร่างกฎหมายยังไม่เจริญก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับเท่าในปัจจุบัน หรือด้วยเหตุที่ถือว่า พยานหลักฐานที่ดีที่สุดคือประจักษ์พยาน การพิสูจน์ด้วยวิทยาศาสตร์จึงถือเป็นเพียงวิธีการที่ให้พยานหลักฐานมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ มิใช่ประเภทของพยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม เมื่อพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้รับความเชื่อถือมากยิ่งขึ้นและสามารถชี้พิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ โดยมีข้อโต้เถียงน้อยกว่าพยานในลักษณะอื่น ทำให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้คู่ความสามารถอ้างพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดการบังคับให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเพิ่มบทบาทศาลในการค้นหาความจริง รวมทั้งยังเพิ่มหน้าที่คู่ความที่ต้องให้ความร่วมมือในการค้นหาความจริงกับศาลอีกด้วย ด้วยความเชื่อต่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในแง่ของการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องมีการเก็บตัวอย่างจากอวัยวะหรือส่วนประกอบของบุคคล ไม่จำกัดเพียงคดีครอบครัว คดีประเภทอื่น เช่น คดีละเมิดที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยบทบัญญัติมาตรา 128/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมว่า ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์

ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ จากบทบัญญัติมาตรา 128/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ เชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่การพิสูจน์ความจริงในศาล เพราะทำให้ศาลสามารถใช้อำนาจในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ทำให้การค้นหาความจริงและการตัดสินวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลมีความแม่นยำและเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

3. ความหมายของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

ในเรื่องเกี่ยวกับความหมายของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ที่น่าสนใจดังนี้

ประมูล สุวรรณศร (ประมูล สุวรรณศร 2511 น.31-39) ได้ให้ความหมายของ คำว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือวิจัยในทางฟิสิกส์ เคมี หรือชีววิทยา เป็นต้น

สราวุธ เบญจกุล (สราวุธ เบญจกุล 2550 น.64-67) ได้ให้ความหมายของ คำว่า นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) หมายถึง การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในด้านกฎหมาย ทั้งประโยชน์ทางนิติบัญญัติในเรื่องการออกกฎหมายและประโยชน์ของการคลี่คลายปัญหาและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความเพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการทางด้านต่างๆ ผนวกเข้ากับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี

4. เหตุผลและความจำเป็นในการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

กระบวนการพิจารณาคดีอาญามีข้อที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดอยู่สองประการ คือ ข้อกฎหมายประการหนึ่งและข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่ง หลักในการวินิจฉัยนั้นจะต้องพิจารณาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงหรือความสัตย์จริงในคดีว่าเป็นอย่างไรแล้วจึงยกข้อกฎหมายขึ้นปรับวินิจฉัยว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหรือควรจะได้รับการปล่อยตัวไป ตามกฎหมายลักษณะพยานข้อเท็จนั้นที่ศาลจะรับรู้ได้เองนั้น จำกัดอยู่เพียงข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามธรรมดาธรรมชาติซึ่งบุคคลธรรมดาจะพึงรู้ได้เองแล้ว ข้อเท็จจริงอย่างอื่นที่อยู่นอกเหนือไปจากความรู้ของคนธรรมดาสามัญศาลรับรู้เองไม่ได้ เพราะฉะนั้นฝ่ายผู้กล่าวหาจะต้องพิสูจน์ให้ประจักษ์แก่ศาลว่าผู้ต้องหาได้กระทำการที่อ้างว่าเป็นความผิดนั้นจริง พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัย ซึ่งในทางกฎหมาย ถือว่า พยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยกำหนดวิธีการนำสืบไว้ คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวนเพื่อนำสืบข้อเท็จจริง ให้นำสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจ ได้วิเคราะห์หรือได้วิจัยสังเกตเหตุการณ์ สิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้นมาแล้ว ที่ผ่านมามีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยคลี่คลายคดีต่างๆ ที่มีความสำคัญและมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน ทั้งที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศมาแล้วหลายต่อหลายคดี สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา คดีที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี ได้แก่ คดีลอบสังหารประธานาธิบดีเคนนาดี้ พฤศจิกายน ค.ศ. 1963 คดีโอ เจ ซิมป์สัน ในข้อหาฆาตกรรมภรรยาและเพื่อน เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1994 และคดีฆาตกรรมไร้ศพ เหตุเกิดที่รัฐฟลอริดา เป็นต้น สำหรับในประเทศอังกฤษคดีสำคัญที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี คือ คดีฆาตกรรมอำพรางที่ฟาร์มวิดเดนฮิลล์ หมู่บ้านฮอตัน ในปี ค.ศ. 1984

สำหรับในประเทศไทยคดีที่สำคัญและมีความสลับซับซ้อนซึ่งคลี่คลายลงได้โดยอาศัยหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ คดีฆาตกรรม น.ส.ดอริส ฟอน ฮาเฟน นางแบบสาวชาวเดนมาร์ก เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2511 คดีฆาตกรรมนางสยามล เมื่อปี พ.ศ. 2536 คดีฆาตกรรมนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ เมื่อปี พ.ศ. 2539 คดีฆาตกรรม น.ส. เจนจิรา พลอยองุ่นศรี นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2541 และคดีฆาตกรรมแพทย์หญิงผัสพร โดยศาลฎีกาพิพากษาประหารชีวิตนายแพทย์วิสุทธิ์ คดีนี้ถึงแม้ว่าจะไม่พบศพของผู้เสียชีวิต แต่ผลการพิสูจน์ DNA ประกอบกับพยานแวดล้อมต่างๆจึงเชื่อได้ว่าแพทย์หญิงผัสพร เสียชีวิตแล้ว จะเห็นได้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ ผนวกเข้ากับการบังคับใช้กฎหมาย

เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน พิสูจน์หลักฐาน และดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ เพราะหากปราศจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีสำคัญๆที่สลับซับซ้อนหลายคดีคงจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทำให้ส่งผลร้ายต่อสังคม เพราะมีโอกาสที่ผู้นั้นจะกระทำความผิดแบบเดิมซ้ำอีก นอกจากนั้น การนำเอาหลักการทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นนี้ ย่อมเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมด้วยอีกทางหนึ่ง (สราวุธ เบญจกุล 2550 น.64-67)

5. ประเภทของพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์

พยานทางนิติวิทยาศาสตร์อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

5.1 พยานนิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวมรวมวัตถุพยานในที่เกิดเหตุ

5.2 พยานนิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นหลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ประเภทนี้ประกอบด้วยกันหลายสาขา ตัวอย่างเช่น นิติเวชศาสตร์ (forensic medicine) นิติวิศวกรรมศาสตร์ (forensic engineering) นิติทันตวิทยา (forensic odontology) นิติมานุษยวิทยา (forensic anthropology) และนิติกีฏวิทยา (forensic entomology) เป็นต้น

6. วิธีการตรวจสอบพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการรวบรวมพยานวัตถุแล้วส่งตรวจผ่านขั้นตอนทางห้องปฏิบัติการหรือตรวจสอบโดยผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นโดยเฉพาะ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจเข้าใจหรือมีความรู้เพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจึงต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงการตรวจสอบพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ใน 2 ลักษณะ คือ การตรวจสอบพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นพยานวัตถุเกี่ยวกับการได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายและการตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นพยานวัตถุเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายในการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยมีที่มาจากการตรวจค้นสถานที่และการตรวจค้นตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี ทั้งนี้ สามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประการ คือ

6.1 การตรวจสอบประการที่ 1 ว่าด้วยความชอบด้วยกฎหมายในการตรวจค้นสถานที่

สถานที่ที่จะพบร่องรอยหรือวัตถุสิ่งของที่จะนำไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีได้นั้น คือ สถานที่เกิดเหตุเนื่องจากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ณ ที่นั้น ซึ่งตามหลักเหตุผลและกฎธรรมชาติจะต้องปรากฏร่องรอยหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด นอกจากสถานที่เกิดเหตุแล้ว สถานที่อื่น เช่น บ้านพักผู้ต้องหา สถานที่ที่ผู้ต้องหาหลบซ่อน หรือสถานที่ที่มีการวางแผนตระเตรียมการกระทำความผิด ซึ่งอาจพบหลักฐานอื่นที่เชื่อมโยงไปสู่ข้อเท็จจริงในคดีได้ร่องรอยและวัตถุที่ค้นพบในสถานที่ที่เกี่ยวข้องนี้สามารถบ่งบอกข้อเท็จจริงได้ด้วยตัวของมันเอง เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ คราบเลือด ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ กระสุนปืน เศษชิ้นส่วนเสื้อผ้าของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องส่งไปตรวจพิสูจน์เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการเปรียบเทียบกับวัตถุที่ต้องสงสัย เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ต้องหา ลายพิมพ์ดี เอ็นเอ ของผู้ต้องหา หรืออาวุธปืนของกลาง เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงในคดีและนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในการดำเนินคดีอาญาได้ดังนั้น พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจและค้นสถานที่นั้นจึงแยกได้เป็น 2 กรณี คือ การตรวจและค้นสถานที่เกิดเหตุกรณีหนึ่ง กับการตรวจและค้นสถานที่อื่นอีกกรณีหนึ่ง

6.1.1 พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

สถานที่เกิดเหตุ หมายถึง สถานที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และอาจหาวัตถุพยานได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุสามารถทำการลำดับเหตุการณ์สภาพที่เกิดเหตุออกมาได้ว่า ใครควรจะเป็นผู้กระทำผิด ทำอย่างไร ด้วยวิธีการใด เมื่อเวลาใด และประสงค์ต่อสิ่งใด การค้นหาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุนั้นเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(1) และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 2 บทที่ 2 โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(1) ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการตรวจสถานที่ไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่หรือภาพวาด คำว่า “ที่ทาง” ในที่นี้ย่อมแสดงถึงสถานที่ ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจในการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน

ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 2 บทที่ 2 ข้อ 8 และข้อ 10 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุไว้ ดังนี้

ข้อ 8 “โดยปกติเมื่อเกิดคดีอาญาขึ้นพนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงานตำรวจผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนจำเป็นที่จะต้องไปสืบสวน และตรวจสถานที่เกิดเหตุเพื่อให้ได้เห็นสภาพของสถานที่ ทางเข้าออกของคนร้ายหรือค้นหาวัตถุพยานหรือพยานบุคคล และทำแผนที่ที่เกิดเหตุตลอดจนบริเวณติดต่อ ถ้าพบสิ่งที่จะใช้เป็นหลักฐานในคดี หรือพยานบุคคลที่ตรงไหนให้มีปรากฏในแผนที่นั้นให้ชัด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสะดวกและเกิดผลแก่การสอบสวนแห่งคดีนั้นๆ เว้นไว้แต่คดีเล็กน้อย เช่น คดีลหุโทษ หรือคดีไม่มีมูลอันจะต้องไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่มีปัญหาใดๆ ที่จะต้องไปตรวจสถานที่และทำแผนที่ ก็ให้บันทึกเหตุผลที่ไม่ไปรวมในสำนวน ส่วนคดีที่เกิดเป็นคดีอุกฉกรรจ์ก็ปฏิบัติตามที่บังคับไว้ ว่าด้วยคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่เกี่ยวแก่ยานพาหนะชนกันก็จำเป็นจะต้องอาศัยที่เกิดเหตุและแผนที่สังเขปเป็นหลักการพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงก็จำต้องกระทำทุกเรื่อง”

ข้อ 10 “เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ให้พนักงานสอบสวนทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุเอง เว้นไว้แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีร่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการและจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานก็ให้พนักงานสอบสวนแจ้งกองพิสูจน์หลักฐาน เพื่อจัดเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานไปทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ และถ่ายรูปร่วมกับพนักงานสอบสวน” ในทางปฏิบัติ การตรวจสถานที่และการค้นมักจะกระทำในคราวเดียวกัน ดังนั้น พนักงานสอบสวนที่ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ จะต้องพิจารณาด้วย หากสถานที่เกิดเหตุเป็นสาธารณสถานพนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจตรวจและค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่หากที่นั้นเป็นที่รโหฐาน การจะเข้าไปตรวจและค้นจะต้องมีหมายค้นจากศาล เว้นแต่เป็นกรณีที่เข้าไปค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาการตรวจและค้นสถานที่เกิดเหตุที่ชอบด้วยกฎหมายและได้เก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นได้มาอย่างถูกต้อง สมควรนำมาใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีหรือไม่ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานโดยปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของการตรวจสถานที่เกิดเหตุการณ์รักษาสถานที่เกิดเหตุ การค้น และการยึดสิ่งของจากที่เกิดเหตุ เพื่อให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มานั้นมีความน่าเชื่อถือ ชอบด้วยกฎหมาย เป็นพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าควรแก่การรับฟังเพื่อนำมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี

6.1.2 พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการตรวจและค้นสถานที่อื่นๆ

นอกจากสถานที่เกิดเหตุ การตรวจสถานที่อื่นๆ ก็อาจพบร่องรอยหรือวัตถุพยานได้ หากสถานที่นั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวจากสถานที่นั้นได้ แต่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการค้น ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าสถานที่นั้นเป็นสาธารณสถานหรือที่รโหฐาน เพราะหากเป็นที่สาธารณสถานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือพนักงานสอบสวนก็สามารถดำเนินการค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล แต่หากเป็นที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้นของศาลด้วยการค้นและการยึดมักจะมีความหมายรวมกันไป ซึ่งหมายถึง การค้นหาและการเสาะหาสิ่งของที่ถูกซ่อนเร้นเพื่อค้นพบและยึดสิ่งของนั้นโดยเจ้าพนักงานตำรวจผู้มีอำนาจ การค้นจึงเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดให้โดยเฉพาะ โดยทั่วไปการค้นและการยึดจะเรียกรวมกันไปว่า “การตรวจค้น” เมื่อพบวัตถุพยานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซึ่งน่าจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหาได้ เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบนั้นได้ตามมาตรา 132 (4) ประกอบมาตรา 98 การตรวจค้นและยึดสิ่งของหรือวัตถุที่พบเพื่อตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ และนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวน สามารถรวบรวมพยานหลักฐานและวัตถุสิ่งของที่พบเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้ซึ่งเจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการ โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายอันจะส่งผลต่อการรับฟังและความน่าเชื่อถือในน้ำหนักของพยานหลักฐานนั้น

6.2 การตรวจสอบประการที่ 2 ความชอบด้วยกฎหมายในการตรวจค้นตัวบุคคล

พยานหลักฐานหรือวัตถุที่สามารถนำ ไปตรวจพิสูจน์เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหานั้น นอกจากจะได้มาจากการตรวจและค้นสถานที่แล้วอาจได้มาจากการตรวจและค้นตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย ผู้ต้องสงสัย การตรวจและค้นตัวบุคคลนี้นอกจากจะสามารถยืนยันตัวบุคคลที่กระทำผิด หรือเชื่อมโยงไปสู่ข้อเท็จจริงอื่นในคดีได้แล้ว ยังสามารถกันผู้บริสุทธิ์ออกจากคดีได้อีกด้วยการ “ตรวจตัว” นั้นมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 (1) ดังนี้ “เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้ากับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น” จากบทบัญญัติดังกล่าวแยกการตรวจตัวบุคคลออกเป็น การตรวจตัวผู้เสียหายและการตรวจตัวผู้ต้องหา ซึ่งการตรวจตัวบุคคลนี้แยกออกได้ 2 วิธี คือ

1) การตรวจจากภายนอกร่างกาย ได้แก่ การตรวจบาดแผล ตรวจลายพิมพ์นิ้วมือลายเท้า เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกิดจากส่วนของร่างกายซึ่งถือว่าเป็นพยานวัตถุ

2) การตรวจจากภายในร่างกาย เพื่อนำส่วนของร่างกายมาพิสูจน์รวบรวมไว้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ซึ่งการตรวจพิสูจน์นี้จะต้องนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยพยานหลักฐานที่ได้มาจึงเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้มาจากการตรวจตัวบุคคลนี้อยู่ในสภาพของพยานวัตถุ การตรวจดังกล่าวแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ72 คือการตรวจโดยการเจาะเลือดและสารคัดหลั่งที่ขับออกจากร่างกาย (fluid from body) เช่น เลือด ลมหายใจ ปัสสาวะ น้ำลาย น้ำอสุจิ และ การตรวจจากส่วนอวัยวะ (part taken from body) ได้แก่ เส้นผม เส้นขน เล็บ เป็นต้น ส่วน “การค้น” เป็นการตรวจสอบที่พักอาศัยอาคาร สถานที่ หรือตัวบุคคล หรือรถยนต์ อากาศยาน ด้วยมุ่งหมายที่จะพบสิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดการเข้าไปตรวจค้นนั้นจะต้องมีความมุ่งหมายว่าต้องการจะพบอะไรโดยแน่ชัด การค้นจึงเป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาที่กฎหมายอนุญาตให้เจ้าพนักงานล่วงล้ำสิทธิส่วนตัวของบุคคลได้เพื่อหาสิ่งของหรือบุคคล

การค้นตัวบุคคลนั้นจัดว่าเป็นการค้นอย่างหนึ่ง ซึ่งแยกได้ 4 ประการ คือ

6.2.1 การค้นบุคคลในที่สาธารณสถาน ซึ่งตามปกติจะกระทำมิได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานผู้ค้นจะมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิดตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ซึ่งการค้นดังกล่าวจะต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้น

6.2.2 การค้นตัวบุคคลในที่รโหฐาน ซึ่งปกติจะกระทำมิได้เว้นแต่จะมีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นกรณีที่ค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 บัญญัติไว้

6.2.3 การค้นตัวเนื่องจากการจับกุม (Search Incidental to Lawful Arrest) หมายถึง การค้นขณะที่ทำการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการค้นที่ต่อเนื่องทันทีทันใดกับการจับกุม เช่น การจับกุมผู้ต้องหาโดยชอบด้วยกฎหมายและทำการตรวจค้นตัวทันที ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 ให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับมีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาไว้ได้โดยไม่ต้องมีหมายหรือคำสั่งของศาล

6.2.4 การค้นโดยความยินยอมของผู้ถูกค้น (Search by Valid Consent) เป็นการค้นตัวบุคคลโดยผู้ถูกค้นนั้นได้ยอมสละสิทธิส่วนบุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง โดยยอมให้เจ้าพนักงานทำการตรวจค้นได้ด้วยความสมัครใจของตนเองการค้นตัวบุคคลนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ

คือ การค้นภายนอกร่างกาย ได้แก่ การค้นหาสิ่งของจากเสื้อผ้า อาวุธที่ติดกับร่างกาย และ การค้นภายในร่างกาย หมายถึง การค้นที่รบกวนร่างกายเพื่อนำเอาสิ่งอื่นที่อยู่ในร่างกายไปรวบรวมเป็นพยานหลักฐานหรือส่งตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน การตรวจค้นวิธีนี้จะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการค้นตัวบุคคล เช่น การตรวจค้นทวารหนัก หรือช่องคลอด ซึ่งส่วนมากจะใช้กับการค้นหายาเสพติดการตรวจตัวผู้ต้องหานั้น เจ้าพนักงานสามารถทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติรวมถึงการถ่ายภาพพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้าตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1) การตรวจตัวผู้ต้องหานั้นไม่จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาก่อน ดังนั้น หากผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้ตรวจค้นตัวนั้นก็ไม่มีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานนั้น

อย่างไรก็ตาม การตรวจและค้นตัวผู้ต้องหาโดยที่ผู้ต้องหาไม่ต้องให้ความยินยอมนี้ น่าจะหมายถึง การตรวจและค้นร่างกายจากภายนอกเท่านั้น เช่น การตรวจลายนิ้วมือ เขม่าดินปืน รวมถึงบาดแผลที่ปรากฏภายนอกเท่านั้น ไม่รวมถึงส่วนของร่างกายและสิ่งอื่นที่อยู่ภายในร่างกายที่ได้มาด้วยวิธีการที่รบกวนต่อร่างกายของผู้ต้องหาอย่างมาก

6.3 การตรวจสอบประการที่ 3 ห่วงโซ่ในการครอบครองพยานวัตถุ

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น เป็นพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจพิสูจน์วิเคราะห์ทดสอบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญตามหลักวิชาการและมีประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นพยานหลักฐานที่มีความแน่นอน เชื่อถือได้ไม่เหมือนกับพยานหลักฐานประเภทอื่น แต่ก็มีตัวแปรสำคัญที่ทำให้พยานหลักฐานประเภทนี้ขาดความน่าเชื่อถือนั้นคือ ข้อน่าสงสัยในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบทางวิทยาศาสตร์ที่อาจเกิดความผิดพลาดตั้งแต่การจัดเก็บ การส่งตรวจ เทคนิคการตรวจ เป็นต้น

กระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการจัดเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ แม้ว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจะได้มาจากวัตถุหรือสิ่งของที่มีการตรวจค้นโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แต่หากผู้เก็บรวบรวมวัตถุหรือสิ่งของเพื่อส่งตรวจพิสูจน์ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดเก็บ จะส่งผลเสียต่อการตรวจพิสูจน์อาจทำให้ผลการตรวจผิดพลาดทำให้ไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและพิสูจน์หลักฐานจึงต้องกลั่นกรองว่าวัตถุหรือสิ่งของใดที่จะเชื่อมโยงไปสู่การกระทำความผิดและนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ และควรจะต้องจัดเก็บด้วยวิธีการเช่นไร เพื่อไม่ให้มีผลต่อการตรวจพิสูจน์ ดังนั้น ขั้นตอนของการจัดเก็บรวบรวมวัตถุหรือสิ่งของส่งตรวจจึงมีผลต่อความน่าเชื่อถือและการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของศาล ได้แบ่งหลักเกณฑ์ในการกลั่นกรองพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ออกเป็น 2 ประการ คือ

หลักการจัดเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และหลักการรักษาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

6.3.1 หลักการจัดเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การจัดเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นี้แบ่งได้เป็น 3 กรณี คือ หลักการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ การจัดเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม

1) กฎเกณฑ์ในเรื่องป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ การป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุจะต้องกำหนดขอบเขตของพื้นที่ในการป้องกัน โดยอาจใช้ police line หรือจัดกำลังเจ้าหน้าที่ดูแลและกันผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องออกไปจากพื้นที่เกิดเหตุ โดยหน้าที่ในการป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุนี้จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไปถึงที่เกิดเหตุคนแรกจนกว่าจะตรวจค้นและรวบรวมพยานวัตถุหรือสิ่งของเสร็จสิ้น เนื่องจากการไม่รักษาสถานที่เกิดเหตุซึ่งเป็นสถานที่ที่มีร่องรอยหรือวัตถุสิ่งของที่จะเชื่อมโยงไปสู่การพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดได้นั้น จะส่งผลต่อการเก็บรวบรวมวัตถุและพยานหลักฐาน วัตถุหรือสิ่งของสำคัญซึ่งจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาจถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออาจมีผู้อื่นนำวัตถุหรือสิ่งของมาไว้ในที่เกิดเหตุเพื่อสร้างพยานหลักฐานเท็จ หรือเบี่ยงเบนรูปคดีได้ นอกจากการไม่ป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุจะส่งผลร้ายต่อการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ยังทำให้พยานหลักฐานที่ได้มานั้นขาดความน่าเชื่ออีกด้วย ทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นลดลง

2) กฎเกณฑ์ในเรื่องจัดเก็บรวบรวมพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หมายถึง การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจะต้องกระทำตามกระบวนการชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจค้น การยึดสิ่งของหรือวัตถุต่างๆ ในที่เกิดเหตุ เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพิสูจน์หลักฐาน เจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ วิธีการในการแสวงหาหรือรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เนื่องจากการเก็บรวบรวบพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาลได้

3) กฎเกณฑ์ในเรื่อง "การค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการตรวจค้น หรือเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุโดยเฉพาะวัตถุที่จะต้องนำไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น จะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ มีการวางแผนการทำงาน กลั่นกรองและประเมินความเป็นไปได้ของวัตถุหรือสิ่งของว่าสิ่งใดอาจเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงในคดีได้หรือไม่ วัตถุหรือสิ่งของนั้นจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้

หรือไม่ หากเกิดข้อสงสัยจะต้องเก็บรวบรวมวัตถุหรือสิ่งของนั้นไว้ก่อน พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของวัตถุนั้น เช่น ตำแหน่งที่พบ การค้นหาและจัดเก็บวัตถุหรือสิ่งของเพื่อไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นี้ จะต้องให้ความสำคัญกับวัตถุหรือสิ่งของที่อาจเปลี่ยนแปลง สูญหาย หรือถูกทำลายได้ง่ายที่สุดก่อนโดยไม่ละเลยต่อวัตถุหรือสิ่งของบางอย่าง เช่น ก้นบุหรี่ กระดาษทิชชู่ น้ำมูก เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของคดีด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาประเมินว่าวัตถุสิ่งของใดจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ เพียงใด การละเลยวัตถุสิ่งของบางอย่างอาจทำให้สูญเสียโอกาสในการค้นพบพยานหลักฐานสำคัญที่จะชี้ยืนยันตัวผู้กระทำความผิดได้ นอกจากนี้การตรวจค้นจะต้องกระทำอย่างรอบคอบระมัดระวัง ไม่รีบร้อน เนื่องจากการตรวจค้นและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุนั้นสามารถทำได้ดีที่สุดเพียงครั้งเดียวเท่านั้น หากออกจากสถานที่เกิดเหตุนั้นไปแล้วโอกาสที่จะกลับมาค้นพบพยานหลักฐานที่สำคัญนั้นเป็นไปได้ยาก

7. หลักการเก็บรวบรวมและรักษาวัตถุพยาน

วัตถุพยาน หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่พบและเก็บจากสถานที่เกิดเหตุหรือจากตัวบุคคล ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีขนาดเท่าใด และเป็นไปได้ทั้งสถานะก๊าซ ของเหลว ของแข็ง หมายรวมถึงวัตถุพยานชีวภาพ พยานเอกสาร วัตถุหรือเอกสารที่มีความเชื่อมโยงทางคดี หรือมีความสัมพันธ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีนั้น ๆ ที่นำมาตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงของข้อกล่าวหา ภายใต้การสืบสวนสอบสวนที่เป็นไปตามกฎหมาย (วสันต์ พานิช และคณะ 2556 น.187)

วัตถุประสงค์หลักของการตรวจพิสูจน์พยานวัตถุก็เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อพนักงานสอบสวนที่นำมาใช้ในการคลี่คลายคดี และเป็นพยานหลักฐานประกอบการตัดสินคดีในชั้นศาล ซึ่งพยานวัตถุจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ ดังนี้ คือ (วสันต์ พานิช และคณะ 2556 น.177-178)

ประการแรก เป็นข้อมูลที่บ่งชี้ว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น คือ ความจริงที่แสดงว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ร่องรอยงัดแงะ สารพันธุกรรม ร่องรอยการรื้อค้นในห้อง

ประการที่สองคือ เป็นข้อมูลที่บ่งชี้ถึงวิธีการกระทำผิดของคนร้าย คือวิธีการในการกระทำผิดพยานวัตถุสามารถช่วยบอกถึงการกระทำความผิดของคนร้ายได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีลักทรัพย์ วิธีการเข้าในตัวอาคาร เครื่องมือที่ใช้และชนิดของทรัพย์สินที่ถูกโจรกรรม ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ในการระบุถึงวิธีทำงานของคนร้าย การวิเคราะห์พยานวัตถุเพื่อบอกถึงวิธีกระทำผิด เป็นพื้นฐานที่ใช้ในการเชื่อมโยงในแนวทางการสืบสวนสอบสวนไปถึงตัวผู้กระทำความผิดได้

การรักษาพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ หมายถึง การรักษาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไว้ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือเรียกว่า

กฎเกณฑ์ในเรื่องลูกโซ่การครอบครองพยานหลักฐานโดยตลอด เนื่องจากการนำวัตถุหรือสิ่งของที่ได้จากที่เกิดเหตุไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์รวมถึงการนำศพไปตรวจชันสูตรโดยแพทย์ผู้ชำนาญการจะต้องแสดงลูกโซ่ของการครอบครองวัตถุหรือสิ่งที่ส่งตรวจพิสูจน์นั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าวัตถุหรือสิ่งของนั้นอยู่ในความครอบครองของผู้ใด หน่วยงานใดตั้งแต่เริ่มเก็บจนกระทั่งนำไปแสดงหรือนำสืบในศาลโดยที่การครอบครองดังกล่าวจะต้องไม่ขาดช่วง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการครอบครอง เช่น มีการส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ที่ห้องปฏิบัติการ ก็จะต้องมีบันทึกเป็นหลักฐานแสดงการรับส่งของกลางนั้นโดยตลอด ซึ่งลูกโซ่ของการครอบครองนี้มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ[7]

ขั้นตอนที่ 1 การจัดการ (Taking) จะต้องกระทำโดยบุคคลผู้เก็บพยานวัตถุหรือสิ่งส่งตรวจวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์นั้น เพื่อจำแนกพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุ โดยการทำตำหนิเครื่องหมายกำกับอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันการสูญหายหรือผิดพลาดในการจัดเก็บซึ่งอาจจะสับเปลี่ยนกับวัตถุหรือสิ่งของในคดีอื่น จะต้องระบุวัน เดือน ปี เวลาที่เก็บ พร้อมทั้งรายละเอียดต่างๆ ของวัตถุหรือสิ่งของนั้น

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บ (Keeping) จะต้องจัดเก็บตามหลักวิชาการ แยกประเภทวัตถุหรือสิ่งของอย่างเป็นระบบ ป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของนั้น ป้องกันการปนเปื้อนและผิดพลาด การเก็บที่ดีจะต้องแสดงให้เห็นถึงการเก็บและการครอบครองวัตถุหรือสิ่งของอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การขนส่ง (Transporting) การขนส่งวัตถุพยานทุกครั้งจะต้องมีความรัดกุมและแสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการสับสนกับของกลางหรือวัตถุอื่นๆ รวมถึงต้องแสดงให้เห็นได้ว่าวัตถุหรือสิ่งของนั้นได้ถูกบรรจุหีบห่อ ปิดผนึก และติดฉลากได้อย่างเหมาะสม การขนส่งของกลางทางไปรษณีย์จะต้องเป็นไปรษณีย์ลงทะเบียน และมีหลักฐานการรับอย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 การส่งมอบ (Delivering) จะต้องพิสูจน์ได้ว่าของกลางหรือวัตถุสิ่งของนั้นได้มีการส่ง และการรับอย่างเป็นระบบ มีหลักฐานแน่นอนตรวจสอบได้ โดยมีหลักฐานแสดงวัน เดือน ปี เวลาที่รับของกลาง รายละเอียดของวัตถุสิ่งของ และให้ผู้รับลงลายมือชื่อพร้อมทั้งเวลาไว้ในสำเนาหนังสือนำส่งการแสดงให้เห็นถึงการครอบครอง การจัดการ การจัดเก็บ การขนส่งและการส่งมอบวัตถุสิ่งของหรือของกลางในคดีอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องไม่ขาดตอนและมีหลักฐานการครอบครองที่ถูกต้องตรวจสอบได้ มีอุปกรณ์ในการจัดเก็บที่ได้มาตรฐาน มีสถานที่จัดเก็บที่ปลอดภัยจากการเปลี่ยนแปลงหรือการทำลายโดยธรรมชาติ หรือการสัมผัสจากบุคคลอื่นที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง รวมถึง

---

[7] พัชรา สินลอยมา. (2560) *การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์* โครงการฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารงานยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยกิจการยุติธรรม สำนักกิจการยุติธรรม.

การบันทึกรายละเอียดของการรับส่งของกลาง การเคลื่อนย้ายวัตถุสิ่งของหรือของกลาง และกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ดูแลเก็บรักษาวัตถุหรือสิ่งของดังกล่าวด้วย เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดการโต้แย้งว่าวัตถุหรือสิ่งของที่ส่งตรวจหรือของกลางนั้นไม่ใช่สิ่งที่ยึดได้มาจากที่เกิดเหตุหรือไม่ใช่ของกลางตัวจริง ซึ่งจะมีผลต่อการรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในกรณีที่ผู้จัดส่งวัตถุหรือของกลางไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ ควรจะต้องแจ้งให้ผู้เชี่ยวชาญทราบว่าผู้ส่งได้จัดการกับของกลางนั้นอย่างไรบ้าง เช่น ใช้เชือกรัดคอศพแล้วลากขึ้นจากน้ำ จากนั้นได้ส่งศพไปให้แพทย์ตรวจโดยไม่ได้เอาเชือกดังกล่าวออกโดยไม่แจ้งให้แพทย์ทราบ หรือส่งโครงกระดูกให้แพทย์ตรวจเพื่อหาร่องรอยการถูกทำร้ายแต่ผู้ส่งได้ใช้มีดฟันกระดูก ส่วนที่ยาวออกเพื่อบรรจุลงในกล่องหรือลังก่อนส่งให้แพทย์ การไม่แจ้งดังกล่าวอาจมีผลทำให้แพทย์ต้องเสียเวลาในการตรวจร่องรอยใหม่ที่เกิดขึ้นบนศพหรือกระดูกและอาจทำให้การแปรผล หรือให้ความเห็นของแพทย์คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ หลักเกณฑ์ในการจัดเก็บ การรักษาพยานหลักฐานและการครอบครองพยานหลักฐานหรือของกลางอย่างเป็นระบบนี้ ช่วยลดปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับคุณค่าของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากกระบวนการทำงานที่เป็นระบบชอบด้วยกฎหมายและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรักษาสถานที่เกิดเหตุ การจัดเก็บ การตรวจพิสูจน์ การครอบครอง และการส่งมอบวัตถุหรือสิ่งของทำให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความน่าเชื่อและไม่สามารถโต้แย้งได้ว่ามีความผิดพลาดหรือบกพร่องเกิดขึ้นแก่วัตถุหรือสิ่งของในกระบวนการจัดเก็บ

การเก็บรวบรวมและการจัดส่งพยานวัตถุจากสถานที่เกิดเหตุ จากร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้ตายอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชั้นของการสืบสวนสอบสวน และแม้กระทั่งในชั้นศาลก็ตาม การเก็บพยานวัตถุต้องกระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมายจึงจะถือเป็นพยานหลักฐานที่ยอมรับได้ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนที่จะทำการเก็บพยานวัตถุก็คือ ผู้ที่จะทำการเก็บนั้นกฎหมายจะต้องให้อำนาจในการเก็บพยานวัตถุไว้ เพื่อให้พยานวัตถุใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ พยานวัตถุนั้นจะต้องระบุรายละเอียดของพยานวัตถุอย่างชัดเจน แสดงช่วงของการครอบครองพยานวัตถุโดยตลอด เป็นพยานวัตถุที่มีความเป็นสาระสำคัญ และปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายทุกขั้นตอน ดังนั้น การเก็บพยานวัตถุควรกระทำโดยผู้มีอำนาจโดยตรงเท่านั้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการตรวจพิสูจน์พยานวัตถุควรให้ผ่านมือน้อยคนที่สุด และไม่ขาดช่วงการครอบครองพยานวัตถุสามารถแสดงลูกโซ่การครอบครองพยานวัตถุ โดยเฉพาะการเก็บตัวอย่างของพยานวัตถุควรเก็บไว้ให้มากที่สุดเพราะบางครั้งสถานที่เกิดเหตุเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ทำให้ไม่สามารถกลับไปเก็บพยานวัตถุเพิ่มเติมได้ ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานวัตถุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 128-129 และ มาตรา 130-132 ระบุให้พนักงานสอบสวนมี

อำนาจหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติกรรมต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด รวมทั้งตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้เสียหายยินยอม ตรวจสิ่งของ ลายเท้าและบันทึกรายละเอียด ดังนั้น ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงการเก็บรวบรวมและการรักษาวัตถุพยานเฉพาะที่สามารถพบได้อยู่บ่อยครั้งเป็นหลักเท่านั้น โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมวัตถุพยานดังนี้

7.1 การเก็บรวบรวมและรักษาวัตถุพยาน

การเก็บรวบรวมและรักษาวัตถุพยานที่สามารถพบได้บ่อยได้แก่ พยานวัตถุจากร่างกาย พยานวัตถุประเภทสิ่งของ และรอยประทับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1.1 พยานวัตถุจากร่างกาย พยานวัตถุจากร่างกายโดยส่วนใหญ่ที่มักพบเห็น ได้แก่

1) คราบโลหิต เป็นพยานวัตถุชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญมากและมักพบอยู่ในอาชญากรรมที่มีความรุนแรง เช่น คดีฆาตกรรมด้วยอาวุธต่างๆ โลหิตที่ไหลออกมาจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความฉกรรจ์ของบาดแผล บริเวณของร่างกายที่เกิดเป็นแผลฉกรรจ์ และถ้าหากบาดแผลอยู่ใกล้ทางเดินของเส้นโลหิตใหญ่ก็ย่อมจะมีโลหิตไหลออกมามาก โลหิตที่ไหลออกมาจะเปรอะเปื้อนอยู่ในที่ต่างๆ เช่น เสื้อผ้า พื้น ฝาผนัง ตามร่างกายของผู้เสียหายหรือคนร้าย คราบโลหิตเหล่านี้นับว่าเป็นประโยชน์แก่การสืบสวนเป็นอันมาก เพราะจะช่วยให้ทราบถึงวิธีการกระทำผิดของคนร้าย ทราบเส้นทางการหลบหนีของคนร้าย ช่วยในการตรวจพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลผู้กระทำผิด อีกทั้งยังช่วยให้ทราบระยะเวลาของการตายที่ผ่านมาแล้ว โดยโลหิตที่พบอาจแบ่งออกเป็น 2 ชนิด

(1) โลหิต (เปียก) ถ้ามีปริมาณมาก ให้ใช้ที่หยอดตาหรือหลอดฉีดยาดูดเก็บของเหลวใส่ไว้ในภาชนะบรรจุที่ผ่านการฆ่าเชื้อโรค ปริมาณที่ใช้สำหรับการตรวจพิสูจน์ประมาณ 5 ซีซี จากนั้นให้รีบนำส่งตรวจพิสูจน์ทันทีทันใด ถ้าไม่สามารถทำได้ให้แช่ไว้ในตู้เย็นหรือถุงน้ำแข็ง แต่ห้ามนำไปแช่แข็งโดยเด็ดขาด แต่ถ้ามีปริมาณน้อย ให้ใช้สำลี 100 เปอร์เซ็นต์หรือผ้ากอซ ซับเก็บขึ้นมาจากนั้นนำไปผึ่งลมให้แห้งก่อน ห้ามผึ่งแดด เพื่อป้องกันไม่ให้โลหิตเสียหรือเสื่อมสภาพ

(2) คราบโลหิต (แห้ง) ถ้าพบคราบโลหิตบนผิววัตถุไม่ดูดซึม ถ้ามีปริมาณเลือดแห้งเพียงพอ ให้ใช้ใบมีดโกนที่สะอาดขูดออกจากผิวของวัตถุ กรณีที่ไม่สามารถใช้วิธีการขูดได้ ให้ใช้กระดาษซับ กระดาษเยื่อสำลี อย่างใดอย่างหนึ่งชุบน้ำเกลือ (น้ำเกลือผสม 0.9%) หรือน้ำกลั่นปิดตรงคราบโลหิต จนกระทั่งโลหิตซึมซับออกมาที่กระดาษ จากนั้นนำผึ่งลมให้แห้ง วิธีนี้ต้องนำของกลางตัวอย่าง ส่งตรวจพิสูจน์พร้อมกับของกลางปัญหาด้วย แต่ถ้าหากพบคราบโลหิตบนผิววัตถุดูดซึม ให้นำวัตถุที่มีคราบโลหิตส่งตรวจพิสูจน์ทั้งชิ้น เช่น เสื้อผ้าท่อนไม้ที่สงสัย

ว่าคนร้ายใช้เป็นอาวุธ จากนั้นให้แยกบรรจุหีบห่อ ถ้าวัตถุนั้นมีขนาดใหญ่เกินไปไม่สะดวกในการนำส่งตรวจพิสูจน์ทั้งชิ้น ให้แยกหรือถอดหรือตัดเฉพาะส่วนที่มีคราบโลหิตติดอยู่ปริมาณเพียงพอนำส่งตรวจพิสูจน์

2) อสุจิ เป็นของเหลวอีกอย่างหนึ่งในร่างกายซึ่งตรวจพบบ่อยที่สุดในสถานที่เกิดเหตุคดีฆาตกรรม โดยเฉพาะในคดีเกี่ยวกับความผิดทางเพศ ถ้าผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุสงสัยว่า คดีที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทางเพศด้วย ควรจะต้องทำการตรวจตามร่างกายและเสื้อผ้าของผู้ตายอย่างละเอียดก่อนที่จะเคลื่อนย้ายศพ โดยอสุจิที่พบอาจแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

(1) คราบเปียก คือ ถ้าพบอสุจิที่ยังไม่แห้ง หากมีปริมาณมาก ให้ใช้ที่หยอดตา หรือเข็มฉีดยาดูดเก็บขึ้นมา ใส่ในหลอดฆ่าเชื้อโรค แต่ถ้าหากมีปริมาณน้อย ให้ใช้สำลีซับขึ้นมา นำไปผึ่งให้แห้ง แล้วจึงเก็บในภาชนะที่ฆ่าเชื้อโรค

(2) คราบแห้ง คือ ถ้าพบอสุจิที่เป็นคราบแห้งติดอยู่บนเสื้อผ้าให้เก็บมาทั้งชิ้น ระมัดระวังอย่าให้คราบแตก หรือถูกปนเปื้อน แต่ถ้าติดอยู่ตามร่างกาย ให้ใช้สำลี ชุบน้ำกลั่นเช็ดคราบออกนำไปผึ่งลมให้แห้งแล้วเก็บในหลอดแก้ว หรือภาชนะอื่นที่ผ่านการฆ่าเชื้อโรคการห่อของกลางที่เป็นเสื้อผ้า พับให้เรียบร้อยอย่าให้ถูกรอยคราบ ให้รอยคราบอยู่ด้านบน วางบนกระดาษแข็งกว้างยาวพอสมควร ให้ใช้กระดาษสะอาดทาบบนรอยคราบแล้วเอากระดาษแข็งอีกชั้นหนึ่งวางทับประกบผูกมัดให้แน่นแล้วจึงนำส่งตรวจพิสูจน์ในกรณีที่จำเป็นจะต้องเก็บน้ำอสุจิในช่องคลอดของศพซึ่งเป็นผู้เสียหายในสถานที่พบศพ ควรใช้ตำรวจหญิง หรือเจ้าหน้าที่สถานอนามัย ซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้กระทำ โดยใช้สำลีพันปลายไม้ที่สะอาดหรือใช้คัตตันบัดเช็ดในช่องคลอดผู้ตาย และใส่ถุงพลาสติกหรือขวดสำหรับเก็บของกลางนำมาผึ่งลมให้แห้งเพื่อส่งตรวจ

3) ปัสสาวะ วิธีการเก็บปัสสาวะใช้ที่หยอดตาหรือเข็มฉีดยาดูดเก็บขึ้นมาแล้วใส่ในหลอดแก้วหรือภาชนะบรรจุที่ผ่านการฆ่าเชื้อโรคแล้ว ถ้าอยู่ที่เสื้อผ้าให้เก็บมาทั้งชิ้นนำส่งตรวจพิสูจน์ทันทีก่อนที่จะเกิดการหมัก

4) อุจจาระ วิธีการเก็บอุจจาระ หากมีปริมาณมากให้ใช้ช้อนสะอาดตักเก็บนำไปผึ่งลมให้แห้งจากนั้นบรรจุในภาชนะที่ผ่านการฆ่าเชื้อโรคแล้ว แต่หากมีปริมาณน้อยให้ใช้สำลีชุบน้ำกลั่นเช็ดขึ้นมา แล้วนำไปผึ่งลมให้แห้งจากนั้นบรรจุในภาชนะที่ผ่านการฆ่าเชื้อโรคแล้ว

5) น้ำลาย อาจเกี่ยวข้องกับคดีต่างๆ ได้ เช่น คนร้ายสูบบุหรี่แล้วทิ้งก้นบุหรี่ไว้ในสถานที่เกิดเหตุ การปิดแสตมป์ ปิดซองจดหมาย เป็นต้น การตรวจน้ำลายสามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นน้ำลายของมนุษย์หรือไม่ ตลอดจนสามารถบอกหมู่เลือดของเจ้าของน้ำลายนั้น วิธีการเก็บให้ใช้ที่หยอดตาดูด หรือใช้ผ้ากอซซับน้ำลายขึ้นมา นำไปผึ่งลมให้แห้งจากนั้นบรรจุในหลอดแก้วหรือภาชนะอื่นที่ฆ่าเชื้อโรค

6) เส้นผม เส้นขน เป็นพยานหลักฐานที่พบอยู่เสมอ ในคดีอาชญากรรมที่มีการสัมผัสทางร่างกายกัน เช่น ฆาตกรรม ข่มขืน ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น พยานวัตถุนี้สามารถใช้ในการจำแนกได้อย่างกว้างๆ ไม่สามารถระบุชี้ชัดลงไปได้ว่าเป็นเส้นผมของใคร เพียงบอกได้ว่าเส้นผมที่พบในสถานที่เกิดเหตุมีความคล้ายคลึงกับเส้นผมตัวอย่าง ซึ่งก็หมายความว่าเส้นผมที่พบในสถานที่เกิดเหตุนั้นอาจจะเป็นของผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลอื่นที่มีลักษณะผมคล้ายคลึงกันก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามการตรวจเส้นผมหรือเส้นขนนั้นก็สามารถใช้ในการแยกตัวผู้บริสุทธิ์ออกจากผู้ต้องสงสัยได้อย่างแน่นอน เนื่องจากเส้นผมและเส้นขนล้วนแล้วแต่มีประโยชน์ในการเชื่อมโยงผู้ต้องสงสัยกับสถานที่เกิดเหตุ เชื่อมโยงผู้ต้องสงสัยกับอาวุธ สนับสนุนคำให้การของพยานและบอกถึงเส้นทางของคนร้ายในการเข้าและออกจากสถานที่เกิดเหตุ ในการตรวจเส้นผมและเส้นขน จะต้องพิจารณาถึงตำแหน่งที่อยู่ของเส้นผม เส้นขนนั้น ว่ามีที่มาจากร่างกายที่บริเวณส่วนใด เช่น ศีรษะ หน้าอก อวัยวะเพศ มีการบำรุง รักษาผ่านการย้อม การดัดหรือการยืดเส้นผมมาหรือไม่ รวมทั้งพิจารณาถึงลักษณะของการหลุดร่วงของเส้นผมที่ถูกดึงหลุดออกมาที่อาจจะมีส่วนของรากผมติดออกมาด้วย โดยส่วนของรากผมนี้ สามารถที่จะนำมาใช้ในการตรวจหาเพศ หมู่เลือดได้ ส่วนเส้นผมที่หลุดร่วงตามธรรมชาติจะไม่มีส่วนรากผมให้เห็นเนื่องจากรากผมฝ่อไป การที่พบว่าเส้นผมจำนวนมากในสถานที่เกิดเหตุมีลักษณะการหลุดร่วงมาจากการถูกดึงนั้นก็อาจคาดหมายได้ว่ามีการต่อสู้กันในสถานที่เกิดเหตุหรือถ้าเป็นกรณีของการข่มขืนก็อาจแสดงถึงการไม่ยินยอมพร้อมใจได้โดยวิธีการเก็บเส้นผมหรือเส้นขน จะต้องใช้ไฟฉายส่งทำมุมเฉียงกับพื้น เพื่อตรวจหาเส้นผม หรือเส้นขนบนพื้นผิวในสถานที่เกิดเหตุ เมื่อพบเส้นผมแล้วให้ใช้ปากคีบเส้นผมหรือเส้นขนขึ้นมาอย่างระมัดระวัง อย่าให้เส้นผมหรือเส้นขนแตกหรือหัก ทั้งนี้อาจใช้สกอตเทปด้านเหนียวดึงเส้นผมหรือเส้นขนขึ้นมา หรือใช้แผ่นเซลโลเฟน ปิดลงบนพื้นที่สงสัยว่าจะมีเส้นผมเส้นขนติดขึ้นมา จากนั้นบรรจุใส่ในภาชนะสะอาดมีฝาปิดหรือใส่ในซองจดหมายหรือกระดาษพับ

7.1.2 พยานวัตถุประเภทสิ่งของ พยานวัตถุประเภทสิ่งของที่มักพบ มีดังต่อไปนี้

1) ลูกกระสุนปืน เมื่อลูกกระสุนปืนถูกยิงออกจากอาวุธปืน ร่องรอยตำหนิที่อยู่ภายในลำกล้องปืนจะประทับติดอยู่ที่ลูกกระสุนปืน จากร่องรอยตำหนิตามหลักวิชาเกี่ยวกับการตรวจอาวุธปืนจะสามารถบอกถึงชนิดของอาวุธปืนได้ และถ้าในกรณีที่ลูกกระสุนปืนนั้นเก็บได้ในสถานที่เกิดเหตุก็สามารถยืนยันได้ว่าลูกกระสุนปืนดังกล่าวถูกยิงมาจากอาวุธปืนที่สงสัยหรือไม่ ทั้งนี้ ในการเก็บลูกกระสุนปืน ควรเก็บลูกกระสุนปืนอย่างระมัดระวังไม่ให้ถูกกับส่วนของร่องเกลียวและสันเกลียวภายในลำกล้องปืนที่ประทับติดอยู่ที่ด้านข้างของลูกกระสุนปืน แต่ถ้าลูกกระสุนปืนฝังติดอยู่กับประตู ต้นไม้ ผนัง ฯลฯ ควรเคลื่อนย้ายออกมาโดยตัดส่วนที่ลูกกระสุนฝังอยู่ออกมาทั้งชิ้น ไม่ควรใช้วิธีขุดหรือเจาะเอาเฉพาะลูกกระสุนปืนออกมา เพราะการเจาะอาจไปถูกลูกกระสุนปืนให้เกิดร่องรอยตำหนิเพิ่ม ซึ่งจะเป็นการทำลายคุณค่าของพยานวัตถุนั้น ไม่สามารถ

นำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์ ลูกกระสุนปืนที่ตรวจพบควรนำมาตรวจหาโลหิตและสิ่งอื่นๆ ก่อนที่จะทำการบรรจุหีบห่อ ลูกกระสุนปืนแต่ละลูกให้แยกหีบห่อกันบรรจุในภาชนะที่ป้องกันการกระแทกได้ เช่น ซองพลาสติกใส่สำลีรองไว้โดยรอบ เพื่อมิให้เกิดรอยถลอกหรือรอยครูดที่ลูกกระสุนปืน

2) ปลอกกระสุนปืน การตรวจพบปลอกกระสุนอาจบอกถึงทิศทางและตำแหน่งที่มีการต่อสู้กัน รวมถึงจำนวนนัดที่ยิง ขนาดของกระสุนปืน และประเภทของอาวุธปืนที่ใช้ ทั้งนี้ ปลอกกระสุนปืนที่ตรวจพบควรทำเครื่องหมายที่ด้านในของปลอกตรงตำแหน่งปลายด้านที่เปิด ไม่ควรทำตำหนิลงบนตำแหน่งหรือใกล้กับจานท้ายปลอกกระสุนปืน ต้องระลึกอยู่เสมอว่ามีรอยลายนิ้วมือติดอยู่ที่ด้านข้างของปลอกกระสุนปืน และทำการตรวจรอยลายนิ้วมือด้วยวิธีการที่เหมาะสม แยกหีบห่อและบรรจุในภาชนะที่ป้องกันการกระแทกได้ เช่น ซองพลาสติกใส สำลีรองไว้โดยรอบ ป้องกันมิให้เกิดรอยถลอกหรือรอยครูดที่ปลอกกระสุนปืน

3) บุหรี่และยาสูบ เป็นวัตถุพยานที่พบได้บ่อยครั้งในสถานที่เกิดเหตุและผู้ตรวจมักจะมองข้ามประโยชน์ของพยานวัตถุชนิดนี้เสมอ การสังเกตและพิจารณาพยานชนิดนี้ในสถานที่เกิดเหตุสามารถที่จะบ่งบอกข้อมูลต่างๆ ได้หลายรูปแบบ ได้แก่ นิสัยในการสูบบุหรี่ซึ่งบางคนสูบจนหมดมวนถึงก้นบุหรี่ แต่บางคนสูบแค่ครึ่งมวน ชนิดของสิ่งที่สูบซึ่งสังเกตได้จากขี้เถ้าที่พบ พอจะทราบได้ว่าคนร้ายสูบซิการ์หรือไปป์ บอกถึงจำนวนของคนร้าย ซึ่งข้อมูลนี้ไม่สามารถระบุจำนวนคนร้ายที่แน่นอนได้ แต่สามารถระบุจำนวนอย่างน้อยที่สุด เช่น พบก้นบุหรี่ 2 ยี่ห้อ จึงสันนิษฐานได้แน่ว่า คนร้ายน่าจะมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป บอกถึงแหล่งที่จำหน่ายบุหรี่ โดยปกติซองบุหรี่จะประทับตราของร้านที่จำหน่าย ซึ่งอาจจะทำให้ทราบถึงบริเวณพื้นที่ที่คนร้ายอาศัยอยู่ รวมถึงตรวจหารอยลายนิ้วมือและฝ่ามือแฝงที่ก้นบุหรี่และซองบุหรี่ พร้อมทั้งตรวจหาหมู่เลือดและดีเอ็นเอได้จากน้ำลายที่ติดอยู่ที่ก้นบุหรี่ได้อีกเช่นกัน การเก็บบุหรี่และก้นบุหรี่ทำได้โดยใช้ปากคีบเก็บขึ้นมาแล้วนำไปผึ่งลมให้แห้ง แยกบรรจุในภาชนะที่สะอาดเพื่อป้องกันการปนเปื้อน เช่น ซองพลาสติก ขวดแก้ว เป็นต้น

4) เอกสารจำพวกจดหมาย สมุด กระดาษ ในคดีอัตวินิบาตกรรมส่วนใหญ่มักจะพบว่า ผู้ตายเขียนจดหมายลาตายทิ้งไว้ ซึ่งผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุมีความจำเป็นจะต้องเก็บจดหมายดังกล่าวเพื่อนำส่งตรวจพิสูจน์หารอยลายนิ้วมือและตรวจลายมือเขียนในจดหมาย เพื่อยืนยันว่าจดหมายนั้นผู้ตายได้เขียนขึ้นจริงหรือไม่ แต่ในบางคดี เช่น กรณีจดหมายขู่กรรโชกทรัพย์ จดหมายเรียกค่าไถ่ก็อาจต้องทำการตรวจคราบน้ำลายที่ซองจดหมาย เพื่อหาหมู่เลือดและเพศ ในการเก็บเอกสารเหล่านี้ ให้ระลึกไว้เสมอว่าบนเอกสารนั้นมีรอยลายนิ้วมืออยู่ ในการตรวจเก็บจึงต้องคำนึงถึงการรักษารอยลายนิ้วมือไว้โดยใช้ปากคีบ คีบส่วนมุมของเอกสารขึ้นมาอย่างช้าๆ แล้วทำการแยกบรรจุเอกสารแต่ละชิ้นในซองหรือกล่องที่โปร่งใส เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบข้อความ

ในเอกสารได้โดยไม่ต้องจับต้องเอกสาร หากไม่สามารถหาซองหรือกล่องโปร่งใสได้ ให้นำไปถ่ายเอกสารเสียก่อนโดยใช้ปากคีบเอกสารไปวางไว้บนเครื่องถ่ายเอกสาร แล้วนำใส่ซองที่มีขนาดเหมาะสมกับเอกสารนั้น ทั้งนี้ การทำเครื่องหมายบนเอกสารนั้นขึ้นอยู่กับว่าต้องการตรวจอะไรบนเอกสาร ถ้าต้องการตรวจลายมือเขียนสามารถที่จะทำตำหนิหรือเครื่องหมายที่มุมด้านหลังของเอกสารได้แต่ถ้าต้องการตรวจหารอยลายนิ้วมือ ไม่ควรที่จะทำเครื่องหมายบนเอกสารอาจใช้วิธีทำเครื่องหมายที่ซองที่ใช้บรรจุแทนและไม่ควรพับเอกสารด้วยเช่นกัน

7.1.3 รอยประทับ พยานวัตถุประเภทที่เป็นรอยประทับ ได้แก่ รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ซึ่งการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า เป็นสาขาหนึ่งในวิชาการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล จากการศึกษาค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์มาอย่างยาวนานพบว่า ลักษณะลายเส้นที่ปรากฏบนนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของมนุษย์สามารถใช้ในการบ่งชี้การตรวจพิสูจน์ได้ชัดเจน เนื่องจากพบความจริงด้วยกันสองประการคือ

1) ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างกันไม่เหมือนกันแม้กระทั่ง พ่อแม่ ญาติพี่น้องหรือฝาแฝด

2) ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ของแต่ละบุคคลนั้นไม่เปลี่ยนแปลง ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายหรือแม้แต่ตายแล้วถ้ามีการรักษาสภาพศพให้ดี ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ก็จะคงสภาพไม่เปลี่ยนแปลง

การนำลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า มาใช้ในการตรวจพิสูจน์บุคคลจึงเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศทั่วโลกทั้งในการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีต่างๆ รวมถึงการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีเกิดภัยพิบัติต่างๆ ดังนั้นเพื่อให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้อธิบายเรื่องรอยประทับในหัวข้อเรื่อง 1) การตรวจหารอยเท้าและรูปแบบรอยเท้าที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุ และ 2) การตรวจพิสูจน์เพื่อทำการเปรียบเทียบรอยเท้า โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) การตรวจหารอยเท้าและรูปแบบรอยเท้าที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุ

(1) การตรวจหารอยเท้าในสถานที่เกิดเหตุ ทุกครั้งที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้น คนร้ายมักจะทิ้งร่องรอยรองเท้าหรือรอยเท้าไว้ตามเส้นทางที่คนร้ายเคลื่อนที่ทั้งบริเวณทางเข้าและทางออกจากสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งทำให้สามารถสันนิษฐานพฤติกรรมของคนร้ายในสถานที่เกิดเหตุได้ แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าคนร้ายจะทิ้งร่องรอยรองเท้าหรือรอยเท้าไว้ในสถานที่เกิดเหตุเสมอ แต่รอยรองเท้าหรือรอยเท้าที่ตรวจพบนั้นกลับมีปริมาณน้อยกว่าที่คาดว่าน่าจะมีอยู่จริงเป็นจำนวนมาก กรณีดังกล่าวนี้อาจสันนิษฐานได้จากหลายๆ เหตุผลด้วยกัน ได้แก่

ก. ตำแหน่งของรอยรองเท้าหรือรอยเท้าประเภทรอยเท้าแฝงตรวจพบได้ยาก โดยเฉพาะรอยรองเท้าหรือรอยเท้าแฝงหรือร่องรอยที่เกือบจะมองไม่เห็นด้วยแล้วยิ่งต้องใช้ความพยายามอย่างมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคนิคในเรื่องแสงเข้าช่วย ซึ่งผู้ตรวจสอบที่เกิดเหตุส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญในเรื่องนี้ อีกทั้งยังไม่ได้มีความพยายามที่จะค้นหาวัตถุพยานชนิดนี้อย่างจริงจัง นอกจากนี้รอยรองเท้าหรือรอยเท้าของคนร้ายอาจถูกเหยียบทับโดยเจ้าหน้าที่อื่นๆที่เข้ามาในสถานที่เกิดเหตุก่อน ทำให้ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุมองข้ามความสำคัญและไม่ทำการเก็บรอยรองรองเท้าหรือรอยเท้าทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว การที่มีรอยรองเท้าของบุคคลอื่นเหยียบทับรอยรองเท้าหรือรอยเท้าของคนร้ายไม่ได้หมายความว่ารอยรองเท้านั้นถูกทำลายเสมอไป

ข. พนักงานสอบสวน อัยการและศาล ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานประเภทรอยรองเท้าหรือรอยเท้า เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้เพียงพอ ผู้ชำนาญมักจะถูกตั้งคำถามว่า “คุณสามารถตรวจสอบอะไรได้จากการเปรียบเทียบรอยรอยเท้ากับบุคคลผู้เป็นเจ้าของรอยเท้า” และในกรณีที่ผลการตรวจพิสูจน์ให้ผลตรงกัน (positive) ก็อาจจะถูกถามว่า “คุณกล้ายืนยันไหมว่ารอยเท้าที่พบในสถานที่เกิดเหตุมาจากบุคคลต้องสงสัย” ผลจากการที่บุคคลในกระบวนการยุติธรรมไม่เห็นความสำคัญของรอยเท้า อาจทำให้ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุมองข้ามความสำคัญของรอยเท้าที่แล้วไม่ทำการตรวจหารอยเท้า

ค. รอยรองเท้าหรือรอยเท้าที่พบเป็นรอยรองเท้าแฝงหรือมองแทบไม่เห็น ทำให้ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุเข้าใจผิดว่าไม่มีรอยประทับดังกล่าวปรากฏอยู่ จึงไม่ได้ตรวจดูอย่างละเอียดถี่ถ้วน ดังนั้นข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพยานหลักฐานประเภทนี้ควรบรรจุอยู่ในหลักสูตรการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านนิติวิทยาศาสตร์และพนักงานสอบสวน

ง. *การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุยังมีความบกพร่อง* เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุและพนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องทราบดีถึงความสำคัญของรอยรองเท้าและรอยเท้า เพื่อจะได้ป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ โดยคำนึงถึงพยานหลักฐานที่เป็นรอยประทับดังกล่าวด้วย

การที่จะตรวจพบหรือเก็บรอยฝ่าเท้าได้จึงไม่ใช่เรื่องง่าย เจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุอาจยังไม่คุ้นเคยกับการค้นหารอยฝ่าเท้า เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจึงต้องมีความมุ่งมั่นเพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในการตรวจพบรอยฝ่าเท้า ทั้งยังควรให้ความสำคัญในการค้นหารอยเท้าให้พบก่อนที่จะเข้าไปสถานที่เกิดเหตุ หรือแม้แต่เส้นทางบริเวณสถานที่เกิดเหตุ เนื่องจากรอยฝ่าเท้าที่เกิดขึ้นบริเวณจุดทางเข้าหรือทางออกของคนร้ายก็อาจถูกทำลายได้โดยการเข้าไปของเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งผู้มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการตรวจหารอยเท้าก็คือเจ้าหน้าที่ชุดแรกที่เข้าไปถึงสถานที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจึง

ควรให้ความสำคัญกับการตรวจหารอยเท้าเช่นเดียวกับการค้นหารอยลายนิ้วมือเพราะรอยฝ่าเท้าที่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุนั้นก็อาจให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อสืบทราบถึงตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของรอยฝ่าเท้านั้นได้เป็นอย่างมากและหากมีการตรวจพบรอยฝ่าเท้ารอยหนึ่งแล้ว ย่อมกล่าวได้ว่าอาจมีรอยเท้าอีกรอยปรากฏอยู่ที่ใดที่หนึ่งในบริเวณใกล้กันนั้น

ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งรอยฝ่าเท้าที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการตรวจเปรียบเทียบเอกลักษณ์ของบุคคล ขั้นตอนแรกที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็คือ การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุที่เหมาะสม พื้นที่ที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการตรวจหารอยเท้าจึงได้แก่ บริเวณที่เกิดเหตุหรือบริเวณที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งในคดีฆาตกรรม คดีข่มขืนหรือคดีทำร้ายร่างกาย มักปรากฏร่องรอยการต่อสู้ซึ่งอาจทำให้เกิดรอยเท้าเป็นจำนวนมากในบริเวณที่มีการต่อสู้นั้น นอกจากนั้นแล้วยังได้แก่ บริเวณที่เป็นจุดทางเข้า ทางออกและเส้นทางที่คนร้ายผ่านในสถานที่เกิดเหตุนั้น เช่น บริเวณหน้าต่างที่ถูกงัดเปิดออกหรือกระจกหน้าต่างที่แตก บริเวณระเบียงหรือพื้นใต้ถุนบ้าน ฯลฯ นอกจากนี้ รอยฝ่าเท้าที่เกิดจากเท้าเปล่ากับรอยฝ่าเท้าที่เกิดจากเท้าที่สวมถุงเท้าก็อาจทำให้เกิดรอยเท้าที่มีความคล้ายคลึงกันมาก รอยเท้าของคนที่สวมถุงเท้าก็อาจจะมีรูป ร่างลักษณะเหมือนกับรอยเท้าเปล่า อย่างเช่น กรณีที่เท้าของคนที่สวมใส่ถุงเท้าเปียกชุ่มไปด้วยของเหลว เช่น คราบโลหิต ก็อาจทำให้เนื้อผ้าของถุงเท้านั้นมีความแนบชิดติดกับเท้า ทั้งเส้นใยของเนื้อผ้าก็ยังมีความยืดหยุ่นมากพอที่จะคงรูปร่างของเท้า จึงทำให้เกิดรอยประทับของเท้าที่สวมถุงเท้านั้นในแบบเดียวกันกับรอยประทับที่เกิดจากเท้าเปล่า บริเวณส่วนโค้งด้านในของฝ่าเท้า อาจไม่ปรากฏเส้นที่ชัดเจน ส่วนที่เห็นได้ชัดเจนจากรอยเท้าที่เกิดจากการสวมถุงเท้าก็ได้แก่ บริเวณที่มีการรับน้ำหนัก โดยเฉพาะบริเวณรอบๆ ส้นเท้า และเนินบนด้านในฝ่าเท้า จุดที่มีแรงกดทับบริเวณนิ้วก็อาจจะมองเห็นได้ ถ้านิ้วเท้านั้นโค้งลงบนพื้นหรือพื้นผิวที่มีถุงเท้าคลุมอยู่ นอกจากนี้ เท้าของแต่ละคนมีตำแหน่งของนิ้วเท้าของตัวเองปรากฏอยู่บนพื้นหรือพื้นผิวที่ตรวจพบ ถ้ารอยเท้าแรกถูกตรวจพบและปรากฏว่าเป็นรอยเท้าขวา กรณีเดียวกัน รอยฝ่าเท้าซ้ายก็ควรที่จะอยู่ใกล้ๆ กันนั้นด้วย

รอยเท้าทุกๆ รอยมีความสำคัญต่อการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ทำให้เกิดรอยเท้า ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจึงควรที่จะทำการสังเกต บันทึกและตรวจเก็บรักษารอยเท้าดังกล่าวเช่นเดียวกับรอยเท้าที่ไม่ทราบตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ หากไม่มีการบันทึกรอยเท้านั้นไว้ก็อาจทำให้เกิดความสับสนในการตรวจสอบกับรอยเท้าที่ไม่ทราบตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของนั้นได้

โดยทั่วไป เหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้น รวมถึงตำแหน่งของวัตถุพยานอาจชี้ให้เห็นถึงแนวทางสำหรับการค้นหารอยเท้า เหตุอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นภายนอกหรือภายในอาคาร จุดที่เป็นเส้นทางเข้าและทางออกของคนร้าย หากอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นบริเวณภายนอกอาคาร จะต้องมีการให้ความสนใจสภาพของดิน ฤดูกาลและสภาพอากาศ ด้วยเหตุนี้ สภาพ

อากาศและสิ่งแวดล้อมภายนอก จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเมื่อมีการตรวจเก็บรอยเท้า แต่ถ้าหากรอยเท้านั้นถูกพบภายในบริเวณอาคารก็จะต้องมีการค้นหารอยเท้าบริเวณทางเข้าและบนพื้นบนพรม พื้นไม้หรือเสื่อน้ำมัน

รอยฝ่าเท้ามักตรวจพบได้ในสถานที่เกิดเหตุเกือบทุกชนิด รอยฝ่าเท้ามักจะถูกตรวจพบอยู่บนพื้นภายในอาคารหรือเกือบจะทันทีที่ก้าวเท้าออกไปด้านนอกอาคาร นอกจากนี้รอยเท้าก็อาจจะปรากฏอยู่บนประตู กำแพง เฟอร์นิเจอร์และบนตัวเหยื่อหรือแม้แต่บนพื้นผิวชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นทราย พื้นฝุ่น พื้นที่มีขี้เถ้าหรือดินโคลน รอยฝ่าเท้ายังอาจเกิดขึ้นได้บนหน้าพื้นผิวที่ปกคลุมไปด้วยน้ำฝนหรือน้ำค้าง วัตถุต่างๆ บนพื้นผิวเหล่านั้นจึงอาจติดไปกับรองเท้าหรือถูกทิ้งไว้บนรอยเท้าที่เหยียบย่ำภายในอาคารซึ่งจะเป็นข้อสังเกตทำให้ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุทราบได้ว่าควรจะมีรอยเท้าอยู่บริเวณใด นอกจากนี้ รอยฝ่าเท้าที่พบภายในอาคารหรือในห้องต่างๆ ของบริเวณบ้านซึ่งอาจเป็นรอยเท้าที่เกิดขึ้นบนกองโลหิต คราบฝุ่นละออง คราบน้ำมันหรือคราบแป้ง รอยฝ่าเท้ายังอาจปรากฏอยู่อย่างคงทนบนพื้นที่ขัดมันเงาหรือถ้าหากคดีนั้นเกิดขึ้นในอู่ซ่อมรถยนต์ก็อาจมีรอยฝ่าเท้าอยู่บนพื้นที่มีคราบน้ำมันติดอยู่

รอยฝ่าเท้าที่อยู่ในดินโคลนจะมีรูปร่างคงตัว ดินโคลนมีความอ่อนตัวจากน้ำและความชื้น จึงทำให้เท้าจมลงในดินโคลนเกิดเป็นรูปร่างเท้าขึ้นและสามารถคงรูปอยู่ได้ เมื่อพบสภาวะเช่นนี้จึงควรที่จะทำการบันทึกรอยเท้าเก็บไว้ ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพหรือทำการหล่อรอยเท้าเพื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากรอยเท้าดังกล่าวนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะถ้าหากมีฝนตกลงมาในภายหลังก็อาจทำให้รอยเท้านั้นมีแนวโน้มที่จะลึกลงไปจนเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของรอยเท้า นอกจากนี้องค์ประกอบของดินก็มีผลต่อความชัดเจนของรอยเท้าเนื่องจากดินที่อัดกันแน่นมักจะคงรูปร่างได้มากกว่าดินที่เป็นดินร่วนหรืออัดกันอย่างหลวมๆ

รอยฝ่าเท้าที่ปรากฏอยู่ในดินโคลนนั้นมักจะเต็มไปด้วยคุณลักษณะสำคัญต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาด รูปร่าง ลักษณะเฉพาะของฝ่าเท้าและรองเท้าที่สวมใส่ รวมไปถึงน้ำหนักของร่างกายกับความยาวของเท้า แต่ทั้งนี้ก็ไม่ควรที่จะมองข้ามในการหาข้อมูลจากรอยฝ่าเท้าแบบเปียกชุ่มถึงแม้ว่ารอยเท้าประเภทนี้จะมีคุณค่าน้อยและไม่มีมิติในเรื่องความลึก แต่อาจให้ข้อมูลโดยลักษณะธรรมชาติของรอยเท้าที่เปียกนั้น จึงควรที่จะทำการบันทึกรอยเท้าเปียกนั้นโดยเร็วที่สุด ในขณะที่รอยเท้าที่เปียกนั้นมักจะถูกเชื่อมโยงเข้ากับการที่ฝนตก แต่ก็อาจเป็นไปได้ว่ารอยเท้าที่เปียกนั้นจะเกิดขึ้นจากน้ำค้าง แอ่งน้ำเล็กๆ เครื่องฉีดน้ำบนสนามหญ้าซึ่งเป็นการให้ข้อมูลในเรื่องแหล่งที่มาของน้ำที่ทำให้เกิดรอยเท้านั้น

บริเวณที่มีคราบฝุ่นละอองเป็นพื้นที่หนึ่งที่มักเกิดรอยเท้าขึ้นได้ด้วยคุณสมบัติของฝุ่นละอองที่เกาะตัวอยู่บนผิวหน้าของพื้นผิว ทำให้มองเห็นรอยเท้าได้อย่าง

ชัดเจน ซึ่งฝุ่นละอองนั้นเกิดขึ้นได้ทั้งภายนอกและภายในอาคาร อาจติดมากับรองเท้าที่ผู้สวมใส่รองเท้านั้นเดินอยู่บริเวณภายนอกอาคารแล้วถูกนำเข้ามาในอาคารด้วยรองเท้าของบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้ามก็อาจเป็นไปได้ว่าฝุ่นละอองภายในอาคารอาจติดไปกับเท้าหรือรองเท้าของบุคคลที่เดินอยู่ในอาคารแล้วถูกนำออกไปโดยบุคคลดังกล่าว รอยเท้าที่เปื้อนฝุ่นบางๆ ก็ยังคงแสดงถึงลักษณะเฉพาะได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ บริเวณพื้นที่ที่มีคราบข้นเหนียวต่างๆ ที่ถูกเหยียบมักมีรอยเท้าทิ้งไว้ สิ่งเหล่านั้น ได้แก่ สีทาบ้าน ยางแอสฟัลต์ น้ำมัน จาระบี และโลหิต รอยเท้าแบบนี้จะต่างจากรอยเท้าที่เปียกน้ำ คราบข้นเหนียวต่างๆ เหล่านี้จะติดอยู่บนรอยเท้าหลายก้าวภายหลังจากที่บุคคลนั้นได้เหยียบลงไปบนคราบข้นเหนียวนั้น ซึ่งคราบเหล่านี้ก็จะไม่ได้แห้งอย่างรวดเร็วเหมือนกับน้ำ จึงสามารถหาตำแหน่งและทำการบันทึกข้อมูลจากรอยเท้านั้นได้ รอยเท้าเหล่านี้อาจแสดงให้เห็นถึงการลื่นหรือการไถล การเดินก้าวสั้นหรือก้าวยาวอันเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้นและยังบอกได้ว่าบุคคลนั้นสามารถรักษาการทรงตัวไว้ได้หรือไม่ เมื่อมีการลื่นหรือไถลเกิดขึ้น ซึ่งคราบข้นเหนียวจำพวกสีทาบ้านหรือกองโลหิตนั้นก็สามารถติดไปบนรอยรองเท้าหรือรอยเท้าได้เช่นกัน คราบโลหิตนั้นสามารถไหลไปตามพื้นกระเบื้องที่เรียบได้ง่ายไม่เหมือนกับพื้นที่เป็นพรม และยังสามารถเกาะติดไปบนรอยเท้าหรือรองเท้าได้เป็นระยะทางไกลกว่าเศษดิน จาระบี หรือพวกน้ำยาทำความสะอาดต่างๆ แต่ในบางครั้งคราบโลหิตที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุนั้นอาจไม่ปรากฏอย่างชัดเจน จึงอาจต้องมีการนำเอาเทคนิคทางเคมีมาใช้ อย่างเช่น การนำเอาสาร DFO และลูมินอล (Luminal) มาใช้เพื่อทำให้เห็นรอยเท้าเปื้อนโลหิตปรากฏชัดขึ้นพอที่จะทำการถ่ายภาพเก็บไว้ได้

ในบางครั้ง อาจเป็นการยากสำหรับการค้นหารอยเท้าบนพื้นบางประเภท รูปแบบการดีไซน์ของพื้น ซึ่งชนิดของเนื้อไม้อาจปิดบังไม่ให้เห็นรอยเท้าได้ ถ้าเป็นพื้นหินก็อาจเห็นรอยเท้าได้ง่าย แต่ถ้าเป็นพื้นไม้ก็ไม่สามารถมองเห็นรอยเท้าได้ง่ายเสมอไป ดังนั้นชนิด สีและรูปแบบของพื้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการตรวจหารอยเท้าด้วยเช่นกัน รอยฝ่าเท้านั้นมักจะมองเห็นได้ง่ายบนพื้นที่มีสีอ่อนมากกว่าพื้นที่มีสีเข้มด้วยเหตุนี้รอยฝ่าเท้าที่เปื้อนเลือดจึงอาจจะแลเห็นเด่นชัดบนพื้นที่มีสีขาว สีเทาหรือบนพื้นกระเบื้องสีน้ำตาลแต่ก็อาจเป็นการยากที่จะแยกรอยเท้าบนพื้นที่มีสีน้ำตาลเข้มหรือพื้นที่มีสีแดง ในทางตรงกันข้าม รอยฝ่าเท้าในฝุ่นก็มักจะปรากฏอย่างเด่นชัดบนพื้นผิวที่มีสีเข้ม

ดังนั้น สิ่งแรกที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุควรปฏิบัติในการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุก็คือ การค้นหาตำแหน่งของรอยประทับต่างๆ ที่อาจปรากฏอยู่บนพื้นในสถานที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นรอยรองเท้าหรือรอยฝ่าเท้า จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการตรวจสอบให้เห็นถึง

ลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าปริศนาที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับฝ่าเท้าตัวอย่างที่ทราบถึงตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ (Bodziak, 2000 : 1-2)

(2) รูปแบบของรอยเท้าที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุ วิลเลียม เจ. บอดแซค (Bodziak, 2000 : 381) ได้อธิบายว่า รอยฝ่าเท้าที่ถูกตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุนั้น ถ้าหากมีลายเส้นปรากฏอย่างเพียงพอก็สามารถนำไปใช้ในการตรวจเปรียบเทียบด้วยวิธีการแบบเดียวกันกับการตรวจพิสูจน์รอยลายนิ้วมือ แต่เมื่อรายละเอียดของลายเส้นที่จำเป็นต่อการตรวจพิสูจน์นั้นไม่ปรากฏอยู่หรือมีลายเส้นที่ไม่เพียงพอต่อการตรวจสอบ รอยฝ่าเท้านั้นก็ยังคงมีรายละเอียดอื่นๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการเปรียบเทียบด้วยคุณลักษณะของขนาดและรูปร่างของเท้าซึ่งสามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์ได้เช่นกัน ซึ่งในการตรวจสถานที่เกิดเหตุนั้น อาจตรวจพบพยานหลักฐานประเภทรอยฝ่าเท้าได้ 3 รูป แบบด้วยกัน คือ

รูปแบบที่ 1 เป็นรอยประทับที่ถูกทำขึ้นโดยไม่มีอะไรห่อหุ้มเท้าหรือเป็นเท้าเปล่า

รูปแบบที่ 2 เป็นรอยประทับที่ถูกทำขึ้นโดยเท้าที่สวมถุงเท้า ซึ่งในบางกรณี รอยประทับที่เกิดจากการสวมถุงเท้านั้นก็ยากที่จะแยกหรือจำแนกความแตกต่างออกจากรอยประทับที่เป็นรอยเท้าเปล่า แต่อาจมีบางกรณีที่รูปแบบของเส้นใยบนเนื้อ ผ้าของถุงเท้านั้นมีความชัดเจนมาก

รูปแบบที่ 3 เป็นรอยเท้าประเภทที่เป็นรอยประทับและร่องรอยที่ถูกทิ้งไว้บนผิวหน้าของพื้นรองเท้าที่สวมใส่ รอยประทับประเภทนี้อาจถูกตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุได้จากรองเท้าหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่

ก. รองเท้าที่ถูกถอดทิ้งไว้หรือเกิดจากการสูญหาย ในระหว่างที่คนร้ายหาทางหลบหนีจากสถานที่เกิดเหตุ

ข. รองเท้าที่คนร้ายเจตนาทิ้งไว้อย่างตั้งใจ ซึ่งอาจมีการตรวจพบคราบโลหิตของเหยื่อติดอยู่ที่รองเท้าได้หรืออาจเกี่ยวข้องกับรอยรองเท้าที่ถูกเก็บได้ในสถานที่เกิดเหตุ

ค. รองเท้าข้างใดข้างหนึ่งที่ยังคงถูกสวมอยู่ที่เหยื่อผู้เคราะห์ร้าย ขณะที่อีกข้างหนึ่งถูกพบว่าอยู่ภายในห้องโดยสารรถยนต์ซึ่งคนร้ายใช้เป็นยานพาหนะ

ง. การสับเปลี่ยนกันเกิดขึ้นระหว่างรองเท้าของผู้เคราะห์ร้ายกับตัวผู้ต้องสงสัย เมื่อผู้ต้องสงสัยสับเปลี่ยนรองเท้าของตัวเองกับเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย และ

จ. รองเท้าของบุคคลผู้สูญหาย

พยานหลักฐานประเภทรอยฝ่าเท้าจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากทั้งในด้านการเป็นพยานหลักฐานและนำมาใช้ประกอบเข้ากับการเชื่อมโยงไปยังตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของรอยเท้าด้วยวิธีการเดียวกันกับรอยประทับประเภทรอยรองเท้า

2) การตรวจพิสูจน์เพื่อทำการเปรียบเทียบรอยเท้า ในต่างประเทศมีหน่วยงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ความสนใจเกี่ยวกับการตรวจเปรียบเทียบรอยฝ่าเท้าหลายประเทศด้วยกัน ตัวอย่างเช่น แผนกรอยเท้าของตำรวจมณฑลโอซาก้าในประเทศญี่ปุ่น (Osaka Prefectural Police Head quater) มีวิธีการปฏิบัติงานส่วนใหญ่คล้ายตำรวจในนครหลวงโตเกียว (Metropolitan Police Department) คือ เจ้าหน้าที่แผนกรอยเท้าต้องออกตรวจสถานที่เกิดเหตุเพื่อเก็บรอยเท้ามาตรวจพิสูจน์แต่มีข้อแตกต่าง คือ มีการเก็บรอยถุงมือด้วย และมีเทคนิคการตรวจพิสูจน์ที่แตกต่างกันส่วนหนึ่งได้แก่ งานด้านรอยฝ่าเท้าหรือเท้าเปล่า (Bare Foot) ซึ่งเป็นงานตรวจพิสูจน์รอยฝ่าเท้าจากสถานที่เกิดเหตุในคดีที่คนร้ายถอดรองเท้าและถุงเท้าเข้าไปก่อเหตุ เมื่อมีการตรวจสถานที่เกิดเหตุไม่พบรอยรองเท้าของคนร้าย พบแต่รอยฝ่าเท้าซึ่งเป็นรอยเท้าเปล่าของคนร้าย เจ้าหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุจะถ่ายภาพรอยฝ่าเท้านั้น พร้อมวางสเกลไว้ หรือบางคดีสามารถหล่อปูนปลาสเตอร์ได้ ก็จะหล่อปูนปลาสเตอร์เก็บไว้แล้วนำมา ตรวจด้วยเทคนิคต่างๆ วิธีการตรวจรอยฝ่าเท้าไม่ได้ใช้วิธีการตรวจรอยเส้นของฝ่าเท้าเหมือนศูนย์ตรวจรอยลายนิ้วมือแฝงของกองพิสูจน์หลักฐานของประเทศไทย แต่จะใช้เทคนิคต่างๆ ตามลักษณะของฝ่าเท้าที่สามารถตรวจได้ เช่น

(1) เทคนิคการวัดระยะห่าง ระหว่างจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้าแต่ละนิ้ว ใช้วิธีการกำหนดจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้าแต่ละนิ้ว แล้วลากเส้นโยงจากจุดศูนย์กลางของนิ้วหัวแม่เท้าไปยังจุดศูนย์กลางของนิ้วอื่นๆ แล้ววัดระยะห่างของแต่ละเส้นที่โยงจะพบว่า บุคคลแต่ละคน จะมีระยะห่างระหว่างนิ้วเท้าไม่เท่ากัน เมื่อนำรอยเท้ามาตรวจเปรียบเทียบกับฝ่าเท้าของผู้ต้องสงสัย ก็จะทราบได้ว่าเป็นเจ้าของรอยฝ่าเท้านั้นหรือไม่ ตามภาพที่ 1

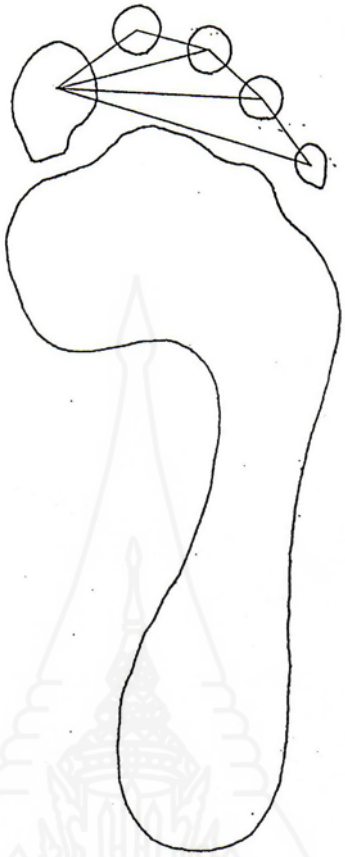

ภาพที่ 2.1 แสดงเทคนิคการวัดระยะห่างระหว่างจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้า

ที่มา : “รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ”, เอกสารการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ กองพิสูจน์หลักฐาน, (2542). (อัดสำเนา)

(2) เทคนิคการวัดขนาดความกว้างยาวของฝ่าเท้า ใช้วิธีการวัดระยะจากจุดปลายสุดของส้นเท้าไปยังจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้าแต่ละนิ้วแล้วตีกรอบสี่เหลี่ยมให้สัมผัสส้นเท้า ฝ่าเท้า นิ้วชี้และนิ้วก้อยของเท้า จะพบว่า บุคคลแต่ละคน จะมีขนาดความกว้างยาวของฝ่าเท้าไม่เท่ากัน และมีระยะทางที่วัดจากจุดปลายสุดของส้นเท้าไปยังจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้าแต่ละนิ้วไม่เท่ากัน ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2.2 แสดงเทคนิคการวัดความกว้างและความยาวของฝ่าเท้า

ที่มา : “รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ”, เอกสารการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ กองพิสูจน์หลักฐาน, (2542). (อัดสำเนา)

(3) เทคนิคการวัดรูปแบบรอยแผ่กว้างของฝ่าเท้า ใช้วิธีกำหนดจุดหนึ่งจุด ห่างจากส้นเท้าของฝ่าเท้านั้นพอประมาณและกึ่งกลางฝ่าเท้า จากนั้นลากเส้นออกจากจุดนี้ออกเป็น 7 เส้น โดยเส้นที่ 1 ลากไปยังขอบฝ่าเท้าด้านในให้สัมผัสทั้งส้นเท้าและฝ่าเท้าด้านบน ลากเส้นที่ 2 3 4 5และ 6 ไปยังจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้าทั้ง 5 นิ้วเรียงตามลำดับ ลากเส้นที่ 7 ไปยังขอบฝ่าเท้าด้านนอกให้สัมผัสทั้งส้นเท้าและฝ่าเท้าด้านบน จะพบว่า บุคคลแต่ละคน มีรูปแบบของฝ่าเท้าไม่เหมือนกัน สามารถนำมาใช้ตรวจเปรียบเทียบกับผู้ต้องสงสัยได้ ตามภาพที่ 3

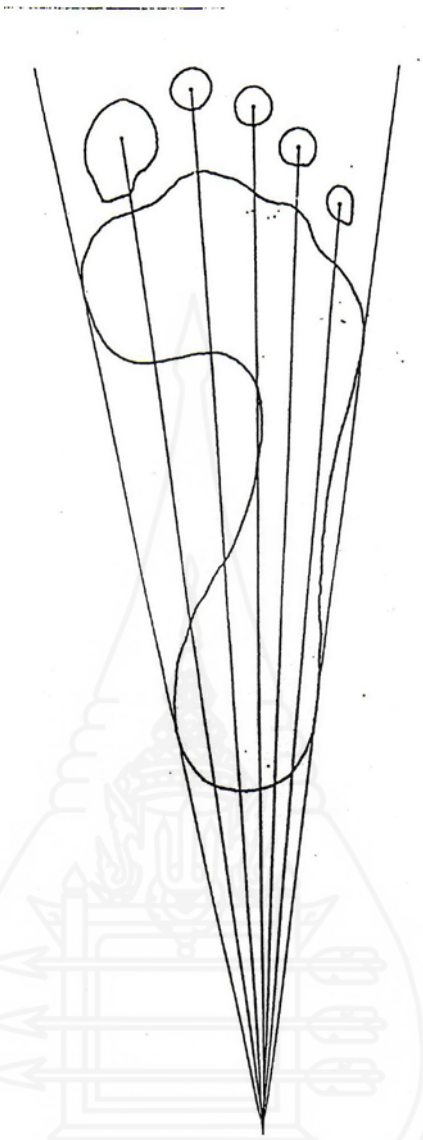

ภาพที่ 2.3 แสดงเทคนิคการวัดรูปแบบรอยแผ่กว้างของฝ่าเท้า

ที่มา : “รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ”, เอกสารการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ กองพิสูจน์หลักฐาน, (2542). (อัดสำเนา)

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการศึกษาการเปรียบเทียบรอยพิมพ์ฝ่าเท้าเพื่อหาวิธีการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลจากรอยฝ่าเท้า และทำการเปรียบเทียบรอยพิมพ์ฝ่าเท้าของบุคคลคนเดียวกันในท่ายืน เดินและวิ่ง รวมทั้งการหาวิธีการใหม่ๆ ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลเพื่อเชื่อมโยงไปถึงตัวบุคคลผู้กระทำความผิด โดยเปรียบเทียบรอยพิมพ์ฝ่าเท้าด้วยกัน 2 วิธีการ คือ วิธีการทาบรอยและพิจารณาลักษณะทางกายภาพและวิธีการวัดค่าความกว้าง (width) ความยาว (length) และมุม (angle) ที่จุดต่างๆ โดยการนำเสนอวิธีการวัดค่าต่างๆ ด้วยรูปแบบง่ายๆ ทั้งหมด 21

รูปแบบด้วยกัน ซึ่งวิธีการวัดนั้นทำให้ได้ค่าความกว้าง ความยาวและมุมของการวัดมีผลที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกันในแต่ละรอยเท้า ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของรอยประทับประเภทรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏลายเส้นอันมีคุณค่าต่อการนำไปใช้เพื่อพิสูจน์ถึงเอกลักษณ์บุคคล (กาญจณา สุขาบูรณ์, 2551)

การตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าแฝงตามมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานวิทยาการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การยืนยันผลการตรวจพิสูจน์เอาไว้ดังต่อไปนี้

ก. ใช้จุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้า (Minutiea) ในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ

ข. การลงความเห็นว่าเป็นลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าของบุคคลเดียวกัน เมื่อมีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นชนิดเดียวกันตรงกันและความสัมพันธ์ของตำแหน่งจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นแต่ละจุดตรงกัน และยังสามารถแสดงจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นที่ตรงกัน ให้เห็นได้ตั้งแต่ 10 จุดขึ้นไป

ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานดังกล่าวไว้ดังนี้

ก) ตรวจสอบว่าเป็นรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงหรือไม่

*ข) ตรวจสอบลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าแฝงว่ามีจุดลักษณะสำคัญของลายเส้นเพียงพอ*แก่การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบหรือไม่

*ค) กรณีลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าแฝง มีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นไม่เพียงพอ*แก่การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ ให้แจ้งผลการตรวจพิสูจน์พร้อมส่งเรื่องคืนหน่วยงานเจ้าของเรื่อง

*ง) กรณีลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าแฝง มีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นเพียงพอ*แก่การตรวจพิสูจน์ ให้นำมาตรวจเปรียบเทียบกับลายนิ้วมือ ฝ่ามือ และฝ่าเท้าตัวอย่างหรือตรวจกับสารบบลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ (AFIS)

จ) การยืนยันผลใช้หลักเกณฑ์การตรวจพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์การยืนยันผลการตรวจพิสูจน์

ในการเก็บวัตถุพยานประเภทลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า สามารถแยกพิจารณาหัวข้อสำคัญได้เป็น 5 ประการ ดังต่อไปนี้ (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ และคณะ)

1) วัตถุของกลางที่เกี่ยวกับลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า

(1) รอยพิมพ์ลายนิ้วมือบนเอกสารต่างๆ เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญากู้ เป็นพิมพ์ลายนิ้วมือที่ผู้ถูกพิมพ์จงใจพิมพ์ลงบนเอกสาร โดยส่วนใหญ่ลายเส้นที่ติดบนเอกสารจะมีความชัดเจนสมบูรณ์

(2) รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ที่พบในสถานที่เกิดเหตุ หรือที่เรียกว่า รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง เป็นร่องรอยที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ มักจะมีลายเส้นติดอยู่ไม่สมบูรณ์ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

ก. รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ได้แก่

ก) ชนิด 2 มิติ คือเห็นทั้งส่วนกว้างและยาว เช่น ลายนิ้วมือที่เปื้อนโลหิต สี น้ำมันเครื่อง ลายนิ้วมือที่เปื้อนฝุ่น

ข) ชนิด 3 มิติ คือเห็นทั้งส่วนกว้าง ยาว และลึก เช่นรองเท้าที่ติดบนพื้นดิน ดินน้ำมัน รอยลายนิ้วมือที่กดบนครั่ง

ข. รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงที่มองเห็นไม่ชัดด้วยตาเปล่า ซึ่งต้องใช้แสงเฉียงช่วยหรือใช้สารเคมีบางชนิดทำให้ปรากฏชัดเจนขึ้น ได้แก่

ก) ร่องรอยที่เห็นได้เพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น ลายนิ้วมือแฝงติดบนกระจก แก้วน้ำ ตู้ใส่เอกสาร กล่องพลาสติก กระเบื้อง

ข) ร่องรอยที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น ลายนิ้วมือแฝงติดบนอาวุธปืน กระดาษ ผ้า ไม้

2) การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงและการหล่อร่องรอย

(1) การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงด้วยผงเคมี วิธีนี้เหมาะกับพื้นผิดวัตถุที่เรียบเป็นมัน ไม่ดูดซึมและไม่เปียก ผงฝุ่นแต่ละชนิดมีคุณสมบัติในการติดบนพื้นผิวของวัตถุแต่ละชนิดแตกต่างกัน ทั้งนี้จะต้องเลือกใช้ผงฝุ่นที่เหมาะสมกับสภาพของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงและพื้นผิววัตถุ

(2) การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงด้วยวิธีทางเคมี การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงที่ของกลางบางชนิด ไม่สามารถใช้วิธีการปัดฝุ่นได้ เช่น ของกลางประเภทกระดาษอกสารต่างๆ หรือของกลางบางชนิดใช้ตรวจเก็บโดยวิธีทางเคมีจะให้ผลดีกว่า ซึ่งแล้วแต่ชนิดและพื้นผิวของวัตถุของกลางนั้นๆ เช่น

ก. วิธีไอโอดีน เหมาะกับของกลางประเภทกระดาษเอกสาร ผนัง

ข. วิธีนินไฮดริน เหมาะกับของกลางประเภทกระดาษเอกสาร

ค. วิธีวิคตอเรีย เพียวบลู เหมาะกับลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ที่ปรากฏบนเทปสายไฟด้านที่เหนียวซึ่งไม่สามารถเก็บโดยวิธีการปัดฝุ่น

ง. ซุปเปอร์กลู เหมาะกับของกลางประเภทเครื่องหนัง โลหะ แผ่นซีดี บัตรเครดิต พลาสติก

(3) การหล่อร่องรอยด้วยปูนปลาสเตอร์ ใช้หล่อร่องรอยบนวัตถุที่เหนียวและเป็น 3 มิติ เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน

(4) การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงด้วยแสงเลเซอร์ เหมาะกับวัตถุของกลางประเภท แก้ว พลาสติก กระจก ไม้ ฝาผนัง

(5) การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงด้วยแสงโพลีไลท์ เหมาะกับรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ที่ติดคราบโลหิตปรากฏบนเอกสาร พลาสติก รอยเท้า รอยรองเท้า

3) การตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า เป็นวัตถุพยานที่สามารถตรวจพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลว่าเป็นบุคคลคนเดียวกันได้อย่างแน่นอน โดยอาศัยหลักว่าจะต้องมีความสัมพันธ์ของลายเส้นและจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้น (minutiae) ตรงกัน ทั้งนี้ การพิสูจน์ลายนิ้วมือ แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ

(1) การตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือโดยผู้ชำนาญ ในกรณีที่มีผู้ต้องสงสัย ให้พนักงานสอบสวนส่งลายพิมพ์นิ้วมือ 10 นิ้ว รวมทั้ง ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ของผู้ต้องสงสัยมาให้ตรวจพิสูจน์กับลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงจากสถานที่เกิดเหตุ เพื่อยืนยันตัวบุคคล อนึ่ง พนักงานสอบสวน ควรพิมพ์ลายนิ้วมือ 10 นิ้ว ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ของผู้เสียหายหรือบุคคลในบ้านมาให้ทำการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบด้วย เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการตรวจพิสูจน์

(2) การตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ (Automated Fingerprint Identification System: AFIS) ในกรณีที่ยังไม่มีผู้ต้องสงสัย ขอให้พนักงานสอบสวนส่งตรวจพิสูจน์กับเครื่องตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ (AFIS) เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดจากฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ 10 นิ้วของผู้มีประวัติต้องโทษที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร ได้จัดเก็บไว้ในสารบบตรวจลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ

4) การรักษาวัตถุพยานประเภทลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า การรักษาวัตถุพยาน หมายถึง การรวบรวมและป้องกันรักษาวัตถุพยานให้คงคุณค่าอยู่เสมอ โดยระวังรักษาอย่างถูกต้อง ดังนี้

(1) การรักษาลายพิมพ์นิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า บนเอกสารต่างๆ เช่น กระดาษตั๋วรับจำนำและหนังสือสัญญาต่างๆ ห้ามนำเอกสารของกลางทากาว ปิดผนึกบนกระดาษอื่นๆ ควรระวังไม่ให้เอกสารของกลางเปียกน้ำ ถูกความชื้น หรือเก็บไว้ในอุณหภูมิสูงเกินไป รวมทั้งเก็บเอกสารของกลางไว้ในซองที่เหมาะสมกับเอกสารของกลาง

(2) การเก็บรักษารอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ซึ่งเกิดจากสิ่งต่างๆ เช่น โลหิต สี ฝุ่น หรือบนดินเหนียว

ก. ควรถ่ายรูป รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง โดยใช้เลนส์โคลสอัพทุกครั้ง เพื่อป้องกันมิให้หลักฐานสูญหาย โดยให้วางมาตราส่วนด้วย

ข. สำหรับรอยเท้าบนดินเหนียว เมื่อถ่ายรูปแล้วให้ทำการเก็บโดยหล่อรอยเท้าด้วยปูนปลาสเตอร์

ค. อย่าให้วัตถุของกลางเปียกน้ำ ถูกความชื้นหรืออยู่ในที่อุณหภูมิสูงเกินไป

ง. อย่าให้รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงที่เป็นของกลางเลอะเลือน สูญหายหรือเพิ่มขึ้น

(3) การเก็บรักษารอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าแฝงที่มองเห็นไม่ชัดด้วยตาเปล่า บนอาวุธปืน ขวด ถ้วยแก้ว เศษกระจก แผ่นโลหะ บนเอกสารต่างๆ บนวัตถุขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถนำส่งได้ เช่น กำแพง บานประตู พื้นบ้าน เป็นต้น มีข้อควรระวังอย่าให้วัตถุของกลางเปียกน้ำ หรือถูกความชื้นหรืออยู่ในที่อุณหภูมิที่สูงเกินไป ป้องกันไม่ให้รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือฝ่าเท้าแฝงที่เป็นของกลางเลอะเลือน สูญหายหรือมีเพิ่มขึ้น ในกรณีของกลางเป็นเอกสารให้เก็บไว้ในซองกระดาษหรือซองพลาสติกอีกชั้นหนึ่ง โดยห้ามใช้มือจับเอกสารของกลางเป็นอันขาดเพราะจะทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงเพิ่มขึ้นได้ กรณีที่พนักงานสอบสวนสามารถตรวจเก็บลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าบนเอกสรเองได้ การตรวจเก็บให้ใช้ปากกาคีบ คีบส่วนมุมของเอกสารนั้น แล้วใช้สารเคมีช่วย เช่น สารไอโอดีน สารนินไฮดริน เป็นต้น เพื่อให้รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ปรากฏชัด แล้วรีบถ่ายภาพทันที โดยวางมาตราส่วนไว้ด้วย กรณีที่พนักงานสอบสวนสามารถตรวจเก็บเองได้ให้ทำการตรวจเก็บและถ่ายภาพโดยให้วางมาตราส่วนเพื่อแสดงขนาด ถ้าสามารถตัดหรือถอดวัตถุนั้นได้ให้ตัดหรือถอดวัตถุนั้นออกแล้วนำส่งตรวจพิสูจน์

5) คุณค่าของรอยประทับที่เกิดจากเท้าเปล่า รองเท้า รวมทั้งถุงเท้า รอยเท้าสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการสันนิษฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนร้าย สามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบระหว่างร่องรอยที่ค้นพบกับรอยเท้าจากผู้ต้องหา หรือจากการตรวจค้นในสารบบที่ได้เก็บรวบรวมเอาไว้ รอยเท้าเปล่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่นเดียวกับรอยลายนิ้วมือ มีความคงทนถาวรไม่เปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต ดังนั้นจึงสามารถใช้ประโยชน์ในการชี้เฉพาะได้ถึงตัว

บุคคล รอยรองเท้า นอกจากจะบอกถึงขนาดของรองเท้า ชนิด และยี่ห้อของรองเท้าแล้วยังอาจบอกได้ว่าเป็นรอยรองเท้าคู่ไหน โดยเปรียบเทียบจากรอยสึกหรอ รอยชำรุดเสียหายและสภาพการณ์อื่นๆ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากวิธีการผลิต ระยะเวลาการใช้งานและลักษณะท่าทางการเดิน นอกจากนี้จากการสังเกตรอยเท้า อาจบ่งบอกถึงจำนวนของคนร้าย พฤติกรรมของคนร้าย และลักษณะพิเศษของร่างกายและอาชีพ เช่น คนที่เท้าพิการ ความยาวของก้าวจะไม่เท่ากัน เป็นต้น ดังนั้น รอยเท้าอาจนำมาใช้ได้ทั้งเป็นเครื่องมือในการสืบสวน และใช้เป็นพยานหลักฐานด้วย ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจึงควรให้ความสนใจกับรอยเท้าเป็นพิเศษ รอยเท้าเป็นรอยประทับที่พบบ่อยมากในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ หรือใกล้สถานที่เกิดเหตุ เกิดขึ้นจากการที่เท้าเปล่า เปรอะเปื้อนด้วยสารต่างๆ เช่น เลือด สี หรือฝุ่น แล้วเหยียบลงบนพื้นหรือวัสดุอื่นๆ ทำให้ปรากฏเป็นรอยเท้าขึ้น หรือเกิดจากการเหยียบลงบนวัตถุที่นิ่มไม่ยืดหยุ่น เช่น พื้นดินเหนียว เป็นต้น

6) การนำส่งวัตถุพยานประเภทรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ปรากฏรายละเอียดสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) การส่งรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงไปตรวจพิสูจน์ ให้ส่งไปที่กองพิสูจน์หลักฐานกลางหรือศูนย์พิสูจน์หลักฐาน โดยทำหนังสือถึง ผู้บังคับการหรือรองผู้บังคับการหัวหน้าหน่วย

(2) หนังสือนำส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ ควรมีรายละเอียดข้อเท็จจริงของคดี รายละเอียดของกลางได้ครบถ้วน ระบุจุดประสงค์การตรวจพิสูจน์ให้ชัดเจนว่าต้องการตรวจพิสูจน์กับฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ (AFIS) หรือตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับผู้ต้องสงสัยและชื่อ หมายเลขโทรศัพท์พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีนั้นๆ เพื่อความสะดวกในการติดต่อ

(3) หากต้องการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับผู้ต้องสงสัยเพื่อหาตัวบุคคลผู้กระทำผิด ให้ส่งรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงจากสถานที่เกิดเหตุและฝุ่นลายพิมพ์นิ้วมือทั้ง 10 นิ้ว ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของผู้ต้องสงสัยและของผู้เกี่ยวข้องในสถานที่เกิดเหตุ เช่น เจ้าของบ้าน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยระบุรายละเอียดให้ชัดเจน ไปที่กองพิสูจน์หลักฐานกลาง หรือศูนย์พิสูจน์หลักฐาน

(4) การส่งเรื่องตรวจพิสูจน์ ให้ทำหนังสือนำส่งเรื่องละหนึ่งคดี ไม่ควรส่งรวมกันหลายคดีต่อหนึ่งเรื่อง ทั้งนี้เพื่อให้การตรวจพิสูจน์เป็นไปด้วยความรวดเร็ว

(5) หนังสือนำส่งให้ทำการตรวจพิสูจน์หาเรื่องเดิมที่เคยส่งมาแล้ว ให้อ้างเลขหนังสือเดิมมาด้วยพร้อมทั้งบอกลายละเอียดของสถานที่เกิดเหตุ วันเวลาที่เกิดเหตุ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการค้นหา

(6) การพิมพ์ลายนิ้วมือ 10 นิ้ว ควรพิมพ์ลงในแผ่นแบบฟอร์มพิมพ์ลายนิ้วมือ 10 นิ้ว โดยให้มีลายเส้นสีดำสลับขาวติดชัดเจนและสมบูรณ์ ความกว้างตั้งแต่ขอบเล็บด้านหนึ่งถึงอีกด้านหนึ่ง (พิมพ์กลิ้งนิ้ว) ความยาวตั้งแต่ข้อนิ้วข้อแรกถึงปลายนิ้วโดยให้ข้อนิ้วทั้งห้าอยู่ในแนวระดับเดียวกัน ไม่พิมพ์นิ้วมือทับตัวอักษรหรือพิมพ์นิ้วทับกันเอง

(7) กรณีที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ต้องบันทึกรายละเอียดต่างๆ ของคดีอย่างชัดเจนบนแผ่นรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ได้แก่ สถานีตำรวจ ประเภทคดี สถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวน ผู้เสียหาย ผู้ทำการตรวจ วันที่ทำการตรวจ บริเวณที่ตรวจพบของแต่ละรอยและรายละเอียดข้อมูลในหนังสือนำส่งและรายละเอียดข้อมูลบนแผ่นแฝงจะต้องตรงกัน

(8) การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ที่วัตถุของกลาง จะต้องกระทำการเก็บด้วยกรรมวิธีที่ถูกต้อง ละเอียด รอบคอบ ให้ความสำคัญกับบริเวณที่คาดว่าคนร้ายทิ้งร่องรอยไว้ เพื่อให้ได้รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ที่ชัดเจนที่สามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์ได้

(9) ในกรณีที่รอยเท้าในสถานที่เกิดเหตุเป็นร่องรอยหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ ให้หล่อตัวอย่างรอยเท้าของผู้ต้องสงสัยด้วยปูนปลาสเตอร์ โดยรอให้ปูนปลาสเตอร์แห้งเสียก่อน ถ้าหากยังมีความชื้นอยู่แล้วทำการหีบห่อนำส่งให้ตรวจพิสูจน์ทันทีอาจทำให้ปูนปลาสเตอร์นั้นเกิดรอยหักได้ทำให้หลักฐานเสียหายไปและพิมพ์ลายฝ่าเท้าขวาและซ้ายของผู้ต้องสงสัยไปให้ตรวจพิสูจน์ด้วย

(10) การรับ-ส่งเอกสารแต่ละครั้งต้องมีหลักฐานการรับ-ส่งทุกครั้ง เพื่อให้การตรวจพิสูจน์สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพนักงานสอบสวนและถูกต้องตามระเบียบการนำส่งของกลาง

7) การใช้วัตถุพยานลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสืบสวนสอบสวนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

(1) การตรวจเก็บลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ในสถานที่เกิดเหตุ ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ในสถานที่เกิดเหตุเป็นวัตถุพยานที่มีคุณค่ามากที่สุดประเภทหนึ่งสำหรับการสืบสวนสอบสวน จึงต้องมีการตรวจเก็บโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ โดยเลือกวิธีการตรวจเก็บและชนิดสารเคมีที่เหมาะสมกับสภาพของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง และพื้นผิวของวัตถุ

(2) ตัวอย่างพิมพ์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของผู้ต้องสงสัยหรือผู้เกี่ยวข้อง ต้องพิมพ์ให้มีลายเส้นสีดำสลับขาวติดชัดเจนและสมบูรณ์ ความกว้างต้องแต่ขอบเล็บด้านหนึ่งถึงอีกด้านหนึ่ง (พิมพ์กลิ้งนิ้ว) ความยาวตั้งแต่ข้อนิ้วข้อแรกถึงปลายนิ้วโดยให้ข้อนิ้วทั้งห้าอยู่ในแนว

ระดับเดียวกัน ไม่พิมพ์นิ้วมือทับตัวอักษรหรือพิมพ์นิ้วทับกันเอง เพื่อใช้ในการตรวจพิสูจน์ถ้าหากตัวอย่างมีลายเส้นติดไม่ชัดเจนสมบูรณ์จะทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบได้ เพราะลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงจากสถานที่เกิดเหตุไม่สามารถกำหนดได้ว่าเก็บได้จากส่วนใดของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า

(3) การตรวจเก็บลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ในสถานที่เกิดเหตุต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการตรวจเก็บ เพราะความคมชัดของรอยนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ขึ้นอยู่กับสภาพของวัตถุ สภาพของเงื่อนไขของการประทับ (ปริมาณของสารที่ขับออกมาจากต่อมเหงื่อ แรงที่ใช้กด ระยะเวลาที่กด เป็นต้น) สภาพของอากาศและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ (อุณหภูมิ ความชื้น ลม ฝน น้ำ เป็นต้น) ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไปนานลายเส้นของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงในสถานที่เกิดเหตุจะมีความคมชัดน้อยลงหรือเลือนหายไป

จะเห็นได้ว่า ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ตามขั้นตอนของการทำสำนวนการสอบสวนนั้น มีกฎหมายและระเบียบต่างๆ กำหนดวิธีการปฏิบัติงานอยู่มากมาย อีกทั้งในส่วนของเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประกอบสำนวนการสอบสวนทางนิติวิทยาศาสตร์ มีวิธีปฏิบัติที่ต้องมีการศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเมื่อเกิดเหตุขึ้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว พนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ทำให้บางคดี พนักงานสอบสวนอาจทำการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุได้ไม่ครบถ้วน หรืออาจเป็นการทำลายพยานหลักฐานสำคัญได้โดยไม่รู้ตัว จนส่งผลกระทบต่อการสืบสวนและการทำสำนวนการสอบสวน ส่งผลให้ในคดีมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้ เป็นผลให้การอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนขาดประสิทธิภาพ ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

8. ข้อพิจารณาการรับฟังการพิสูจน์ทราบทางนิติวิทยาศาสตร์ (วสันต์ พานิช และคณะ)

ตรรกะสำคัญตามหลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ปรากฏหัวข้อสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

8.1 การพิสูจน์ทราบต้องมีหลักการและวิธีพิสูจน์ทราบทางวิทยาศาสตร์

ทั้งนี้นิติวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ มีองค์ประกอบของการใช้ทั้งความเชี่ยวชาญส่วนตัวและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์ในแต่ละสาขามีหลักการทางวิทยาศาสตร์ไม่เท่ากัน การชันสูตรพลิกศพมีการใช้ประสบการณ์มากว่าหลักการทางวิทยาศาสตร์ ต่างจากการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมหรือการตรวจสารพิษซึ่งเป็นการตรวจทางวิทยาศาสตร์

8.2 การแปลผลการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

ไม่อาจแปลผลได้ตรงไปตรงมา เช่น การตรวจเลือดเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ของคน 2 คน พบว่ามีค่าเท่ากันไม่ได้แปลว่าเขาดื่มมาในปริมาณเดียวกัน เวลาเดียวกัน ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องคำนึงถึงหลายอย่าง เนื่องจากสุราแต่ละชนิดมีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เหมือนกัน เปอร์เซ็นของแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อการดูดซึม ปัจจัยที่สองก็คือ สภาพของกระเพาะอาหาร หากไม่มีอาหารในกระเพาะก็จะทำให้แอลกอฮอล์เคลื่อนผ่านไปยังลำไส้เล็กส่วนต้นซึ่งเป็นตำแหน่งที่จะทำให้มีการดูดซึมแอลกอฮอล์ได้เร็วขึ้น ปริมาณแอลกอฮอล์จึงอาจให้ค่าขึ้นเร็วในคนที่ท้องว่าง ปัจจัยที่สามคือ ประเภทของอาหารในกระเพาะมีผลต่ออัตราการดูดซึมของแอลกอฮอล์ อาหารประเภทเนื้อจะชะลอให้อัตราการดูดซึมช้ากว่าอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต และปัจจัยสุดท้าย คือ คุณสมบัติการดูดซึมของเยื่อบุลำไส้เล็กส่วนต้นซึ่งมีอัตราการดูดซึมไม่เท่ากันในแต่ละคน จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า การตีความผลการพิสูจน์จึงไม่อาจทำได้ตรงไปตรงมา ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่กระทบ

8.3 การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์มีข้อจำกัดเรื่องเวลา

วัตถุพยานบางประเภทหากปล่อยทิ้งไว้ให้เนิ่นนาน ยิ่งไม่อาจตรวจพิสูจน์ได้เนื่องจากการเสื่อมสลาย เช่น เชื้ออสุจิจะสามารถเคลื่อนที่ไปมาได้ไม่เกิน 6 ชั่วโมงโดยประมาณ หากผู้เสียหายมาพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกายภายใน 6 ชั่วโมงภายหลังการมีเพศสัมพันธ์ก็อาจตรวจพบการเคลื่อนไหวของตัวอสุจิ ซึ่งทำให้แพทย์สามารถระบุได้ว่า น่าจะผ่านการมีเพศสัมพันธ์มาไม่นานแต่หากมาตรวจร่างกายช้าไป ก็อาจไม่พบการเคลื่อนไหวหรืออาจไม่พบตัวอสุจิก็เป็นได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเร็ว

8.4 นิติวิทยาศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์

แต่ละสาขาจะมีค่าความน่าเชื่อถือไม่เท่ากัน เนื่องจากมีวิธีการตรวจที่มีความเฉพาะแตกต่าง การตรวจสารพันธุกรรมมีความเป็นวิทยาศาสตร์จึงมีความน่าเชื่อถือและหลักการทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์แล้วว่าบุคคลแต่ละคนจะมีสารพันธุกรรมไม่ซ้ำกันยกเว้นฝาแฝดเหมือน เมื่อพบสารพันธุกรรมของวัตถุพยานชิ้นใดเหมือนสารพันธุกรรมบุคคลใดย่อมหมายความว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของสารพันธุกรรมของวัตถุพยานนั้น ในขณะที่การพิสูจน์ลายเซ็นมีความเป็นวิทยาศาสตร์น้อย การรับฟังความน่าเชื่อถือของลายเซ็นบุคคลจึงมีน้อยกว่าการพิสูจน์สารพันธุกรรม

หลักการที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นหัวใจสำคัญในการพิจารณารับฟังการพิสูจน์ทราบทางนิติวิทยาศาสตร์ดังจะเห็นได้ว่าการนำผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจึงต้องพิจารณาปัจจัยคุณภาพที่เกี่ยวข้องอีก 3 ส่วน คือ

8.4.1 ความเชี่ยวชาญของผู้ตรวจ การวิเคราะห์ใดที่ต้องใช้ประสบการณ์ย่อมต้องการผู้ตรวจพิสูจน์ที่ความเชี่ยวชาญซึ่งต้องมีความรู้พื้นฐานและความรู้เฉพาะด้านนั้นๆ ต้องมีประสบการณ์ทำงานตรวจพิสูจน์ในจำนวนคดีและระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งมีการตรวจสมรรถนะว่ายังมีความรู้ความสามารถจริง ประเด็นความเชี่ยวชาญเป็นเรื่องการพิสูจน์ได้ยากจึงมีการกำหนดระบบการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญกับองค์กรเฉพาะ ผู้เชี่ยวชาญจะต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพเฉพาะ

8.4.2 เครื่องมือและน้ำยา ที่ได้มาตรฐานการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องใช้เครื่องมือคุณภาพจึงจะนำผลการตรวจไปใช้ประกอบการพิจารณาได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานของเครื่องมือและน้ำยาต่างๆ ไว้แล้ว

8.4.3 ระบบการตรวจพิสูจน์ ซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดแนวทางการตรวจพิสูจน์ที่เป็นแนวทางกลางเรียกว่า Guideline of Practice ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะต้องปฏิบัติงานตามแนวทางที่ถูกกำหนดให้ครบถ้วนทั้งในส่วนของที่เกิดเหตุและที่ห้องปฏิบัติการ รวมทั้งต้องรักษาความต่อเนื่องของวัตถุพยานหรือที่เรียกว่า Chain of Custody ทั้งตรรกะและปัจจัยคุณภาพนับเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดได้

9. บทสรุปงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่อง ลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

จากการศึกษาผู้เขียนมีความเห็นว่า ในต่างประเทศได้ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับเรื่องลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้า และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลไว้อย่างน่าสนใจซึ่งการศึกษางานวิจัยของต่างประเทศในเรื่องดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจในเรื่องรอยฝ่าเท้าที่ใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลรวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานอันนำไปสู่การศึกษาวิเคราะห์ในบทต่อไป ผู้เขียนจึงได้สรุปงานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่อง ลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

โรเบิร์ต บี. เคนเนดี้ (Kennedy 1996 : 81-87) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล โดยทำการศึกษาคุณลักษณะของรอยฝ่าเท้าที่ได้จากการพิมพ์ฝ่าเท้าของอาสาสมัครกว่า 4,000 รอย ทำการทดลองโดยใช้วิธีการวัดทั้งหมด 19 รูปแบบและใช้วิธีการทาบรอยฝ่าเท้าแต่ละรอย ซึ่งในการศึกษา

ลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้า ได้มีการสร้างฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เพื่อเก็บรอยฝ่าเท้า ภายในข้อมูลนั้นประกอบไปด้วยผลที่ได้จากวิธีการวัดรอยฝ่าเท้าและการทาบรอยฝ่าเท้าแต่ละรอย จากการสืบค้นฐานข้อมูลรอยประทับที่ถูกเก็บไว้กว่า 4,000 รอยนั้น อาจมีรอยฝ่าเท้าบางคู่ที่แสดงผลออกมาว่าเข้ากันได้เป็นรอยเดียวกัน งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่เหมือนกันในคุณลักษณะของรอยฝ่าเท้าแต่ละข้างและสามารถนำไปใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลได้ ซึ่งต่อมาทฤษฎีดังกล่าวได้ถูกนำมาอ้างอิง ตลอดจนใช้ในการสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย

คีวาล กฤชชาน (Kewal Krishan 2007 : 137-144) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าภายใต้หลักเกณฑ์ทางนิติวิทยาศาสตร์ : กรณีศึกษาประชากรชาวเมือง Gujjars ทางภาคเหนือของอินเดีย งานวิจัยชิ้นนี้ได้ดำเนินการโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีอายุระหว่าง 18- 30 ปีจำนวน 1,040 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในแถบเมือง Gujjars แห่งแคว้น sub-Himalayan ทางภาคเหนือของอินเดีย จากการวิจัยได้มีการระบุถึงลักษณะเฉพาะของรอยฝ่าเท้าเพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบในเชิงนิติวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของนิ้วเท้า, รอยโค้งหยักบนแนวนิ้วเท้า, รอยกระดูกข้อนิ้วเท้า, สภาพของระนาบฝ่าเท้า, รอยบุ๋มและหลุมบนฝ่าเท้า, รอยแตก, หนังด้านหรือตาปลา ซึ่งอัตราการปรากฏขึ้นของคุณลักษณะเหล่านี้ได้ถูกนำมาบันทึกไว้ด้วย โดยอัตราการเกิดขึ้นของรูปแบบเท้าที่เป็นแบบ tibialis fibularis intermediate และ midularis ศึกษาจำนวนรอยโค้งหยักที่พบบนเส้นแนวนิ้วเท้า รอยโค้งหยักจำนวน 3 หยัก จะพบได้บ่อยที่สุด ตามมาด้วยแบบ 2 หยัก, 4 หยัก ส่วนรูปแบบที่เป็น 5 หยักกับหยักเดียวจะถูกพบได้น้อยที่สุด ส่วนสภาพเท้าที่เป็นแบบแบนราบ(ภาวะเท้าแบน) ได้ถูกแสดงไว้เท่ากับ 1.54% ของจำนวนประชากรตัวอย่าง และลักษณะเฉพาะนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างผิดเพี้ยนกันทั้งเท้าซ้ายและเท้าขวา นอกจากนี้รอยบริเวณข้อนิ้วเท้า, รอยย่น, หลุมรอยบุ๋ม, ความพิการผิดรูปร่างต่างๆบนเท้า ฯลฯ คุณลักษณะเฉพาะเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลได้ไม่ว่ารอยฝ่าเท้านั้นจะสมบูรณ์หรือมีแค่เพียงบางส่วนก็ตาม และยังช่วยในการคัดแยกรอยเท้าออกจากสถานที่เกิดเหตุได้อีกด้วย

แอล. เอ็ม. รอบบินส์ (Robbins 1978 : 778-785) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นเอกลักษณ์ของรอยฝ่าเท้ามนุษย์ ได้ริเริ่มทำการศึกษาจากถ้ำในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (Flint Mammoth) แถบเมือง Kentucky ร่วมกับนักโบราณคดีจากมหาวิทยาลัยวอชิงตันในปีค.ศ.1972 ต่อมาในปี ค.ศ.1976 ทางคณะผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจในถ้ำแถบเมืองเทนเนสซี พบว่าในถ้ำดังกล่าวมีรอยเท้าของมนุษย์ปรากฏอยู่ แต่ก็มีจำนวนเล็กน้อยที่เป็นรอยรองเท้าแบบสานปรากฏอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังพบเศษเถ้าถ่านอยู่ภายในรอยเท้าบางรอย จึงได้ทำการใช้คาร์บอนในการตรวจหาอายุจากตัวอย่างเถ้าถ่านที่พบในช่วง 2460±75 B.C. และ 2580±85 B.C. จากการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการหาจำนวนคนจากลักษณะเฉพาะของรอยเท้า ทิศทางการเดินทางในอุโมงค์ถ้ำและอายุการใช้งานของ

ทางเดินภายในถ้ำ งานวิจัยนี้จึงได้เริ่มต้นศึกษารอยฝ่าเท้าที่แตกต่างกันไปของแต่ละคนซึ่งช่วยในการคาดคะเนความสูง น้ำหนัก เพศ และอายุของแต่ละคน

เคนเนดี้ (Kennedy,RB 2003 : 55-63) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ทางสถิติเกี่ยวกับรอยฝ่าเท้า โดยทำการเปรียบเทียบรูปร่างของรอยฝ่าเท้าจากบุคคลหนึ่งกับรอยเท้าหรือรอยรองเท้าเพื่อเชื่อมโยงไปถึงตัวอาชญากร ซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการคัดแยกหรือการรวมเข้าไปในกลุ่มของบุคคลที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งการจำแนกรอยเท้าของบุคคลนั้นก็ขึ้นอยู่กับการปรากฏขึ้นของรอยเท้า การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการวัดโดยการใช้เส้นโครงร่างของรอยฝ่าเท้า ซึ่งแสดงความคล้ายคลึงกันอย่างมากจากรอยเท้าของคนๆเดียวกัน วิธีการวัดเส้นรอบนอกโดยทั่วไปของรอยฝ่าเท้าที่ได้เลือกมาศึกษานี้มีความแน่นอน หลักการทางสถิติสำหรับการใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์ตัวบุคคลได้อย่างแม่นยำจึงได้ถูกพัฒนาขึ้น

นอกจากนี้ หน่วยงานด้านการสืบสวนสอบสวนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา Federal Bureau of Investigation (FBI) ได้เริ่มทำการวิจัยทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเท้าของมนุษย์ มาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1986 โดยได้ทำการเก็บรวบรวมรอยพิมพ์เท้าจากอาสาสมัครจำนวน 500 คน ซึ่งประกอบไปด้วย เพศชาย 399 คน เพศหญิง 101 คน จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า รอยพิมพ์เท้าของมนุษย์แต่ละคนนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอยู่ในขั้นที่สูง ทั้งนี้ได้มีการพิจารณาในขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับขนาดและรูปร่างเฉพาะตัวของรอยพิมพ์เท้าทั้ง 500 คู่นั้น ในการเปรียบเทียบเอกลักษณ์ของเท้าแต่ละเท้าได้ทำการกำหนดจุดศูนย์กลางของนิ้วเท้าแต่ละนิ้ว จุดศูนย์กลางของบริเวณส้นเท้าและจุดอ้างอิงอื่นๆบนรอยพิมพ์เท้า ซึ่งการกำหนดจุดศูนย์กลางนั้นสามารถกำหนดตำแหน่งได้ง่าย นอกจากนี้ได้มีการใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์มาช่วยในการวัดและการบันทึกข้อมูลทั้งหมด การเปรียบเทียบระหว่างเท้าแต่ละข้างทั้งข้างซ้ายและข้างขวาได้ถูกทำการวัดไว้ทั้งหมด 44 จุด ผลจากการเปรียบเทียบความยาวของรอยเท้าที่วัดได้นั้นไม่มีค่าการวัดที่ซ้ำกัน และผลจากการเปรียบเทียบนั้นยังแสดงให้เห็นว่าเท้าทั้งสองข้างของบุคคลคนเดียวกันยังมีความแตกต่างกันอีกด้วย

10. การได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของต่างประเทศ

สำหรับพยานหลักฐานตามกฎหมายของต่างประเทศในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของต่างประเทศเพื่อศึกษาถึงความหมายของผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาถึงความหมายของผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ศึกษาถึงการแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาถึงวิธีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาถึงขอบเขตการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตลอดจนศึกษาถึงการชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญโดยจะศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายต่างประเทศ แล้วจึงศึกษาการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายไทยในบทต่อไป

10.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา (เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย 2548 น.47-50) ได้บัญญัติในเรื่องหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ในบทบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 14 อันเป็นคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลรวมถึงการป้องกันการตรวจค้น การยึดโดยไม่มีเหตุอันสมควรตามที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 และการคุ้มครองเอกสิทธิกรณีที่จะไม่ให้การเป็นพยานปรักปรำตนเองในคดีอาญา (ดาราวรรณ ใจคำป้อ 2541 : 33) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 บัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 มีจุดประสงค์ร่วมกัน คือ

10.1.1 ป้องกันสิทธิส่วนตัวในการอยู่อย่างสันโดษ ปราศจากการรบกวนโดยการตรวจค้นและยึดโดยไม่มีเหตุอันควรของเจ้าหน้าที่

10.1.2 ป้องกันสิทธิส่วนตัวจากการบังคับเอาพยานหลักฐานมาใช้กล่าวหาบุคคลนั้นๆ การคุ้มครองพลเมืองของรัฐตามบทบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 14 นี้ คุ้มครองทั้งผู้กระทำผิดและผู้บริสุทธิ์จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่มีเหตุอันควรอันเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวที่เป็นเรื่องที่สังคมประชาธิปไตยสังคมเสรีประชาธิปไตยคำนึงถึงและรักษาความเป็นส่วนตัวไว้เป็นอย่างมาก กรณีการรวบรวมของฝ่ายรัฐในการตรวจค้นภายในบทบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 กระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควร (Reasonable Clause) จึงถือว่า เป็นจุดสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของบุคคลกับผลประโยชน์ของรัฐ ดังปรากฏในคดี McGovern v. Van Riper (1947) 140 N.J. Eq. 341, 54 A.2d 469 ได้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิรวมถึงการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลและเมื่อมีผลประโยชน์ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามสมควรแล้ว กล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมตามกฎหมายอาญาไม่อาจกล่าวว่า เป็นการปฏิบัติที่ปราศจากอำนาจในการละเมิดต่อสิทธิส่วนตัว โดยศาลตัดสินว่า สิทธิส่วนตัวมีขีดจำกัดและไม่เหนือไปกว่าอำนาจรัฐ การแปลความหมาย

ก็เป็นการแปลความหมายที่เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมที่เขาเป็นสมาชิก ดังนี้กฎหมายที่บัญญัติถึงการพิมพ์ลายนิ้วมือของบุคคลที่ถูกกล่าวหากระทำได้โดยตำรวจอันเป็นการบังคับการตามกฎหมาย เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ชอบด้วยกฎหมายตามอำนาจของตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนเพื่อจะใช้เป็นพยานในชั้นศาลต่อไปในเรื่องการรักษาความปลอดภัยของสถานที่เกิดเหตุ มีเรื่องการพิจารณาถึงการกระทำโดยชอบในเรื่องเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำได้มากน้อยเพียงใด เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขฉบับที่ 4 ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งในฉบับแก้ไขฉบับที่ 4 ได้บัญญัติไว้พอมีใจความว่า[8] “สิทธิของประชาชนที่จะได้รับหลักประกันในชีวิตของเขา ในที่อยู่อาศัย เอกสารและข้าวของเครื่องใช้ของตนจากการตรวจค้นหรือการยึดที่ไม่มีเหตุอันสมควรโดยไม่มีหมาย สิทธิต่างๆ เหล่านั้นจะต้องไม่ถูกล่วงละเมิดและจะไม่มีหมายค้นใดที่อาจออกให้ได้ เว้นแต่ว่าต้องมีเหตุอันสมควรน่าเชื่อ โดยมีการสาบานหรือยืนยันอย่างหนักแน่น และกล่าวถึงความเป็นเฉพาะเจาะจงของสถานที่ที่จะค้น รวมทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่ต้องการค้นและยึดด้วย”[9] ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้อธิบายถึงสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้าค้นหาพยานหลักฐานได้โดยการได้รับความอนุญาตโดยหมายของศาล โดยมีเหตุผลตามสมควรดังนี้ (ดาราวรรณ ใจคำป้อ 2541 : 35)

1) ต้องมีความจำเป็นเร่งด่วน

2) ต้องมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรักษาเพื่อป้องกันความสูญหายหรือถูกทำลายซึ่งพยานหลักฐาน

3) การค้นหาตัวบุคคลหรือทรัพย์สินภายใต้การควบคุมของบุคคลที่จะต้องถูกจับกุม ตามกฎหมายอย่างเร่งด่วน

4) การค้นทำได้โดยความยินยอมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่นอกเหนือจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ตำรวจต้องถูกตรวจสอบอย่างเป็นพิเศษในกระบวนการตรวจสถานที่เกิดเหตุในกรณีที่ไม่มีหมายค้น ในปี ค.ศ. 1978 ศาลสูงได้ระบุเรื่องนี้ไว้หลายประเด็น และในการทำตามเงื่อนไขสี่ประการข้างต้น สำหรับการสืบสวนเพื่อเป็นแนวทางในการออกหมายค้นในสถานที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสองคดี ตัวอย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุในคดีฆาตกรรม และวางเพลิงเผาทรัพย์ ซึ่งทั้งสองคดีเป็นแนวคำพิพากษาได้

---

[8] The Crime Scene.

[9] Amendment IV (1791). The right of the people to be secure in their persons, houses, papers and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.

วางหลักที่เป็นหลักที่เข้มงวดที่สุดของการค้นหาพยานหลักฐานทางกายภาพ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดี Mincey v. Arizona, 437 U.S. 385 (1978) ศาลได้พิจารณาเกี่ยวกับการตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุในคดีฆาตกรรมเป็นเวลา 4 วัน คดีนี้เป็นกรณีตำรวจได้บุกเข้าไปในบ้านของนาย Rufus Mincey ผู้ที่ถูกสงสัยว่า เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ภายใต้ข้ออ้างที่ว่า เขาได้ทำการซื้อยาเสพติด ตำรวจสายลับได้เข้าไปในอพาร์ตเม้นท์ของนาย Mincey โดยไม่มีหมาย และเขาถูกฆ่าตายในการต่อสู้ท่ามกลางช่วงเวลาสั้นๆ ที่ไม่รุนแรงเท่าใดนัก ตำรวจใช้เวลาถึง 4 วัน เพื่อค้นหาสิ่งของ กระสุนปืน ยาเสพติด สารที่ทำยาเสพติด (Paraphernalia) ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ถูกนำมาเป็นพยานในการพิจารณาคดี Mincey ถูกศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากอพาร์ตเม้นท์ของเขานั้นกระทำโดยปราศจากหมายค้นและไม่ได้รับความยินยอม เป็นการค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลตัดสินโดยเอกฉันท์เกี่ยวกับ Mincey โดยวินิจฉัยว่า ไม่มีประเด็นปัญหาถึงสิทธิของตำรวจว่า ในขณะนั้น เป็นสถานการณ์เร่งด่วนฉุกเฉิน ไม่ว่าคดีที่เกิดในสหรัฐหรือมลรัฐได้วางหลักไว้ตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 ไม่ปิดกั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจากการดำเนินการโดยไม่มีหมายค้นในการที่จะเข้าไปหรือค้นในสถานที่ที่เขาเชื่อโดยมีเหตุผลตามสมควรว่ามีบุคคลซึ่งอยู่ในสภาพที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเปรียบเสมือนคล้ายกับว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมาถึงที่เกิดเหตุคดีฆาตกรรมเขาอาจกระทำการโดยไม่ต้องมีหมายเพื่อที่จะดูว่า มีผู้เคราะห์ร้ายหรือมีฆาตกรอยู่ในเคหสถานนั้นหรือไม่ ย่อมทำได้ แต่ข้อเท็จจริงในคดีนี้ไม่มีอะไรที่บ่งชี้ว่าพยานหลักฐานจะสูญหายถูกทำลายหรือเคลื่อนย้ายระหว่างเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำการให้ได้มาซึ่งหมายค้น ระหว่างนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ควบคุมระวังรักษาอพาร์ตเม้นท์เท่าที่จะเป็นไปได้และข้อเท็จจริงไม่มีสิ่งบ่งชี้ว่าหมายค้นไม่สามารถที่จะขอให้ได้มาโดยง่ายและสะดวก ความเข้มงวดอาจมีข้อยกเว้นได้ถ้าเป็นความผิดร้ายแรงขณะที่ทำการสืบสวนสอบสวนซึ่งข้อเท็จจริงสถานที่เกิดเหตุนั้นอยู่ภายใต้หลักที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 ที่วางหลักไว้ และยังวางหลักเหตุผลที่ดีในการออกหมายค้น ส่วนอีกคดีหนึ่ง คือ คดี Michigan v. Tyler, 436 U.S. 499 (1978) ในคดีนี้ คือ นาย Loren Tyler มีสถานที่เพื่อประกอบธุรกิจให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ ภายใต้การดำเนินการของนาย Loren Tyler และหุ้นส่วนของเขา เมื่อสถานที่ให้เช่าถูกเพลิงไหม้เสียหายเพลิงไฟได้มอดลงในตอนสายของเช้าวันเกิดเหตุ อย่างไรก็ตามได้ก่อให้เกิดอุปสรรคและความยากลำบากในการที่เจ้าหน้าที่ดับเพลิงและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการที่จะป้องกันและเข้าไปตรวจสถานที่เกิดเหตุในการรวบรวมพยานหลักฐานว่ามีการวางเพลิงหรือไม่ เพราะมีควันไอน้ำและความมืด อาคารดังกล่าวถูกปล่อยไว้ให้เพลิงลุกไหม้จนกระทั่งถึงเวลาแปดโมงเช้าของวันนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่กลับมายังที่เกิดเหตุและเริ่มต้นตรวจสอบการลุกไหม้ของเพลิงไหม้เคหะสถานนั้น ซึ่งในระหว่างการค้นหาหลักฐานช่วงเช้าวันนั้น เจ้าหน้าที่ได้ทำการรื้อค้นและเคลื่อนย้ายพยานหลักฐานจากตัวอาคารดังกล่าวหลายครั้ง คือ ดำเนินการถึงสาม

ช่วงเวลาภายหลังเกิดเหตุ คือ ช่วงวันที่ 4 วันที่ 7 วันที่ 25 หลังจากเกิดเหตุพนักงานสืบสวนสอบสวนได้เข้าออกสถานที่เกิดเหตุและเคลื่อนย้าย รวบรวมพยานหลักฐาน ในการค้นแต่ละครั้งนั้นไม่มีหมายค้นและไม่มีการยินยอมจากนาย Loren Tyler ซึ่งพยานหลักฐานที่ถูกค้นและถูกยึดไปได้ถูกนำมาใช้ในการวินิจฉัยการกระทำของนาย Tyler และหุ้นส่วนของเขาในความผิดฐานสมรู้ร่วมคิดกัน ในการวางเพลิงเผาอาคารและเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้น ศาลสูงสุดได้ตัดสินพิพากษากลับคำตัดสินของศาลล่าง โดยวินิจฉัยว่า การตรวจค้นตอนเช้าครั้งแรก เป็นความเหมาะสมถูกต้องแล้ว แต่การพยายามจัดการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการที่เข้าออกของเจ้าพนักงานในสถานที่เกิดเหตุในครั้งต่อ ๆ มานั้นไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ โดยวินิจฉัยว่าการเข้าไประงับเพลิงกระทำได้โดยไม่ต้องมีหมายเจ้าหน้าที่อาจอยู่ระหว่างดำเนินการได้ในเวลาตามสมควรในการสืบสวนสอบสวนหาสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ถ้าหลังจากนั้นแล้วการเข้าไปอีกเพื่อสืบสวนหาสาเหตุเพลิงไหม้ต้องดำเนินการตามกระบวนการขอหมายค้นเพื่อการนั้น คำพิพากษาตัดสินของศาลสูงได้ตัดสินไว้ชัดเจนถึงเวลาและสถานการณ์ที่เป็นที่ยอมรับได้ถึงการให้ได้มาซึ่งหมายค้นก่อนที่จะทำการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำให้การรื้อฟื้นหาพยานหลักฐาน หรือทำให้ได้พยานหลักฐานกลับคืนมาในการรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุนั้น โดยสรุป การตรวจสถานที่เกิดเหตุของสหรัฐอเมริกานั้นจะดำเนินการต้องอยู่ในเงื่อนไขภายใต้ความจำเป็นเร่งด่วนและเป็นคดีอาญาร้ายแรงโดยไม่ต้องมีหมายค้นได้ แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่เร่งด่วนแล้วต้องมีหมายค้นของศาลเสมอ

นอกจากนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการพัฒนาเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาตั้งแต่ Frye test และ Daubert test ซึ่งได้พัฒนาขึ้นมาเป็นหลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ อันประกอบไปด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ พยานหลักฐานที่นำมากล่าวอ้างที่มีความเกี่ยวข้องในคดีและพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีที่ไม่มีลายลักษณ์อักษร (Common law) ได้กำหนดแนวทางการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ ในภายหลังปี ค.ศ. 1923 ซึ่งได้มีคดีระหว่าง Frye และ United States เกี่ยวกับการใช้เครื่อง Polygraph ที่เพิ่งมีการประดิษฐ์ขึ้นมาใช้ในการจับเท็จ ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้วางแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานที่จะนำขึ้นมาพิจารณาว่าต้องได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในวงการสาขาที่เกี่ยวข้อง (gained general acceptance in the particular field in which it belongs) ในปี ค.ศ. 1975 ในสหรัฐอเมริกาจึงมีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐาน โดยที่มาตรา 702 ได้บัญญัติเกี่ยวกับ พยานผู้เชี่ยวชาญดังนี้ “บุคคลผู้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทางเทคนิคหรือความรู้พิเศษใด ซึ่งจะช่วยในการพิจารณาคดีโดยชี้ข้อเท็จจริง หรือช่วยให้เข้าใจในหลักฐานได้ ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าด้วย

ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ การฝึกอบรมการศึกษา ให้เป็นพยานเพื่อให้ความเห็นต่อการพิจารณาคดีได้" ซึ่งมาตรานี้ มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับพยานผู้เชี่ยวชาญ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย

เนื่องจากการต่อสู้ในการพิจารณาคดีมีการอ้างผู้เชี่ยวชาญ มีการอ้างหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จากทั้งสองฝ่าย ซึ่งทำให้ลูกขุนที่เป็นประชาชนทั่วไป หรือแม้แต่ผู้พิพากษาซึ่งไม่ได้เป็นนักวิทยาศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น มีปัญหาในการชั่งน้ำหนักพยาน ในปี ค.ศ. 1993 ได้มีคดีระหว่าง Daubert กับ Merrell Dow Pharmaceuticals ซึ่งฝ่ายโจทก์ฟ้องร้องต่อศาลว่าภรรยาซึ่งแพ้ท้องได้กินยาแก้แพ้ของบริษัทยา แล้วคลอดบุตรมาพิการ ฝ่ายจำเลยได้อ้างรายงานการวิจัยการใช้ตัวยานี้ในมนุษย์ และสรุปได้ว่าไม่พบความเสี่ยงของตัวยาที่จะทำให้ทารกเกิดมาพิการ ส่วนฝ่ายโจทก์ได้อ้างรายงานการศึกษาของพยานผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน แสดงหลักฐานการทำให้เกิดความพิการต่อลูกของสัตว์ที่กินยานี้ ศาลชั้นต้นรับฟังน้ำหนักพยานของฝ่ายจำเลย แต่ไม่รับฟังน้ำหนักพยานฝ่ายโจทก์โดยให้เหตุผลว่า พยานหลักฐานทางฝ่ายโจทก์นั้น ไม่ได้มีพื้นฐานข้อมูลทางระบาดวิทยาในคน และข้อมูลที่อาจเกี่ยวข้องกับการเกิดความผิดปกติในคนนั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสาขาที่เกี่ยวข้องตามหลัก Frye test ศาลจึงรับฟังพยานฝ่ายจำเลยและตัดสินยกฟ้องทางฝ่ายโจทก์ได้อุทธรณ์และศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้กลับคำตัดสิน และให้แนวทางในการรับฟังพยานหลักฐานโดยผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. พยานหลักฐานต้องมีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี (Relevancy)

2. พยานหลักฐานต้องมีความน่าเชื่อถือ (Reliability) ซึ่งความน่าเชื่อถือนี้มีแนวทางชั่งน้ำหนักจาก

2.1 ต้องสามารถทดสอบ พิสูจน์ความถูกต้องได้ (Empirical testing)

2.2 มีการตีพิมพ์ผลงานหรือได้รับการพิจารณาทบทวนผู้ร่วมวิชาชีพ (Peer review)

2.3 มีการศึกษาถึงค่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ (Know error rate)

2.4 มีมาตรฐานควบคุมในการทดสอบปฏิบัติการ (Standard controlling)

2.5 ได้มีการยอมรับ (Acceptance) ในแวดวงที่เกี่ยวข้อง (Relevant community)

จากกรณีดังกล่าวส่งผลให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญของสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2000 เกี่ยวกับการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะการให้ความเห็นเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ คือ พยานหลักฐานต้องมีข้อมูลข้อเท็จจริงรองรับที่เพียงพอ พยานหลักฐานที่อ้างต้องมาจากหลักการ และวิธีการที่น่าเชื่อถือ รวมทั้งพยานหลักฐานนั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี (ณัฐ ตันศรีสวัสดิ์, ชินวัต สุวรรณทิพย์ 2549)

10.2 ประเทศอังกฤษ [10]

การแสวงหาพยานหลักฐานหรือกฎหมายพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ประเทศในเครือจักรภพ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ มีกฎหมายที่เป็นแม่แบบที่เรียกว่า Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) ซึ่งในหลักของกฎหมายดังกล่าว ได้กล่าวไว้ในหน้าแนะนำของ Website ของ Home Office อันเป็นเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ กล่าวว่า กฎหมายฉบับนี้จะมีประมวลการปฏิบัติ Code of Practice เป็นองค์ประกอบและกรอบการทำงานของบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ตำรวจมีอำนาจที่จำเป็นต้องมีเพื่อการต่อต้านหรือหยุดยั้งการก่ออาชญากรรม ในการเช่นนั้น Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) จึงต้องบัญญัติให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสิทธิและเสรีภาพของสาธารณชน การรักษาความสมดุลดังกล่าวจึงต้องมีกฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) และ Code of Practice ซึ่งบทบัญญัติของ Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาไว้ ได้แก่

10.2.1 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ตามบทบัญญัติมาตรา 61

10.2.2 การแสวงหาตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกายของมนุษย์ Intimate Samples ตามมาตรา 62

10.2.3 เรื่องการแสวงหาตัวอย่างจากส่วนที่ไม่ใช่เป็นเนื้อตัวร่างกาย Non - intimate Samples ตามมาตรา 63 อย่างไรก็ตาม นอกจาก PACE 1984 เป็นกฎหมายพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ยังมี Code of Practice ซึ่งเป็นกฎหมายที่ลงรายละเอียดของการปฏิบัติงานของ Identification นั้นมีอยู่ 4 เรื่องด้วยกันคือ (จารุณี สิริพลังคานนท์ 2552 : 74) ซึ่งในส่วนของประเทศไทยมีระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในส่วนของพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่

1) การระบุตัวบุคคลโดยพยาน (Identification by Witnesses)

2) การระบุตัวบุคคลโดยลายพิมพ์นิ้วมือ (Identification by Fingerprints)

3) การระบุตัวบุคคลโดยภาพถ่าย (Identification by Photographs)

4) การระบุตัวบุคคลจากตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ไม้สำลีที่เก็บของเหลว และรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายที่ปรากฏบนร่างกาย (Identification by Body Samples, Swabs

---

[10] The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) codes of practice regulate police powers and protect public rights. [Online], available URL: https://www.gov.uk/guidance/police-and-criminal-evidence-act-1984-pace-codes-of-practice, 2018 (October, 11).

and Impressions) การกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งการระบุความเป็นตัวบุคคล โดยหลักทั่วไปของ Code of Practice มีดังนี้

(1) การกระทำเช่นว่านั้นย่อมกระทำได้ด้วยเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นพิเศษ เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่สอบสวนในคดีการก่อการร้าย (Terrorism) ที่มีอำนาจร้องขอและต้องมีการระบุชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่นั้นด้วย

(2) การบันทึกทั้งหมดต้องระบุเวลาและลงลายมือชื่อเจ้าพนักงาน

(3) ในกรณีที่มีการกระทำเช่นนั้นกับบุคคลที่ถูกควบคุมตัวต้องถูกทำในระหว่างการคุมขัง เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาในส่วนของการระบุตัวบุคคลจากตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ไม้สำลีที่เก็บของเหลว Swap และรอยกดที่ปรากฏบนร่างกาย (Identification by Body Samples, Swabs and Impressions) ซึ่ง PACE 1984 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 62 ถึง 64 ซึ่งกล่าวถึงการแสวงหาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate Samples) หรือที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non-intimate Samples) สำหรับกรณีอย่างไรเป็นตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate Samples) และอย่างไรตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non-intimate Samples) ก็ให้ความหมายไว้ในมาตรา 65

มาตรา 65 คำนิยาม เรื่องการปฏิบัติต่อบุคคลโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในบทบัญญัติของภาคนี้ ตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate Sample) หมายถึง

ก. ตัวอย่างเลือด น้ำอสุจิ หรือเนื้อเยื่อ ของเหลว ปัสสาวะ หรือขนเพชร

ข. รอยกัดของฟัน

ค. เนื้อเยื่อจากก้านสำลีที่นำมาจากส่วนอื่นของร่างกายที่ไม่ใช่เอามาจากช่องปาก การค้นเอาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate Search) หมายถึง การค้นหาซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบทางร่างกายของบุคคลทางช่องทางอื่นที่ไม่ใช่ทางช่องปาก ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non-intimate Sample) หมายถึง

ก) ตัวอย่างของเส้นผมที่ไม่ใช่ขนเพชร

ข) ตัวอย่างที่นำมาจากเล็บมือเล็บเท้าหรือใต้ซอกเล็บมือเล็บเท้า

ค) เนื้อเยื่อจากก้านสำลีที่นำมาจากส่วนหนึ่งของร่างกายที่รวมทั้งจากช่องปากด้วยแต่ไม่ใช่จากช่องทางอื่นของร่างกาย

ง) น้ำลาย

จ) รอยประทับฝ่าเท้าหรือรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายในทำนองเดียวกันจากส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายที่ไม่ได้เกิดจากรอยกดจากมือของเขา อย่างไรก็ตาม กฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 นั้นยังมีส่วนที่เป็น Practice Code บัญญัติไว้ใน Code D เป็นเรื่องประมวลการปฏิบัติเกี่ยวกับ Code of Practice for the Identification of Person by Police Officers ในมาตรา 6 เรื่อง Identification by Body Samples and Impression การพิสูจน์ตัวบุคคลด้วยตัวอย่าง จากร่างกายบุคคลและรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายของบุคคล (ภาคผนวก) บัญญัติขยายความในรายละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติ ซึ่งมีสาระที่เกี่ยวข้องที่บัญญัติไว้เป็นหลัก ดังนี้

(ก) บททั่วไป ข้อ 6.1 อ้างถึง บทบัญญัติของกฎหมาย PACE 1984 มาตรา 65 ได้ขยายความความหมายของตัวอย่าง ที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non-intimate Sample) ให้หมายความรวมถึง เส้นผม (Plucked) ที่มีรากด้วย และขยายความ PACE มาตรา 65 (e) รอยกดบนร่างกาย (A Skin Impression) หมายความถึง บันทึกที่ไม่ใช่ลายพิมพ์นิ้วมือ ซึ่งเป็นบันทึกของรูปแบบผิวหนังและคุณลักษณะเฉพาะของร่างกาย ส่วนอื่น หรือทั้งหมด หรือบางส่วนของรอยเท้าของบุคคล หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกายส่วนในเรื่องวิธีการปฏิบัติได้บัญญัติไว้ดังนี้

(ข) การปฏิบัติ

a) ตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกาย (Intimate Samples)

ข้อ 6.2 ตามกฎหมาย PACE มาตรา 62 ที่บัญญัติว่า ตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกายอาจถูกเอาออกมาตรวจได้ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(a) มาตรา 62 (1) นำตัวอย่างมาจากบุคคลที่อยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น โดย

(i) ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร (Inspector) หรือที่มีตำแหน่งสูงกว่า มีเหตุอันสมควรที่เชื่อว่า รอยกดที่ปรากฏบนร่างกาย หรือตัวอย่างเช่นว่านั้นจะสามารถยืนยันการกระทำผิดหรือทำให้ผู้ต้องสงสัยนั้นพ้นข้อกล่าวหา

(ii) โดยความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ต้องสงสัย

(b) มาตรา 62 (1a) เอาตัวอย่างมาจากบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เอามาจากบุคคลที่มีตั้งแต่สองครั้งหรือมากกว่านั้น ได้ถ้ามีการนำมาจากการสืบสวนสอบสวนของการกระทำความผิดอาญา และตัวอย่างที่เอาไปนั้นได้นำไปตรวจพิสูจน์แล้วไม่เพียงพอ ถ้า

(i) เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรหรือที่มีตำแหน่งสูงกว่าเป็นผู้กระทำ และ

(ii) บุคคลผู้นั้นยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ 6.3 ก่อนที่ผู้ต้องสงสัยจะได้รับการร้องขอเพื่อเอาตัวอย่างดังกล่าวเขาต้องได้รับคำเตือนว่า ถ้าพวกเขาปฏิเสธที่จะให้ตัวอย่างโดยไม่มีเหตุผลที่ดีแล้ว คำปฏิเสธของเขาอาจมีผลต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาล

ข้อ 6.4 การเก็บตัวอย่างจากรอยกัดของฟันอาจถูกเก็บได้โดยทันตแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ กรณีตัวอย่างที่มาจากส่วนหนึ่งของร่างกายอื่นๆ นอกจากตัวอย่างน้ำปัสสาวะแล้ว อาจถูกเก็บตัวอย่างได้โดยแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียน หรือผู้มีวิชาชีพการดูแลสุขภาพที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ การเอาตัวอย่าง จากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกาย ตามหลักแล้วไม่อาจทำได้ถ้าไม่ได้รับความยินยอม และต้องเป็นการปฏิบัติโดยเจ้าพนักงานตำรวจระดับสารวัตรแต่การปฏิเสธของผู้ถูกร้องขอเอาตัวอย่าง อาจเป็นผลเสียแก่ผู้นั้นในการพิจารณาคดีในชั้นศาล เสมือนเป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

b) ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non-intimate Samples)

ข้อ 6.5 ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายอาจถูกนำเอาไปได้จาก ผู้ถูกต้องขังโดยความยินยอมของบุคคลนั้น หรือตามข้อ 6.6

ข้อ 6.6 ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายอาจถูกนำเอาไปได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย PACE ตามหลักที่บัญญัติไว้ ดังต่อไปนี้

a) ภายใต้มาตรา 63(3) การเอาตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไปตรวจโดยไม่ต้องได้รับความยินยอม เนื่องจากผู้นั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือในระหว่างการสอบสวนเมื่อเก็บตัวอย่างไปพิสูจน์แล้วไม่เกิดประโยชน์หรือไม่อาจวิเคราะห์ได้อย่างเพียงพอ การเก็บตัวอย่างจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือในการคุมขังของตำรวจตามอำนาจของศาล ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรหรือตำแหน่งที่สูงกว่ามีเหตุผลที่น่าเชื่อว่า ตัวอย่างนั้นสามารถยืนยันพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องสงสัยให้พ้นข้อกล่าวหาในความผิดนั้น ให้มีอำนาจนำตัวอย่างนั้นไปพิสูจน์ได้ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีอำนาจที่จะนำตัวอย่างที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของร่างกายนั้นที่เป็นรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายของผิวหนัง ซึ่งได้เคยถูกนำไปแล้วในระหว่างการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ และตัวอย่างรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายที่เก็บไปก่อนหน้านี้ เว้นแต่เป็นตัวอย่างซึ่งได้เคยถูกนำไปพิสูจน์แล้วแต่ไม่เพียงพอ

หมายความว่า การนำเอาตัวอย่างไปเพื่อตรวจพิสูจน์นั้นไม่อาจทำซ้ำหรือมากครั้งได้ เว้นแต่การเอาไปตรวจสอบหรือวิเคราะห์ในครั้งก่อนหน้านั้นไม่เป็นผลหรือไม่เพียงพอ

b) ภายใต้มาตรา 63 (3A)1 จากบุคคลที่ถูกกล่าวหาด้วยการกระทำผิดที่เคยบันทึกไว้แล้ว (Recordable Offence) หรือเป็นทางการ เขาเหล่านั้นจะถูกกระทำสำหรับความผิดบางอย่าง และ

(i) บุคคลนั้นไม่เคยมีตัวอย่างที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของร่าง-กายที่ถูกนำเอาไปในระหว่างการสืบสวนสอบสวน

(ii) ถ้าบุคคลเหล่านั้นเคยถูกเก็บตัวอย่างเช่นนั้นไปแล้ว แต่การตรวจพิสูจน์ไม่เหมาะสมหรือเพียงพอสำหรับการตรวจวิเคราะห์

c) ภายใต้มาตรา 63 (3B)2 การเอาตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไปตรวจโดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ถ้าผู้นั้นถูกศาลพิพากษาลงโทษในการกระทำความผิด จากบุคคลที่ถูกตัดสินจากการกระทำผิดที่ได้บันทึกไว้ภายหลังซึ่งบทบัญญัติมีผลใช้บังคับ PACE มาตรา 63A ได้อธิบายถึงข้อกำหนดในการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจขอให้ผู้ต้องคำตัดสินว่า เป็นผู้กระทำผิดเดินทางมายังสถานีตำรวจ เพื่อเก็บตัวอย่างดังกล่าว

ข้อ 6.7 การบังคับอย่างมีเหตุผลอาจทำได้ ถ้ามีความจำเป็นในการนำเอาตัวอย่างจากส่วนที่ไม่ใช่ร่างกายโดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ทั้งนี้ภายใต้บังคับบทบัญญัติในข้อ 6.6 ทั้งนี้ ตามความเห็นของผู้เขียน แม้ว่า การเก็บตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายจากผู้ที่เคยกระทำความผิด ถ้ามีเหตุผลตามสมควรและมีความจำเป็นเร่งด่วน ก็สามารถบังคับเอาได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จะต้องถูกนำเอาตัวอย่างไป ไม่ว่าจะเป็นตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกายหรือตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไปตรวจ ผู้นั้นต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงเหตุผลตามข้อ 6.8

ข้อ 6.8 ก่อนลงมือเก็บตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายโดยได้รับความยินยอมหรือก่อนลงมือเก็บตัวอย่างจากส่วนที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ทั้งที่มีความยินยอมหรือไม่ได้รับความยินยอม ผู้นั้นต้องได้รับแจ้งให้ทราบว่า

a) เหตุผลของการนำตัวอย่างนั้นไป

b) ทราบเหตุผลอันเป็นการสมควรในการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการเก็บตัวอย่างรวมถึงลักษณะของความผิดที่ถูกกล่าวหา

c) ตัวอย่างหรือข้อมูลที่ได้จากการเก็บตัวอย่างอาจถูกเก็บไว้เพื่อทำการตรวจสอบ เว้นเสียแต่ว่าจะต้องมีการทำลายตัวอย่างนั้นดังที่ระบุไว้ใน Annex F, Part A.

(ภาคผนวก) การตรวจเนื้อตัวร่างกายของบุคคลโดยการถอดเสื้อผ้าที่สวมใส่ อาจทำให้บุคคลนั้นได้รับความอับอาย หรือบุคคลนั้นเป็นผู้เยาว์ต้องดำเนินการตามข้อ 6.9 นี้ คือ

ข้อ 6.9 เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องถอดเสื้อผ้าและการกระทำเช่นนั้นก่อให้เกิดความอับอาย ต้องไม่มีบุคคลที่เป็นบุคคลเพศตรงข้ามที่ไม่ใช่หมอ หรือบุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับสุขภาพโดยไม่จำเป็น เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เยาว์ ผู้มีจิตบกพร่องหรือบุคคลผู้ไร้ความสามารถ และบุคคลดังกล่าวร้องขอให้จัดให้มีผู้ใหญ่ที่เป็นเพศตรงข้ามอยู่ ณ ที่นั้นได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีของผู้เยาว์อาจไม่ต้องมีผู้ใหญ่อยู่เลยก็ได้ ถ้าผู้เยาว์นั้นร้องขอ ซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและผู้แทนโดยชอบธรรมเหล่านั้นตกลงด้วยใน Code of Practice ข้างต้นได้มีการเขียนแนวทางเพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติไว้ดังนี้ Note for Guidance

6A เมื่อมีการเก็บตัวอย่างเส้นผมเพื่อตรวจ DNA ผู้ต้องสงสัยอาจได้รับการยอมให้เลือกว่า จะให้เก็บตัวอย่างจากเส้นผมหรือขน จากส่วนไหนของร่างกาย การถอนเส้นผมหรือขนนั้นควรถอนเป็นเส้นเดียว เว้นแต่ ผู้ต้องสงสัยนั้นจะอนุญาตให้ถอนแบบหลายเส้นได้และไม่ควรมีการเก็บตัวอย่างเกินกว่าที่จำเป็น 6B (a) ตัวอย่างที่ไม่เพียงพอนั้น หมายถึง ไม่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพในการให้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ ตัวอย่างที่ไม่เพียงพอนั้นอาจเกิดจากการสูญหายหรือถูกทำลาย ถูกทำให้เสียหาย หรือมีการปนเปื้อนของตัวอย่างนั้นหรือผลของการตรวจในครั้งก่อนนั้นไม่อาจนำผลมาใช้ได้

(b) ตัวอย่างไม่เหมาะสมนั้น หมายถึง ไม่เหมาะสมกับรูปแบบการวิเคราะห์ 6C ในข้อ 6.2 ไม่มีการห้ามเก็บตัวอย่างจากส่วนที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายถ้าได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น แต่บทบัญญัติในข้อ 2.12 ที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้ใหญ่นั้นต้องนำมาใช้ในกรณีบุคคลนั้นเป็นผู้เยาว์ แต่ข้อ 6.2 (b) ไม่อยู่ในบังคับ กรณีตำรวจระดับสารวัตรเป็นผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม ข้อนี้ไม่นำไปใช้กับการเก็บตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายภายใต้บังคับกฎหมายพระราชบัญญัติการก่อการร้าย ค.ศ. 2000 (The Terrorism Act 2000) 6D คำเตือนบุคคลที่ต้องถูกเก็บตัวอย่างนั้นสามารถใช้คำถามเช่นนี้ได้ คือ คุณไม่จำเป็นต้องอนุญาตให้เก็บตัวอย่างนั้นได้ แต่ถ้าคุณปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร การปฏิเสธอาจส่งผลร้ายในชั้นพิจารณาคดีในชั้นศาล 6E ลายพิมพ์นิ้วมือหรือตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างจากผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหาสามารถนำมาตรวจสอบได้ ตัวอย่างเหล่านี้สามารถนำไปตรวจสอบเปรียบเทียบกับลายนิ้วมืออื่นๆ และบันทึก DNA ที่เก็บไว้และอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือองค์กรที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอื่นๆ ไม่ว่า ภายในหรือภายนอกสหราชอาณาจักร ลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่างจากบุคคลใด เช่น บุคคลที่ต้องสงสัยแต่ยังไม่ได้ถูกจับกุม หรือถูกกล่าวหา สามารถนำมาตรวจสอบได้ ถ้าบุคคลนั้นมีการยินยอมเป็นหนังสือ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของข้อความที่จะใช้ เช่น ข้าพเจ้าอนุญาตให้นำตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ/ตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ นำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในคดีอาญา ไม่ว่าเป็นอาชญากรรมในประเทศหรือระหว่าง

ประเทศก็ตาม ข้าพเจ้าเข้าใจดีแล้วว่า ตัวอย่างนั้นอาจถูกนำไปตรวจสอบเพื่อเปรียบเทียบกับลายพิมพ์นิ้วมืออื่น/DNA อื่น ที่บันทึกไว้หรือรวบรวมไว้โดยหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ไม่ว่าในราชอาณาจักรหรือหน่วยงานระหว่างประเทศ ข้าพเจ้าเข้าใจดีแล้วว่า เมื่อข้าพเจ้ายินยอมให้เก็บและใช้ตัวอย่างของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าไม่สามารถเพิกถอนความยินยอมนั้นได้ อย่างไรก็ตามใน Annex F-Fingerprint and Samples-Destruction and Speculative Searches ได้กำหนดไว้ว่า

a) ลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่าง ถูกนำไปตรวจสอบเกี่ยวเนื่องกับการสอบสวนคดีอาญา เมื่อตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ/DNA ที่นำไปจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนการกระทำผิดและบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ต้องสงสัยในความผิดที่ได้กระทำลง ดู Note F1 ตัวอย่างเหล่านั้นต้องถูกทำลายในทันทีที่ตัวอย่างเหล่านั้นได้ถูกนำไปใช้จนบรรลุตามวัตถุประสงค์แล้ว เว้นแต่

(a) ตัวอย่างเหล่านั้นถูกนำไปเพื่อวัตถุประสงค์ของการสืบสวนสอบสวนความผิดของบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาตัดสินลงโทษ และ

(b) ตัวอย่างเหล่านั้นนำมาจากบุคคลที่ต้องโทษตามคำพิพากษาเพื่อวัตถุประสงค์ของการสืบสวนสอบสวนกล่าวคือ บุคคลที่ถูกคำพิพากษาตัดสินว่ากระทำความผิด ตัวอย่างเหล่านั้น เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจเก็บไว้ได้โดยไม่ต้องทำลายเพื่อรวบรวมไว้เป็นแฟ้มประวัติอาชญากร

b) การร้องขอให้ทำลายลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างนั้น และข้อจำกัดในการคงไว้และใช้ตามข้อ 1 ข้างต้น ไม่อาจนำมาใช้ได้ถ้าบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือที่ได้ให้ไว้ และได้ถูกนำไปใช้ภายหลังจากที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นแล้ว

c) เมื่อลายพิมพ์นิ้วมือหรือตัวอย่างของบุคคลจะต้องถูกทำลายเมื่อ

(a) สำเนาของสิ่งเหล่านั้นต้องถูกทำลายทิ้งด้วย

(b) บุคคลอาจรู้เห็นการทำลายสำเนาเหล่านั้นเมื่อเขาร้องขอ และจะต้องมีการทำลายภายในห้าวันนับแต่ร้องขอ

(c) เข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับลายพิมพ์นิ้วมือเป็นไปไม่ได้ที่จะถูกทำลายในทันที และบุคคลนั้นจะถูกให้การรับรองว่า ได้มีการทำลายภายในสามเดือนนับแต่ร้องขอ

(d) ไม่ว่าจะเป็นลายพิมพ์นิ้วมือ ตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างนั้น อาจถูกใช้ในการสืบสวนสอบสวนความผิดหรือเป็นพยานหลักฐานใช้

ยันบุคคลที่ซึ่งมีหรือจะมีสิทธิในการทำลายหลัก คือ ตัวอย่างต่างๆ ต้องถูกทำลาย ถ้าต่อมาบุคคลนั้นศาลได้มีคำพิพากษาว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

d) ลายพิมพ์นิ้วมือ ตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างที่ถูกร้องขอให้ทำลาย อาจถูกยึดไว้ภายหลังจากที่ได้ใช้บรรลุตามวัตถุประสงค์แล้ว แต่อาจใช้เพียงเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมอาชญากรรม การสืบสวนสอบสวนความผิด หรือเป็นการเสนอคดีของพนักงานอัยการเช่นเดียวกันทั้งนอกและในสหราชอาณาจักร อาจเป็นการค้นหาแบบที่คาดเดา และให้รวมถึงการตรวจตัวอย่างเหล่านั้นใช้ตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมืออื่นและ DNA ที่ได้บันทึกไว้หรืออยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายอื่น ไม่ว่าทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรตาม Code of Practice เรื่อง การตรวจหาตัวอย่างจากทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายและสิ่งที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย มีข้อสรุปดังนี้

(a) การตรวจร่างกาย ต้องได้รับคำยินยอม

(b) ผู้มีอำนาจตรวจ ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร เป็นต้นไป

(c) ความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดอาญาร้ายแรง

(d) มีเหตุผลน่าเชื่อได้ว่า ตัวอย่างเหล่านั้นอาจพิสูจน์ความผิดได้

(e) ตัวอย่างเหล่านั้นจะต้องถูกทำลาย เมื่อไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว หรือต่อมาผู้นั้นไม่ใช่ผู้กระทำผิด และ

(f) ต้องได้รับแจ้งคำเตือนถึงการปฏิเสธไม่ให้ตรวจว่ามีผลเสียต่อบุคคลนั้นอย่างไร

ส่วนในเรื่องการพิสูจน์หา DNA นั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้ในท้าย Annex F เรื่องลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่างการทำให้กลับคืนและการค้นแบบคาดเดา Fingerprints and Sample-Destruction and Speculative searches (พิมพ์คำแปล Code D pp.169-172) อย่างไรก็ตาม ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ประเทศอังกฤษก็มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตำรวจเกี่ยวกับการค้นหาพยานหลักฐานดังกล่าวข้างต้น โดยมีกฎหมาย Police Reform Act 2002 ได้บัญญัติอำนาจเกี่ยวกับตำรวจในการค้นหาพยานหลักฐานในส่วนของรายละเอียดมากขึ้น และกฎหมาย Police Reform Act 2002 นี้ ยังได้กล่าวถึงอำนาจตำรวจที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอื่นๆ อีก PACE 1984, Road Traffic Act 1988, Road Traffic offender Act 1988 (c. 53), Transport and Works Act 1992 (c. 42) ซึ่งพระราชบัญญัติ Police Reform Act 2002 บัญญัติไว้ใน ภาคผนวก จากเอกสาร Police Reform Act 2002

มาตรา 54 กำหนดเรื่องอำนาจในการที่จะเอาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ (Person Authorized to Take Intimate Samples from Person in Police Detention)

มาตรา 56 กำหนดเรื่องการนำเอาตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์มาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Specimens taken from Persons Incapable of Consenting)

มาตรา 57 กำหนดเรื่องการใช้ตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์ที่นำมาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Use of Specimens taken from Persons Incapable of Consenting)

มาตรา 58 วางกำหนดในเรื่อง Equivalent Provision for Offences Connected with Transport Systems

นอกจากนี้ Police Reform Act 2002 ยังขยายความในข้อ 31A ของมาตรา 31 ตามกฎหมาย Transport and Works Act 1992 เรื่องการนำเอาตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์มาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Specimens taken from Persons Incapable of Consenting) สำหรับกฎหมาย Road Traffic Act 1988 เรื่องการทดสอบลมหายใจ (Breath Tests) ตาม มาตรา 6 การวิเคราะห์ตัวอย่างในร่างกายของมนุษย์ (Provision of Specimens for Analysis) ในมาตรา 7 และความหมายของถ้อยคำกฎหมายที่เกี่ยวข้องในมาตรา 11 การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในประเทศอังกฤษนั้น ฝ่ายรัฐมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ เช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ กฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกามีรากฐานกฎหมายเดียวกัน (วิษณุ เครืองาม 2530 : 3) รัฐจึงมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ยินยอม ซึ่งมีคดีที่สนับสนุนถึงอำนาจของฝ่ายรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในประเทศอังกฤษ เช่น คดี R.V. Apicella (1985) Times, 5 December คดีนี้ จำเลยถูกลงโทษฐานข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิง 3 คน โดยปรากฏคราบอสุจิที่ผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อนำคราบอสุจิไปตรวจวิเคราะห์ปรากฏผลว่า เป็นคราบอสุจิของผู้ที่เป็นกามโรค ต่อมาแพทย์ไปนำเอาอสุจิมาจากจำเลย โดยที่เขาไม่ยินยอม และผลของการตรวจสอบอสุจิที่นำมาจากจำเลย ปรากฏว่า เป็นอสุจิที่เป็นกามโรคเช่นเดียวกับคราบอสุจิในที่เกิดเหตุ เมื่อคดีอยู่ในชั้นพิจารณาศาลได้ใช้ผลของการตรวจสอบอสุจิในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานลงโทษจำเลย ซึ่งจำเลยต่อสู้ว่าเขาไม่ได้ให้ความยินยอม ในการที่แพทย์นำอสุจิไปตรวจสอบศาลตัดสินว่า พยานหลักฐานที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นของคดี (Relevant Evidence) สามารถรับฟังได้ (Admissibility) หากไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่ห้ามรับฟัง ดังนั้น

พยานหลักฐาน คือ ผลการตรวจพิสูจน์อสุจิเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นของคดีจึงรับฟังได้ จากคดี R.V. Apicella ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการยอมรับให้นำเอาของเหลว (Body Fluid) ซึ่งเป็น “ส่วนหนึ่งของร่างกาย” ของผู้ต้องหารวบรวมเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา เมื่อพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหานั้นเกี่ยวเนื่องกับประเด็นของคดี ในเมื่อไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่ห้ามการรับฟัง ทั้งนี้มีกฎหมายที่ระบุให้ทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกา คือ Road Traffic Act 1972 ซึ่งปัจจุบันมีพระราชบัญญัติ Road Traffic Act 1988 ได้บัญญัติห้ามขับขี่ยานพาหนะในขณะมึนเมาเอาไว้ กล่าวคือ Road Traffic Act 1972 ตามพระราชบัญญัติ Road Traffic Act 1988 มาตรา 6(1) ได้บัญญัติให้บุคคลขับขี่ยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องยนต์บนถนนหรือทางสาธารณะในขณะที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจ เลือดหรือปัสสาวะเกินกว่าระดับที่กำหนดเอาไว้เป็นความผิดตามกฎหมายนี้ มีโทษจำคุกหรือปรับและนอกจากมาตรา 6(1) แล้ว ในมาตรา 19 ยังบัญญัติให้เป็นความผิด รวมไปถึงผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในขณะที่ไม่มีความสามารถในการขับขี่เพราะเหตุมึนเมาสุรา หรือยาหากฝ่าฝืนมีความผิดและโทษ คือ ปรับ สำหรับระดับแอลกอฮอล์ที่กฎหมายกำหนดเป็นความผิดนั้น นอกจากนี้ยังมี พระราชบัญญัติ Road Traffic Act 1988 มาตรา 12(2) บัญญัติให้ปริมาณแอลกอฮอล์ในตัวผู้ขับขี่ยานพาหนะต้องไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ ดังนี้ คือ 35 ไมโครกรัมของแอลกอฮอล์ต่อ 100 มิลลิลิตรของลมหายใจ (Breath Specimen), 80 มิลลิกรัมของแอลกอฮอล์ต่อ 100 มิลลิลิตรของโลหิต (Blood Specimen), 107 ไมโครกรัมของแอลกอฮอล์ต่อ 100 มิลลิลิตรของปัสสาวะ (Urine Specimen) (Halsbury Law’ s of England, Vol.40, p. 397) ใน Criminal Justice Act 2003 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม PACE 1984 Criminal Justice Act 200, pp.12-15 Chapter 44, Part 1, Sentence 9 ว่าด้วย Taking Fingerprint without Consent ให้แก้ไขเพิ่มเติมว่า

(1) ตามมาตรา 61 ของ PACE 1984 เรื่องการพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้แก้ไขดังต่อไปนี้

(2) ในอนุมาตรา 2 และ 4 เรื่องการพิมพ์ลายนิ้วมือโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมตามสมควร มีความดังต่อไปนี้

(3) ลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจอาจถูกกระทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ถ้า

(a) การถูกควบคุมนั้นอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาที่กฎหมายบัญญัติไว้

(b) บุคคลผู้นั้นไม่มีการถูกพิมพ์ลายนิ้วมือจากการถูกสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีนี้อาจพิมพ์อนุมาตรา (4) เข้าได้อีก

หรือไปพิมพ์ต่อท้าย PACE เพื่อให้มีความสัมพันธ์กัน หรืออธิบายพัฒนาการของกฎหมาย Sentence 10 ว่าด้วย Taking Non - intimate Sample without Consent

ทั้งนี้ ตัวอย่างที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายของบุคคลอาจถูกนำมาจากบุคคลโดยปราศจากความยินยอม ถ้ามีเงื่อนไขที่น่าพอใจสองประการ ประการแรก คือ บุคคลที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเนื่องจากการที่เขาถูกจับในการกระทำผิดอาญาที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ และประการที่สอง คือ บุคคลนั้นไม่เคยถูกนำเอาตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายประเภทเดียวกัน และจากบางส่วนที่เหมือนกันของร่างกายไปเพื่อการสืบสวนตามความผิดที่กล่าวหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ บุคคลนั้นได้เคยถูกนำเอาตัวอย่างไปแล้ว แต่มันได้ถูกนำไปตรวจพิสูจน์แล้วปรากฏว่าไม่เพียงพอในกฎหมาย Police Reform Act 2002 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร Supervision ผู้บริหาร และบัญญัติเรื่องการนำเอาตัวอย่างเลือดมนุษย์ (Blood Specimens) ไปตรวจเพื่อเปรียบเทียบไว้ใน มาตรา 54 มาตรา 54 อำนาจของบุคคลที่จะนำเอาตัวอย่างเลือดจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ

ในกรณีของการเอาตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายโดยการร่องรอยการกดกัดของฟัน ตัวอย่างนั้นอาจถูกนำมาจากบุคคลได้เพียงแต่โดยทันต-แพทย์ที่จดทะเบียนไว้เท่านั้น (Medical Practitioner) หรือในกรณีของการเอาตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย นอกจากกรณีของการเอาตัวอย่างของปัสสาวะ ต้องกระทำโดยบุคคลดังต่อไปนี้เท่านั้น คือ ผู้ปฏิบัติการทางแพทย์ที่จดทะเบียนไว้(Medical Practitioner) หรือ ผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพ (Health Care Professional) ที่จดทะเบียนไว้ซึ่ง อนุมาตรา (2) ตาม Registered Health Care Professional หมายความถึง พยาบาลที่จดทะเบียนหรือสมาชิกของผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพที่จดทะเบียน ผู้ซึ่งถูกกำหนดให้ทำหน้าที่

มาตรา 56 Specimens taken from Person Incapable of Consenting 2 ต่อจากบทบัญญัติมาตรา 7 ของ พระราชบัญญัติ Road Traffic Act 1988 มาตรา 52 ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้ 7A Specimens taken from Person Incapable of Consenting

(1) ตำรวจชั้นผู้น้อย (A Constable) อาจร้องขอต่อผู้ปฏิบัติงานทางแพทย์นำเอาตัวอย่างเลือดจากบุคคล โดยไม่ต้องคำนึงถึงความยินยอม ถ้านั่นหมาย ความว่าตำรวจชั้นประทวน (ชั้นผู้น้อย) ก็ยังสามารถขอตัวอย่างได้ตามกฎหมายจราจรแต่ต้องกระทำโดยแพทย์

มาตรา 57 เกี่ยวกับ Use of Specimens taken from Person Incapable of Consenting กล่าวอ้างถึง กฎหมาย Road Traffic Offender Act 1988 มาตรา 53

พยานหลักฐานเกี่ยวกับระดับแอลกอฮอล์ในเลือด บุคคลที่นอกจาก Medical Practitioner ยังให้อำนาจบุคคลที่เป็น Registered Health Care Professional ด้วย

10.3 ประเทศเยอรมันนี (เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย 2548 : 70-73) ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันนี Strafproze Bordnung, StPO ใน Chapter 7 เรื่องผู้ชำนาญการและการตรวจสอบ (Experts and Inspection) มาตรา 81 เรื่องการส่งตัวไปโรงพยาบาลเพื่อสังเกตผู้ต้องหา (Committal for Observation of the Accused) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ภาคผนวก D)

10.3.1 การตรวจร่างกายและการตรวจเลือดของผู้ต้องหา บัญญัติไว้ในมาตรา 81aPhysical Examination: Blood Test

1) การตรวจร่างกายของผู้ต้องหาอาจถูกสั่งให้กระทำได้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ สำหรับกระบวนการดำเนินการฟ้องร้องพิจารณาคดี ด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว การนำเอาตัวอย่างเลือดและเนื้อเยื่อส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งเป็นผลจากการตรวจตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ทางแพทย์ เพื่อวัตถุประสงค์ ในการตรวจร่างกายจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม จากผู้ต้องหา แต่จะต้องไม่ก่อให้เกิดภยันตรายของผู้ต้องหานั้นตามที่พึงคาดหมายได้ และจะต้องกระทำโดยแพทย์เท่านั้น

2) การมีอำนาจออกคำสั่งตรวจร่างกายเช่นว่านั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน และถ้าล่าช้าเกินไปจะทำให้เกิดความเสียหายต่อการตรวจดังกล่าวอาจขออนุญาตจากพนักงานอัยการ รวมถึงผู้ช่วยพนักงานอัยการนั้นก็ได้

3) ตัวอย่างเลือดหรือเนื้อเยื่อส่วนอื่นของร่างกายของผู้ต้องหาจะถูกนำไปตรวจเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเท่านั้น หลังจากนั้นตัวอย่างเลือดหรือเนื้อเยื่อจะต้องถูกทำลายในทันที และไม่นานเกินไปกว่าการที่จะใช้ตัวอย่างนั้นตามสมควร

10.3.2 มาตรา 81b Photographs and Fingerprints การถ่ายภาพและพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องหา ย่อมกระทำได้ และการตรวจสอบตัวผู้ต้องหาและการตรวจสอบอย่างอื่นในลักษณะเดียวกันต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังในตัวผู้ต้องหา อันเป็นต้นแบบของแท้ที่ต้องการเพื่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญาหรือเป็นการบันทึกของโดยองค์กรของตำรวจ เช่น ความเห็นของผู้ศึกษา บันทึกเป็นทะเบียนประวัติอาชญากร

10.3.3 มาตรา 81d การตรวจร่างกายสุภาพสตรี(Physical Examination of Women)

1) การตรวจร่างกายผู้หญิงอาจทำให้ผู้หญิงนั้นอับอายได้ การตรวจจะทำได้ก็แต่โดยผู้หญิงด้วยกันหรือแพทย์ โดยหญิงนั้นร้องขอหรือโดยหญิงอื่นหรือโดยที่ญาติของหญิงนั้นยอมรับ

2) การดำเนินการเช่นนี้จะใช้ในคดีที่ผู้หญิงนั้นยินยอมให้ตรวจร่างกายเท่านั้น

10.3.4 มาตรา 81e การตรวจโมเลกุลและพันธุกรรม (Molecular and Genetic Examinations)

1) สิ่งที่ได้มาจากการตรวจร่างกายตามมาตรา 81a (1) อาจถูกนำไปตรวจพิสูจน์ถึงโมเลกุลหรือพันธุกรรม เพื่อดูถึงต้นแบบอันแท้จริงอันเป็นความจำเป็นในการจัดทำความเห็นเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ทางพันธุกรรม หรือทำให้แน่ใจว่าร่องรอยที่พบจากตัวผู้ต้องหาหรือผู้ร่วมกระทำความผิดเท่านั้น การค้นหาข้อเท็จจริงนอกจากตามที่กล่าวมาข้างต้นไม่อาจทำได้ ทั้งนี้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม

10.3.5 มาตรา 81f การออกคำสั่ง การนำเอาโมเลกุลและพันธุกรรมไปตรวจสอบ (Ordering and Carrying Out Molecular and Genetic Examinations)

1) การตรวจตามมาตรา 81e จะต้องมีคำสั่งของศาลเท่านั้น อันเป็นคำสั่งตามลายลักษณ์อักษรซึ่งจะกำหนดให้ผู้ชำนาญการพิเศษเป็นผู้ดำเนินการ

2) การตรวจร่างกายตามมาตรา 81e จะถูกกระทำโดยผู้ชำนาญการพิเศษซึ่งได้รับการแต่งตั้งจดทะเบียนไว้ เป็นผู้มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติที่เป็นภาษาอังกฤษ อำนาจหน้าที่หรือเป็นผู้ชำนาญการอันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นสมาชิกขององค์กรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน หรือบุคคลที่อยู่ในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งมีอำนาจกระทำการสืบสวนหรือทั้งสององค์กร ผู้ชำนาญการอาจนำเทคนิคและการจัดการปกปิดไม่ให้บุคคลภายนอกรู้ ในสิ่งที่นำมาตรวจพิสูจน์นั้นจะถูกนำไปมอบให้ผู้ชำนาญการโดยจะไม่ระบุชื่อ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด ของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น กรณีผู้ชำนาญการมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐในมาตรา 38 ของพระราชบัญญัติ Federal Data Protection Act ให้นำมาใช้ได้ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงโดยตรวจสอบทำการปกปิดข้อมูล แม้ว่าจะไม่มีการระบุไว้โดยชัดแจ้งว่า กฎนั้นจะไม่ถูกละเมิด และผู้ชำนาญการจะไม่เก็บข้อมูลนั้นไว้ในเครื่องบันทึกความจำหรือเครื่องกลใดๆ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ตามความเห็นของผู้ศึกษาที่แสดงให้เห็นว่ามีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน

10.3.6 มาตรา 81g การวิเคราะห์ ดีเอ็นเอ (DNA Analysis)

1*) เมื่อจะให้การระบุตัวบุคคลในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่จะมีขึ้นในอนาคต* เนื้อเยื่อของบุคคลใดอาจถูกรวบรวมและจัดทำโมเลกุลและตรวจสอบพันธุกรรมเพื่อระบุรหัสส่วนบุคคล (DNA Code) ถ้าลักษณะของการกระทำผิดหรือวิธีการกระทำผิดประเภทเยอรมันมีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยาน หลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา โดยบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการแสวงหา

พยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาไว้อย่างชัดแจ้งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 81a คำว่า แพทย์ในมาตรา 81a นี้ ศาลเยอรมันเคยวินิจฉัยไว้ว่า ต้องเป็นแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนรับอนุญาตให้ทำการประกอบโรคศิลปะแล้วเท่านั้น แพทย์ฝึกหัดเจาะเลือดเช่นนี้ไม่ได้ และแพทย์ต้องลงมือเจาะเลือดเองด้วยจะสั่งให้พนักงานตำรวจพยาบาล หรือผู้ช่วยอื่น ๆ ทำแทนก็ไม่ได้ จึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาเอาไว้อย่างชัดเจน แสดงถึงการยอมรับให้ทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และนอกจากนี้แม้แต่ในประเทศเพื่อนบ้านของไทย คือ ประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซียเองก็ได้มีการยอมรับให้ฝ่ายรัฐทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายชัดเจนเกี่ยวกับการพิสูจน์ยาเสพติดในร่างกายผู้ต้องหา กล่าวคือ ประเทศสิงคโปร์ มีกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา เพื่อตรวจหาปริมาณยาเสพติดในร่างกายผู้ต้องหา

10.4 ประเทศออสเตรเลีย[11] ประเทศออสเตรเลียแบ่งการปกครองออกเป็นหลายรัฐ ซึ่งรัฐที่จะกล่าวถึง คือ รัฐ Queen Land ซึ่งมีกฎหมายที่น่าสนใจ คือ Police Power and Responsibilities Act 2000 ซึ่งได้บัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานจากลายพิมพ์นิ้วมือตรวจหาหลักฐานจากร่างกายบุคคลโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 57 และ 58 ส่วนเรื่องการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้บัญญัติไว้ในมาตรา 82 ถึง 96 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

10.4.1 Part 9 อำนาจการคุมขังบุคคล (Power in Relation to Person in Custody) Division 2 การนำเอาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระบุตัวบุคคล (Taking Identifying Particular) เรื่องอำนาจในการพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายรูปและอื่นๆ (Power to Fingerprint, Photograph etc.) Section 57 (1) ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มต้นกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ถ้าบุคคลอยู่ในระหว่างคุมขังในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจนำตัวหรือถ่ายภาพทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายอันเป็นการระบุบ่งชี้ตัวบุคคลได้ในทันทีทั้งนี้ตามสมควร หรือ

2) เจ้าหน้าที่ตำรวจได้วินิจฉัยแล้วที่จะเริ่มกระทำการโดยแจ้งให้ทราบเป็นหนังสือ หรือหมายเรียก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำ

[11] Police Power and Responsibilities Act 2000.

(1) ก่อนหรือขณะนำหมายออกมาแสดง มีอำนาจควบคุมตัวบุคคลเท่าที่เวลาที่จำเป็นตามสมควรในการถ่ายภาพส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดอันเป็นการบ่งชี้ลักษณะของตัวบุคคล

(2) หมายเรียกนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร ให้บุคคลนั้นไปยังสถานีตำรวจภายใน 48 ชั่วโมง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวหรือถ่ายภาพทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย อันเป็นการบ่งชี้ลักษณะของตัวบุคคล

3) ถ้าบุคคลจะถูกปล่อยภายหลังจากการถูกจับกุมในการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจควบคุมบุคคลนั้นไว้เพียงชั่วระยะเวลาเท่าที่จำเป็นตามสมควรเพื่อการนำตัวหรือถ่ายภาพในรัฐควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ได้บัญญัติกฎหมายชื่อว่า พระราชบัญญัติ Police Powers and Responsibilities Act 2002 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสถานที่เกิดเหตุไว้ดังนี้

Chapter 3 ว่าด้วยหมายค้น การให้ได้มาซึ่งเอกสารและสถานที่เกิดเหตุ (Search Warrants, Obtaining Documents, and Crime Scenes)

10.4.2 Part 2 การค้นสถานที่เพื่อป้องกันการพยานหลักฐานสูญหายหรือเสียหาย (Search of Place to Prevent Loss of Evidence) Section 77

10***.4.3 Part 3 สถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene)*** Division 1 การกำหนดให้เป็นสถานที่เกิดเหตุ (Establishment of Crime Scene) Section 82 (3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องกำหนดพื้นที่ที่เป็นสถานที่เกิดเหตุเพื่อที่จะอนุญาตให้บางคนต้องการที่จะเข้าสถานที่เกิดเหตุนั้นได้เพียงแต่ติดประกาศว่า สถานที่นั้นคือสถานที่เกิดเหตุคดีอาญาความรับผิดชอบภายหลังได้กำหนดให้สถานที่ใดเป็นสถานที่เกิดเหตุแล้ว Section 83 (1) เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบต้องทำคำร้องขอถึงผู้พิพากษาศาลสูง หรือศาลท้องถิ่นเพื่อออกหมายรักษาสถานที่เกิดเหตุ Section 83 (3) อย่างไรก็ตาม ถ้าสถานที่นั้นเป็นสถานที่สาธารณะในเวลาทำการปกติ และผู้ครอบครองสถานที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบนั้นออกไปจากสถานที่สาธารณะนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องปฏิบัติการขอหมายควบคุมรักษาสถานที่เกิดเหตุจากศาล แม้จะเป็นสถานที่อันเป็นที่สาธารณะ เช่น สถานที่ราชการก็ต้องมีหมายค้น

Section 83 (4) คำร้องขอต้องถูกส่งไปยังศาลสูง เพื่อขอหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ ถ้าต้องทำการบางอย่างที่จะต้องทำลายโครงสร้างตัวอาคารของสถานที่นั้น กล่าวคือถ้ามีการทำลายตัวอาคารต้องยื่นคำร้องขอหมายต่อศาลสูง

Section 83(5) ข้อบังคับดังกล่าวใช้ได้กับศาลท้องถิ่นด้วย

Section 83(6) ถ้าศาลสูงหรือศาลท้องถิ่นไม่ออกหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุนั้นให้ ก็ให้สถานที่นั้นพ้นจากการเป็นสถานที่เกิดเหตุทันที จะเห็นได้ว่า กฎหมายมีการ

ตรวจสอบอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งใช้อำนาจทางการบริหาร โดยให้อำนาจตุลาการตรวจสอบการใช้อำนาจและดุลพินิจ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการที่จะเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ (Restricting Access to Crime Scene)

Section 85(2) นอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบแล้ว บุคคลดังต่อไปนี้สามารถเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุได้เท่านั้น

a) บุคคลที่มีเหตุอันพิเศษ เกี่ยวกับการสอบสวน หรือ

b) บุคคลที่เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งถูกร้องขอให้เข้าไป

c) ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบ

d) บุคคลที่จำเป็นที่ต้องปกปักรักษาชีวิตหรือทรัพย์สินในสถานที่เกิดเหตุ

e) บุคคลที่ถูกมอบหมายให้เข้าไปโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบตัวอย่างตาม 2(a) เช่น

(1) เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบสามารถนำบุคคลที่ไม่มีสิทธิอยู่ในที่เกิดเหตุออกไป

(2) เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนการกระทำความผิด

(3) บุคคลที่มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นในการเป็นผู้ช่วยในการสอบสวนหรือผู้ซึ่งมีความรู้เชี่ยวชาญพิเศษในสถานที่เกิดเหตุที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนนั้น Section 85 (3) ในอนุมาตรา (2) (e) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอาจมอบอำนาจอย่างเป็นทางการให้ไปยื่นคำร้องขอ (Authorize the Entry Subject to Stated Requirements)

Section 85(4) เจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบต้องทำให้แน่ใจโดยบันทึกรายชื่อบุคคลแต่ละคนที่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ หรือ บุคคลที่ได้เข้าไปภายหลังที่กำหนดที่เกิดเหตุและวัตถุประสงค์ที่เข้าไปในที่เกิดเหตุการณ์เก็บรักษาพยานหลักฐานให้อยู่ในสภาพที่ดีและปลอดภัย (Preserving Evidence at Crime Scene) มาตรา 86 เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบในที่เกิดเหตุต้องทำให้แน่ใจว่าไม่มีสิ่งใดในสถานที่เกิดเหตุจะถูกสัมผัสหรือถูกเคลื่อนย้ายโดยไม่จำเป็น จนกระทั่งการชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจสอบทางด้านเทคนิคอันจำเป็นได้กระทำให้แล้วเสร็จ หรือ อย่างน้อยที่สุดความเป็นไปได้ที่สิ่งของที่อาจถูกทำให้เสียหายหรือถูกรบกวนหรือถูกทำลายโดยที่สิ่งเหล่านั้นไม่ได้ถูกเคลื่อนย้ายเลย

Division 2 หมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ (Crime scene warrant)

Section 87

(a) เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาศาลสูงหรือศาล Magistrate เพื่ออนุมัติออกหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ เพื่อกำหนดให้สถานที่นั้นเป็นสถานที่เกิดเหตุ

(b) การยื่นคำร้องนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสาบานตนเพื่อรับผิดชอบและต้องกล่าวแถลงบริเวณที่ซึ่งจะต้องถูกควบคุมและรักษาไว้เป็นสถานที่เกิดเหตุ

(c) ผู้ครอบครองสถานที่เกิดเหตุ ต้องได้รับแจ้งการยื่นคำร้องขอออกหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุนั้นตามสมควร

(d) การไม่ต้องปฏิบัติตามอนุมาตรา (3) ไม่จำต้องกระทำ ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบสถานที่เกิดเหตุมีเหตุสงสัยพอสมควรว่าถ้าการแจ้งให้ทราบนั้นจะก่อให้เกิดการปิดกั้นหรือก่ออุปสรรคต่อการสืบสวนในความผิดที่เกี่ยวข้องกับการร้องขอหมายนั้น

(e) ถ้าคำร้องขอให้ออกหมายได้เสนอไปแล้ว ผู้ครอบครองอาจเสนอความยินยอมต่อศาลหรือศาลมาเจสติค (Majestic Court) ที่เป็นผู้ออกหมาย แต่การยินยอมเช่นว่านั้น จะไม่เป็นการชะลอเวลาต่อการพิจารณาตามคำร้องขอนั้น

(f) ผู้พิพากษาที่พิจารณาออกหมายนั้นจะไม่พิจารณาคำร้องนั้นจนกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ร้องขอจะต้องแสดงข้อเท็จจริงทั้งหมดตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือตามที่ผู้พิพากษาต้องการข้อพิจารณาของคำร้องขอและการออกหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ มาตรา 87 (1) ก่อนการพิจารณาคำร้องเพื่อออกหมายควบคุมและรักษาสถานที่ที่เกิดเหตุ ผู้พิพากษาที่พิจารณาจะต้องคำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้

1) สภาพและความร้ายแรงของความผิดที่ถูกกล่าวหา

2) ความเป็นไปได้ในการที่จะถูกรบกวนหรือขัดขวางโดยผู้ครอบครองสถานที่แห่งนั้น

3) ระยะเวลา ไม่เกินกว่า 7 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มีเหตุอันสมควรในการที่จะรักษาสถานที่เกิดเหตุนั้นไว้

4) ผู้ครอบครองสถานที่เกิดเหตุนั้นต้องยินยอมแต่โดยดีเพื่อการนั้น หมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุต้องมีข้อความดังนี้

มาตรา 89

(1) หมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุจะต้องมีความต่อไปนี้

(a) เจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบได้กำหนดให้สถานที่นั้นเป็นสถานที่เกิดเหตุและมีอำนาจในการจัดการสถานที่เกิดเหตุนั้น

(b) ระยะเวลา ไม่เกินกว่า 7 วัน หลังจากวันออกหมาย หมายนั้นเป็นอันยุติเว้นแต่จะได้ขยายเวลาออกไปอีกตามบทบัญญัติมาตรา 90 (2)

(2) ถ้าผู้ออกหมายเป็นผู้พิพากษาศาลสูง หมายจะต้องกล่าวถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำการบางอย่างอันเป็นการทำลายโครงสร้างของอาคารสถานที่ได้ด้วย ซึ่งผู้ศึกษามี

ความเห็นว่า กฎหมายออสเตรเลียฉบับนี้ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้ดุลพินิจเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังมีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก คือ ศาล ไม่ว่าทั้งในเรื่องระยะเวลา การทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสถานที่เกิดเหตุ ช่วงระยะเวลา การขยายหรือทบทวนหมายควบคุม รักษาสถานที่เกิดเหตุ

มาตรา 90

(a) หมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ มีผลยุติลงเมื่อถึงวันที่กำหนดในหมายหรือภายในระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (2) แห่งบทบัญญัตินี้

(b) ผู้พิพากษาผู้ออกหมาย อาจพิจารณาคำร้องขอของเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้ยื่นคำร้องขอก่อนหมายครบกำหนด ขอขยายระยะเวลาตามหมายมากกว่า 7 วัน โดยมีเหตุอันสมควร ซึ่งเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามหมายแล้ว เจ้าพนักงานยังขอขยายระยะเวลาได้อีก 7 วัน เมื่อมีเหตุอันสมควรในการทบทวนหมายการควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ

มาตรา 91

(a) ถ้าคำร้องขอในการออกหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ แล้วปรากฏว่า ผู้ครอบครองสถานที่นั้นไม่เคยรู้มาก่อน ผู้ครอบครองได้แสดงเหตุผลที่แท้จริงในการออกหมายนั้นโดยไม่มีเหตุผล ผู้ครอบครองอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายให้เพิกถอนหมายนั้นเสีย

(b) ผู้พิพากษาที่ได้รับคำร้องอาจเพิกถอนหมายนั้นหรือยกคำร้องขอให้เพิกถอนหมายนั้นได้ ตามคำร้องขอของผู้ครอบครองสถานที่นั้น

(c) การทำคำร้องขอเพิกถอนหมายภายใต้อนุมาตรา (1) หรือตามพระราชบัญญัติการทบทวนคำวินิจฉัยของศาล ค.ศ. 1991 เพื่อทบทวนหมายนั้นไม่มีผลระงับการปฏิบัติการตามหมายนั้นเป็นอันระงับไป การมอบสำเนาหมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุให้แก่ผู้ครอบครองสถานที่เกิดเหตุ

มาตรา 92

(1) ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการตามอำนาจภายใต้หมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุที่มีผู้ครอบครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมอบสำเนาหมายที่แสดงถึงแบบการอนุญาต สิทธิและหน้าที่ของบุคคลโดยย่อภายใต้บังคับของหมายนั้น

(2) ถ้าผู้ครอบครองไม่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องวางสำเนาหมายไว้ในสถานที่ที่มองเห็นหรือสังเกตเห็นได้โดยง่าย

Division 3 อำนาจในการจัดการในสถานที่เกิดเหตุ (Power at Crime Scene) ที่เกิดเหตุอำนาจในสถานที่เกิดเหตุ เป็นอำนาจตามกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้สิทธิ

มาตรา 93

(1) เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบสถานที่เกิดเหตุ หรือเจ้าพนักงานตำรวจผู้กระทำการตามคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบ อาจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อันเกี่ยวข้องกันสถานที่เกิดเหตุนั้น

a) เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ

b) ถ้ามีความจำเป็นตามสมควร เข้าไปในสถานที่อื่นที่เกี่ยวเนื่องกับสถานที่ที่เกิดเหตุ

c) ทำการสืบสวนเท่าที่จำเป็น รวมถึง เช่น การค้นหรือตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและกระทำการบางอย่างเพื่อเอาไว้ซึ่งพยานหลักฐานซึ่งสามารถใช้พิสูจน์ความผิดได้

d) เปิดซึ่งสิ่งใด ๆ ในสถานที่เกิดเหตุที่ถูกปิดไว้

e) นำเอาเครื่องใช้ไฟฟ้าไปใช้ในสถานที่ที่เกิดเหตุได้

f) ขุดเอาบางสิ่งบางอย่างออกไปจากสถานที่เกิดเหตุได้

g) เคลื่อนย้ายฝาผนัง หรือฝ้าเพดานหรือพื้นของตัวอาคาร หรือเบาะนั่งหรือเครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์ไปได้

h) ถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุหรือสิ่งของใด ๆ ในสถานที่เกิดเหตุ

i) ยึดทั้งหมดหรือบางส่วนของสิ่งของที่อาจเป็นพยานหลักฐานได้ตามกฎหมายอันจะพิสูจน์การกระทำความผิดได้ตามกฎหมาย

(2) อย่างไรก็ตาม ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องกระทำการบางอย่างซึ่งอาจต้องทำให้เสียหายซึ่งโครงสร้างของอาคาร การนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่เมื่อผู้พิพากษาศาลสูงผู้พิจารณาออกหมายจะได้พิจารณาอนุมัติออกหมายนั้นและอนุญาตให้กระทำการเช่นว่านั้นได้

(3) ผู้ช่วยเจ้าพนักงานรักษาสถานที่เกิดเหตุมีอำนาจกระทำตามที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (1) นั้นได้ด้วย

มาตรา 96

(1) มาตรานี้นำไปใช้บังคับได้สำหรับผู้ครอบครองเคหสถาน ถ้า

a) ผู้ครอบครองไม่สามารถที่จะพักอาศัยอยู่ในเคหสถานนั้นได้ในระหว่างที่สถานที่นั้นถูกกำหนดให้เป็นสถานที่เกิดเหตุ หรือ

b) ผู้ครอบครองไม่สามารถที่จะพักอาศัยอยู่ในเคหสถานนั้นได้เพราะเหตุสถานที่นั้นถูกทำให้เสียหายภายใต้บังคับตามกฎหมาย

(2) ผู้กระทำการเช่นนั้นต้องจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับผู้ครอบครองเมื่อได้รับการร้องขอตามระยะเวลาที่ผู้ครอบครองนั้นไม่อาจอยู่ในเคหสถานอันเป็นที่เกิดเหตุนั้นได้

(3) ที่พักอาศัยนั้นต้องอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีความใกล้เคียงกันกับเคหสถานของผู้ครอบครองนั้น

(4) บทบัญญัติมาตรานี้ไม่ใช้บังคับกับผู้ครอบครองผู้ซึ่งถูกควบคุมตัวโดยการขังของศาลตามกฎหมายในอนุมาตรา (2) จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะตรวจพยานหลักฐานโดยการสอบการออกหมายโดยศาล และมีระยะเวลาที่ให้มีอำนาจได้เป็นเวลา 7 วัน แต่เพื่อเป็นการบรรเทาหรือเยียวยาความเดือดร้อนของผู้ครอบครองสถานที่ จึงต้องมีหน้าที่จัดหาที่อยู่ให้ผู้ครอบครองอยู่อาศัยในช่วงระยะเวลาที่หมายควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุให้อำนาจไว้

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้นเป็นหลักกฎหมายของต่างประเทศ ดังจะสรุปได้ต่อไปนี้ คือ

ประการแรก ในเรื่องการตรวจร่างกาย ทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย หรือไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย กฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า การตรวจตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายนั้นต้องได้รับความยินยอม แต่ทั้งนี้ก็มีกรณีที่อาจทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม หากเป็นกรณีมีเหตุผลตามสมควร และมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจได้ใช้ดุลพินิจแล้วเชื่อว่า ตัวอย่างเช่นว่านั้นมีความสำคัญเพื่อจะใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของตัวอย่างนั้นได้ ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีที่ไม่อาจทำได้หรือไม่ให้ความยินยอมก็สันนิษฐานได้ถึงความไม่บริสุทธิ์ใจของบุคคลนั้น ซึ่งในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีข้อกฎหมายแสดงถึงอำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ยินยอม นอกจากนี้ ในการตรวจก็ต้องเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับชั้นผู้ใหญ่และต้องตรวจวิเคราะห์โดยเจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นที่ได้จดทะเบียนวิชาชีพไว้ด้วย

ประการที่สอง ในเรื่องการตรวจสถานที่เกิดเหตุ มีหลักการ คือ การป้องกันการสูญหายหรือการถูกทำลายของพยานหลักฐานไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ กฎหมายหลายประเทศบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจคนแรกที่เข้าไปถึงที่เกิดเหตุที่ต้องมีหน้าที่ควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุ เมื่อเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบตามกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุมาถึงที่เกิดเหตุแล้ว มีอำนาจหน้าที่จะกำหนดอนุญาตให้บุคคลต่างๆ เข้าไปหรือห้ามเข้าในสถานที่เกิดเหตุได้ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเก็บ ตรวจรักษาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ การค้นหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริง ในบางประเทศอาจมีการใช้อำนาจล่วงละเมิดผู้ครอบครองสถานที่เกิดเหตุได้ แต่ต้องมีหมายจากศาลเพื่อควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุนั้นว่า มีความจำเป็นมากน้อยหรือไม่ อย่างเช่น กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา และในบางประเทศถึงกับให้อำนาจขอหมายต่อศาลเพื่อควบคุมและรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้เป็นระยะเวลาพอสมควรได้ และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้วก็ยังอาจขยายระยะเวลาต่อออกไปอีกได้ ดังเช่นในประเทศออสเตรเลีย

ประการที่สาม ในเรื่องของพยานผู้เชี่ยวชาญ อันเป็นบุคคลผู้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทางเทคนิคหรือความรู้พิเศษใด ที่จะเข้ามาให้ความเห็นเพื่อช่วยในการพิจารณาคดีโดยชี้ข้อเท็จจริง หรือช่วยให้เข้าใจในหลักฐานได้ ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าด้วยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ การฝึกอบรมการศึกษา สามารถให้การเป็นพยานเพื่อให้ความเห็นต่อการพิจารณาคดี ได้ อันเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ดังเช่นในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศ สหรัฐอเมริกาที่มีเนื้อหาของพยานผู้เชี่ยวชาญบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่คล้ายคลึงกับในประเทศไทย

บทที่ 3
การได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาตามกฎหมายไทย

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจวิเคราะห์ทดสอบ ทดลอง เปรียบเทียบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เป็นพยานหลักฐานที่มีความแน่นอน ชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย การดำเนินการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ดีมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา จึงต้องมีการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้ ทั้งที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุ ตัวผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือวัตถุพยานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อเข้าสู่กระบวนการตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเมื่อนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งจะมีน้ำหนักรับฟังได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณค่าในเชิงพิสูจน์ข้อเท็จจริงของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นและข้อเท็จจริงในแต่ละคดี ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานของไทย ในบทที่ผ่านมาผู้วิจัยได้อธิบายหลักพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติ แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย ของพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดทั้งอธิบายถึงการได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของต่างประเทศแล้ว ในบทนี้ผู้วิจัยจึงขออธิบายถึงการได้มาและการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาตามกฎหมายไทยเพื่อเป็นฐานข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขในลำดับต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน คือ สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้าง ในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีประเภทอื่นๆ เช่น คดีปกครอง ส่วนมากแล้วจะมีคู่ความสองฝ่าย คือ โจทก์และจำเลย ทั้งโจทก์และจำเลยต่างก็กล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่างๆ มาในคำฟ้องและคำให้การเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาและข้อกล่าวแก้ของตน ข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้ย่อมจะตรงกันบ้างและขัดแย้งกันบ้าง ถ้ากระบวนการพิจารณาจบสิ้นเพียงเท่านี้ศาลย่อมไม่สามารถจะชี้ขาดได้ว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด เพราะศาลไม่มีทางจะทราบได้ว่าฝ่ายใดพูดจริงฝ่ายใดพูดเท็จ ฉะนั้น คู่ความแต่ละฝ่ายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของตนให้ศาลเชื่อ ซึ่งได้แก่การนำพยานหลักฐานมาแสดงยืนยันข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างนั้นเอง (เข็มชัย ชุติวงศ์ : 2557)

ในการดำเนินคดีอาญา มีการกำหนดมาตรฐานการพิสูจน์ไว้ค่อนข้างสูง ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในระบบกฎหมายสากล เรียกว่า proof beyond reasonable doubt คือ โจทก์ต้องสืบให้เห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัย หลักการนี้เป็นมาตรฐานสากลที่แทบทุกประเทศใช้กัน รวมถึงประเทศไทยด้วย (จรัญ ภักดีธนากุล : 2553) ซึ่งหลักการดังกล่าวประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 กล่าวคือ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว โจทก์มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ว่ามีการกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น โดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลจึงจะพิพากษาลงโทษจำเลยตามฟ้องโจทก์ได้ แต่หากพยานหลักฐานของโจทก์ที่นำสืบมีเหตุสงสัยตามสมควรศาลต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาให้ได้ความจริงว่าจำเลยกระทำความผิดพยานหลักฐานที่ มีน้ำหนักสมเหตุสมผลและมีความน่าเชื่อถือ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันการกระทำผิดอาญามีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิมมาก ผู้กระทำความผิดมีการกระทำที่ซับซ้อน มีการปกปิด มีการทำลายหลักฐานในที่เกิดเหตุ หรือไม่มีประจักษ์พยานที่เห็นเหตุการณ์ ทำให้การนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาค่อนข้างยาก เช่น คดีฆ่าคนตายมีการหั่นทำลายศพจนไม่อาจทราบได้ว่าผู้ตายเป็นใคร ใครเป็นคนฆ่า หรือการลักทรัพย์ที่ไม่มีหลักฐานในที่เกิดเหตุ จึงมีความจำเป็นต้องมีการพิสูจน์ตามกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจเข้าใจหรือรับรู้ได้ ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็น

การตรวจลายพิมพ์ DNA ลายพิมพ์นิ้วมือแฝง รอยลายเท้า เพื่อให้ทราบถึงตัวผู้ตาย หรือคนร้ายที่เป็นผู้กระทำความผิด พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงมีความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการนำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ความผิดความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ และเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีความแม่นยำ แน่นอน และมีความน่าเชื่อถือ แต่ก็ยังมีคดีจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีหลักฐานใดๆ ในที่เกิดเหตุที่จะนำมาตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้นอกจากรอยเท้าแฝง ซึ่งรอยเท้าแฝงที่พบในที่เกิดเหตุหากมีการจัดเก็บตัวอย่างและมีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ก็เป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีคุณค่าจนสามารถนำไปสู่การจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่พยานหลักฐานดังกล่าวกลับไม่ได้รับความสนใจในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์จากเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเกิดจากเหตุผลหลายประการด้วยกัน

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ แม้จะมีความสำคัญและจำเป็นในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาของไทยก็ตาม แต่จะเป็นพยานหลักฐานที่ช่วยในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีส่วนช่วยอำนวยความยุติธรรมได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงกฎหมายที่มีส่วนช่วยอำนวยต่อการดำเนินการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

2. การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายไทย

การแสวงหา คือ การกระทำเพื่อที่จะได้พบในสิ่งที่ต้องการพบ เพื่อที่จะได้ทราบในสิ่งที่ต้องการทราบ รู้ในสิ่งที่ต้องการรู้ ซึ่งการแสวงหานั้นอาจจะกระทำได้ทั้งโดยทางลับและโดยทางเปิดเผย (เอก อังสนานนท์ : 2555, หน้า 2-3)

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ กับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี การแสวงหาและการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก ซึ่งหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของไทย มีดังนี้

2.1 การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยพนักงานสืบสวน (เอก อังสนานนท์ : 2555, หน้า 2-9) ในเรื่องการสืบสวนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดวิธีการสืบสวนไว้ มีเพียงมาตรา 2(10) ที่บัญญัติความหมายไว้ว่า การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้องของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดนั้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจึงมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ได้ โดยมีหลักพิจารณาดังนี้

2.1.1 วิธีการสืบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน ถือเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แบ่งออกเป็น

1) การแสวงหาโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ผู้สืบสวนสามารถทำได้โดยไม่มีขีดจำกัด เช่น การแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์ขององค์การคนร้ายข้ามชาติที่จะเข้ามาก่ออาชญากรรมในไทย การแสวงหาพยานหลักฐานชนิดนี้ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นจึงสามารถกระทำได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้กระทำ

2) การแสวงหาที่เป็นการกระทำอันละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจรัฐแทนรัฐในฐานะเป็นเจ้าพนักงาน เช่น การตรวจค้นตัวผู้ต้องสงสัย การตรวจค้นเคหสถานของผู้อื่น โดยหลักผู้สืบสวนไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้

2.1.2 สิ่งที่ต้องการในการสืบสวน สิ่งที่ต้องการในการสืบสวนคดีอาญาคือข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงนั้นมีลักษณะเป็นนามธรรม ส่วนหลักฐานมีลักษณะเป็นรูปธรรมทั้งข้อเท็จจริงและหลักฐานในความหมายของการสืบสวนแยกออกเป็น

1) ข้อเท็จจริงและหลักฐานก่อนเกิดเหตุ เช่น ก่อนเกิดเหตุคดีปล้นทรัพย์ นาย ก ได้ยินและเห็นการวางแผนของคนร้าย นาย ก คือ พยานบุคคลซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงคดีคนร้ายวางแผนปล้นทรัพย์

2) ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานหลังเกิดเหตุ เช่น คนร้ายร่วมกันปล้นทรัพย์นาย ค เห็นหน้าคนร้าย จึงมีหลักฐานชั้นสืบสวนว่า ใครเป็นคนร้ายปล้นทรัพย์ ซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนจะเป็นพยานหลักฐานในคดีต่อเมื่อได้นำเข้าสู่กระบวนการสอบสวน

2.1.3 วัตถุประสงค์ของการสืบสวน

1) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน อันถือเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งการสืบสวนหลังเกิดเหตุเป็นการแสวงหาพยานหลักฐาน อันนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดตามกระบวนการสอบสวนจนถึงชั้นศาล และทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

2) เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิด รองรับการสอบสวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนจะเป็นประโยชน์ จนพัฒนาเป็นพยานหลักฐานทั้งในแง่ของพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมถึงพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวน ดังนั้น ในการสอบสวนทุกคดีจึงต้องมีการสืบสวนก่อนเสมอ

2.1.4 ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาและเขตอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 บัญญัติว่า พนักงานฝ่ายปกครองและหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้ ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาจึงมีทั้งพนักงานฝ่ายปกครอง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรมการอำเภอ ตำรวจ และเจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ เป็นต้น โดยเขตอำนาจการสืบสวนนั้นแตกต่างกันตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ กรณีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีเขตอำนาจเฉพาะในพื้นที่ของตนเองเท่านั้น แต่สำหรับตำรวจมีการอำนาจในการสืบสวนทั่วราชอาณาจักร

การสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจจึงมีความสำคัญต่อการแสวงหาพยานหลักฐานทุกชนิดรวมถึงพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ด้วย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ในเบื้องต้นเจ้าพนักงานตำรวจที่เข้าถึงสถานที่เกิดเหตุก่อนมักจะเป็นพนักงานตำรวจสายตรวจหรือพนักงานตำรวจสายสืบหรือพนักงานสืบสวน จากนั้นจึงจะมีการแจ้งเหตุต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนเดินทางมาตรวจสถานที่เกิดเหตุอีกครั้ง หรือในคดีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น คดียาเสพติด เจ้าพนักงานตำรวจชุดสืบสวนจะเป็นผู้ล่อซื้อจับกุมผู้กระทำความผิด พร้อมตรวจยึดของกลางยาเสพติดและวัตถุพยานต่างๆ แล้วจึงนำส่งให้พนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป เมื่อได้พยานหลักฐานพนักงานสอบสวนก็จะดำเนินการสอบสวน โดยส่งวัตถุพยานหรือพยานหลักฐานที่จำเป็นต้องทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้พยานผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์และรวบรวมไว้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องต่อไป

2.2 การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยพนักงานสอบสวน อาจกล่าวได้ว่า พนักงานสอบสวนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ถือเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญเป็นอันดับแรก สามารถอำนวยความยุติธรรมและป้องปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พนักงานสอบสวนจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งในแต่ละประเทศก็มีการบัญญัติ

กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนเป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ รวมถึงพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ดังเช่น การฟ้องคดีอาญาในประเทศอังกฤษ โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจ ในแต่ละสถานีตำรวจจะมีทนายความประจำ ทำหน้าที่ฟ้องร้องคดีในนามของตำรวจ หากท้องที่ใดไม่มีทนายความประจำสถานีตำรวจ ก็จะว่าจ้างทนายความเอกชนมาฟ้องคดีแทนตน แม้ทนายความเห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะฟ้อง แต่หากตำรวจต้องการให้มีการฟ้องร้อง ทนายความต้องฟ้องร้องคดีไปตามความเห็นของตำรวจ การสอบสวนคดีจึงขึ้นอยู่กับตำรวจ

สำหรับกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการยอมรับว่าองค์กรตำรวจ อัยการและศาล เป็นองค์กรที่มีอำนาจดุลพินิจในการดำเนินคดีและเริ่มต้นคดีของตนเอง เจ้าหน้าที่ตำรวจในสหรัฐเป็นผู้มีอำนาจดุลพินิจสูงมาก หากมีคดีเกิดขึ้นในเขตท้องที่ ตำรวจจะพิจารณาถึงลักษณะความร้ายแรงของการกระทำความผิด ความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรม ร่องรอยพยานหลักฐานที่สามารถนำไปสู่ความสัมฤทธิผลในการสืบสวนสอบสวน รวมถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยพิจารณาถึงลำดับความสำคัญของคดีซึ่งจะขึ้นอยู่กับเขตท้องที่เป็นสำคัญ

ในประเทศเยอรมนี ตำรวจมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีได้ แต่ฐานะของตำรวจในทางคดีเป็นเพียง “องค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ” เท่านั้น หากเริ่มดำเนินการสอบสวนคดีใดขึ้นเองก่อน ตำรวจต้องรายงานให้อัยการทราบ ตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการได้เอง โดยลำพังจนเสร็จสิ้นการสอบสวน องค์กรตำรวจที่มีหน้าที่ในการสอบสวนนั้นมีอำนาจในการจับกุมผู้ต้องสงสัยไว้ชั่วคราว (มาตรา 170, 136 b stop) รวมทั้งอำนาจในการกระทำเพื่อทราบตัวผู้ต้องสงสัย เช่น การถ่ายภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ (มาตรา 81b) เป็นต้น ซึ่งหากมีกรณีฉุกเฉิน จำเป็นรีบด่วน ข้าราชการตำรวจที่เป็นผู้ช่วยของพนักงานอัยการ ยังมีอำนาจในการใช้มาตรการบังคับต่างๆ ได้ด้วย เช่น การสั่งให้ยึดสิ่งของ การสั่งให้ค้น การสั่งให้ตรวจเลือดหรือตรวจร่างกายผู้ต้องหา การสั่งให้ตรวจร่างกายพยานและการตั้งด่านตรวจในถนนสาธารณะ[1]

สำหรับในประเทศไทยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าในสำนวนคดีไว้ใน มาตรา 132 กล่าวคือ เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐานให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

---

[1] ยิ่งพรัณณฐ์ คำภูเวียง. (2555) “เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 61-82.

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหาหรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ให้รวมทั้งภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

ในการตรวจตัวผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิงให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขอนำบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้วให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของ ที่ค้นพบ หรือส่งมาดังกล่าวไว้ใน อนุมาตรา (2) และ (3)

มาตรา 132 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างเต็มที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยมิได้จำกัดอัตราโทษ สามารถดำเนินการตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหาหรือตรวจสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ให้รวมทั้ง ภาพถ่าย แผนที่ หรือ ภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียด ทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้นค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดย การกระทำผิดหรือได้ใช้ หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำต้องมาเองเมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย และยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ หรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3) ซึ่งในการแสวงหาพยานเบื้องต้นเมื่อเกิดการกระทำผิดอาญาขึ้น พยานหลักฐานที่สำคัญมักจะอยู่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุนั้นเอง การตรวจสถานที่เกิดเหตุ พยานวัตถุ ร่องรอยต่างๆ ในที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นรอยนิ้วมือแฝง ลายมือ ลายเท้า หรือรอยเท้าแฝง เส้นผม เส้นขน สารคัดหลั่ง เลือด น้ำลาย หรือสิ่งของใดที่ตกหรือปรากฏอยู่ในที่เกิดเหตุหรือบริเวณใกล้เคียง พนักงานสอบสวนจึงต้องรวมรวม บันทึกและจัดเก็บด้วยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง เมื่อนำพยานหลักฐานพบดังกล่าวส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะทำให้ได้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่บ่งบอกลักษณะการกระทำความผิด ตัวบุคคลผู้กระทำ

ความผิดได้ ซึ่งความความน่าเชื่อถือใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีอาญาได้ แม้จะเป็นเพียงรอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุหากได้มีการตรวจทางวิทยาศาสตร์จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญก็สามารถนำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดและยืนยันตัวบุคคลได้ การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนในที่เกิดเหตุจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าแหล่งอื่น นอกจากการแสวงหาพยานหลักฐานตามมาตรา 132 แล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 ยังให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งหากมีความจำเป็นต้องเก็บตัวอย่างเลือดเนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือเส้นขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำเพียงเท่าจำเป็นและสมควรโดยวิธีที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้นและผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น ตัวอย่างลายพิมพ์ DNA ซึ่งเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สามารถบ่งชี้เอกลักษณ์ของตัวบุคคลอย่างชัดเจนแม่นยำ และนำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมันนี และประเทศไทย แต่ละประเทศต่างก็มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอันถือเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรม

2.3 การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยพนักงานอัยการ ในคดีอาญาเมื่อพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาและสอบสวนพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและรวมรวบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดหรือความบริสุทธิ์ครบถ้วนและมีคำสั่งแล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดี ซึ่งการพิจารณาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยพนักงานอัยการของแต่ละประเทศก็จะมีกระบวนการขั้นตอนที่มีความคล้ายคลึงและมีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ระบบอัยการของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งในการฟ้องร้องคดีอาญาร้ายแรง ที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจดำเนินคดีอาญาหรือไม่ ถือเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของอัยการในการควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจ ถ้าอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่ศาลจะลงโทษจำเลยได้ การควบคุมจะได้รับผลดีต่อเมื่ออัยการสามารถออกคำสั่งไม่ฟ้องคดีโดยเร็วที่สุด โดยภาพรวม ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) โดย

กฎหมายกำหนดให้อัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีต่อศาล โดยอัยการจะเป็นผู้ดำเนินคดีในนามประชาชน และอัยการเป็นผู้รับผิดชอบขั้นตอนในการสอบสวนฟ้องร้องและการดำเนินคดีอาญาอัยการยังมีหน้าที่แนะนำคณะลูกขุนในคดีอาญา ซึ่งแตกต่างจากประเทศอังกฤษที่มีองค์กรอัยการ ที่เรียกว่า The Crown Prosecution Service (C.P.S.) มีอำนาจฟ้องคดีอาญา แต่ก็ยังให้สิทธิผู้เสียหายตามหลักฐานการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ดังนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะดำเนินการสืบสวนรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดเพื่อให้ข้อเท็จจริงเบื้องต้น ต่อจากนั้นก็จะดำเนินการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดดังกล่าว ซึ่งโดยปกติแล้ว การสืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานและจับกุมผู้ต้องหา จะเป็นหน้าที่ของตำรวจ แต่อัยการก็เป็นผู้มีดุลยพินิจที่มีอำนาจและอิทธิพล โดยอัยการจะมีเขตอำนาจเป็นของตนเอง เป็นอิสระจากกันและไม่อยู่ในความควบคุมของรัฐ อัยการจึงทำหน้าที่ประสานงานและสั่งการทั้งผู้ที่อยู่ในสำนักงานของตนและตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสืบสวนและป้องกันอาชญากรรมหน่วยอื่นๆ ด้วย ดังนั้น การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลจึงเป็นหน้าที่ปกติของอัยการ

ในประเทศฝรั่งเศส อัยการมีอำนาจแต่ผู้เดียวในการฟ้องคดีอาญา ราษฎรจะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองโดยตรงไม่ได้ เนื่องจากรูปแบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสซึ่งบัญญัติขึ้นโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1808 เป็นตัวอย่างที่มีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่มีการนำระบบอัยการเข้ามาใช้ในการดำเนินคดีอาญา แต่อาจมีการจัดตั้งองค์กรและอำนาจหน้าที่ในรายละเอียดแตกต่างกันไป ซึ่งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักการสำคัญ โดยมีเจ้าพนักงานของรัฐ คืออัยการทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาในนามของรัฐ ตำรวจเป็นเพียงผู้ช่วยอัยการในการดำเนินการสอบสวนเท่านั้น พนักงานอัยการจึงเข้ามามีส่วนในการสอบสวนตั้งแต่ต้นคดี

ในประเทศสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมัน อัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง แม้ตำรวจจะมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีได้ แต่อำนาจหน้าที่นี้มิใช่อำนาจหน้าที่ของตนเองหรืออำนาจหน้าที่ฟ้องกัน กับอำนาจหน้าที่ของอัยการ ตำรวจมีฐานเป็นเพียง “องค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ” เท่านั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความเยอรมัน มาตรา 163 โดยตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการได้เองโดยลำพังจนเสร็จสิ้นการสอบสวน และในฐานะที่อัยการเป็นพนักงานผู้ฟ้องคดี อัยการย่อมจะต้องรับผิดในความถูกกฎหมาย ความถูกต้องชอบด้วยระเบียบ ความละเอียดรอบคอบ และความเชื่อถือได้ของการสอบสวน พนักงานอัยการจะรวบรวมพยานหลักฐานจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ออกหมายเรียกและสอบปากคำผู้ต้องสงสัย พยานและผู้เชี่ยวชาญ พนักงานอัยการอาจจะสั่งให้ผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำ เมื่อถาม

ปากคำแล้วพนักงานอัยการจะต้องแจ้งข้อหาให้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การใดๆ และสิทธิที่จะมีทนายความ [2]

สำหรับในประเทศไทยการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการไม่ได้มีอำนาจเพียงเฉพาะว่าสั่งฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดีเท่านั้น พนักงานอัยการยังมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ด้วย ในกรณีที่พยานหลักฐานดังกล่าวสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากปล่อยให้ช้าเนิ่นนานกว่าจะนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สำคัญมาสืบในภายหน้า พยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือทำให้ยากต่อการตรวจพิสูจน์ พนักงานอัยการไม่ว่าจะโดยตนเองหรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ สืบพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานหลักฐานอื่นไว้ก่อนฟ้องหรือก่อนวันนัดสืบพยานตามปกติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ตรีก็ได้

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่พนักงานอัยการนำสืบนั้นถือเป็นพยานเป็นพยานหลักฐานที่แท้จริง (Real Evidence) เป็นพยานวัตถุซึ่งมีความชัดเจนในตัวเองพยานหลักฐานประเภทนี้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพยานหลักฐานโดยตรง สามารถนำมาใช้ยืนยันในคดีได้โดยตรงหรือนำไปเชื่อมโยงให้เกี่ยวพันกับคดีได้ เช่น รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า DNA วัตถุพยานทางเคมี ฟิสิกส์ หรืออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจัดเก็บหรือได้มาในสถานที่เกิดเหตุ หรือสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้อง พนักงานอัยการจึงจำเป็นต้องนำสืบพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามลำดับของการได้มาซึ่งวัตถุพยานหลักฐานจนกระทั่งได้ผลการชันสูตร ผลการวิเคราะห์ ผลการตรวจพิสูจน์ หรือผลการตรวจเปรียบเทียบให้ศาลเห็นว่าเป็นการได้มาซึ่งวัตถุพยานที่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างมีเหตุผล และผ่านกระบวนการต่าง ๆ จนได้ผลจากการตรวจทางวิทยาศาสตร์โดยถูกต้องตามมาตรฐานที่ยอมรับทั่วไปทั้งในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงตามประเด็นที่วัตถุพยานชั้นนั้นเกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับคำฟ้องของพนักงานอัยการหรือประเด็นข้อต่อสู้ของจำเลยในกรณีที่พนักงานอัยการแก้ต่างให้กับจำเลย (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ และคณะ) จึงจะเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่า มีน้ำหนักพอที่ศาลจะรับฟังเพื่อทำการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่พนักงานอัยการฟ้องได้โดยปราศจากข้อสงสัย

2.4 การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยศาล เมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว ศาลมีอำนาจตามกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

---

[2] ยิ่งพรัณณฐ์ คำภูเวียง. (2555) "เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา" วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 65-85.

เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใดโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีอาญาใดจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ก็ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งการกระทำดังกล่าวจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม ซึ่งถือเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิจึงต้องภายในขอบเขตอันจำกัดภายใต้กฎหมายและหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากบุคคลใดไม่ยินยอมศาลก็ไม่อาจบังคับให้ทำการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีดังกล่าวได้ แต่หากหากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องปัดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ย่อมเข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ที่ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

นอกจากศาลจะมีอำนาจสั่งให้ตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคสาม ยังบัญญัติให้อำนาจศาลมีคำสั่งให้มีการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากปล่อยให้เวลาเนิ่นนานไปจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญ มาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไป หรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ โดยศาลจะมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ทันทีโดยไม่จำต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ศาลจึงเป็นเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ค่อนข้างสูงอีกหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะอำนาจตามกฎหมายที่สามารถมีคำสั่งให้มีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ทั้งโดยเห็นสมควรเองหรือคู่ความร้องขอ ทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีคุณค่าสูง

อย่างไรก็ตามการแสวงหาพยานหลักฐานของศาลก็มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องของระยะเวลาจากวันกระทำความผิดจนถึงวันที่ศาลมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์มักจะผ่านมานานพอสมควรทำให้พยานหลักฐานบางอย่างอาจสูญหายหรือถูกทำลายจนไม่สามารถทำ

การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ การที่ศาลจะมีส่วนในการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้มากน้อยเพียงใดจึงต้องอาศัยการรวมรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ครบถ้วน รอบครอบและมีประสิทธิภาพของพนักงานสอบสวนที่ถือเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะรอยเท้าแฝงที่ตรวจพบในสถานที่เกิดเหตุเป็นพยานหลักฐานที่ถูกลบหรือสูญหายได้ง่าย และคงอยู่ในระยะเวลาอันสั้น หากพนักงานสอบสวนมิได้ทำการจัดเก็บตัวอย่างไว้เสียแล้ว แม้ศาลจะมีอำนาจในการสั่งตรวจก็ไม่อาจดำเนินการได้ ซึ่งอาจทำให้คู่ความไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนและไม่มีประสิทธิภาพ การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย จึงต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกภาคส่วน จึงจะทำให้ได้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพ มีคุณค่า สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดและความบริสุทธิ์ได้อย่างถูกต้อง อันเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้กับคู่ความและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

3. การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา

ปัจจุบันพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทและเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ซึ่งช่วยให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ พนักงานสวบสวน พนักงานอัยการ และศาล เป็นหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ดังนี้

3.1 การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนถือเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ

จากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังมาตราต่อไปนี้

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

มาตรา 131/1 ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตาม วรรคหนึ่ง จำเป็นต้องเก็บตัวอย่างเลือดเนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำเพียงเท่าจำเป็นและสมควรโดยวิธีที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้นและผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องปัดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์ตามมาตรานี้ ให้สั่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักอัยการสูงสุดแล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลองหรือลายพิมพ์นิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิงให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขอนำบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะได้ทราบถึงตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ตามมาตรา 131 ด้วย ทั้งนี้ แม้จะเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็มีหน้าที่ต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวให้กับผู้ต้องหาด้วยเช่นกัน ผู้ต้องหาจึงอาจเสนอพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนได้ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ : 2558 หน้า 501) และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ประเทศไทยจึงได้มีแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาตามมาตรา 131 และมาตรา 131/1 ยังบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ซึ่งหากมีความจำเป็นต้องเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำเพียงเท่าจำเป็นและสมควรโดยวิธีที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ตามมาตรา 131/1 มีข้อสังเกตดังนี้ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ : 2558 หน้า 503-504)

3.1.1 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะขอตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ตามมาตรา 131/1 วรรคสอง ในความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีนั้นมีการจำกัดเฉพาะการขอให้ตรวจบุคคลเท่านั้น ดังนี้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอาจขอให้ตรวจพิสูจน์วัตถุ หรือเอกสารใดๆ ในความผิดอาญาโดยไม่จำกัดอัตราโทษ

3.1.2 บุคคลที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอาจจะขอให้ตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 การตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์นั้นต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรือต่ออนามัยของบุคคลนั้น

3.1.4 ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอมให้ตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ด้วย ถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่ให้ความยินยอม พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจจะขอให้ตรวจพิสูจน์ได้

แต่การไม่ยินยอมให้ตรวจพิสูจน์ก่อให้เกิดข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย กล่าวคือ กรณีผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องปัดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์นั้น มาตรา 131/1 วรรคท้ายบัญญัติ ให้สั่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักอัยการสูงสุดแล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง และมาตรา 132 (1) ยังให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการตรวจตัวผู้เสียหาย ตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลองหรือลายพิมพ์นิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดี แจ่มกระจ่างขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะการตรวจภายนอก กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนสามารถตรวจได้โดยไม่จำกัดว่าคดีที่จะทำการตรวจนั้นเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มากน้อยเพียงใด กฎหมายบัญญัติให้เฉพาะการตรวจตัวผู้เสียหายเท่านั้นที่ต้องได้รับความยินยอม ส่วนการตรวจตัวผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจตรวจได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมโดยไม่จำกัดว่ามีอัตราโทษเท่าใด

การได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญในชั้นพนักงานสอบสวน คือ พยานหลักฐานที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุ การตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงได้มีการกำหนดหลักในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 ดังกล่าว ไว้ในระเบียบตำรวจว่าด้วยการสืบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุที่แก้ไขใหม่ ในปี พ.ศ. 2546 ว่า เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นซึ่งจำเป็นต้องทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวนทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุเอง เว้นไว้แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีร่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการและจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์

หลักฐานกลางหรือศูนย์พิสูจน์หลักฐานหรือพิสูจน์หลักฐานจังหวัดในพื้นที่แล้วแต่กรณี เพื่อจัดเจ้าหน้าที่ไปทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุและถ่ายรูปร่วมกับพนักงานสอบสวนในคดีต่างๆ ได้แก่ คดีความผิดต่อชีวิต คดีฆ่าตัวตายแต่มีพฤติการณ์อันน่าสงสัยว่าอาจถูกผู้อื่นฆ่าตาย คดีความผิดฐานลักทรัพย์ คดีความผิดฐานชิงทรัพย์และมีคนตาย คดีความผิดฐานปล้นทรัพย์ คดีวางเพลิงหรือเพลิงไหม้โดยไม่ทราบสาเหตุ คดีอุบัติเหตุรถชนแล้วขับหนี รถชนแล้วตัวคนขับหนี หรือรถชนมีคนตายที่เป็นปัญหา คดีสำคัญอื่นๆ ที่มีร่องรอยหรือหลักฐานในที่เกิดเหตุ เป็นต้น (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์และคณะ : หน้า 2.3.1-57)

การตรวจสถานที่เกิดเหตุ เป็นขั้นตอนและขบวนการต่างๆ ที่ดำเนินการในสถานที่เกิดเหตุเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุพยาน มีขั้นตอนพื้นฐานสำหรับปฏิบัติในการตรวจสถานที่เกิดเหตุในคดีต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ และคณะ : หน้า 2.3.1-55)

1) การวางแผนปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ ก่อนที่จะมีการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุในแต่ละคดีจะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานทุกครั้งเนื่องจากไม่มีสถานที่เกิดเหตุใดที่เหมือนกัน

2) การบันทึกสภาพของสถานที่เกิดเหตุ มี 3 ขั้นตอนหลัก คือ

(1) การจดบันทึก เป็นการบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ที่พบในสถานที่เกิดเหตุ

(2) การถ่ายภาพ เป็นการบันทึกสภาพสถานที่เกิดเหตุที่ดีที่สุดและใช้เป็นพยานหลักฐานถึงชั้นศาล

(3) การวาดแผนที่และแผนผัง เป็นการเสริมรายละเอียดเพื่อให้เข้าใจสถานที่เกิดเหตุมากขึ้น

3) การตรวจค้นหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ เป็นหลักและขั้นตอนของขบวนการในการค้นหาเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุพยาน มีหลายวิธีได้แก่ แบบแถวหน้ากระดาน แบบหน้ากระดานประยุกต์ แบบแบ่งพื้นที่ แบบวงกลมหรือก้นหอย เป็นต้น

4) การเก็บรวบรวมและเก็บรักษาวัตถุพยาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะจะต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจโดยตรงและมีความรู้ความชำนาญเท่านั้น

5) การประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุ นำมาวิเคราะห์ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างไร ใครเป็นผู้กระทำความผิด

การตรวจเก็บวัตถุพยานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ ควรให้ผ่านมือน้อยคนที่สุดและควรเก็บรวบรวมวัตถุพยานให้ได้มากที่สุด เนื่องจากสถานที่เกิดเหตุมีการเปลี่ยนแปลงไปได้โดยง่าย ทำให้ไม่สามารถกลับไปเก็บวัตถุพยานเพิ่มเติมได้ การเก็บรวบรวมวัตถุพยานเพื่อทำการตรวจพิสูจน์นั้น ถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงควรปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง เครื่องมือที่คนร้ายใช้ในการกระทำความผิด คราบโลหิต ตัวอย่างดีเอ็นเอ และในการจัดเก็บต้องทำการบันทึกการเก็บวัตถุพยาน ควรบันทึกไว้บนภาชนะที่ใช้เก็บวัตถุพยาน สิ่งที่ควรบันทึกได้แก่ ชื่อผู้เก็บวัตถุพยานและที่อยู่บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง วัน เดือน ปี และเวลาที่เก็บวัตถุพยานและที่เกิดเหตุ ประเภทของคดี ลักษณะของวัตถุพยานที่เก็บ และตำแหน่งที่พบ รายละเอียดโดยย่อของคดี ที่ตั้งของสถานที่เกิดเหตุ (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ และคณะ : หน้า 2.3.1-55 – 2.3.1-56)

พยานหลักฐานที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุที่จะนำไปสู่กระบวนการตรวจทางวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นพยานหลักฐานที่สามารถถูกทำลาย สูญหายได้โดยง่ายจากสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสถานที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะรอยนิ้วมือแฝง ลายมือ ลายเท้า หรือรอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ แม้พนักงานสอบสวนจะมีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในที่เกิดเหตุ และตำรวจว่าด้วยการสืบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุ เป็นแนวทางในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่บทบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องตรวจและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุทุกชนิด และในการตรวจสถานที่เกิดเหตุในหลายคดีหากพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจตรวจสถานที่เกิดเหตุได้เองโดยไม่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วย เว้นแต่แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีร่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการและจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานกลางหรือศูนย์พิสูจน์หลักฐานหรือพิสูจน์หลักฐานจังหวัดในพื้นที่แล้วแต่กรณี พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินการประสานให้ผู้เชี่ยวชาญมาร่วมในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้น ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บพยานหลักฐานต่างๆ จะมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ร่วมด้วยหรือไม่ หรือจะรวมรวมพยานหลักฐานใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับคดีก็ได้ จึงเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวน แม้กฎหมายจะบัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่

เกี่ยวข้องทั้งหมด แต่หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอแล้ว ก็เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนว่าจะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้[3] ซึ่งการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุอาจไม่เพียงพอต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เนื่องจากการขาดความรู้ความเชี่ยวชาญ การละเลย การไม่ใส่ใจ หรือการไม่เห็นความสำคัญของพยานหลักฐานบางชนิด เช่น รอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มักจะปรากฏอยู่ในที่สถานที่เกิดเหตุที่ได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และในหลายๆ คดีก็เป็นเพียงพยานหลักฐานชนิดเดียวที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุ รอยเท้าแฝงจึงเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าพยานหลักฐานอื่นที่จะพิสูจน์ความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดได้หากมีการจัดเก็บตัวอย่างรอยเท้าแฝง เมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจวิเคราะห์ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ก็จะทำให้ได้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทำให้ทราบลักษณะการเดิน การลงน้ำหนักเท้า ขนาดตัว น้ำหนัก ความสูง ที่สามารถระบุตัวบุคคลได้และนำไปสู่การติดตามจับกุมตัวคนร้ายและเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดี ตัวอย่างเช่น

บัญชา ปั้นประดับ (2561) ได้กล่าวถึง คดีปล้นทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. 2534 ภายใต้ความรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจภูธรลาดบัวหลวง โดยพฤติกรรมแห่งคดี คือ กลุ่มคนร้ายทำการหาข้อมูลบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวที่มีทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก พบว่ามีการก่อเหตุเป็นจำนวนนับสิบครั้ง แต่ไม่สามารถทำการจับกุมกลุ่มคนร้ายได้ เนื่องจากคนร้ายมีการแบ่งกำลังเข้าปล้นโดยวางแผนให้มีผู้ก่อเหตุมีจำนวนมากกว่าคนในบ้านเพื่อจะได้เข้าถึงตัวและควบคุมคนในบ้านได้โดยง่าย ฝ่ายผู้ก่อเหตุที่ตัวเล็กก็จะย่องเบาเท้าเปล่าปีนขึ้นหน้าต่างเพื่อทำการส่งสัญญาณให้กลุ่มข้างล่างที่รออยู่ทราบว่าพร้อมดำเนินการ คนร้ายจะใช้เวลาช่วงห้าทุ่มถึงตีสองเป็นช่วงก่อเหตุ ซึ่งต่อมาภายหลัง คนร้ายกลุ่มนี้ได้ทิ้งร่องรอยไว้ในที่เกิดเหตุ ก็คือ รอยเท้าเปล่าอยู่บนพื้นดินบริเวณทางปีนเข้าหน้าต่างกับทางรอยรองพื้นรองเท้าที่พื้นด้านล่างบ้านเกิดเหตุ แต่ไม่พบรอยลายนิ้วมือใดๆ เนื่องจากมีการป้องกันด้วยการสวมถุงมือ ทางพนักงานสอบสวนจึงได้เก็บข้อมูลรอยเท้าในที่เกิดเหตุไว้ ทั้งเป็นภาพถ่ายและหล่อรอยเท้าด้วยปูนปลาสเตอร์ ต่อมาเมื่อมีการจับกุมกลุ่มคนร้ายได้

---

[3] คำพิพากษาฎีกาที่ 5766/2549 แม้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131 จะบัญญัติว่าพนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็หาบังคับให้พนักงานสอบสวนจำต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีทั้งหมดรวมไว้ในสำนวนคดีแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจจะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้

ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ก่อเหตุที่มาจากจังหวัดลพบุรีจึงได้นำเอาขนาดรอยเท้าที่ถ่ายภาพไว้ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือมีรอยแผลที่ฝ่าเท้า รวมกับพื้นรองเท้ามาเทียบประกอบกันเป็นพยานหลักฐาน จึงได้ความปรากฏว่ารอยเท้าและรอยพื้นรองเท้าที่พบบริเวณที่เกิดเหตุนั้น ตรงกับขนาด รูปร่าง ลักษณะเฉพาะของรอยพิมพ์เท้าของผู้ต้องสงสัยจริง จึงได้มีการบันทึกสำนวนนำส่งฟ้องตามกระบวนการในชั้นศาลต่อไป

ทัศนะ หอมทวนลม (2561) กล่าวถึง คดีลักทรัพย์ที่เกิดขึ้น เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 ขณะปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเป็นพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจม่วงค่อม จังหวัดลพบุรี ซึ่งตนได้รับแจ้งว่ามีเหตุลักทรัพย์และคนร้ายวิ่งหลบหนีเข้าไปในไร่ข้าวโพด จึงได้ออกตรวจที่เกิดเหตุ เพื่อติดตามคนร้าย พบรอยเท้าตามทิศทางที่คนร้ายวิ่งหลบหนีไป จึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่วิทยาการนำเอาปูนปลาสเตอร์มาทำการหล่อรอยเท้านั้นเก็บไว้ และต่อมาได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนนำตัวผู้ต้องสงสัยมาทำการตรวจเปรียบเทียบระหว่างรอยเท้าของผู้ต้องสงสัยกับรอยเท้าที่ได้หล่อปูนปลาสเตอร์เก็บไว้จากที่เกิดเหตุ ผลการตรวจเปรียบเทียบปรากฏว่า มีรอยเว้าและลายเส้นตรงกัน เมื่อทำการสอบสวน ผู้ต้องสงสัยก็ได้รับว่ารอยเท้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้ปูนปลาสเตอร์หล่อเก็บไว้นั้นเป็นรอยเท้าของตนจริง จึงให้การรับสารภาพว่าเป็นผู้ก่อเหตุลักทรัพย์ พนักงานสอบสวนจึงได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ และได้ดำเนินการควบคุมตัวไว้ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีคดีที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานตรวจพบรอยเท้าของคนร้ายในสถานที่เกิดเหตุ ในคดีสังหารนายเจมส์ ชีค ซอว์ เจ้าหน้านี่เอ็นจีโอชาวอินเดีย วัย 45 ปี ที่ถูกคนร้ายฆ่าภายในห้องพักของโรงแรมย่านสุขุมวิท ซอย 5 โดยตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานพร้อมทีมแพทย์จากสถาบันนิติเวชวิทยา เข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหลังพบศพเอ็นจีโอชาวต่างชาติผู้นี้ พร้อมทั้งทำการชันสูตรพลิกศพและค้นหาพยานหลักฐานที่คนร้ายทิ้งร่องรอยหลงเหลือไว้ในที่เกิดเหตุ เพื่อรวบรวมเป็นหลักฐานส่งให้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี ใช้ประกอบสำนวนคดี รวมทั้งเป็นเบาะแสให้แก่ตำรวจฝ่ายสืบสวน ทั้งของสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี กองกำกับการสืบสวนสอบสวนนครบาล 5 และศูนย์สืบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล แกะรอยหาตัวคนร้าย ทั้งนี้ สภาพศพผู้ตายอยู่ในท่านอนเสียชีวิตบนพื้นลักษณะเปลือยกายสวมกางเกงชั้นในตัวเดียว ที่ลำคอมีรอยถูกเชือดเป็นแผลขนาดใหญ่เช่นเดียวกับที่แผ่นหลังและไหปลาร้า ถูกแทงเป็นแผลฉกรรจ์รวม 5 แผล ข้าวของภายในห้องกระจัดกระจาย ร่องรอยที่พบบ่งบอกชัดเจนว่า ก่อนถูกฆ่า ผู้ตายดิ้นรนต่อสู้กับคนร้ายค่อนข้างยาวนาน ทรัพย์สินภายในห้องถูกรื้อค้นกระจายและคาดการณ์ว่าของมีค่าหลายชิ้นสูญหาย ที่อ่างล้างมือภายในห้องน้ำมีร่องรอยการล้างคราบเลือด ที่พื้นห้องน้ำมีรอยเท้าเหยียบบนคราบเลือดปรากฏลายเท้าชัดเจน ซึ่งร่องรอยดังกล่าวเป็นเบาะแส

สำคัญที่คนร้ายทิ้งไว้ให้ตำรวจใช้แกะรอยหาตัวคนร้ายมาดำเนินคดี ภายในห้องพักยังพบกางเกงขายาวสีครีม ยี่ห้อ F&F ขนาดเอว 32 และเสื้อยืดคอกลมเปื้อนเลือดวางอยู่ โดยทั้งเสื้อและกางเกงดังกล่าวไม่ใช่ขนาดที่ผู้ตายสวมใส่ คาดว่าเป็นเสื้อผ้าที่คนร้ายสวมใส่ขณะกระทำความผิดได้ถอดทิ้งไว้แล้วชำระร่างกายก่อนหนีออกไปจากสถานที่เกิดเหตุ ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานได้เก็บรอยลายเท้าที่เหยียบบนคราบเลือดไว้ เพื่อใช้เทียบเคียงกับของผู้ต้องสงสัย เช่นเดียวกับคราบเลือดที่พบบนเสื้อ กางเกง และในอ่างล้างมือ ที่ถูกนำเข้ากระบวนการตรวจดีเอ็นเอเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นดีเอ็นเอ ลายนิ้วมือ และรอยเท้า เชื่อมโยงไปถึงตัวคนร้าย คือ นายจัสติน จาเร็ด อีนอส ชาวอเมริกันวัย 39 ปี ที่ได้รับสารภาพว่าเป็นผู้ลงมือฆ่าผู้ตาย แล้วขโมยทรัพย์สินหลบหนี คดีนี้ ตำรวจใช้เวลาในการคลี่คลายคดีเพียงสองสัปดาห์เศษ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ตำรวจพิสูจน์หลักฐานเก็บได้จากที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะดีเอ็นเอและรอยเท้าบนคราบเลือด แม้คนร้ายจะปฏิเสธแต่สุดท้ายก็ต้องยอมจำนนต่อหลักฐานชิ้นสำคัญที่มาจากตัวคนร้ายนั้นเอง [4]

จากตัวอย่างคดีดังกล่าวในวันเกิดเหตุไม่มีประจักษ์พยานที่เห็นตัวผู้กระทำความผิดว่าเป็นบุคคลใด พยานหลักฐานที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุที่สำคัญที่ทำให้สามารถแกะรอยจนพบตัวผู้กระทำความผิดและพยานหลักฐานอื่นๆ คือ รอยเท้าแฝงของคนร้าย สำหรับประเทศไทยมีคดีไม่มากที่พนักงานสอบสวนดำเนินการให้มีการตรวจรอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุจากพยานผู้เชี่ยวชาญ และบทบัญญัติของกฎหมายรวมถึงระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันก็มิได้บัญญัติถึงการตรวจรอยเท้าแฝงไว้โดยชัดแจ้งดังเช่นรอยนิ้วมือแฝงแต่อย่างใด ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

นอกจากพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ยังได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญหายไปหรือเป็นการยากแก่การตรวจพิสูจน์เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา 244/1 ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ ซึ่งรายละเอียดผู้เขียนจะอธิบายในหัวข้อถัดไป

3.2 การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นของพนักงานอัยการ

---

[4] โปรดอ่านรายละเอียดเรื่องนี้ใน oknation.nationtv.tv Posted by Sp-Report “รอยเท้า สืบฆาตกร” สาระสังเขป ออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 14 กรกฎาคม 2561 จาก http: //oknation.nationtv.tv/blog/Sp-Report.

พนักงานอัยการเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากคดีอาญาส่วนใหญ่ของประเทศไทย พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญาจึงบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการในดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ดังนี้

มาตรา 237 ตรี ให้นำความใน มาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แก่กรณีการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญและพยานหลักฐานอื่น และแก่กรณีที่ได้มีการฟ้องคดีไว้แล้ว แต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยาน ตามปกติตามมาตรา 173/2 วรรคสองด้วย

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญหายไปหรือเป็นการยากแก่การตรวจพิสูจน์ ผู้ต้องหา หรือพนักงานอัยการโดยตนเองหรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวน หรือผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา 244/1 ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 244/1 วรรคสาม “ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญ มาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไป หรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ได้ทันทีโดยไม่จำต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

จากบทบัญญัติมาตรา 237 ตรี และมาตรา 244/1 วรรคสาม การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานอัยการได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบพยานไว้ 2 กรณี คือ

1. การสืบพยานก่อนฟ้องคดี ต้องเข้าหลักเกณฑ์กรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้ (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์และคณะ : หน้า 3.4.1-37 – 3.4.1-38)

1) กรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้

2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบภายหน้าพยานหลักฐานนั้นสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์

ทั้งกรณี 1) และ 2) พนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องด้วยตนเอง หรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวน หรือผู้เสียหาย โดยยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ตามมาตรา 244/1 ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกและมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดีให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลวัตถุหรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ และถ้าจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความ หรือบุคคลใดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยวิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอมหากคู่ความไม่ให้ความยินยอมหรือกระทำการป้องปัดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง คำร้องที่ยื่นต่อศาลต้องระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาลให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาศาล ซึ่งในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ขอนั้นสามารถกระทำได้โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่หรือไม่ แม้ผู้ต้องหาไม่ถูกควบคุมตัวอยู่ศาลก็มีอำนาจสืบพยานไว้ก่อนได้[5]

2. การสืบพยานก่อนกำหนดวันสืบพยานตามปกติ มีหลักเกณฑ์กำหนดว่า (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์และคณะ: หน้า 3.4.1-38)

1) ต้องเป็นกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก

2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าหามีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์

การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ภายหลังจากยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งตรวจพยานหลักฐานทางนิติ

---

[5] คำพิพากษาฎีกาที่ 2980/2547 กรณีก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุดังที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ วรรคแรก พนักงานอัยการย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้นั้น ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่หรือไม่ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวอยู่ ศาลก็สามารถมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานและอ่านคำเบิกความให้พยานนั้นฟังได้

วิทยาศาสตร์ หรือขอสืบพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไว้ก่อนถึงกำหนดวันนัดปกติโดยวิธีการดำเนินการเช่นเดียวกับการสืบพยานก่อนฟ้องคดี

นอกจากพนักงานอัยการแล้ว ผู้ต้องหาเองก็มีสิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าตามมาตรา 237 ตรีได้เช่นเดียวกัน เมื่อศาลได้รับคำร้องทั้งในกรณีก่อนฟ้องคดีหรือก่อนกำหนดวันสืบพยานตามปกติดังกล่าวแล้วให้ศาลสืบทันที โดยในการสืบพยานนั้นศาลจะต้องดำเนินการกระบวนพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 237 ทวิ คือ ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความมาซักค้านก็ได้ และหากเป็นคดีที่ถ้าผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้วศาลจะต้องตั้งทนายความให้หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลแต่งตั้งทนายความให้ ศาลก็ต้องแต่งตั้งทนายความให้ หากศาลแต่งตั้งทนายความให้ไม่ทันหรือผู้ต้องหาไม่อาจแต่งตั้งทนายความได้ทันก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นแทน ซึ่งคำพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวเมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องเป็นจำเลย ในความผิดอาญานั้นก็ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานชั้นพิจารณาคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 237 ทวิ วรรคห้า

3.3 การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพิจารณาคดี

ในการพิจารณาคดีของศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นอาจเป็นการได้มาซึ่งพยานหลักฐานในกรณีก่อนมีการฟ้องคดีคดีต่อศาลหรือกรณีก่อนกำหนดการสืบพยานตามปกติของศาล เมื่อศาลได้รับคำร้องจากผู้ต้องหาหรือพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 237 ตรี ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อก่อนหน้านี้แล้ว ในชั้นพิจารณาคดีศาลก็มีอำนาจสั่งให้มีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์เมื่อเห็นสมควรได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 ได้

มาตรา 244/1 ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยาน หลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือดเนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความ หรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องปัด

ขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญ มาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไป หรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ได้ทันทีโดยไม่จำต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้ศาลสั่งจ่ายจากงบประมาณ ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม กำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

จากบทบัญญัติดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งด้วยตนเองโดยไม่จำต้องมีคู่ความฝ่ายใดร้องขอให้มีการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก และเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี โดยในการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น หากมีความจำเป็นต้องเก็บตัวอย่างเลือดเนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความ หรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องปัดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมเข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ให้ถือว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานที่เป็นผลร้ายต่อฝ่ายที่ไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร นอกจากนี้หากเป็นกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก ในกรณีนี้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ชิ้นนี้ต้องเป็นพยานหลักฐานมีคุณค่าในเชิงพิสูจน์สูงมาก ทำให้ศาลสามารถวินิจฉัยคดีโดยไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานอื่น (เข็มชัย ชุติวงศ์ : 409) หรือกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญ มาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไป หรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือกรณีเมื่อศาลเห็นสมควร

ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ได้ทันที โดยไม่จำต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ โดยกฎหมายให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการสืบพยานล่วงหน้าตามมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ส่วนค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์นั้นให้ศาลสั่งจ่ายจากงบประมาณ ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม กำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ศาลจึงมีบทบาทและมีส่วนสำคัญมากในการดำเนินกระบวนพิจารณาหรือมีคำสั่งตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในแต่ละคดีซึ่งการได้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ดีย่อมทำให้ศาลสามารถวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ วิจัย การทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งค่อนข้างมีความชัดเจนแน่นอนและเชื่อถือได้ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับและเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีอาญา พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นับเป็นพยานหลักฐานชิ้นสำคัญที่นำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี อย่างไรก็ตาม การรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย

4.1 การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา ท พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ถือเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญชนิดหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับฟังพยานหลักฐานไว้หลายมาตราด้วยกัน ศาลจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใดต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ดังนี้

มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่า จะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบท บัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

มาตรา 226/1 ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่

ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสีย อันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆดังต่อไปนี้ด้วย

(1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

(2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

(3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

มาตรา 229/1 ภายใต้บังคับมาตรา 173/1 ในการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาโจทก์ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน โดยแสดงถึงประเภทและลักษณะของวัตถุ สถานที่พอสังเขป หรือเอกสารเท่าที่จะระบุได้ รวมทั้งรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบหรือขอให้ศาลไปตรวจหรือแต่งตั้งต่อศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยาน พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้จำเลยรับไป ส่วนจำเลยให้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาก่อนวันสืบพยานจำเลย

ในการไต่สวนกรณีร้องขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบหรือกรณีร้องขอให้ศาลริบทรัพย์ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานต่อศาลไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันไต่สวนพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นถ้ามีรับไป

เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี ได้สิ้นสุดลง ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้แล้วมีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบ หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเช่นว่านั้นแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้น อาจร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาล พร้อมกับบัญชีระบุพยานหลักฐานและสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานนั้นไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนเสร็จสิ้นการสืบพยานของฝ่ายนั้นสำหรับกรณีที่คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้นได้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้แล้ว หรือก่อนเสร็จสิ้นการพิจารณาสำหรับกรณีที่คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้นไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานและถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานใดซึ่งคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งอ้างพยานหลักฐานนั้นมิได้แสดงความจำนงจะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม หรือตามมาตรา 173/1 วรรคสองหรือวรรคสาม แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพยาน หรือจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เป็นพยานหลักฐานชนิดหนึ่งจึงต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานของศาลดังกล่าวข้างต้น โดยพยานหลักฐานที่คู่ความกล่าวฝ่ายใดอ้างต่อศาล ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่า จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์นั้นคู่ความสามารถอ้างได้ แต่พยานที่ศาลจะรับฟังต้องเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย คือ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาด้วยวิธีการอันชอบด้วยกฎหมาย ศาลจึงจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ตามมาตรา 226 ซึ่งถือเป็นบทตัดพยาน แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติข้อยกเว้นให้พยานหลักฐานที่ไม่ชอบตามมาตรา 226 สามารถรับฟังได้หากเข้าข้อยกเว้นของกฎหมาย โดยมาตรา 226/1 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานพยานหลักฐานที่ไม่ชอบตามมาตรา 226 เป็นพยานหลักฐานได้ หากพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสีย อันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย (1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น (2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี (3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ (4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด ข้อยกเว้นที่ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ไม่ชอบนี้ได้ เป็นการบัญญัติกฎหมายให้มีความยืดหยุ่นให้ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานได้เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความยุติอย่างแท้จริง เพราะหลายกรณีที่พยานหลักฐานในการกระทำความผิดมีอยู่แล้ว เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่วิธีการได้มาอาจไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น จำเลยเป็นพ่อค้ายาเสพติดมียาเสพติด

ซุกซ่อนอยู่ในบ้าน แต่เจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นจับกุมและยึดของกลางโดยไม่มีหมายศาล และไม่มีเหตุตามกฎหมายที่จับ ค้น ได้โดยไม่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หากยึดยาเสพติดได้ ถือเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ได้มาด้วยวิธีการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 226 แต่พยานหลักฐานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้ตามมาตรา 226/1 ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อการป้องกันอาชญากรรมมากขึ้น เพราะหากการรับฟังพยานหลักฐานเคร่งครัดตามมาตรา 226 โดยไม่มีข้อยกเว้นแล้วย่อมทำให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษตามกฎหมายซึ่งจะทำให้กฎหมายไม่มีสภาพบังคับอย่างแท้จริง

นอกจากพยานหลักฐานจะต้องชอบด้วยกฎหมายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พยานหลักฐานใดๆ รวมถึงพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ต้องเข้าสู่กระบวนการของศาลตามกฎหมายด้วย โดยคู่ความจะนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสืบได้จะต้องอ้างพยานหลักฐาน โดยการยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 ในกรณีที่มีการนัดตรวจพยานหลักฐาน หรือตามมาตรา 229/1 ในกรณีที่ไม่มีการนัดตรวจพยานหลักฐาน หากคู่ความไม่อ้างอิงพยานหลักฐานนั้นต่อศาลห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานใดซึ่งคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งอ้างพยานหลักฐานนั้นมิได้แสดงความจำนงจะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม หรือตามมาตรา 173/1 วรรคสองหรือวรรคสาม แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพยาน หรือจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 229/1 วรรคท้าย ในส่วนของพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญไว้ในมาตรา 243

วรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

วรรคสาม บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบ ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไป

บทบัญญัติมาตรา 243 ได้กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ หากกรณีมีการทำความเห็นเป็นหนังสือต้องส่งหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ ในการ

ส่งเอกสารนั้นผู้เชี่ยวชาญต้องส่งให้แก่ศาลเพื่อให้คู่ความมารับไปจากศาล ไม่ต้องส่งเอกสารให้กับคู่ความเพียงส่งให้แก่ศาลก็เพียงพอแล้ว และเมื่อมีการทำความเห็นเป็นหนังสือแล้วในคดีอาญาผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความต่อศาลด้วย เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ติดใจซักถาม เช่น คู่ความรับว่าผลการตรวจพิสูจน์ทายนิติวิทยาศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญถูกต้อง ผู้เชี่ยวชาญก็ไม่ต้องมาเบิกความ กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือและต้องมาเบิกความต่อศาลประกอบความเห็นนั้นต้องส่งสำเนาหนังสือความเห็นหรือการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไป ซึ่งความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ใช่พยานเอกสาร แม้จะทำเป็นหนังสือก็ตาม จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 240 จึงไม่ถูกต้องมิให้รับฟังตามมาตรา 240 วรรคท้าย แต่การที่พยานผู้เชี่ยวชาญไม่ส่งสำนวนความเห็นเป็นหนังสือต่อศาลให้ถูกต้อง ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญถือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องห้ามมิให้รับฟังตามมาตรา 226/1 (ก้องวิทย์ วัชราภรณ์ : 2559 หน้า 271-272)

จะเห็นได้ว่า แม้จะเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความถูกต้อง แม่นยำและน่าเชื่อถือสูงศาลก็อาจไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้หากมิได้นำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอย่างถูกต้องตามกฎหมายซึ่งจะมีผลทำให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ การที่พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาจะเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้จึงต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายเช่นเดียวกับพยานหลักฐานชนิดอื่นด้วย

4.2 การรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ในกรณีพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นบุคคลที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์หรือไม่ได้ประสบเหตุโดยตรง จึงไม่ใช่ประจักษ์พยาน แต่ถือเป็นพยานบุคคลชนิดหนึ่งที่เข้าสู่สำนวนคดีของศาล การตรวจพิสูจน์ของพยานผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์และคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงความเห็นในเชิงวิชาการหรือความชำนาญเฉพาะด้านของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจเข้าใจได้ ส่วนพยานผู้เชี่ยวชาญจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับเหตุผลและพฤติการณ์ต่างๆ ประกอบกันและอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังที่ผู้วิจัยจะได้อธิบายต่อไป

4.2.1 ความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญ พยานผู้เชี่ยวชาญตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายอาญา มี 3 ประเภท คือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา ซึ่งเดิมเรียกว่า ผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญไว้ ดังนี้

มาตรา 98 คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างบุคคลใดเป็นพยานของตนก็ได้เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลปะ วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้าหรือการงานที่ทำ หรือใน

กฎหมายต่างประเทศและซึ่งความเห็นของพยานอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาด ข้อความในประเด็น ทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้มีอาชีพ ในการนั้นหรือไม่

มาตรา 129 ในการที่ศาลจะมีคำสั่งให้แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาในมาตรา 99 โดยที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอนั้น

(1) การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเช่นว่านั้นให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ศาลจะเรียกคู่ความมาให้ตกลงกันกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญที่จะแต่งตั้งนั้นก็ได้ แต่ศาลจะบังคับบุคคลใดให้เป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ นอกจากบุคคลนั้นได้ยินยอมลงชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ในทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลแล้ว

(2) ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจถูกตั้งขอคัดค้านได้และต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ทั้งมีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียมและรับชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่มิได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคดีนั้น แต่เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ (expertise) ในสาขาวิชาชีพ หรือกิจการด้านใดด้านหนึ่งก็ตาม ซึ่งความเห็น (opinion) ที่มีรากฐานมาจากความรู้ความเชี่ยวชาญของเขาสามารถนำมาใช้ประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงที่พิพาทกันในคดีได้ (จรัญ ภักดีธนากุล : หน้า 503-504) ผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นบุคคลที่ศาลแต่งตั้ง โดยศาลเห็นสมควรหรือโดยที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ สถานที่ โดยใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์ต่างๆ หรือความเห็นซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ดังนั้นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญจึงต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางในศิลปะ วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการงานที่ทำหรือในกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งอาจมีความรู้ความเชี่ยวชาญจากการศึกษาเล่าเรียน หรือเกิดจากเรียนรู้จากการปฏิบัติจนเกิดความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในอาชีพของตน ในทางปฏิบัติมีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลไว้โดยผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชาการต่างๆ อาจจะขึ้นทะเบียนไว้ในฐานะผู้เชี่ยวชาญของศาลในสาขาต่างๆ ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด เช่น เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านตรวจพิสูจน์ไม้ การขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลย่อมทำให้เกิดความสะดวกในการที่ศาลจะแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 129 แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ดังกล่าวจะมาเบิกความเป็นพยานในฐานะผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ (พรเพชร วิชิตชลชัย : 2555 หน้า 344) การจะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญต้องครบองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ (จรัญ ภักดีธนากุล : หน้า 504)

1) ต้องเป็นผู้ที่มิได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่พิพาทกันในคดีนั้น จึงจะมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้ เพราะผู้ที่ประสบพบเห็นเหตุการณ์ย่อมอยู่ในฐานะพยานบุคคลที่จะต้องให้การหรือเบิกความไปตามที่ตนประสบเหตุมา มิใช่ให้ความเห็นในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ

2) ต้องเป็นผู้มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญในวิชาการ วิชาชีพ หรือกิจการงานสาขาใดสาขาหนึ่ง รวมถึงความรู้ทางกฎหมายต่างประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศด้วย โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบอาชีพในด้านนั้น ทั้งไม่จำเป็นต้องได้ปริญญาจากสถาบันการศึกษาใดด้วย

3) สิ่งที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะให้แก่ศาลเพื่อนำไปใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง ได้แก่ ความเห็นของพยาน ซึ่งหมายความรวมถึง ความรู้ และความคิดเห็นของพยานด้วย ข้อสำคัญก็คือจะต้องเป็นความเห็นที่มีฐานมาจากความรู้ความเชี่ยวชาญของพยานเท่านั้น ไม่รวมถึงความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ ที่อยู่นอกความรู้ความเชี่ยวชาญของพยาน

ส่วนกรณีของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 243 ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตามมีความเชี่ยวชาญในการใดๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่างๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ

ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบ ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไปในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้

พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา เดิมเรียกว่า ผู้ชำนาญการพิเศษ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพื่อเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อ ปี พ.ศ. 2551 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา มีความหมายตรงกันกับผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่ง

4.2.2 วิธีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ พยานผู้เชี่ยวชาญมีลักษณะเป็นพยานบุคคลที่ไม่ได้รู้เห็นข้อเท็จจริงด้วยตนเอง แต่เบิกความแสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ตนมีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาการต่างๆ หรือประสบการณ์จากการทำงาน (พรเพชร วิชิตชลชัย : หน้า 19-20)

ในการเบิกความต่อศาลพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าจะในคดีแพ่งหรือคดีอาญาจึงต้องปฏิญาณหรือสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง นอกจากนี้การนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญต้องปฏิบัติให้ถูกต้องดังนี้ (จรัญ ภักดีธนากุล : หน้า 504-508)

1) การนำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาในคดี พยานผู้เชี่ยวชาญอาจถูกนำเข้ามาในคดีได้ 2 ทาง คือ ศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งให้เข้ามาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีนั้นทางหนึ่งกับคู่ความขอนำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสืบเป็นพยานของตนอีกทางหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 99

2) การมีคำสั่งแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 129 (1) ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละคดีโดยศาลอาจจะเห็นสมควรสั่งแต่งตั้งเอง หรือจะสั่งเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอนั้นขึ้นมาก็ได้ ส่วนการเลือกว่าจะตั้งใครเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลอาจจะเลือกเองหรือจะให้คู่ความตกลงกันกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญให้ศาลตั้งก็ได้ แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่ศาลจะแต่งตั้ง ศาลจะไปบังคับบุคคลใดให้เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญมิได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลไว้ก่อนแล้ว และพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งนั้น อาจถูกคู่ความฝ่ายหนึ่งคัดค้านได้ ตามมาตรา 129 (2)

3) วิธีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 243 วรรคสอง กำหนดวิธีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญไว้ว่าผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบและต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้ บทบัญญัตินี้มีความหมายในทางบังคับว่า ในคดีอาญานั้นพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมาเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลเสมอ แม้ศาลจะสั่งให้พยานทำความเห็นเป็นหนังสือแล้วก็ตาม ซึ่งแตกต่างจากคดีแพ่งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 130 วรรคหนึ่ง บัญญัติผ่อนปรนว่า ถ้าศาลสั่งให้พยานผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือแล้ว พยานอาจไม่ต้องมาเบิกความด้วยวาจาที่ศาลอีก อย่างไรก็ตามกฎหมายใหม่บทนี้ได้บัญญัติยกเว้นไว้ว่า ถ้ามีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคสองเช่นนี้ น่าจะเป็นที่ยอมรับในทางปฏิบัติอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในระบบงานตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของไทย ที่ยัง

มีผู้เชี่ยวชาญไม่เพียงพอกับปริมาณงาน ลำพังการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดและทำรายงานการตรวจพิสูจน์ส่งต่อศาลก็เกินกำลังผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่แล้ว หากต้องให้ผู้เชี่ยวชาญต้องไปเบิกความด้วยวาจาต่อศาลทุกคดีอีกก็จะยิ่งเพิ่มปัญหาให้รุนแรงยิ่งขึ้นและส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาต้องล่าช้ามากยิ่งขึ้น เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามากขึ้นในทางปฏิบัติ หากผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามิได้โต้แย้งคัดค้านความถูกต้องแท้จริงของรายงานการตรวจพิสูจน์หรือความเห็นเป็นหนังสือของผู้เชี่ยวชาญ โจทก์ก็จะไม่นำพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบและศาลมักฟังข้อเท็จจริงไปตามความถูกต้องแท้จริง หรือความน่าเชื่อถือของรายงานของผู้เชี่ยวชาญ โจทก์ก็ควรจะต้องนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความยืนยัน หรืออธิบายชี้แจงให้หนักแน่นด้วย มิเช่นนั้นอาจมีผลกระทบต่อน้ำหนักหรือความน่าเชื่อถือของรายงานเป็นหนังสือนั้นและอาจทำให้เกิดผลเสียทางคดีได้

4) ความเห็นที่พยานผู้เชี่ยวชาญให้ต่อศาล มีฐานะเป็นพยานหลักฐานชิ้นหนึ่งในคดีเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่มีผลผูกพันศาลให้ต้องเชื่อตามความเห็นนั้น ไม่ว่าจะเป็นความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง หรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างมาก็ตามศาลจะต้องชั่งน้ำหนักความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญประกอบกับพยานหลักฐานอื่นและพฤติการณ์แห่งคดี แล้วจึงวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงเป็นประการใดซึ่งอาจไม่ตรงกับความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญก็ได้อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องที่ต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญนั้น อาจเป็นเรื่องที่ต้องใช้หลักวิชาและความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาวินิจฉัยจึงจะไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความจริง ในสถานการณ์เช่นนี้หาควรที่ศาลจะใช้ดุลยพินิจตามสามัญสำนึกไปวินิจฉัยไม่ แต่ควรจะต้องฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก แม้ว่าจะทำให้ยุ่งยากล่าช้าหรือสิ้นเปลืองไปบ้างก็ควรกระทำ ตัวอย่างเช่น ในคดีอาญาที่มีประเด็นว่าจำเลยกระทำความผิดในขณะที่วิกลจริตถึงขนาดไม่รู้ผิดชอบหรือไม่นั้น ศาลไม่ควรด่วนวินิจฉัยไปโดยปราศจากความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ทั้งไม่ควรใช้เหตุผลตามสามัญสำนึกมาหักล้างความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญในทางจิตเวชด้วย

4.2.3 ขอบเขตการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญมีฐานะเป็นพยานหลักฐานชิ้นหนึ่งในคดีเท่านั้น จึงถือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ยุติเสมอไปไม่ได้ และไม่มีผลผูกพันศาลให้ต้องเชื่อตามความเห็นนั้น การที่ศาลจะรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญได้มากน้อยเพียงใดศาลต้องใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงแล้ววินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีไป ซึ่งความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะรับฟังได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสมเหตุสมผลของความเห็นนั้นด้วยในการวินิจฉัยชี้ขาดของศาลอาจไม่เป็นไปตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญก็ได้ เงื่อนไขในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้ (เข็มชัย ชุติวงศ์ : หน้า 179-180)

*1) ประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาซึ่งคนธรรมดาไม่สามารถตัดสิน*ได้โดยใช้ความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของวิญญูชน เพราะประเด็นเกี่ยวข้องนั้นเกี่ยวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการเฉพาะแขนง ซึ่งจะตัดสินได้ก็แต่เฉพาะโดยพยานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ศาลจะไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในปัญหาที่สามารถตัดสินได้ โดยความรู้ของคนธรรมดาสามัญ เช่นกรณีความรู้ทางด้านกฎหมาย กรณีข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป

2) พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาการแขนงที่เป็นปัญหา ความรู้ความชำนาญนี้อาจจะได้มาจากการศึกษาเล่าเรียน หรือได้มาจากการทำงานในสาขานั้นจนมีความชำนาญ และแม้กฎหมายจะบัญญัติระบุแขนงของศาสตร์ที่จะมีผู้เชี่ยวชาญ ก็ไม่น่าจะถือว่าเฉพาะศาสตร์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้นที่จะมีผู้เชี่ยวชาญได้ แต่ควรถือเป็นเพียงตัวอย่างที่กฎหมายยกมาให้ดูเท่านั้น

4.2.4 การชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญ การรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่ใช่ว่าศาลจะต้องเชื่อและรับฟังความเห็นนั้นเสมอไป ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงพยานหลักฐานชิ้นหนึ่ง ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงแล้ววินิจฉัย ชี้ขาดคดีดังนั้น การนำสืบความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจึงควรที่จะแสดงเหตุผลประกอบ ตามหลักวิชาการเพื่อให้คนธรรมดาที่ไม่มีความรู้ในวิทยาการนั้นได้เข้าใจพอสมควรด้วย ในบางกรณีความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะมีน้ำหนักมากและถือเป็นข้อยุติ เช่น คู่ความท้ากันให้เอาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นยุติ เช่นนี้ศาลก็ต้องพิจารณาให้เป็นไปตามคำท้านั้น (พรเพชร วิชิตชลชัย : หน้า 364) การที่พยานผู้เชี่ยวชาญเบิกความต่อศาลในประเด็นที่บุคคลธรรมดาไม่มีความรู้ ศาลยังต้องพิจารณาถึงเหตุผลและน้ำหนักพยานหลักฐานอื่นประกอบด้วย ปัจจัยที่ช่วยเสริมให้การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญมีน้ำหนักมากมีดังนี้ (เข็มชัย ชุติวงศ์ : หน้า 464-466)

1) ความเป็นกลางของพยาน ถ้าพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานที่ศาลเป็นผู้แต่งตั้งที่เรียกว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจพิสูจน์ให้ความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นงานประจำ เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจลายมือชื่อปลอมของกองพิสูจน์หลักฐาน ย่อมน่าเชื่อว่าจะไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด และมีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่าผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญซึ่งคู่ความจ้างมา หรือรับจ้างตรวจพิสูจน์หรือลงความเห็นเป็นการส่วนตัว เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญประเภทหลังอาจเบิกความลำเอียงเข้ากับฝ่ายที่จ้างตนได้ ในทางปฏิบัติของศาล การส่งพยานหลักฐานตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ถือได้ว่ามีความเป็นกลาง

2) ความรู้หรือความชำนาญของพยานผู้เชี่ยวชาญ คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีหลักฐานแสดงความรู้ความชำนาญของพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ศาลเห็น โดยอาจถามจากประวัติการศึกษา การทำงานของพยานหรือมีประกาศนียบัตร วุฒิบัตร หรือปริญญามาแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ

3) เหตุผลประกอบการลงความเห็นของพยาน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ศาลเชื่อพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นหรือไม่ การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญต้องให้พยานอธิบายถึงเหตุผลประกอบการตรวจพิสูจน์ หรือการลงความเห็นให้บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีความรู้ในวิทยาการแขนงนั้นๆ ได้เห็นจริงเห็นจังไปด้วย พยานผู้เชี่ยวชาญจึงจะมีความน่าเชื่อถือ หากพยานผู้เชี่ยวชาญคนใดสรุปความเห็นของตนเองง่าย ๆ อาจไม่มีน้ำหนักพอที่ศาลจะเชื่อได้

4) ความมั่นใจในการลงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ถ้าพยานลงความเห็นด้วยความมั่นใจว่าถูกต้องแน่นอน คำพยานย่อมมีน้ำหนักมาก ซึ่งการที่พยานผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่า “น่าจะ” หรือ “น่าเชื่อว่า” ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ารับฟังได้ตามความเห็นของพยานแล้ว แต่ถ้าพยานไม่มั่นใจ เช่น เบิกความว่ามีโอกาสผิดพลาดได้ 20% ดังนี้ ย่อมทำให้ศาลไม่แน่ใจว่าจะรับฟังตามความเห็นนั้นได้

ดังนั้น การชั่งน้ำหนักระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับบุคคลธรรมดา จึงไม่อาจวางหลักเกณฑ์ได้ตายตัวว่าคำพยานชนิดไหนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่า ศาลจะต้องพิเคราะห์ถึงเหตุผลและพฤติการณ์อื่นประกอบในการชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญด้วย

บทที่ 4
วิเคราะห์ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ กรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น

จากการศึกษาประวัติ แนวคิด ทฤษฎี และความหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีรอยเท้าแฝงทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศแล้ว ผู้เขียนมีข้อวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานกรณีรอยฝ่าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น

ปัจจุบันพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปอย่างถูกต้อง ตลอดจนนำไปสู่การคลี่คลายคดีอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคดีไม่ว่าจะเป็นฝ่ายพนักงานสวบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ต่างทำหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อนำมาใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี

พนักงานสอบสวนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ถือว่าเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง เพื่อประสงค์ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงไปถึงตัวผู้กระทำความผิด ทั้งยังพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งแม้จะเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็มีหน้าที่ต้องรวบรวมด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้ต้องหาจึงอาจเสนอพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนได้ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์: 2558, น.501) นอกจากนี้ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ยังถือเป็นพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เป็นพยานหลักฐานสำคัญที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 กำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือความ

บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาตามมาตรา 131 และมาตรา 131/1 ยังบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ซึ่งหากมีความจำเป็นต้องเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำเพียงเท่าจำเป็นและสมควรโดยวิธีที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม

การได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญในชั้นพนักงานสอบสวน คือ พยานหลักฐานที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นอย่างมาก จึงได้มีการกำหนดหลักการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 ไว้ในระเบียบตำรวจว่าด้วยการสืบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุที่แก้ไขใหม่ ในปี พ.ศ. 2546 ว่า เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นซึ่งจำเป็นต้องทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวนทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุเอง เว้นไว้แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีร่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการและจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานกลางหรือศูนย์พิสูจน์หลักฐานหรือพิสูจน์หลักฐานจังหวัดในพื้นที่แล้วแต่กรณี เพื่อจัดเจ้าหน้าที่ไปทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุและถ่ายรูปร่วมกับพนักงานสอบสวน ในคดีต่างๆ อันได้แก่ คดีความผิดต่อชีวิต คดีฆ่าตัวตายแต่มีพฤติการณ์อันน่าสงสัยว่าอาจถูกผู้อื่นฆ่าตาย คดีความผิดฐานลักทรัพย์ คดีความผิดฐานชิงทรัพย์และมีผู้เสียชีวิต คดีความผิดฐานปล้นทรัพย์ คดีวางเพลิงหรือเพลิงไหม้โดยไม่ทราบสาเหตุ คดีอุบัติเหตุรถชนแล้วขับหนี คดีรถชนแล้วผู้ขับขี่หลบหนี หรือคดีรถชนที่มีผู้เสียชีวิตเป็นคดีที่เป็นปัญหา ตลอดจนคดีสำคัญอื่นๆ ที่มีร่องรอยหรือหลักฐานในที่เกิดเหตุ เป็นต้น (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ : หน้า 2.3.1-57)

ในการเก็บรวบรวมวัตถุพยานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ มีข้อควรคำนึงถึงและจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากนั่นก็คือควรให้ผ่านมือน้อยคนที่สุด หลีกเลี่ยงการส่งต่อพยานหลักฐานหลายชั้น แล้วนำส่งพยานหลักฐานตามขั้นตอน และควรเก็บรวบรวมวัตถุพยานให้ได้มากที่สุด เนื่องจากสถานที่เกิดเหตุมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยง่าย ไม่มีความคงทน ทำให้ไม่สามารถกลับไปเก็บวัตถุพยานเพิ่มเติมได้ การเก็บรวบรวมวัตถุพยานในการตรวจพิสูจน์นั้น ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้นจึงควรปฏิบัติการตรวจสถานที่เกิดเหตุตามลำดับขั้นตอนอย่างเคร่งครัด เช่น การจัดเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง รอยเท้าแฝง อาวุธที่คนร้ายใช้ในการกระทำความผิด คราบโลหิต ตัวอย่างดีเอ็นเอ

และในการจัดเก็บวัตถุพยานต้องทำการบันทึกการเก็บวัตถุพยานไว้บนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้เก็บวัตถุพยาน ซึ่งสิ่งที่ควรบันทึกไว้ได้แก่ ชื่อผู้เก็บวัตถุพยานและที่อยู่บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง วัน เดือน ปี และเวลาที่เก็บวัตถุพยานและสถานที่เกิดเหตุ ประเภทของคดี ลักษณะของวัตถุพยานที่เก็บและตำแหน่งที่พบ รายละเอียดโดยย่อของคดี รวมถึงที่ตั้งของสถานที่เกิดเหตุ (ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ และคณะ: หน้า 2.3.1- 55 - 2.3.1 - 56)

พยานหลักฐานที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุที่นำไปสู่กระบวนการตรวจทางวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นพยานหลักฐานที่สามารถถูกทำลาย สูญหายได้โดยง่ายจากสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสถานที่เกิดเหตุ ไม่ว่าจะเป็นรอยนิ้วมือแฝง ลายมือ ลายเท้า หรือรอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ

วัตถุพยานที่พบได้บ่อยในสถานที่เกิดเหตุได้แก่ รอยประทับประเภทรอยเท้าโดยเฉพาะรอยประทับที่เกิดจากเท้าเปล่า รอยรองเท้า รวมทั้งรอยเท้าที่สวมถุงเท้า รอยประทับเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการสันนิษฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนร้าย นำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบระหว่างร่องรอยที่ตรวจพบกับรอยเท้าจากผู้ต้องหา หรือจากการตรวจค้นกับสารบบที่ได้เก็บรวบรวมเอาไว้

รอยเท้าเปล่า ถือได้ว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่นเดียวกับรอยลายนิ้วมือ มีความคงทนถาวรไม่เปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต ดังนั้นจึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการชี้เฉพาะถึงตัวบุคคลได้ ส่วนรอยรองเท้า นอกจากจะบอกถึงขนาดของรองเท้า ชนิดและยี่ห้อของรองเท้าแล้วยังอาจบอกได้ว่าเป็นรอยรองเท้ามาจากรองเท้าคู่ใด โดยทำการเปรียบเทียบจากรอยสึกหรอ รอยชำรุดเสียหายและสภาพการณ์อื่นๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากวิธีการผลิต ระยะเวลาการใช้งาน และลักษณะท่าทางการเดิน

รอยเท้าที่พบอาจบ่งบอกถึงจำนวนของคนร้าย พฤติกรรมของคนร้าย ลักษณะพิเศษของร่างกายและอาชีพ เช่น คนที่เท้าพิการ ความยาวของการก้าวเท้าจะไม่เท่ากัน เป็นต้น รอยเท้าทุกๆ รอยจึงมีความสำคัญต่อการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ทำให้เกิดรอยเท้านั้นเป็นอย่างมาก พนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุจึงต้องให้ความสำคัญกับรอยเท้าทุกประเภทที่พบในสถานที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ รอยเท้ามักจะถูกตรวจพบบนพื้นภายในอาคารหรือเกือบจะทันทีที่ก้าวออกไปนอกอาคาร นอกจากนี้ รอยเท้าที่พบอาจจะปรากฏอยู่บนตู้ กำแพง เฟอร์นิเจอร์ บนตัวผู้เสียหาย หรือบนพื้นผิวทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นทราย ฝุ่น ขี้เถ้า หรือในโคลน ดังนั้น รอยเท้าจึงนำมาใช้ได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นเครื่องมือในการสอบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อสืบทราบถึงตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของรอยฝ่าเท้านั้นได้ ดังเช่นกรณีคดีต่างๆ อันจะยกเป็นตัวอย่างต่อไปนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นคดีที่พบรอยเท้าของผู้ต้องสงสัยในที่เกิดเหตุ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้เก็บรวบรวมไว้ในบันทึกจับกุม ของสำนวนคดีเพื่อนำส่งไปสู่ชั้นศาลตามกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่

บัญชา ปั้นประดับ (2561) กล่าวถึง คดีปล้นทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2534 ภายใต้ความรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจภูธรลาดบัวหลวง โดยพฤติกรรมแห่งคดี คือ กลุ่มคนร้ายทำการหาข้อมูลบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวที่มีทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก พบว่ามีการก่อเหตุเป็นจำนวนนับสิบครั้ง แต่ไม่สามารถทำการจับกุมกลุ่มคนร้ายได้ เนื่องจากคนร้ายมีการแบ่งกำลังเข้าปล้นโดยวางแผนให้มีผู้ก่อเหตุมีจำนวนมากกว่าคนในบ้านเพื่อจะได้เข้าถึงตัวและควบคุมคนในบ้านได้โดยง่าย ฝ่ายผู้ก่อเหตุที่ตัวเล็กก็จะย่องเบาเท้าเปล่าปีนขึ้นหน้าต่างเพื่อทำการส่งสัญญาณให้กลุ่มข้างล่างที่รออยู่ทราบว่าพร้อมดำเนินการ คนร้ายจะใช้เวลาช่วงห้าทุ่มถึงตีสองเป็นช่วงก่อเหตุ ซึ่งต่อมาภายหลัง คนร้ายกลุ่มนี้ได้ทิ้งร่องรอยไว้ในที่เกิดเหตุ ก็คือ รอยเท้าเปล่าอยู่บนพื้นดินบริเวณทางปีนเข้าหน้าต่างกับทางรอยรองพื้นรองเท้าที่พื้นด้านล่างบ้านเกิดเหตุ แต่ไม่พบรอยลายนิ้วมือใดๆ เนื่องจากมีการป้องกันด้วยการสวมถุงมือ ทางพนักงานสอบสวนจึงได้เก็บข้อมูลรอยเท้าในที่เกิดเหตุไว้ ทั้งเป็นภาพถ่ายและหล่อรอยเท้าด้วยปูนปลาสเตอร์ ต่อมาเมื่อมีการจับกุมกลุ่มคนร้ายได้ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ก่อเหตุที่มาจากจังหวัดลพบุรีจึงได้นำเอาขนาดรอยเท้าที่ถ่ายภาพไว้ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือมีรอยแผลที่ฝ่าเท้า รวมกับพื้นรองเท้ามาเทียบประกอบกันเป็นพยานหลักฐาน จึงได้ความปรากฏว่ารอยเท้าและรอยพื้นรองเท้าที่พบบริเวณที่เกิดเหตุนั้น ตรงกับขนาด รูปร่าง ลักษณะเฉพาะของรอยพิมพ์เท้าของผู้ต้องสงสัยจริง จึงได้มีการบันทึกสำนวนนำส่งฟ้องตามกระบวนการในชั้นศาลต่อไป

ทัศนะ หอมทวนลม (2561) กล่าวถึง คดีลักทรัพย์ที่เกิดขึ้น เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 ขณะปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเป็นพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจม่วงค่อม จังหวัดลพบุรี ซึ่งตนได้รับแจ้งว่ามีเหตุลักทรัพย์และคนร้ายวิ่งหลบหนีเข้าไปในไร่ข้าวโพด จึงได้ออกตรวจที่เกิดเหตุเพื่อติดตามคนร้าย พบรอยเท้าตามทิศทางที่คนร้ายวิ่งหลบหนีไป จึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่วิทยาการนำเอาปูนปลาสเตอร์มาทำการหล่อรอยเท้านั้นเก็บไว้ และต่อมาได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนนำตัวผู้ต้องสงสัยมาทำการตรวจเปรียบเทียบระหว่างรอยเท้าของผู้ต้องสงสัยกับรอยเท้าที่ได้หล่อปูนปลาสเตอร์เก็บไว้จากที่เกิดเหตุ ผลการตรวจเปรียบเทียบปรากฏว่า มีรอยเว้าและลายเส้นตรงกัน เมื่อทำการสอบสวน ผู้ต้องสงสัยก็ได้รับว่ารอยเท้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้ปูนปลาสเตอร์หล่อเก็บไว้นั้นเป็นรอยเท้าของตนจริง จึงให้การรับสารภาพว่าเป็นผู้ก่อเหตุลักทรัพย์ พนักงานสอบสวนจึงได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ และได้ดำเนินการควบคุมตัวไว้ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีคดีที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานตรวจพบรอยเท้าของคนร้ายในสถานที่เกิดเหตุ ในคดีสังหารโหด นายเจมส์ ชีค ซอว์ เจ้าหน้านี่เอ็นจีโอชาวอินเดีย วัย 45 ปี ซึ่งถูกคนร้ายฆ่าหมกศพไว้ภายในห้องพักของโรงแรมแห่งหนึ่งย่านสุขุมวิท ซอย 5 โดยตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานพร้อมทีมแพทย์จากสถาบันนิติเวชวิทยา เข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหลังพบศพเอ็นจีโอ

ชาวต่างชาติผู้นี้ พร้อมทั้งทำการชันสูตรพลิกศพและค้นหาพยานหลักฐานทุกชิ้นที่คนร้ายทิ้งร่องรอยหลงเหลือไว้ในที่เกิดเหตุ เพื่อรวบรวมเป็นหลักฐานส่งให้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี ใช้ประกอบสำนวนคดี รวมทั้งเป็นเบาะแสให้แก่ตำรวจฝ่ายสืบสวน ทั้งของสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี กองกำกับการสืบสวนสอบสวนนครบาล 5 และศูนย์สืบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล แกะรอยหาตัวคนร้าย ทั้งนี้ สภาพศพของผู้ตายนั้น อยู่ในท่านอนเสียชีวิตบนพื้น ลักษณะเปลือยกายมีเพียงกางเกงชั้นในตัวเดียวสวมปิดร่างกาย ที่ลำคอมีรอยถูกเชือดเป็นแผลขนาดใหญ่ เช่นเดียวกับที่แผ่นหลัง และไหปลาร้า ถูกแทงเป็นแผลฉกรรจ์ รวม 5 แผล ข้าวของภายในห้องกระจัดกระจาย ร่องรอยที่พบบ่งบอกอย่างชัดเจนว่า ก่อนถูกฆ่า ผู้ตายดิ้นรนต่อสู้กับคนร้ายค่อนข้างยาวนาน ทรัพย์สินภายในห้องถูกรื้อค้นกระจายและคาดการณ์ว่าของมีค่าหลายชิ้นสูญหาย ที่อ่างล้างมือภายในห้องน้ำมีร่องรอยการล้างคราบเลือด ขณะที่พื้นห้องน้ำมีรอยเท้าเหยียบอยู่บนคราบเลือด ปรากฏลายเท้าชัดเจน ซึ่งร่องรอยดังกล่าวเป็นเบาะแสสำคัญที่คนร้ายทิ้งไว้ให้ตำรวจใช้แกะรอยหาตัวคนร้ายมาดำเนินคดี ภายในห้องพักยังพบกางเกงขายาวสีครีม ยี่ห้อ F&F ขนาดเอว 32 และเสื้อยืดคอกลมเปื้อนเลือดวางอยู่ โดยทั้งเสื้อและกางเกงดังกล่าวไม่ใช่ขนาดที่ผู้ตายจะสวมใส่ คาดว่าเป็นเสื้อผ้าของคนร้ายที่สวมใส่ขณะลงมือสังหารผู้ตาย จึงได้ถอดทิ้งไว้แล้วชำระร่างกายก่อนจะหนีออกไปจากสถานที่เกิดเหตุ ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานได้เก็บรอยลายเท้าที่เหยียบบนคราบเลือดไว้เพื่อใช้เทียบเคียงกับของผู้ต้องสงสัย เช่นเดียวกับคราบเลือดที่พบบนเสื้อ กางเกง และในอ่างล้างมือที่ถูกนำเข้ากระบวนการตรวจดีเอ็นเอ หลักฐานต่างๆ ที่พบถือเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นดีเอ็นเอ ลายนิ้วมือ และรอยเท้า ที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงตัวคนร้าย คือ นายจัสติน จาเร็ด อีนอส ชาวอเมริกันวัย 39 ปี ภายหลังที่คนร้ายยอมจำนนต่อหลักฐาน จึงได้ยอมรับสารภาพว่าเป็นผู้ลงมือฆ่าผู้ตาย แล้วขโมยทรัพย์สินหลบหนี คดีนี้ ตำรวจใช้เวลาในการคลี่คลายคดีเพียงสองสัปดาห์เศษ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ตำรวจพิสูจน์หลักฐานเก็บได้จากที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะ ดีเอ็นเอจากคราบเลือด และรอยเท้าบนคราบเลือด แม้คนร้ายจะปฏิเสธแต่สุดท้ายก็ต้องยอมจำนนต่อหลักฐานชิ้นสำคัญที่มาจากตัวคนร้ายนั้นเอง[1]

จากตัวอย่างคดีที่กล่าวมานั้นได้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุไม่มีประจักษ์พยานเห็นตัวผู้กระทำความผิดว่าเป็นบุคคลใด แต่พยานหลักฐานสำคัญที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุจนทำให้สามารถแกะรอยไปถึงตัวผู้กระทำความผิดและนำไปสู่การค้นพบพยานหลักฐานอื่นๆ ก็คือ รอยเท้าแฝงของคนร้าย ซึ่งในประเทศไทยมีอยู่น้อยคดีที่พนักงานสอบสวนจะดำเนินการให้มีพยานผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมาย

---

[1] โปรดอ่านรายละเอียดเรื่องนี้ใน oknation.nationtv.tv Posted by Sp-Report “รอยเท้า สืบฆาตกร”. สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 14 กรกฎาคม 2561 จาก http: //oknation.nationtv.tv/blog/Sp-Report .

รวมถึงระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันก็มิได้บัญญัติถึงการตรวจรอยเท้าแฝงไว้โดยชัดแจ้งเหมือนกับรอยนิ้วมือแฝงแต่อย่างใด กรณีนี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ดังนั้น เจ้าพนักงานผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจึงควรให้ความสำคัญในการตรวจหารอยเท้าเช่นเดียวกับการตรวจหารอยนิ้วมือ เพราะรอยฝ่าเท้าที่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุนั้นถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่เป็นประโยชน์ในการสืบทราบถึงตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของรอยฝ่าเท้านั้นได้

อย่างไรก็ตาม แม้พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในที่เกิดเหตุ และตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการสืบสวนและการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งวางแนวทางในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนไว้ แต่ข้อกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ใช่บทบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องตรวจและรวบรวมพยานหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุทุกชนิด นอกจากนั้น ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุหลายต่อหลายคดีพนักงานสอบสวนยังมีอำนาจตรวจสถานที่เกิดเหตุได้เองโดยไม่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วย เว้นแต่แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีร่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการและจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานกลางหรือศูนย์พิสูจน์หลักฐานหรือพิสูจน์หลักฐานจังหวัดในพื้นที่แล้วแต่กรณี พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินการประสานให้ผู้เชี่ยวชาญมาร่วมในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถานที่เกิดเหตุ

ดังนั้น ในการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุหรือแม้แต่การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ จึงถือเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เข้าร่วมด้วยหรือไม่ ไปจนถึงดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับคดี แม้กฎหมายจะบัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด แต่หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอแล้ว ก็เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนว่าจะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้[2] ซึ่งการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุอาจยังไม่เพียงพอต่อการนำตัวผู้กระทำความผิด

---

[2] คำพิพากษาฎีกาที่ 5766/2549 แม้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131 จะบัญญัติว่าพนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็หาบังคับให้พนักงานสอบสวนจำต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีทั้งหมดรวมไว้ในสำนวนคดีแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจจะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้

เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ความใส่ใจ การไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของพยานหลักฐานบางประเภท เช่น รอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวมักจะปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุเกือบทุกเหตุการณ์ที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และในหลายๆ คดีก็พบว่าเป็นเพียงพยานหลักฐานชนิดเดียวที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุ รอยเท้าแฝงจึงเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าพยานหลักฐานอื่นที่จะใช้ในการพิสูจน์ความผิดและบ่งชี้ไปถึงตัวผู้กระทำความผิดได้ หากมีการจัดเก็บตัวอย่างรอยเท้าแฝงแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำได้โดยง่าย[3] ก็จะทำให้ได้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ทำให้ทราบถึงลักษณะการเดิน การลงน้ำหนักเท้า ขนาดตัว น้ำหนัก ความสูง จนสามารถระบุตัวบุคคลได้และนำไปสู่การติดตามจับกุมตัวคนร้ายได้ในที่สุด ทั้งยังเป็นพยานหลักฐานได้ในชั้นพิจารณาคดีอีกด้วย แต่ก็มีหลายครั้งที่เมื่อส่งรอยเท้าแฝงไปให้เจ้าหน้าที่เพื่อทำการตรวจสอบในห้องปฏิบัติการก็ไม่สามารถทำการตรวจสอบวิเคราะห์ได้ เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความเชี่ยวชาญในการเก็บรักษา ทำให้เกิดการขาดตอน ไม่เป็นไปตามห่วงโซ่แห่งการคุ้มครองวัตถุพยาน (Chain of custody)

นอกจากนี้ ยังมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า พนักงานสอบสวนไม่ให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานประเภทรอยรองเท้าหรือรอยเท้าแฝง ทั้งๆ ที่รอยประทับเหล่านี้ตรวจพบได้ในสถานที่เกิดเหตุเกือบทุกแห่ง ส่วนหนึ่งมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากพนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ในเรื่องรอยเท้าแฝงและผู้เชี่ยวชาญมักถูกตั้งคำถามว่าสามารถตรวจสอบสิ่งใดได้จากรอยเท้ากับผู้ต้องสงสัย หากผลการตรวจพิสูจน์ให้ผลตรงกันระหว่างรอยเท้ากับผู้ต้องหา ผู้เชี่ยวชาญจะถูกถามให้ทำการยืนยันว่ารอยเท้าแฝงที่พบในสถานที่เกิดเหตุมาจากรอยเท้าที่เกิดจากเท้าของผู้ต้องหา ทำให้ผู้เชี่ยวชาญไม่กล้ายืนยันผลดังกล่าว อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้เชี่ยวชาญเองกับทั้งยังไม่มีข้อกฎหมายรองรับการตรวจรอยฝ่าเท้าแฝงดังกล่าว ผลจากการที่บุคคลในกระบวนการยุติธรรมไม่เห็นความสำคัญของรอยเท้าแฝง ส่งผลทำให้พนักงานสอบสวนผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุเกิดความไม่เข้าใจและไม่เห็นถึงความสำคัญต่อการตรวจรอยรอยประทับประเภทรอยเท้าแฝง ซึ่งรอยเท้าแฝงส่วนใหญ่แทบจะมองไม่เห็น ต้องอาศัยการสังเกต ความชำนาญ ความใส่ใจและ ความละเอียดรอบรอบคอบ เมื่อพนักงานสอบสวนขาดคุณสมบัติดังกล่าวย่อมส่งผลให้พนักงาน

---

[3] การเปรียบเทียบรอยพิมพ์ฝ่าเท้าเพื่อหาวิธีการพิสูจน์เอกลักษณ์ของรอยฝ่าเท้า และทำการเปรียบเทียบรอยพิมพ์ฝ่าเท้าของบุคคลคนเดียวกันในท่ายืน เดินและวิ่ง รวมทั้งการหาวิธีการใหม่ๆ ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลเพื่อเชื่อมโยงไปถึงตัวบุคคลผู้กระทำความผิด โดยเปรียบเทียบรอยพิมพ์ฝ่าเท้า 2 วิธีการด้วยกัน คือ วิธีการทาบรอยและพิจารณาลักษณะทางกายภาพและวิธีการวัดความกว้าง (width) ความยาว (length) และมุม (angle) ด้วยการวัด 21 รูปแบบด้วยกัน

สอบสวนซึ่งเป็นผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุเข้าใจผิดว่าไม่มีรอยประทับประเภทรอยเท้าแฝงปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ จึงไม่ได้ตรวจดูอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ถือเป็นการลดคุณค่าของพยานหลักฐานดังกล่าวไปอย่างน่าเสียดาย ดังนั้น การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของวัตถุพยานประเภทรอยเท้า การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการตรวจหาและตรวจเก็บรอยประทับรอยเท้าแฝง รวมถึงการตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีการวัดแบบง่ายๆ จึงควรถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรของการฝึกอบรมให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานอันนำไปสู่การมัดตัวผู้กระทำความผิดเพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อไป

จะเห็นได้ว่า ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนนั้น มีขั้นตอนของการทำสำนวนการสอบสวนนั้น โดยมีข้อกฎหมายและระเบียบต่างๆ กำหนดวิธีการปฏิบัติงานอยู่มากมาย อีกทั้งในส่วนของเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ประกอบสำนวนการสอบสวนนั้นมีกระบวนการ ขั้นตอนที่ต้องมีการศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเมื่อมีคดีเกิดขึ้น แต่ยังมีอุปสรรคจากการที่พนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ทำให้ในบางคดีพนักงานสอบสวนเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุได้ไม่ครบถ้วน หรืออาจถึงขั้นทำลายพยานหลักฐานสำคัญได้โดยไม่รู้ตัว ส่งผลกระทบต่อการสืบสวน และการทำสำนวนการสอบสวนจนทำให้ไม่มีพยานหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งประชาชนไม่ได้รับการอำนวยความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิผล

2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดถึงบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานกรณีรอยฝ่าเท้าที่ไม่ปรากฏรอยลายเส้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าไว้ในสำนวนคดีและให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหาหรือตรวจสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ให้รวมทั้งภาพถ่าย แผนที่หรือภาพวาด จำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

ในการตรวจตัวผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่งหากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิงให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขอนำบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำผิดหรือได้ใช้ หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำต้องมาเองเมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของ ที่ค้นพบ หรือส่งมาดังกล่าวไว้ใน อนุมาตรา (2) และ (3)

จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างเต็มที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ สามารถดำเนินการตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอมหรือตรวจตัวผู้ต้องหาสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ รวมทั้ง ภาพถ่าย แผนที่หรือภาพวาด การจำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้ากับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น การค้นเพื่อให้พบสิ่งของซึ่งมีไว้อันถือเป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำผิดหรือได้ใช้ หรือมีข้อสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการค้น หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำต้องมาเองเมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย และยึดไว้ซึ่งสิ่งของ ที่ค้นพบ หรือส่งมาดังกล่าวไว้ใน อนุมาตรา (2) และ (3) ซึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐานเบื้องต้น เมื่อมีเหตุกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นก็มักจะปรากฏพยานหลักฐานต่างๆ ที่สำคัญอยู่ในสถานที่เกิดเหตุนั้นเอง พนักงาน

สอบสวนจึงต้องรวมรวม บันทึกและจัดเก็บ ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พยานวัตถุ ร่องรอยต่างๆ ในที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นรอยนิ้วมือแฝง ลายมือ ลายเท้า หรือรอยเท้าแฝง เส้นผม เส้นขน สารคัดหลั่ง เลือด น้ำลายหรือสิ่งของใดที่ตกหรือปรากฏอยู่ในที่เกิดเหตุหรือบริเวณใกล้เคียงด้วยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง เมื่อนำพยานหลักฐานที่ตรวจพบดังกล่าวส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ก็จะทำให้ได้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่บ่งบอกพฤติการณ์ของการกระทำความผิด ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือที่จะนำมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีอาญา แม้จะเป็นเพียงรอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ แต่หากได้มีการตรวจด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญก็สามารถนำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดและยืนยันตัวบุคคลได้ การแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุก็จะมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าพยานหลักฐานจากแหล่งอื่น

ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์โดยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 ประกอบมาตรา 132 ได้เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจสายสืบไม่มีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ได้ แม้ว่าจะพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและพบพยานหลักฐานหรือร่องรอยที่ปรากฏบนเนื้อตัวร่างกายของบุคคล หรือรอยเท้าแฝง ในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งหากจะทำการตรวจพิสูจน์หรือเก็บพยานหลักฐานเพื่อนำไปพิสูจน์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นจะต้องนำตัวบุคคลหรือแจ้งให้พนักงานสอบผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่เกิดเหตุทราบ เพื่อดำเนินการตามมาตรา 131/1 ต่อไป ซึ่งอาจทำให้พยานหลักฐานเกิดการสูญหายหรือทำให้เสียโอกาสในการพิสูจน์ความจริงไป ซึ่งปัญหาเช่นนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลหรือส่วนของร่างกายได้ โดยไม่จำกัดว่าเจ้าพนักงานนั้นจะต้องเป็นพนักงานสอบสวนเท่านั้น เพียงแต่จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในเรื่องการตรวจค้นและยึดโดยมีเหตุอันสมควร ซึ่งผู้ทำการวิจัยเห็นว่าการจำกัดขอบเขตผู้มีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจไว้แต่เฉพาะพนักงานสอบสวนโดยไม่รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายอื่นๆ และไม่ได้ระบุถึงเหตุผลในการสั่งให้ตรวจว่าจะต้องปรากฏพยานหลักฐานระดับใด อาจส่งผลให้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ครบถ้วนหรือไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เนื่องจากพนักงานสอบสวนยังไม่มีความรู้อย่างเพียงพอในการเก็บพยานหลักฐานในส่วนที่เป็นรอยประทับ รอยเท้าแฝง จึงไม่สามาถนำไปปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในแง่ของการปฏิบัติงานมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจเรียกให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพิสูจน์หลักฐานเข้ามาร่วมทำการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน แต่เมื่อมีเหตุปรากฏว่าพนักงานสอบสวนไม่มีความเข้าใจอย่างเพียงพอถึงความสำคัญของรอยเท้าแฝงในสถานะที่เป็นพยานวัตถุ

ประเภทรอยประทับ ทั้งในเรื่องการตรวจหาการปรากฏอยู่ของรอยประทับดังกล่าวในสถานที่เกิดเหตุ จนกระทั่งมีความสำคัญถึงขนาดว่าเป็นพยานหลักฐานที่สามารถนำไปพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อติดตามหาตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของรอยเท้านั้นได้ ทำให้พนักงานสอบสวนไม่ได้เรียกให้เจ้าหน้าที่ด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานเข้ามาร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุในคดีด้วย กรณีที่กฎหมายมิได้บังคับให้พนักงานสอบสวนจะต้องเรียกเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานและไม่มีเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นร่วมตรวจสอบ รวบรวมพยานวัตถุหรือพยานเอกสารอย่างแท้จริง จึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่ทางห้องทดสอบทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่อาจเข้าถึงพยานหลักฐานประเภทรอยประทับประเภทรอยเท้าแฝงได้ เมื่อต้นทางของการเก็บวัตถุพยานมีข้อบกพร่อง ขาดประสิทธิภาพ กระบวนการตรวจพิสูจน์ก็ไม่อาจดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์อันเนื่องจากพยานหลักฐานประเภทดังกล่าวถูกลดคุณค่าไปอย่างน่าเสียดาย ซึ่งในประเทศอังกฤษได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการเก็บตัวอย่างทั้งที่เป็นส่วนของร่างกายและไม่ใช่ส่วนของร่างกายไม่ว่าผู้นั้นจะให้ความยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าตำรวจระดับสารวัตรขึ้นไป ในสถานีตำรวจหรือสถานพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้ และผู้นั้นจะต้องได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถึงเหตุผลอันสมควรที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการเก็บตัวอย่างและลักษระความผิดที่ถูกกล่าวหา และแจ้งด้วยว่าตัวอย่างหรือข้อมูลที่ได้จากการเก็บตัวอย่างอาจถูกเก็บไว้เพื่อทำการตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรวจสอบการได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นได้สะดวกขึ้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงในชั้นศาล

กระบวนการพิจารณาคดีอาญามีข้อที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดอยู่สองประการ คือ ข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง หลักในการวินิจฉัยนั้นจะต้องพิจารณาค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หรือความสัตย์จริงในคดี แล้วจึงยกข้อกฎหมายขึ้นปรับวินิจฉัยว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหรือควรจะได้รับการปล่อยตัวไป ซึ่งตามกฎหมายลักษณะพยาน ข้อเท็จจริงที่ศาลจะรับรู้ได้เองนั้น จำกัดอยู่เพียงข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุธรรมชาติซึ่งบุคคลโดยทั่วไปจะพึงรู้ได้เองแล้ว ข้อเท็จจริงอย่างอื่นที่อยู่นอกเหนือไปจากความรู้ของคนธรรมดาสามัญศาลรับรู้เองไม่ได้ เพราะฉะนั้นฝ่ายผู้กล่าวหาจะต้องพิสูจน์ให้ประจักษ์แก่ศาลว่าผู้ต้องหาได้กระทำการที่อ้างว่าเป็นความผิดนั้นจริง พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือวิจัย ซึ่งในทางกฎหมาย ถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยกำหนดวิธีการนำสืบไว้ คือ หาก

คู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวนเพื่อนำสืบข้อเท็จจริง ให้นำสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจหรือว่าได้ตรวจ ได้วิเคราะห์หรือได้วิจัยสังเกตเหตุการณ์หรือสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้นมาแล้ว

รอยประทับต่างๆ อันได้แก่ รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า รอยเท้าแฝง เป็นพยานวัตถุชนิดหนึ่ง ซึ่งการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า รอยเท้าแฝง เป็นสาขาหนึ่งในวิชาการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล จากการศึกษาค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์เป็นเวลาช้านานพบว่าลักษณะลายเส้นที่ปรากฏบนนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของมนุษย์สามารถใช้ในการตรวจพิสูจน์ได้ดี เนื่องจากมีหลักความจริง 2 ประการ คือ

1. ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า รอยเท้าแฝง ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกันซึ่งแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างกัน ไม่มีความเหมือน แม้กระทั่ง พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ฝาแฝด

2. ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า รอยเท้าแฝง ของแต่ละบุคคลนั้นไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายหรือแม้แต่ตายแล้วถ้ามีการรักษาสภาพศพให้ดี ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ก็จะคงสภาพไม่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้นการนำลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า รอยเท้าแฝง มาใช้ในการตรวจพิสูจน์บุคคลจึงเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศทั่วโลกทั้งในการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีต่าง ๆ และการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลในกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ และลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า รอยเท้าแฝง เป็นวัตถุพยานที่สามารถตรวจพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลว่าเป็นบุคคลคนเดียวกันได้อย่างแน่นอน โดยอาศัยหลักว่าจะต้องมีความสัมพันธ์ของลายเส้นและจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้น(minutiae) ตรงกัน

หลักการดำเนินคดี กรณีมีการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝง เพื่อทำการยืนยันว่ารอยเท้าเป็นของจำเลย ตัวอย่างเช่น โจทก์อ้างพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อมายืนยันรอยเท้าแฝงที่ตรวจพบตรงกับรอยเท้าของจำเลย จำเลยสามารถนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาหักล้างข้ออ้างดังกล่าวของโจทก์ได้ กรณีนี้จึงมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาทางเทคนิคซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้น คู่ความแต่ละฝ่ายต่างก็อ้างผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานให้ความเห็นสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตนได้ ซึ่งทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลมีผู้เชี่ยวชาญหลายคนเข้ามาให้ความเห็นในคดีนั้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหาว่าผู้เชี่ยวชาญที่ได้เข้ามาให้ความเห็นเกี่ยวกับรอยเท้าแฝงหากผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นแตกต่างกัน ทั้งๆ ที่ประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นนั้นเป็นประเด็นเดียวกัน อาจเนื่องมาจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีการศึกษาและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมีความเห็นที่แตกต่างกันนี้ย่อมมีผลต่อการทำหน้าที่ของศาลในการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน ผู้เขียนเห็นว่า เรื่องความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่

แตกต่างกันเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยากสำหรับศาล ผู้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่จะตรวจสอบความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญโดยลำพังว่า ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความถูกต้องสมเหตุสมผลหรือไม่ ดังนั้น ในกรณีที่ศาลใช้ดุลยพินิจโดยลำพังในการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความแต่ละคนเองอ้างมาเป็นพยานนั้น แม้ว่าศาลจะได้พิเคราะห์จากเหตุผลที่ผู้เชี่ยวชาญของคู่ความแต่ละฝ่ายนำมาสนับสนุนความเห็นและนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเชื่อว่ามีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้มาประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้นก็ตาม แต่พยานผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างมาเป็นพยานของตนนั้น มักจะเบิกความด้วยความลำเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายที่จ้างหรือแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยาน จึงไม่มีหลักประกันที่แน่นอนว่าศาลได้รับฟังความเห็นที่มีความถูกต้องมาประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดคดี และเมื่อศาลทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเชื่อว่าเป็นความเห็นที่ถูกต้องและมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้มาประกอบการวินิจฉัยคดีให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะคดีแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวโดยนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีนั้นได้อ้างเป็นพยานหลักฐานของตนซึ่งเป็นความเห็นที่แตกต่างจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลรับฟังว่าเป็นความเห็นที่ถูกต้องมาเป็นเหตุอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลนั้นได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวย่อมทำให้กระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาประกอบวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากคู่ความทุกฝ่ายในคดีและเป็นเหตุให้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาดุลยพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลเกี่ยวกับการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวย่อมมีผลทำให้กระบวนพิจารณาคดีของศาลช้าลงได้ อันมีสาเหตุเนื่องมาจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญไว้อย่างชัดเจนนั่นเอง เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องดังกล่าวพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลได้มีระบบการตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญที่มาเบิกความในชั้นศาลโดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้[4]

1) การขึ้นทะเบียนพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ผู้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ก็อาจเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาลได้ แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นก่อน

2) การตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญตาม FRE ข้อ 702 เป็นเรื่องของคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะต้องมีลักษณะดังนี้ คือเบิกความอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เพียงพอ ไม่ใช่การคาดเดา หรือความเชื่อ เป็นผลจากหลักเกณฑ์และวิธีการที่เชื่อถือได้ และพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นได้ปรับหลักเกณฑ์และวิธีการเข้ากับข้อเท็จจริงแห่งคดีอย่างที่เชื่อถือได้

---

[4] ปรางทอง เดชใด. การตรวจสอบความจริงของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์, วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2553, หน้า 141-142.

นอกจากนั้นแล้วยังมีหลักเกณฑ์อื่นที่สำคัญอีก คือ

1) The Frye Test ที่ให้ความสำคัญกับหลักการยอมรับโดยทั่วไปของทฤษฎีและวิธีการตรวจทางวิทยาศาสตร์

2) The Relevancy Test เป็นหลักการที่สอดคล้องกับ Federal Rule of Evidence ข้อ 401 403 และ 702 โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี ลักษณะของคำเบิกความที่มีทฤษฎีพิสูจน์ได้

3) The Reliability Requirement หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน โดยพิจารณาจากเทคนิคการตรวจและวิธีการคำนวณความน่าจะเป็นหรือการแปรผลการตรวจพิสูจน์ โดยจะต้องผ่านขั้นของ Preliminary Question

ส่วนการตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญของประเทศอังกฤษนั้น เป็นไปตามหลักพยานความเห็น คือเกี่ยวเนื่องกับประเด็นในคดี และพยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดี หรือมีคุณค่าในการพิสูจน์ความจริงในคดีได้ โดยศาลจะทำหน้าที่ในการวินิจฉัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญนั้นเอง

4. ปัญหาเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในการเป็นพยานตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝง

ตามหลักวิทยาการตำรวจ ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์เอกสารและวัตถุพยานต่างๆ จะต้องมีทั้งความรู้ในด้านวิชาการและมีเอกสารการรับรองวิทยฐานะ อีกทั้งจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ความชำนาญในการปฏิบัติงานมานานพอสมควร จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพราะฉะนั้นผู้ที่จะมาตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงได้ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทำการตรวจและให้ความเห็นกรณีรอยเท้าแฝงที่พบในวัตถุของกลาง และในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ว่า เป็นรอยเท้าแฝงของจำเลย แต่ไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็น เช่นนี้ศาลจะรับฟังได้เพียงใดนั้น ตามหลักการแล้วผู้เชี่ยวชาญจะต้องพิสูจน์ให้คนธรรมดาเชื่อ ไม่ใช่ว่า เอาหลักวิชาและความชำนาญทางปฏิบัติมาอ้างแล้วก็ต้องเชื่อฟังเสมอไป ในคดีอาญาจะส่งหลักฐานการพิสูจน์หลักฐานต่อศาลเท่านั้นยังไม่พอ ผู้พิสูจน์จะต้องมาศาลด้วย เพื่อให้เขาซักค้าน จนเชื่อฟังได้ ในกรณีดังกล่าว ศาลก็รับฟังได้ว่าได้พบรอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ แต่ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า จำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ด้วย เพราะร่องรอยนั้นอาจจะมีอยู่ก่อนหรือภายหลังเกิดเหตุก็ได้ จึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงที่มาของรอยเท้าแฝง พิสูจน์ว่าจำเลยไปอยู่ในที่สถานที่เกิดเหตุและได้กระทำความผิดจริง เพื่อให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย ฟังความขึ้นและลงโทษจำเลยได้

พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยศาลค้นหาความจริงในคดี คุณสมบัติความเป็นกลางจึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก แต่เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งอาจมีอคติหรือเอนเอียงจนทำให้เกิดการเบี่ยงเบนได้ ซึ่งอาจเกิดจากความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับหน้าที่หรือทำให้มีการแสวงหาประโยชน์จากการทำหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญได้ ประโยชน์ส่วนบุคคลนี้อาจเป็นประโยชน์ส่วนตัวของผู้เชี่ยวชาญผู้นั้น ซึ่งอาจมีผลประโยชน์ได้เสียในผลแห่งคดีโดยตรงหรือโดยปริยายหรือมีผลประโยชน์ทางการเงิน การมีส่วนเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์กับบุคคลใดในคดี ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรมเป็นกลาง ปัญหาส่วนใหญ่ปรากฏในกรณีที่คู่ความแต่ละฝ่ายต่างอ้างผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตน เพราะคู่ความมักจะเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นเป็นประโยชน์แก่คดีของตน ซึ่งความเห็นดังกล่าวอาจเกิดจากการรับรู้ข้อมูลของฝ่ายที่อ้างตนเองมาเพียงด้านเดียว ทำให้เกิดความเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายที่อ้างตนเองมา เกิดอคติทำให้ความเห็นนั้นไม่ถูกต้องแท้จริงได้ ผู้เขียนเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญควรทำหน้าที่ช่วยศาลในการวินิจฉัยปัญหาที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้นจึงควรกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามาสู่กระบวนพิจารณาของศาลมีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง ซึ่งเป็นหน้าที่ต่อศาลโดยตรงไม่ใช่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของคู่ความฝ่ายที่อ้างตนเองมาเท่านั้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม

ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า เหตุความไม่เป็นกลางดังกล่าวของผู้เชี่ยวชาญที่มาเป็นพยานคู่ความอีกฝ่ายน่าจะคัดค้านผู้เชี่ยวชาญได้โดยเทียบเคียงเหตุคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11, 12 และมาตรา 129 (2) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ดังนี้

1) กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นมีผลประโยชน์ได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในคดี

2) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น เป็นญาติร่วมสายโลหิตของตนหรือสายโลหิตของคู่สมรส เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดาน หรืออาจเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือนายจ้างของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

3) มีเหตุอย่างอื่นอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งทำให้เสียความยุติธรรมหรือเป็นกลางไป

อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่ให้สิทธิคู่ความผู้เชี่ยวชาญโดยตรงนั้นยังไม่มี จึงควรบัญญัติเหตุห้ามหรือเหตุคัดค้านผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบคุณสมบัติและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

นอกจากปัญหาความเป็นกลางของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ยังมีปัญหากรณีผู้เชี่ยวชาญไม่ประสงค์มาเป็นพยานในศาลอันมีสาเหตุเนื่องมาจากเรื่องจำนวนค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มาทำหน้าที่เป็นพยานในศาล ซึ่งแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ของไทยนั้นได้บัญญัติให้ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมและรับชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปตามที่ได้ออกไปในการทำความเห็นเสนอต่อศาล โดยคำนึงสภาพแห่งคดี ความยากง่ายของงานที่ต้องทำ และระยะเวลาที่ต้องเสียไปในการทำรายงานตลอดจนถึงฐานะทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญก็ตาม แต่ก็ไม่มีอัตราที่แน่นอน อีกทั้งจำนวนเงินค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการที่ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับค่าตอบแทนจากการทาทำหน้าที่เป็นพยานในศาลนั้น ไม่คุ้มกับการสูญเสียเวลาและสูญเสียรายได้ที่จะได้รับจากกาที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นได้ประกอบวิชาชีพตามปกติ นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้มาทำหน้าที่เป็นพยานให้ความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้น ถูกคู่ความฟ้องร้องให้รับผิดโดยอ้างว่าการให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นความเท็จและทำให้รูปคดีของคู่ความนั้นเสียเปรียบหรือทำให้แพ้คดี ซึ่งกรณีดังกล่าวก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญไม่ประสงค์ที่จะมาเป็นพยานศาลเพราะเกรงว่าจะถูกคู่ความฟ้องร้องและต้องเสียเวลาในการต่อสู้คดีกับคู่ความนั้น

5. ปัญหาความบกพร่องในการรักษาพยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง

การรักษาพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ หมายถึง การรักษาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไว้ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เรียกว่า ลูกโซ่การคุ้มครองพยานหลักฐานโดยตลอด (Chain of custody) เนื่องจากการนำวัตถุหรือสิ่งของที่ได้จากที่เกิดเหตุไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์จะต้องแสดงลูกโซ่ของการครอบครองวัตถุหรือสิ่งที่ส่งตรวจพิสูจน์นั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าวัตถุหรือสิ่งของนั้นอยู่ในความครอบครองของผู้ใด หน่วยงานใดตั้งแต่เริ่มเก็บจนกระทั่งนำไปแสดงหรือนำสืบในศาลโดยที่การครอบครองดังกล่าวจะต้องไม่ขาดช่วง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการครอบครอง เช่น มีการส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ที่ห้องปฏิบัติการ จะต้องมีบันทึกเป็นหลักฐานแสดงการรับส่งของกลางนั้นโดยตลอด ตามกฎลูกโซ่ของการครอบครองนี้มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดการ (Taking) จะต้องกระทำโดยบุคคลผู้เก็บวัตถุพยานหรือสิ่งส่งตรวจวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์นั้น เพื่อจำแนกวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ โดยการทำตำหนิเครื่องหมายกำกับอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันการสูญหายหรือผิดพลาดในการจัดเก็บซึ่งอาจจะสับเปลี่ยนกับวัตถุหรือสิ่งของในคดีอื่น จะต้องระบุวัน เดือน ปี เวลาที่เก็บ พร้อมทั้งรายละเอียดต่างๆ ของวัตถุหรือสิ่งของนั้น

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บ (Keeping) จะต้องจัดเก็บตามหลักวิชาการ แยกประเภทวัตถุหรือสิ่งของอย่างเป็นระบบ ป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของนั้น

ป้องกันการปนเปื้อนและผิดพลาด การเก็บที่ดีจะต้องแสดงให้เห็นถึงการเก็บและการครอบครองวัตถุหรือสิ่งของอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การขนส่ง (Transporting) การขนส่งวัตถุพยานทุกครั้งจะต้องมีความรัดกุมและแสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการสับสนกับของกลางหรือวัตถุอื่นๆ รวมถึงต้องแสดงให้เห็นได้ว่าวัตถุหรือสิ่งของนั้นได้ถูกบรรจุหีบห่อ ปิดผนึก และติดฉลากได้อย่างเหมาะสม การขนส่งของกลางทางไปรษณีย์จะต้องเป็นไปรษณีย์ลงทะเบียน และมีหลักฐานการรับอย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 การส่งมอบ (Delivering) จะต้องพิสูจน์ได้ว่าของกลางหรือวัตถุสิ่งของนั้นได้มีการส่ง และการรับอย่างเป็นระบบ มีหลักฐานแน่นอนตรวจสอบได้ โดยมีหลักฐานแสดงวัน เดือน ปี เวลาที่รับของกลาง รายละเอียดของวัตถุสิ่งของ และให้ผู้รับลงลายมือชื่อพร้อมทั้งเวลาไว้ในสำเนาหนังสือนำส่งการแสดงให้เห็นถึงการครอบครอง การจัดการ การจัดเก็บ การขนส่งและการส่งมอบวัตถุสิ่งของหรือของกลางในคดีอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องไม่ขาดตอนและมีหลักฐานการครอบครองที่ถูกต้องตรวจสอบได้ มีอุปกรณ์ในการจัดเก็บที่ได้มาตรฐาน มีสถานที่จัดเก็บที่ปลอดภัยจากการเปลี่ยนแปลงหรือการทำลายโดยธรรมชาติ หรือการสัมผัสจากบุคคลอื่นที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบันทึกรายละเอียดของการรับส่งของกลาง การเคลื่อนย้ายวัตถุสิ่งของหรือของกลาง และกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ดูแลเก็บรักษาวัตถุหรือสิ่งของดังกล่าวด้วย เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดการโต้แย้งว่าวัตถุหรือสิ่งของที่ส่งตรวจหรือของกลางนั้นไม่ใช่สิ่งที่ยึดได้มาจากที่เกิดเหตุหรือไม่ใช่ของกลางตัวจริง ซึ่งจะมีผลต่อการรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในกรณีที่ผู้จัดส่งวัตถุหรือของกลางไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ควรจะต้องแจ้งให้ผู้เชี่ยวชาญทราบว่าผู้ส่งได้จัดการกับของกลางนั้นอย่างไรบ้าง การไม่แจ้งดังกล่าวอาจทำให้การแปรผล หรือให้ความเห็นของแพทย์คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ หลักเกณฑ์ในการจัดเก็บ การรักษาพยานหลักฐานและการครอบครองพยานหลักฐานหรือของกลางอย่างเป็นระบบนี้ ช่วยลดปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับคุณค่าของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากกระบวนการทำงานที่เป็นระบบชอบด้วยกฎหมายและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน ตั่งแต่การรักษาสถานที่เกิดเหตุ การจัดเก็บ การตรวจพิสูจน์ การครอบครอง และการส่งมอบวัตถุหรือสิ่งของทำให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความน่าเชื่อและไม่สามารถโต้แย้งได้ว่ามีความผิดพลาดหรือบกพร่องเกิดขึ้นแก่วัตถุหรือสิ่งของในกระบวนการจัดเก็บ

การเก็บรวบรวมและการจัดส่งพยานวัตถุจากสถานที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชั้นของการสืบสวนและสอบสวน และแม้กระทั่งในชั้นศาลก็ตาม การเก็บพยานวัตถุต้องกระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมายจึงจะถือเป็นพยานหลักฐานที่ยอมรับได้ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนที่จะทำการเก็บพยานวัตถุก็คือ กฎหมายที่ให้อำนาจผู้ทำการเก็บวัตถุพยาน

เพื่อให้พยานวัตถุที่ได้ตรวจเก็บมาถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ พยานวัตถุนั้นจะต้องระบุรายละเอียดของพยานวัตถุอย่างชัดเจน แสดงช่วงของการครอบครองพยานวัตถุโดยตลอด เป็นพยานวัตถุที่มีความเป็นสาระสำคัญ และปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายทุกขั้นตอน ดังนั้น การเก็บพยานวัตถุควรกระทำโดยผู้มีอำนาจโดยตรง ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นจนถึงขั้นตอนการตรวจพิสูจน์พยานวัตถุซึ่งควรจะผ่านการส่งต่อหรือผ่านมือคนน้อยคนที่สุด และไม่ขาดช่วงการครอบครองพยานวัตถุ สามารถแสดงลูกโซ่การครอบครองพยานวัตถุ การเก็บตัวอย่างของพยานวัตถุควรเก็บไว้ให้มากที่สุดเพราะสถานที่เกิดเหตุมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ทำให้ไม่สามารถกลับไปเก็บพยานวัตถุเพิ่มเติมได้ ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานวัตถุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 128 129 130 และ มาตรา 132 ระบุให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด รวมทั้งตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้เสียหายยินยอม รวมถึงตรวจสิ่งของ ตรวจลายเท้า และบันทึกรายละเอียด

พยานวัตถุประเภทที่เป็นรอยประทับ ได้แก่ รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ซึ่งการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า เป็นสาขาหนึ่งในวิชาการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล จากการศึกษาค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์เป็นเวลาช้านานพบว่าลักษณะลายเส้นที่ปรากฏบนนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของมนุษย์สามารถใช้ในการตรวจพิสูจน์ได้ดี เนื่องจากพบความจริง 2 ประการคือ

1. ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกันซึ่งแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างกันไม่เหมือนกันแม้กระทั่ง พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ฝาแฝด

2. ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ของแต่ละบุคคลนั้นไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย หรือแม้แต่ตายแล้วถ้ามีการรักษาสภาพศพให้ดี ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ก็จะคงสภาพไม่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้นการนำลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า มาใช้ในการตรวจพิสูจน์บุคคลจึงเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศทั่วโลกทั้งในการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีต่าง ๆ และการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลในกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

การใช้วัตถุพยานลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสืบสวนสอบสวนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

1. การตรวจเก็บลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ในสถานที่เกิดเหตุ ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ในสถานที่เกิดเหตุเป็นวัตถุพยานที่มีคุณค่ามากที่สุดประเภทหนึ่งสำหรับการสืบสวนสอบสวน

ของพนักงานสอบสวน จึงต้องมีการเก็บโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเลือกวิธีตรวจเก็บและสารเคมีที่เหมาะสมกับสภาพของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง และพื้นผิวของวัตถุ

2. ตัวอย่างพิมพ์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าของผู้ต้องสงสัยหรือผู้เกี่ยวข้องต้องพิมพ์ให้มีลายเส้นสีดำสลับขาวติดชัดเจนและสมบูรณ์ ความกว้างตั้งแต่ขอบเล็บด้านหนึ่งถึงอีกด้านหนึ่ง (พิมพ์กลิ้งนิ้ว) ความยาวตั้งแต่ข้อนิ้วข้อแรกถึงปลายนิ้วโดยให้ข้อนิ้วทั้งห้าอยู่ในแนวระดับเดียวกัน ไม่พิมพ์นิ้วมือทับตัวอักษรหรือพิมพ์นิ้วทับกันเองเพื่อใช้ในการตรวจพิสูจน์ ถ้าหากตัวอย่างมีลายเส้นติดไม่ชัดเจนสมบูรณ์จะทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบได้ เพราะลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงจากสถานที่เกิดเหตุไม่สามารถกำหนดได้ว่าเก็บได้จากส่วนใดของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า

3. การตรวจเก็บลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ในสถานที่เกิดเหตุต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการตรวจเก็บด้วย เพราะความคมชัดของรอยนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ขึ้นอยู่กับสภาพของวัตถุ สภาพของเงื่อนไขของการประทับ อย่างเช่น ปริมาณของสารที่ขับออกมาจากต่อมเหงื่อ แรงที่ใช้กด ระยะเวลาที่กด เป็นต้น ขึ้นอยู่กับสภาพของอากาศและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุณหภูมิ ความชื้น ลม ฝน น้ำ ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไปเป็นเวลานาน ลายเส้นของลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงในสถานที่เกิดเหตุจะมีความคมชัดน้อยลงหรือเลือนหายไป

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนนั้น ในขั้นตอนของการทำสำนวนการสอบสวนมีกฎหมายและระเบียบต่างๆ กำหนดวิธีการปฏิบัติงานอยู่มากมาย อีกทั้งในส่วนของเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประกอบสำนวนการสอบสวนในด้านนิติวิทยาศาสตร์ ได้มีวิธีปฏิบัติที่ต้องมีการศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเมื่อเกิดเหตุขึ้น ซึ่งโดยส่วนมากแล้ว พนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ทำให้ในบางคดีอาจทำให้พนักงานสอบสวนเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุได้ไม่ครบถ้วน หรืออาจทำลายพยานหลักฐานสำคัญได้โดยไม่รู้ตัว ส่งผลกระทบต่อการสืบสวน และการทำสำนวนการสอบสวน อาจทำให้ในคดีไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้ เป็นผลให้การอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนไม่เกิดประสิทธิภาพ และประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหาย ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้ และที่สำคัญการจัดเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์พนักงานสอบสวนผู้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานยังไม่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบลูกโซ่ของการครอบครองพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับความเป็นอย่างเต็มที่ ซึ่งเรื่องการจัดเก็บ การขนส่ง และการส่งมอบพยานวัตถุต่อผู้ชำนาญการในการตรวจพิสูจน์รอยฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝง ซึ่งก็คือลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยาน ในปัจจุบันพบว่า ยังไม่มีระบบตรวจสอบที่ชี้ให้เห็นถึงความถูกต้อง

อย่างแท้จริง ในพื้นที่ต่างจังหวัดยังมีเจ้าพนักงานผู้ตรวจเก็บที่มีความรู้ความชำนาญไม่เพียงพอ ทั้งยังไม่มีกฎหมายควบคุมระบบการจัดเก็บดูแลรักษาโดยตรง คงมีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 101 บัญญัติไว้ว่า สิ่งของซึ่งยึดได้ในการค้น ให้ห่อหรือบรรจุหีบห่อตราไว้ หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานวัตถุโดยทั่วไปที่ยึดได้ในการค้น แต่การนำส่งวัตถุพยาน เช่น รอยฝ่าเท้าแฝง หรือรอยฝ่ามือแฝง เพื่อไปตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์กลับไม่มีบทบัญญัติที่ควบคุมไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ถูกโต้แย้งถึงความบกพร่องต่างๆ เกี่ยวกับการครอบครองวัตถุพยาน อันทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานนั้นลดลงได้ ตลอดจนส่งผลให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีวิธีการได้มาแต่ยังขาดมาตรฐานการตรวจเก็บวัตถุพยานหรือขาดลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยานได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 266/1

บทที่ 5
สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

ในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีประเภทอื่นๆ เช่น คดีปกครอง ส่วนใหญ่แล้วมักจะมีคู่ความสองฝ่าย คือ ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย ทั้งโจทก์และจำเลยต่างก็กล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่างๆ มาในคำฟ้องและคำให้การเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาและข้อแก้ต่างของตน ข้อเท็จจริงต่างๆ ย่อมจะตรงกันบ้างและขัดแย้งกันบ้าง ถ้ากระบวนการพิจารณาจบสิ้นเพียงเท่านี้ ศาลย่อมไม่สามารถจะชี้ขาดได้ว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด เพราะศาลไม่มีทางจะทราบได้ว่าฝ่ายใดพูดจริงฝ่ายใดพูดเท็จ ฉะนั้น คู่ความแต่ละฝ่ายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของตนให้ศาลเชื่อ ซึ่งแนวทางหนึ่งก็คือ การนำพยานหลักฐานมาแสดงยืนยันข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างนั้นเอง (เข็มชัย ชุติวงศ์ : 2557) เนื่องจากพยานหลักฐานถือเป็นสิ่งที่สามารถนำมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้างได้

คดีอาญามีการกำหนดมาตรฐานการพิสูจน์ไว้ค่อนข้างสูง ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในระบบกฎหมายสากล เรียกว่า proof beyond reasonable doubt คือโจทก์ต้องสืบให้เห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัย หลักการนี้เป็นมาตรฐานสากลที่แทบทุกประเทศใช้กันรวมถึงประเทศไทยด้วย (จรัญ ภักดีธนากุล : 2553) ซึ่งหลักการดังกล่าวประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 คือ

“มาตรา 227 บัญญัติว่า ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย”

เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว โจทก์มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ว่ามีการกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น โดยปราศจากเหตุสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลจึงจะพิพากษาลงโทษจำเลยตามฟ้องโจทก์ได้ แต่หากพยานหลักฐานของโจทก์ที่นำสืบมีเหตุเคลือบแคลงอันควรสงสัยศาลต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาให้ได้ความจริงว่าจำเลยกระทำความผิดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

พยานหลักฐานต่างๆ จึงต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนัก สมเหตุสมผลและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งในปัจจุบันการกระทำผิดอาญามีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิมมาก ผู้กระทำความผิดมีการกระทำที่ซับซ้อน มีการปกปิด มีการทำลายหลักฐานในที่เกิดเหตุ หรือไม่มีประจักษ์พยานที่เห็นเหตุการณ์ ทำให้การนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปได้ยากมากขึ้น เช่น ในคดีฆาตกรรมที่มีการหั่นทำลายศพจนไม่อาจทราบได้ว่าผู้ตายเป็นใคร บุคคลใดเป็นผู้ลงมือกระทำความผิด หรือการลักทรัพย์ที่ไม่มีหลักฐานในที่เกิดเหตุ จึงมีความจำเป็นต้องมีการพิสูจน์ทาง นิติวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อทราบข้อเท็จจริงที่บุคคลธรรมดาไม่อาจเข้าใจหรือรับรู้ได้ ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นการตรวจลายพิมพ์ DNA ลายพิมพ์นิ้วมือแฝง ลายเท้า ที่จะทำให้ทราบได้ว่าผู้ตายเป็นใคร หรือทราบถึงตัวคนร้ายที่เป็นผู้กระทำความผิด พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการนำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ความผิดความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ รวมทั้งยังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีความแม่นยำ แน่นอน และมีความน่าเชื่อถือ แต่ในทางตรงกันข้าม ยังมีคดีจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีหลักฐานใดๆ ในที่เกิดเหตุที่จะนำมาตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้นอกจากรอยเท้าแฝง ซึ่งรอยเท้าแฝงที่พบในที่เกิดเหตุหากมีการจัดเก็บตัวอย่างและมีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ก็เป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่กลับไม่ได้รับความสนใจในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์จากเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเกิดจากเหตุผลหลายประการ

แม้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะมีความสำคัญและจำเป็นในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี แต่พยานหลักฐานดังกล่าวจะใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและมีส่วนช่วยอำนวยความยุติธรรมได้เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงกฎหมายที่เอื้อต่อการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์กรณีรอยเท้าแฝงในประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนพบปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานประเภทรอยเท้าแฝง

พนักงานสอบสวนถือเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ จากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง เท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา แม้เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็มีหน้าที่ต้องรวบรวมด้วย

ผู้ต้องหาจึงอาจเสนอพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนได้ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2558) และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ถือเป็นพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในพิสูจน์ข้อเท็จจริงและเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาตามมาตรา 131 และมาตรา 131/1 ยังบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ซึ่งหากมีความจำเป็นต้องเก็บตัวอย่างเลือดเนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำเพียงเท่าจำเป็นและสมควรโดยวิธีที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้นและผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม

แต่อย่างไรก็ตาม แม้พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในสถานที่เกิดเหตุและตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการสืบสวนและการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นแนวทางในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนก็ตาม แต่บทกฎหมายดังกล่าวก็มิใช่บทบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องทำการตรวจและรวบรวมพยานหลักฐานทุกประเภทที่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ และในการตรวจสถานที่เกิดเหตุหลายต่อหลายคดี พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจสถานที่เกิดเหตุได้เองโดยไม่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วย เว้นแต่แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีร่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการและจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานกลางหรือศูนย์พิสูจน์หลักฐานหรือพิสูจน์หลักฐานจังหวัดในพื้นที่แล้วแต่กรณี พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินการประสานให้ผู้เชี่ยวชาญมาร่วมในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้นในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการตรวจเก็บพยานหลักฐานต่างๆ จะมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ร่วมด้วยหรือไม่ หรือจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับคดี ถือเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวน แม้กฎหมายจะบัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด แต่หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอแล้ว ก็เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนว่าจะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวน

ก็ได้[1] ซึ่งการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น อาจมีความเป็นไปได้ว่า การรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุไม่เพียงพอต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เนื่องจากพนักงานสอบสวนขาดความรู้ความเชี่ยวชาญ การละเลย การไม่ใส่ใจ หรือการไม่เห็นความสำคัญของพยานหลักฐานบางชนิด อย่างเช่น รอยเท้าแฝงในที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มักจะปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุเกือบทุกเหตุการณ์ที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และหลายต่อหลายคดีก็เป็นเพียงพยานหลักฐานชนิดเดียวที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุ รอยเท้าแฝงจึงเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าพยานหลักฐานอื่นที่จะพิสูจน์ความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดได้หากมีการจัดเก็บตัวอย่างรอยเท้าแฝงเมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจวิเคราะห์ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ก็จะทำให้ได้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทำให้ทราบถึงคุณสมบัติต่างๆ ของบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็น การเดิน การลงน้ำหนักเท้า ขนาดตัว น้ำหนัก ความสูง ที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ จนนำไปสู่การติดตามจับกุมตัวคนร้ายและใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดี แต่ก็มีหลายครั้งที่เมื่อส่งรอยเท้าแฝงไปให้เจ้าหน้าที่ทางห้องทดสอบทางวิทยาศาสตร์ตรวจสอบก็ไม่สามารถตรวจสอบได้ อันเนื่องมากจากการเก็บรักษาพยานหลักฐานที่ไม่ตรงตามหลักการลูกโซ่แห่งวัตถุพยาน

จากการศึกษายังพบว่า พนักงานสอบสวนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานประเภทรอยรองเท้าหรือรอยเท้าแฝง เนื่องจากพนักงานสอบสวนยังไม่มีความรู้ในเรื่องรอยเท้าแฝงอย่างเพียงพอ และผู้เชี่ยวชาญมักถูกตั้งคำถามถึงสิ่งที่สามารถตรวจสอบได้จากการเปรียบเทียบรอยรองเท้ากับรองเท้า และในกรณีที่ผลการตรวจพิสูจน์ให้ผลตรงกัน ผู้เชี่ยวชาญจะต้องกล้ายืนยันว่ารอยรองเท้าหรือรอยเท้าแฝงที่พบในสถานที่เกิดเหตุมาจากรองเท้าหรือรอยเท้าของผู้ต้องหา ผลจากการที่บุคคลในกระบวนการยุติธรรมไม่เห็นความสำคัญของรอยเท้าแฝง ส่งผลทำให้พนักงานสอบสวนผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุเกิดความท้อใจและไม่เห็นความสำคัญต่อการตรวจรอยรอยประทับรอยเท้าแฝง ซึ่งรอยเท้าแฝงส่วนใหญ่มองเกือบไม่เห็น ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ อดทนอดกลั้นและความละเอียดรอบรอบคอบ เมื่อพนักงานสอบสวนไม่มีความเชี่ยวชาญย่อมส่งผลทำให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุเข้าใจผิดว่าไม่มีรอยประทับหรือรอยเท้าแฝงดังกล่าวปรากฏในที่เกิดเหตุ จึงไม่ได้ตรวจดูอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งบางครั้งอาจทำให้ไม่สามารถนำ

---

[1] คำพิพากษาฎีกาที่ 5766/2549 แม้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131 จะบัญญัติว่าพนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็หาบังคับให้พนักงานสอบสวนจำต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีทั้งหมดรวมไว้ในสำนวนคดีแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจจะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้

ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เป็นผลให้การอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนไม่เกิดประสิทธิภาพ และประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหาย ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เข้าไว้ในสำนวนคดีอย่างเต็มที่ รวมถึงการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์โดยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าหากเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจหรือตำรวจสายสืบจะไม่มีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ได้ แม้ว่าจะพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและพบพยานหลักฐานหรือร่องรอยที่ปรากฏบนลำตัว ร่างกายของบุคคลหรือรอยเท้าแฝงในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งถ้าหากจะทำการตรวจพิสูจน์หรือเก็บพยานหลักฐานเพื่อนำไปพิสูจน์หลักฐาน เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นจะต้องนำตัวบุคคลหรือแจ้งให้พนักงานสอบผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่เกิดเหตุทราบ เพื่อดำเนินการตามมาตรา 131/1 ต่อไป ซึ่งอาจทำให้พยานหลักฐานสูญหายหรืออาจทำให้เสียโอกาสในการพิสูจน์ความจริงไป ซึ่งปัญหาในลักษณะเช่นนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลหรือส่วนของร่างกายได้ โดยไม่จำกัดว่าเจ้าพนักงานนั้นจะต้องเป็นพนักงานสอบสวนเท่านั้น เพียงแต่จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในเรื่องการตรวจค้น ยึดโดยมีเหตุอันสมควร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดผู้มีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจไว้เฉพาะที่พนักงานสอบสวนโดยไม่รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและไม่ได้ระบุถึงเหตุผลในการสั่งให้ตรวจว่าจะต้องปรากฏพยานหลักฐานระดับใด อาจส่งผลให้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างไม่ครบถ้วนหรือไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เนื่องมาจากพนักงานสอบสวนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอในการตรวจเก็บพยานหลักฐานในส่วนรอยประทับ รอยเท้าแฝง จึงไม่สามารถนำไปปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับพนักงานสอบสวนมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะเรียกให้ผู้เชี่ยวชาญทางการพิสูจน์หลักฐานร่วมทำการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อพนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอและยังขาดการให้ความสนใจต่อพยานวัตถุประเภทรอยเท้าแฝง ว่ามีรอยดังกล่าวปรากฏอยู่หรือไม่หรือเป็นสิ่งที่สามารถนำไปพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ส่งผลทำให้พนักงานสอบสวนไม่ได้เรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจพิสูจน์หลักฐานเข้าร่วมตรวจด้วย นอกจากนี้ การตรวจสอบการเก็บพยานหลักฐานประเภทพยานวัตถุจากสถานที่เกิดเหตุนั้น กฎหมายมิได้บังคับให้พนักงานสอบสวนจะต้องเรียกเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน และที่สำคัญ ปรากฏว่ายังไม่มีเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นทำการตรวจสอบการรวบรวมพยานวัตถุ หรือพยานเอกสารอย่างแท้จริง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ทางห้องทดสอบทางนิติวิทยาศาสตร์

ไม่สามารถตรวจสอบรอยประทับประเภทรอยเท้าแฝงได้ อันเนื่องมาจากการเก็บพยานวัตถุดังกล่าวโดยไม่ถูกต้องและเก็บรักษาไม่ดี

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงในชั้นศาล

ในการดำเนินคดี หากมีการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงเพื่อยืนยันว่าเป็นรอยเท้าของจำเลย กรณีเช่น โจทก์อ้างพยานผู้เชี่ยวชาญมายืนยันว่ารอยเท้าแฝงตรงกับรอยเท้าของจำเลย จำเลยเองก็สามารถที่จะนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาหักล้างข้ออ้างดังกล่าวของโจทก์ได้ ในคดีจึงมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาทางเทคนิคซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้น คู่ความแต่ละฝ่ายต่างก็อ้างผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานให้ความเห็นสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตนได้ ซึ่งทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลมีผู้เชี่ยวชาญหลายคนเข้ามาให้ความเห็นในคดีนั้น จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาว่า ผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามาให้ความเห็นเกี่ยวกับรอยเท้าแฝงให้ความเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งๆ ที่ประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นนั้นเป็นประเด็นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นผลเนื่องมาจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีการศึกษาและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมีความเห็นที่แตกต่างกันนี้ย่อมมีผลต่อการทำหน้าที่ของศาลในการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน และที่สำคัญพยานผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างมาเป็นพยานของตนนั้นมักจะเบิกความด้วยความลำเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้เรียก อ้างเข้ามาในคดี หรือมาจากการแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญเป็นพยาน ดังนั้น จึงไม่มีหลักประกันที่แน่นอนว่าศาลได้รับฟังความเห็นที่มีความถูกต้องมาประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดคดี และเมื่อศาลได้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเชื่อว่าเป็นความเห็นที่ถูกต้องและมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้นั้นมาประกอบการวินิจฉัยคดีให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะคดีแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวโดยนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีนั้นได้อ้างเป็นพยานหลักฐานของตนซึ่งเป็นความเห็นที่แตกต่างจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลรับฟังว่าเป็นความเห็นที่ถูกต้องมาเป็นเหตุอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลนั้นได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวย่อมทำให้กระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาประกอบวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากคู่ความทุกฝ่ายในคดี จนเป็นเหตุให้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลเกี่ยวกับการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวย่อมมีผลทำให้กระบวนพิจารณาคดีของศาลช้าลงได้

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในการเป็นพยานตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝง

พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยศาลค้นหาความจริงในคดี ดังนั้นความเป็นกลางจึงถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของพยานดังกล่าวเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานประเภทบุคคลที่อาจมีอคติหรือมีความลำเอียงขาดความเป็นกลางได้ ซึ่งอาจ

เกิดจากความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับหน้าที่ รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการทำหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ กรณีประโยชน์ส่วนตัวของผู้เชี่ยวชาญนั้น อาจเป็นผลประโยชน์ได้เสียในผลแห่งคดีโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม รวมถึงผลประโยชน์ทางการเงิน การมีส่วนเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์กับบุคคลใดในคดี ล้วนแล้วแต่ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงธรรมเป็นกลาง ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่มักปรากฏในกรณีที่คู่ความแต่ละฝ่ายต่างอ้างผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตน เพราะคู่ความมักจะเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นเป็นประโยชน์แก่คดีของตน โดยที่ความเห็นดังกล่าวอาจเกิดจากการรับรู้ข้อมูลของฝ่ายที่อ้างตนเองมาเพียงด้านเดียว ทำให้เกิดความเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายที่อ้างตนเองมา เกิดอคติทำให้ความเห็นนั้นไม่ถูกต้องแท้จริงได้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญควรทำหน้าที่ช่วยศาลในการวินิจฉัยปัญหาที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังมีปัญหากรณีผู้เชี่ยวชาญไม่ประสงค์มาเป็นพยานในศาลเนื่องจากสาเหตุเรื่องจำนวนค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มาทำหน้าที่เป็นพยานในศาล ซึ่งแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยนั้นได้บัญญัติให้ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมและรับชดใช้ค่าใช้จ่ายตามที่ได้ใช้จ่ายไปในการทำความเห็นเสนอต่อศาล โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดี ความยากง่ายของงานที่ต้องทำ และระยะเวลาที่ต้องเสียไปในการทำรายงานตลอดจนถึงฐานะทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ แต่ก็ไม่มีการกำหนดอัตราที่แน่นอน อีกทั้งจำนวนเงินค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการที่ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับเป็นค่าตอบแทนจากการทำหน้าที่เป็นพยานในศาลนั้น ไม่คุ้มค่ากับการสูญเสียเวลาและเงินรายได้ที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นได้จากการประกอบวิชาชีพตามปกติ นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้มาทำหน้าที่เป็นพยานให้ความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้น ถูกคู่ความฟ้องร้องให้รับผิดโดยอ้างว่าการให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นการเบิกความเท็จและทำให้รูปคดีของคู่ความนั้นเสียเปรียบหรือทำให้คู่กรณีแพ้คดี ซึ่งกรณีดังกล่าวก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญไม่ประสงค์ที่จะมาเป็นพยานเพราะเกรงว่าจะถูกคู่ความฟ้องร้องและต้องเสียเวลาในการต่อสู้คดีกับคู่ความนั้น

1.5 ปัญหาความบกพร่องในการรักษาพยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง

ในการจัดเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ปรากฏข้อเท็จจริงว่าพนักงานสอบสวนผู้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานยังไม่ให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบลูกโซ่ของการครอบครองพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง อาจทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างเต็มที่ ซึ่งการจัดเก็บ การขนส่งและการส่งมอบพยานวัตถุต่อผู้ชำนาญการในการตรวจพิสูจน์รอยฝ่ามือ ฝ่าเท้าแฝงนี้คือลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยาน ในปัจจุบันพบว่ายังไม่มีระบบตรวจสอบที่ดีเกี่ยวกับความถูกต้องแท้จริง ทั้งเจ้าพนักงานผู้ตรวจเก็บที่มีความรู้ความชำนาญยังมีอัตราไม่เพียงพอกับจำนวนคดีที่เกิดขึ้น ระบบการจัดเก็บดูแลรักษายังไม่มีกฎหมายควบคุมโดยตรง

คงมีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 101 ที่บัญญัติไว้ว่า สิ่งของที่ยึดได้การค้นให้ห่อหรือบรรจุหีบห่อตราไว้ หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานวัตถุโดยทั่วไปที่ยึดได้ในการค้น แต่การส่งวัตถุพยาน เช่น รอยฝ่าเท้าแฝง หรือรอยฝ่ามือแฝง เป็นต้น ไปทำการตรวจสอบพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่มีบทบัญญัติที่ควบคุมไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ถูกโต้แย้งถึงความบกพร่องต่างๆ เกี่ยวกับการครอบครองวัตถุพยาน อันทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานที่ใกล้ชิดถึงตัวบุคคลนั้นลดลงไปอย่างน่าเสียดาย ตลอดจนส่งผลทำให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีวิธีการได้มาซึ่งขาดมาตรฐานการตรวจเก็บวัตถุพยานหรือขาดลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยานได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 266/1

2. ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและข้อขัดข้องในการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีรอยฝ่าเท้าแฝงมาแล้วนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง และปัญหาความบกพร่องในการรักษาพยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132/1 ว่า “ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุนั้น ห้ามไม่ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการค้นหาพยานหลักฐานเกินความจำเป็นและให้ดำเนินการเพียงระยะเวลาตามสมควร เว้นแต่พนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งตั้งแต่ระดับยศพันตำรวจตรีขึ้นไปได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลโดยแสดงเหตุแห่งความจำเป็นที่จะต้องควบคุมหรือรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้โดยใช้เวลานานเกินกว่าปกติ ศาลจะมีคำสั่งหรือออกหมายอนุญาตให้ได้ไม่เกิน 7 วัน แต่อาจขอขยายได้ตามเหตุผลตามข้างต้น และในการนี้ให้รัฐจัดหาสถานที่เพื่อให้บุคคลที่เป็นผู้ครอบครองสถานที่เกิดเหตุนั้นได้อยู่อาศัยในระหว่างการนั้นด้วย”

ส่วนปัญหาความบกพร่องในการรักษาพยานหลักฐานในกรณีรอยเท้าแฝง เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 เพิ่มเป็น วรรคหก

ว่า “กรณีที่ศาลเห็นเอง หรือคู่ความเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลอย่างชัดแจ้ง ในกรณีการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสาร ไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐานและขาดลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยาน ให้นำมาตรา 226/1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ย่อมส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานได้พึงระวังในการตรวจเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มากขึ้น และเพื่อให้มีการพัฒนาเกี่ยวกับการตรวจสอบวิธีการตรวจเก็บวัตถุพยานให้เป็นไปมาตรฐานสากลต่อไป

2.1.1 ด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้พนักงานสอบสวนตระหนักและให้ความสำคัญในการแสวงหาพยานหลักฐานกรณีรอยฝ่าเท้าไม่ปรากฏรอยลายเส้น ควรให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้ความรู้แก่พนักงานสอบสวน และควรเน้นวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานในกรณีรอยฝ่าเท้าไม่ปรากฏรอยลายเส้น และสร้างจิตสำนึก อุดมการณ์ และจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนบรรจุเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมให้แก่พนักงานสอบสวนทุกปี โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ มาเป็นผู้บรรยายให้ความรู้ ทั้งนี้ ให้ใช้เป็นพื้นฐานในการตรวจพิสูจน์เพื่อติดตามหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษต่อไป

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงในชั้นศาล ปัญหาความน่าความน่าเชื่อถือในการตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงในชั้นศาล ศาลอาจใช้วิธีการต่อไปนี้ในการแก้ไขปัญหาได้ โดยการศาลอาจตั้งผู้เชี่ยวชาญในสาขาเดียวกันมาให้ความเห็นในประเด็นดังกล่าวเพื่อจะได้นำมาใช้ประกอบในการพิจารณา นอกจากนั้น ศาลอาจเรียกคู่ความมาสอบถามเพื่อยอมรับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียวโดยให้โอกาสคู่ความทุกฝ่ายมีสิทธิในการซักถามผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม สามารถลดปัญหาความไม่เป็นกลางของผู้เชี่ยวชาญแต่ละฝ่าย และยังช่วยประหยัดเวลาในการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า ควรมีการบัญญัติกฎหมายให้สิทธิคู่ความสามารถคัดค้านผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญมีผลประโยชน์ได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคู่ความใดฝ่ายหนึ่งหรือมีเหตุอย่างอื่นอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งทำให้เสียความยุติธรรมหรือเป็นกลางไปได้ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบคุณสมบัติและความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญต่อไป

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในการเป็นพยานตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝง แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในการเป็นพยานตรวจพิสูจน์รอยเท้าแฝงนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 จัดให้มีองค์กรวิชาชีพเข้ามาตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญ คือให้มีองค์กรวิชาชีพ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการวางหลักปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพและหลักเกณฑ์ในการออก

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ รวมถึงการพิจารณาลงโทษทางวินัยเมื่อผู้ประกอบวิชาชีพถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดข้อบังคับหรือข้อปฏิบัติทางวิชาชีพแล้วปรากฏว่าได้กระทำผิดจริง

ประการที่ 2 หากไม่มีองค์กรวิชาชีพควบคุม กรณีนี้ควรให้หน่วยงานหรือสถาบันฝึกอบรมความรู้ด้านนั้นๆ ทำหนังสือรับรองความเป็นผู้เชี่ยวชาญของบุคคลนั้นเสนอต่อศาล เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาก่อนจะมีคำสั่งให้เข้าทำหน้าที่ในคดี

ประการที่ 3 กำหนดให้มีการตรวจสอบคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญโดยศาล คือ ให้ศาลทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงอย่างเต็มที่โดยการถามพยานผู้เชี่ยวชาญเอง ซึ่งศาลอาจจะถามถึงทฤษฎี วิธีการทดลอง มาตรฐานการทดลอง มาตรฐานของห้องทดลองได้ด้วย เพื่อแสดงถึงความรู้ความเชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือของผู้เชี่ยวชาญนั้น

ประการที่ 4 กำหนดให้มีการตรวจสอบคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญโดยคู่ความ คือ คู่ความต้องมีหน้าที่ในการถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแสดงให้ศาลเห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่โปร่งใส ไม่เป็นกลางในการให้ความเห็นได้ หากมีความเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญนั้นทำความเห็นอย่างมีอคติ หรือกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นได้รับค่าตอบแทนมากเป็นพิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญวางแนวทางในการให้ความเห็นของตนเองไว้ล่วงหน้าเพื่อประโยชน์ของคู่ความฝ่ายที่อ้างผู้เชี่ยวชาญนั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นอีกว่า ควรเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 ให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ผู้ชำนาญการพิเศษที่จะให้ความเห็นในเรื่องการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญ โดยได้รับการรับรองจากหน่วยงานในสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ในการตรวจพิสูจน์ จึงควรจัดให้มีหน่วยงานหรือสถาบันด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความเป็นกลาง เพื่อทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และตรวจสอบมาตรฐานของหน่วยงานหรือสถาบันซึ่งทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างแท้จริง และให้หน่วยงานหรือสถาบันตรวจสอบดังกล่าวมีอำนาจให้การรับรองผลการตรวจพิสูจน์วิเคราะห์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ ว่ามีความน่าเชื่อถือยืนยันได้ในระดับใด กำหนดหลักเกณฑ์และเทคนิควิธีการตรวจพิสูจน์ที่ได้มาตรฐานสากล และทำหน้าที่ตรวจสอบรับรองคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งจะมาทำหน้าที่เป็นพยานผู้ชำนาญการพิเศษเพื่อเบิกความให้ความเห็นประกอบผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)*. กรุงเทพฯ : กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

ก้องวิทย์ วัชราภรณ์. (2559). *พร้อมสอบ กฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพฯ. ม.ป.ท.

กาญจณา สุขาบูรณ์. (2551). *การเปรียบเทียบรอยฝ่าเท้าเพื่อการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). "หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการจับการยึดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา". *วารสารนิติศาสตร์*, 9(4). (กันยายน 2521), 120-136

เข็มชัย ชุติวงคศ์. (2523). พยานผู้เชียวชาญในสหรัฐอเมริกา , *อัยการนิเทศ,* 3(42) , 42-54.

เข็มชัย ชุติวงศ์. (2557). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

คะนึง ฤาชัย. (2514). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

จรัญ ภักดีธนากุล. (2553). *กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

จารุณี สิริพลังคานนท์. (2552). *การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จิตติ เจริญฉ่ำ. (2538). *พยานในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษร.

ฐาน ธนชัยวิวัฒน์. (2552). *ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล.

ณัฐ ตันศรีสวัสดิ์และชินวัต สุวรรณทิพย์. (2549). การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ *จุฬาลงกรณ์เวชสาร* 50(11), (พฤศจิกายน 2549), 763-7

ดาราวรรณ ใจคำป้อ. (2541). *การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ถวัลย์ อาศนะเสน. (2520). *นิติเวชศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทัศนะ หอมทวนลม (2561, 5 กรกฎาคม) รองผู้กำกับการหัวหน้างานสอบสวน สภ.หน้าพระลาน สัมภาษณ์โดย บัญชา ปั้นประดับ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย. (2548). *อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ.

ธนัทเทพ เธียรประสิทธิ์. (2548). *กฎหมายควบคุมการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีพิเศษในคดีอาญาซึ่งกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์. (2548). “หลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน”. *บทบัณฑิตย์* 61 (มกราคม 2548) : 202-277.

นุชนภางค์ ศิริอัสสกุล. (2539). *บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

บัญชา ปั้นประดับ. (2561, 5 กรกฎาคม). รักษาราชการแทนผู้บังคับการสกัดกั้นลำเลียงยาเสพติด สัมภาษณ์โดย กาญจณา สุขาบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ประมูล สุวรรณศร. (2511). “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์” บทบัณฑิตย์ 25, ตอน 1 (มกราคม) : 31-39

พงศกรณ์ ชูเวช. (2531). *การพิสูจน์หลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณการ.

พรทิพย์ โรจนสุนันท์. (2543). เปิดแฟ้มนิติวิทยาศาตร์. *อัพเดท* 15 (ตุลาคม 2543), 108-110.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

พัชรา สินลอยมา. (2560). *การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์ โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยกิจการยุติธรรม*. สำนักกิจการยุติธรรม.

พิพากษ์ เกียรติกมเลศ. (2546). “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการตรวจค้น และการจับกุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเฉพาะกรณี : อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นก่อนฟ้องคดี”

มโน ซอศรีสาคร. (2538). *การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ ค้น ยึด โดยมิชอบ: ศึกษาเฉพาะกรณีพยานวัตถุและพยานเอกสาร*, (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ยิ่งพรัณณฐ์ คำภูเวียง. (2555). “เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

รุ่งระวี โสขุมา. (2539). ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ กับการดำเนินคดีอาญา. *บทบัณฑิต* 52, 1 (มีนาคม 2539), 195-210.

รุจิรัตน์ ชุมวรเดช. (2536). *พยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วสันต์ พานิช และคนอื่นๆ. (2556). *คู่มือ สิทธิมนุษยชน นิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์สำหรับทนายความ*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2558). *กฎหมาย วิ. อาญาพิสดาร* เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร แสงจันทร์การพิมพ์.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2541). การใช้ประโยชน์จากผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชและทางนิติวิทยาศาตร์เป็นพยานในศาลกับการใช้ผู้เชี่ยวชาญในทางที่ไม่ถูกต้อง. *ดุลพาห* 2, 54 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2541), 807-824.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2525). การประเมินผลจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์. *บทบัณฑิตย์* 39, 1 (2525), 807-824.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2525). *แนวทางพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2515). การประเมินผลจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์. *บทบัณฑิตย์*, เล่มที่ 9, ตอนที่ 1. หน้า 807-824.

_____.(2548, มิถุนายน) การร้องเรียนพยานผู้เชี่ยวชาญในสหราชอาณาจักร. *บทบัณฑิตย์*, เล่มที่ 61, ตอนที่ 2. หน้า 7-19.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2526). *นิติเวชศาสตร์สำหรับนักกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

_____. (2530). *นิติวิทยาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. (2546). *ชวนชันสูตร: บทเรียนจากสึนามิ* (ภาคผนวกพิเศษ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ เฉลียวลม.

วิสาร พันธุนะ. (2521, กันยายน-ตุลาคม). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา , ดุลพาห, 25, 5. หน้า 39-69.

ศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์ และคนอื่นๆ. (2555). *คู่มือ การใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สำหรับพนักงานอัยการ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอัยการสูงสุด.

ศานิจ บุญศิริ. (2543). *ความชอบด้วยกฎหมายของการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.

สราวุธ เบญจกุล. (2550). หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*. 1(9), 64-67.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2542). รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ เอกสารการฝึกอบรมหลักสูตรการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุ กองพิสูจน์หลักฐาน (อัดสำเนา)

สุรนาท วงศ์พรหมชัย. (2551). *การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์กับพยานหลักฐานในคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2550, กันยายน). ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์, บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 62, ตอนที่ 3. หน้าที่ 57-63.

โสภณ รัตนากร. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.

อรรถพล แช่มสุวรรณวงศ์. (2544). *นิติวิทยาศาสตร์ 3 เพื่อการสืบสวนสอบสวน*. กรุงเทพฯ : ดาวฤกษ์.

อรรถพล แช่มสุวรรณวงศ์. (2545). *นิติวิทยาศาสตร์ 4 เพื่อการสืบสวนสอบสวน*. กรุงเทพฯ : ดาวฤกษ์.

อรรถพล แช่มสุวรรณวงศ์. (2546). *นิติวิทยาศาสตร์ 1 เพื่อการสืบสวนสอบสวน*. กรุงเทพฯ : ดาวฤกษ์.

อุทัย อาทิเวช. หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หน้า 3-13

เอก อังสนานนท์. (2555). *การสืบสวนและการสอบสวน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โอสถ โกศิน. (2501). *คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเขษม.

Alphonse Bertillon (French official) Retrieved October 23, 2018, from http://www.britannica.com/EBchecked/topic/62827/Alphonse-ertillon

Bodziak, William, J. (2000). *Footwear Impression Evidence Detection, Recovery and Examination.* 2 nd ed. Florida: CRC press LLC.

Home Office. (2018). "The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) codes of Practice regulate police powers and protect public rights." *PACE Code*s. Retrieved October 11, 2018, from https://www.gov.uk/guidance/police-and-criminal-evidence-act-1984-pace-codes-of-practice.

Kennedy, Robert B. (1996) "Uniqueness of bare feet and its use as a possible means of identification." *Forensic Science International*, 82, 81-87

_____ . (2003) "Statistical Analysis of Barefoot Impressions." *Journal of Forensic Science* Vol 48, No 1 January, 55-63

Krishan, Kewal. (2007) "Individualizing characteristics of footprints in Gujjars of North India Forensic aspects." *Forensic Science International.* 169: 137-144

Sp-Report (2555) "รอยเท้า สืบฆาตกร" oknation.nationtv.tv (ออนไลน์) สาระสังเขป ค้นคืน วันที่ 14 กรกฎาคม 2561 จาก http: //oknation.nationtv.tv/blog/Sp-Report

Robbins, L. M. (1978) "The individuality of human footprints." *Journal of Forensic Sciences*. 23, 4: 778-785

http://www.forensic.police.go.th

http://www.barascientific.com

http://www.forensic.police.go.th

http://www.bangkokbiznews.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวกาญจณา สุขาบูรณ์

ที่อยู่ 54/4 หมู่ 4 ตำบลท่าตำหนัก อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 73120

ที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทรศัพท์ (035) 245400

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษาปริญญานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2548	สำเร็จการฝึกอบรมวิชาชีพทนายความ จากสภาทนายความ
พ.ศ. 2552	สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2555	ศึกษาต่อระดับปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2545-2548	อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์วาสุกรี ตำบลวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2548-2552	อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์วาสุกรี ตำบลวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและทนายความ
พ.ศ. 2552-ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา